

ZRÍNYI MIKLÓS
NEMZETVÉDELMI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

dr. univ. Pohl Árpád alezredes

**A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő
logisztikai rendszerének összehasonlítása**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:
Prof. Dr. Báthy Sándor nyá. ezredes
Katonai Logisztikai Intézet, igazgató

Budapest, 2007.

Tartalomjegyzék	2
Bevezetés	3
A téma aktualitása	3
Munkahipotézisek és kutatási célok	6
Kutatási módszerek	7
Az értekezés felépítése	9
I. A haderők átalakításának irányait és a logisztikai támogatás követelményeit meghatározó körülmények Ausztriában és Magyarországon a '90-es évektől napjainkig	10
1.1. Ausztria és Magyarország biztonságpolitikájának és védelempolitikájának meghatározó vonásai a '90-es évektől napjainkig	10
1.2. Az osztrák és a magyar haderő alkalmazási elveinek változása és reagálása a biztonsági környezet alakulására	24
1.3. A logisztikai támogatás objektumát képező haderők szervezete	37
1.4. Következtetések	61
II. A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő rendszere	64
2.1. A logisztikai támogatás fogalma és tartalma	64
2.2. A logisztikai támogatás rendszere	75
2.3. A logisztikai támogatás koncepcionális, elvi alapjai	87
2.4. A logisztikai támogatás lehetséges feladatai és felépítése	99
2.5. A logisztikai támogatás szervezeti alrendszere	124
2.6. Következtetések	142
Összegzett következtetések	144
Tudományos eredmények	147
A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága	148
Felhasznált irodalom	150
Publikációk és tudományos munkák jegyzéke	158

„Nincs egyéb dics s érdem,
mint az önérzet, s a mások
művelődése s boldogsága
előmozdítása s emelése tu-
datából eredő beljuttalom.”

Bolyai János

BEVEZETÉS

A TÉMA AKTUALITÁSA

Egyetemi doktori értekezésemben még külön indoklást igényelt, miért pont a Bundesheer logisztikai rendszerével foglalkozom. A mai helyzetben már talán kevésbé furcsa, hogy egy nem NATO-tagállam képezi kutatásom tárgyát, mivel az európai országok túlnyomó többségének – szövetségi tagságtól függetlenül – ugyanazok a biztonsági érdekei. Ebből következik, hogy fegyveres erőiket és azok támogatási rendszerét is az új helyzethez igazítják. A kutatás irányának helyességéről való szilárd meggyőződésemet tovább erősíti, hogy az EU-tagsággal a Magyar Köztársaságra is vonatkozik az EU Közös Kül- és Biztonságpolitikája. A közös célok a közös katonai fellépés lehetőségének megteremtését is megkövetelik, így egyértelműen igazoltnak tekinthető, hogy fontos a nem NATO-tag EU-tagországokban zajló folyamatok figyelemmel kísérése.

Joggal merülhet fel a kérdés, hogy miért egy külföldi haderővel foglalkozom és nem a Magyar Honvédség logisztikai rendszerének korszerűsítésével? Sajnos a magyar hadtudomány mindmáig adós a logisztikai támogatás különböző nemzeti megoldásainak kutatásával és összehasonlító elemzésével. A feladat bonyolultságát mutatja, hogy eddig csupán néhány ország vonatkozásában folytak kutatások. A logisztikai támogatás magyar rendszerének korszerűsítésére a francia rendszer tudományos igényű leírásával tett javaslatot doktori értekezésében Jean-Christoph Prax alezredes úr.

A hazai katonai logisztikusokban az elmúlt 17 évben egy bizonyos ellenérzés alakult ki a külföldi megoldási módok adaptálása ellen, mivel ezek az átvilágítások zömükben figyelmen kívül hagyták a magyar hadtudományban kialakult elméletei alapokat és a gyakorlati megvalósítást, valamint azt a katonai kultúrát, amelyben a magyar logisztikai támogatás működik. A gyakran nehezen értelmezhető javaslatok számára kedvező táptalajul szolgált az egyes területek szabályozatlansága. Sokáig hiányoztak a Haderő alkalmazásának doktrinális alapjai, ami a logisztikai szakterületekre szintén hosszú ideig jellemző volt. A negatívumok mellett azonban feltétlenül meg kell említeni, hogy a magyar logisztikusok gondolkodásmódjának átalakításához, a szövetséges államok logisztikai kultúrájának megismeréséhez mással

nem pótolható módon járultak hozzá a külföldi munkacsoportok. Ha csupán a német logisztikai munkacsoport, a kanadai tanácsadók vagy a CUBIC-csoport tevékenységét emelem ki, a velük kapcsolatba került magyar szakemberek igazoltnak tekinthetik azt a tényt, hogy munkájukkal segítették ennek a nélkülözhetetlen fontosságú szakterületnek a modernizálását. Még mielőtt valaki félreértene az előző állításomat kijelentem, hogy a nálunk nem alkalmazható megoldások megismerése is előreviszi a szakmai kultúrát és szélesíti a látókört.

Itt szeretném mindjárt cáfolni azt a logikusan felmerülő érvet, mely szerint az egyes nemzeti rendszerek nem másolhatók, így azok működésének feltárása nem alapvető fontosságú. Ez így is felfogható, azonban a katonai műveletek az országok túlnyomó többségében ma már aligha képzelhetők el nemzeti keretek között, tehát a közös alkalmazás esetén célszerű ismerni a NATO-elveken túl a külföldi haderők nemzeti logisztikai támogatásának alapjait is. A többnemzeti doktrinális alapok csak az együttműködés bizonyos szintje fölött érvényesülhetnek, tehát a végrehajtásban gyakran csak nemzeti megoldásokkal találkozunk. Erre bizonyíték a német és az osztrák katonai együttműködés dinamikus fejlődése, amelynek mozgatórugója a missziókban való közös tevékenység. Az osztrák katonai vezetés, ezért nem elégszik meg azzal, hogy csupán otthon, nemzeti keretek között történjék a tisztjelöltek felkészítése, hanem kötelező jelleggel külföldi csapatgyakorlatot írtak elő. Mivel a legtöbb misszióban a német kontingensekkel együtt tevékenykednek, a hallgatók mintegy 80%-a a német Bundeswehrben teljesíti az előírt külföldi gyakorló csapatszolgálatot, tehát nagy súlyt fektetnek a lehetséges partnerek nemzeti támogatási rendszerének és eljárásainak megismerésére.

Egyelőre túl sok érdek szól a nemzeti logisztikai támogatás fenntartása mellett. Ennek objektív okai – pl. a hadfelszerelés különbözősége, a nemzeti jelleg jogi megkerülhetetlensége, az államok eltérő gazdasági lehetőségei – és szubjektív okai – az eltérő, sőt egymással versenyhelyzetben lévő nemzetgazdaságok hadiipari érdekei, az eltérő biztonságpolitikai érdekek, valamint az egyes államok politikai vezetésének különböző belpolitikai mozgástere a védelmi kiadások terén - egyaránt vannak. Az általam vizsgált két államban egy új fejlesztési ciklus kezdetén tartanak. Magyarországon már eldőlt a 2013-ig tartó menetrend, Ausztriában pedig egy 2010-ig terjedő átalakítási folyamat zajlik.

Szilárd meggyőződésem, hogy a különböző katonai műveletekkel kapcsolatos mai nemzetközi elvek a nemzeti hadtudományon keresztül érvényesülnek és válnak értelmezhetővé. Egy nemzet akármilyen szövetségi és többnemzeti keretben tervezi alkalmazni erőit, a belső működés több évtizedes fejlődés során alakult ki. Ennek megfelelően nem lehet figyelmen kívül hagyni az osztrák és a magyar hadművészet 1990 előtti gyökereit, amit kutatásaim során kiindulási alapként kezeltem. Ezt azért is tartottam indokoltnak, mert így sokkal érzé-

kelhetőbbé vált az a fejlődés, ami a hadügy minden területére, így a katonai logisztikára is kiterjedt. Különösen érdekesnek tartom annak vizsgálatát, hogy a korábban az egymás elleni háború megvívására felkészített osztrák és magyar haderő, hogyan jutott el a mai többnemzeti műveletek követelményeinek való megfeleléshez.

A logisztikai támogatás területén jól körvonalazódik, hogy a fejlesztés mennyiségi kereteit továbbra is az országvédelem szükségletei határozzák meg. Ezen felül olyan képességek megteremtése a cél, amelyek lehetővé teszik mind a nemzetközi szerepvállalást, mind az esetleges koalíciós/szövetséges csapatok számára biztosítandó befogadó nemzeti támogatás katonai szolgáltatásait. Az osztrák és a magyar biztonsági stratégia egyaránt konkrétan határozza meg azokat a kereteket, amelyekkel egy esetleges koalíciós – NATO- vagy EU-keretekben megvívandó – háborús, válságreakáló vagy béketámogató műveletben számolni kell. Ez Magyarország esetében egy összefegyvernemi dandár, Ausztria részéről pedig maximum egy hadosztály erő alkalmazására való képességek megteremtését jelenti.¹ A többnemzeti környezetben, külföldön való alkalmazás logisztikai feltételrendszerének kialakítása tehát alapvető érdek.

Amikor Ausztria és Magyarország hadereje képezi a kutatás tárgyát nem feledkezhetünk meg a közös történelmi gyökerekről. Ma már csupán nyomokban fedezhetők fel az egykori közös katonai kultúra nyomai, de a gyakorlati együttműködés során szerzett tapasztalatok meggyőztek arról, hogy felfogásban és mentalitásban sok hasonlóság fedezhető fel.

Az Osztrák Szövetségi Haderő logisztikai rendszerével 17 éve foglalkozom. Még a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián folytatott tanulmányaim során Tudományos Diákköri pályamunka keretében dolgoztam fel a sajátos osztrák alegységek logisztikai támogatásának módszereit, eljárásait. Az eredményes szereplés következtében a Magyar Tudományos Akadémia elnökétől átvehettem a Pro Scientia aranyérmet.

Kutatómunkámat tovább folytattam itthon és külföldön. „Az Osztrák Szövetségi Haderő (Bundesheer) anyagi-technikai biztosítása” című egyetemi doktori értekezésemet 1994-ben védtem meg. Előző disszertáciomban céloom az osztrák háborús logisztikai támogatási rendszer tudományos igényű leírása volt. Ennek érdekében elvégeztem Ausztria katonai földrajzi jellemzőinek és hadigazdasági potenciáljának értékelését, majd leírtam az osztrák haderő akkori szervezeti felépítését, alkalmazási elveit, majd a magyar szakmai logikának megfelelően bemutattam a logisztikai rendszer általános elméleti alapjait, elveit, a logisztikai szervezetek képességeit, a rendszer felépítését és a funkcionális területek támogatási folyamatait.

¹Die neue österreichische Sicherheits- und Verteidigungsdoktrin, Truppendienst, Bécs, 2002/1. szám, melléklet 3. old.

Egyetemi doktori értekezésemben még nem vállalkoztam az osztrák és a hazai logisztikai támogatási rendszer összehasonlítására, azonban úgy éreztem, hogy következő lépésként a kutatásaimat ebbe az irányba lenne célszerű kiterjeszteni.

A témával intenzíven tovább foglalkoztam, amikor az 1996-97-es tanévben elvégeztem az osztrák vezérkari tanfolyam harmadik évfolyamát. Tanszékvezetővé történő kinevezésem után nagy hangsúlyt fektettem a külföldi szakmai kapcsolatrendszer létrehozására, aminek eredményeképpen cseh és osztrák társtanszékeinkkel máig tartó, intenzív, a hallgatók képzésének szintjén is megjelenő kiváló együttműködést sikerült kialakítanom.

A rendkívül jó együttműködésnek köszönhetően naprakész, hiteles információkkal rendelkeztem. Egy ilyen téma feldolgozásához elengedhetetlenül szükséges a források széleskörű tanulmányozása és elemzése. Ez a rendszeressé vált utazások és a személyes kapcsolatok révén vált lehetővé. A hadtudományi kutatásban azonban sokszor kell szembesülni a titokvédelmi szabályok miatti korlátokkal. Ilyen megkötések az én kutatásaimat is megnehezítették.

Az évek során a képzési együttműködés azt is lehetővé tette, hogy olyan szakmai problémákkal foglalkozhassak, amelyek hasonlóak a két haderőben. A FOURLOG Logisztikai Képzési Programok többnemzeti előkészítése és levezetése betekintést engedett az osztrák logisztikai gondolkodásmódba és munkastílusba is. A különböző német nyelvű források széleskörű tanulmányozását az a megalapozott nyelvi tudás tette lehetővé, amelynek szinttartását a Békapartnerségi Katonai Nyelvképzési Központban immár 10 éve végzett német szaknyelvi oktatói tevékenység biztosítja.

MUNKAHIPOTÉZISEK ÉS KUTATÁSI CÉLOK

A szakmai közvéleményben már egyetemi doktori értekezésem befejezésekor felmerült annak igénye, hogy egy külföldi katonai logisztikai rendszer tudományos igényű leírásán túl, célszerű lenne összevetni azt a hazai rendszerrel. Az általam folytatott tudományos kutatómunka lényegét és fő irányait a két állam biztonsági helyzetének meghatározó azonosságai és azok a munkahipotézisek határozták meg, amelyeket a probléma vizsgálata során – a téma sokoldalú előzetes elemzése – alapján fogalmaztam meg.

A biztonsági helyzet meghatározói:

1. Ausztria és Magyarország számára a kelet-közép-európai rendszerváltás a biztonsági környezet alapvető és folyamatos változását hozta magával, amire a hadügynek is folyamatosan reagálnia kell;

2. Ausztria számára az EU-tagság és a NATO PfP-ben való részvétel, Magyarország számára pedig a NATO- és az EU-tagság egyaránt megkívánta a haderő átalakítását;

3. mindkét állam folyamatosan alkalmazkodott a megváltozott biztonsági környezet-hez, ami kikényszerítette egy új típusú haderő kialakítását.

Munkahipotézisek:

1. a megváltozott alkalmazási elveknek megfelelő, külföldön telepíthető nemzeti erők támogatása a korábbi statikus logisztikai támogatási rendszertől eltérő megoldásokat igényel;

2. a katonai műveleteket már egyértelműen a többnemzeti jelleg határozza meg, ami alapvetően befolyásolja a Haderők logisztikai rendszereinek fejlesztését;

3. a Magyar Honvédség fejlesztése érdekében alapvető fontosságú a hasonló biztonsági környezetben lévő, és hasonló nagyságú haderővel rendelkező államok tapasztalatainak feldolgozása, valamint hasznosítása.

Kutatásom fő célja az volt, hogy az új kihívások tükrében összevessem az Osztrák Szövetségi Haderő és a Magyar Honvédség fogyasztói logisztikai rendszerét. A vizsgálatot nehezítette, hogy nem léteznek olyan egzakt mutatók, amelyekkel két ilyen bonyolult támogatási rendszert össze lehet hasonlítani, ezért az összevetés módszerének kialakítása a munka során alapvető célkitűzésként jelentkezett.

Kutatási célok

1. Ausztria és Magyarország biztonság- és védelempolitikája, a haderők alkalmazási elvei és a szervezeti változások tendenciáinak, eltérő és hasonló vonásainak meghatározása.

2. A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő fogyasztói logisztikai rendszerének összehasonlításával feltárni a rendszerek fejlődését meghatározó tényezőket.

3. Az osztrák és a magyar haderő fogyasztói logisztikai rendszere eltérő és azonos jellemzőinek meghatározása.

4. Az összehasonlító elemzés során olyan kutatási módszer kidolgozása és bemutatása, amely lehetővé teszi az eltérő logisztikai támogatási rendszerek összehasonlítását és elemző értékelését.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

A téma kutatása nem csak a jelentős mennyiségű idegen nyelvű szakirodalom feldolgozása, tanulmányozása miatt bonyolult. A katonai műveletek nemzetközivé válását csak lassan követi a terminológia harmonizációja. Külön nehézséget jelent a másik országban nem létező területek – pl. hadtáp, gazdasági szolgálat - elnevezéseinek megfeleltetése, közérthetővé tétele. Annak ellenére, hogy munkámban arra törekedtem, hogy a terminológiai különbsé-

gek ellenére a magyar szakemberek számára is egyértelmű legyen az osztrák rendszer, nem tekintetem feladatommak minden szaknyelvi ellentmondás tisztázását.

A témához kapcsolódó NATO-dokumentumok sem igazán nyújtottak segítséget, mivel a Szövetségben alapvetően elvi szabályozásra törekszenek és meghagyják a nemzeti felelősséget. Az MC 319/2 dokumentumban meghatározott logisztikai alap-és irányelvekből kíséreltem meg kiindulni, azonban ezek túl általánosnak bizonyultak. A logisztikai funkciókhoz² - ellátás, anyaggazdálkodás, szolgáltatások, logisztikai információkezelés, technikai kiszolgálás, mozgatás és szállítás, fogadás, gyülekeztetés és előrevonás - kapcsolódó irányelvek már jobb kiindulási alapot jelenthetnek, azonban ezek többnemzeti műveletekre vonatkoznak, így nemzeti támogató rendszerek összehasonlítására csak korlátozottan alkalmasak. Célszerű vizsgálati téma lehet az egyes nemzeti logisztikai rendszerek multinacionális műveletek elvének való megfelelése.

Értekezésem elkészítéséhez az alábbi kutatási módszereket alkalmaztam:

1. **történeti áttekintéssel** feltártam azokat az osztrák és a magyar hadügyben bekövetkezett változásokat, amelyek igazolják az elmúlt csaknem két évtized átalakítási folyamatait;
2. **összehasonlító elemzéssel** értékeltem az osztrák és a magyar fogyasztói logisztikai rendszer hasonló és eltérő vonásait;
3. a többnemzeti béketámogató és válságreagáló műveletekkel kapcsolatos nemzetközi, osztrák és magyar **elvek, valamint tapasztalatok tanulmányozása** alapján vizsgáltam a nemzeti logisztikai támogatási rendszereket;
4. az **irodalom kutatás és forráselemzés** módszerével elemeztem és rendszereztem a műveletek logisztikai támogatásának elméleti hátterét és szabályzóit;
5. **nemzetközi és hazai konzultációkkal feltárzam** az elméleti alapok gyakorlati érvényesülését, tisztáztam a szakirodalmi ellentmondásokat;
6. a FOURLOG Logisztikai Képzési Program végrehajtása során, a **gyakorlatban tanulmányoztam** az osztrák katonai gondolkodásmód, szakmai és szervezeti kultúra működését.

A kutatás kiterjed az osztrák és a magyar haderő átalakításának biztonságpolitikai és védelempolitikai alapjaira, az alkalmazási elvek és a szervezeti felépítés alakulására alapvetően a rendszerváltást megelőző időszaktól napjainkig, a fogyasztói logisztikai rendszerek nem-

² MC 319/2 NATO Logisztikai Alap- és Irányelvek, Brüsszel, 2004, 35. old.

zetközi elvek és követelmények alapján történő összehasonlító elemzésére és annak módszertani megalapozására.

A kutatás nem terjed ki a termelői logisztikára, a békeidőszaki honi működésre, az egyes funkcionális területek konkrét támogatási folyamataira, a készenlét fokozása és a mozgósítás végrehajtásával kapcsolatos feladatok elemzésére, a terminológiai ellentmondások feloldására, vezetés kérdéseire, valamint mindazon területekre, amelyek vonatkozásában titokvédelmi előírások miatt nyílt forrásokból nem lehet információhoz jutni, továbbá nem törekedtem a képességek számszerű összevetésére, mivel azok a folyamatos átszervezések miatt állandóan változnak, így a kutatás szempontjából nem kezelhetőek.

A munkámmal kapcsolatos fő anyaggyűjtést 2006. december 31-én zártam le. Értekezésem kidolgozása érdekében azóta csupán olyan kiegészítő információkat használtam fel, amelyek a kutatási célok elérését közvetlenül támogatják és hozzájárulnak a disszertáció jobb hasznosításához.

AZ ÉRTEKEZÉS FELÉPÍTÉSE

Tekintettel a munkahipotézisekre és a kutatási célokra, valamint módszerekre az értekezést három fejezetből építettem fel.

Az első fejezetben bemutatom Ausztria és Magyarország biztonság-és védelempolitikájának alakulását a '90-es évektől napjainkig. Ebből kiindulva elemzem a két haderő átalakításának lépéseit és alkalmazási elveinek változásait a nemzeti országvédelemtől a külföldi missziók hagyományos honvédelmi feladatokkal való egyensúlyba kerüléséig.

A második fejezetben rendszerszemléletű megközelítéssel összehasonlítom a fogyasztói logisztikai rendszereket. Bemutatom a vizsgálat módszerét meghatározó általános elméleti rendszert. A nemzetközi szabályzók és elvek alapján kimutatom a nemzeti támogatási rendszerek elméleti interoperabilitásának mértékét. Vizsgálom a logisztikai támogatás lehetséges felépítését és feladatrendszerét, amely meghatározza a szervezeti felépítést és a logisztikai képességeket. Összefoglalom az osztrák és a magyar fogyasztói logisztikai ágazatok rendszerét.

A harmadik fejezetben összegzem az elvégzett kutatómunkát, megfogalmazom kutatási eredményeimet és javaslataimat.

I. A haderők átalakításának irányait és a logisztikai támogatás követelményeit meghatározó körülmények Ausztriában és Magyarországon a '90-es évektől napjainkig

1. 1. Ausztria és Magyarország biztonságpolitikájának és védelempolitikájának meghatározó vonásai

Az államok biztonságpolitikája és védelempolitikája folyamatosan alkalmazkodik a geostratégiai helyzet változásaihoz, az adott ország külpolitikai céljaihoz és a nemzetközi szervezetekben való tagságból eredő vállalásokhoz. A nemzeti stratégiai célok között mindig kiemelt szerepet játszik a **szuverenitás, a függetlenség, a külső és a belső biztonság**. A célok alapján történik a fegyveres erők és a rendvédelmi szervezetek kiépítése, fejlesztése. Ennek alapján a biztonságpolitika és a védelempolitika által meghatározott céloknak megfelelő szervezeteknek rendelkezniük kell a rendeltetésük valamennyi formájának megfelelő logisztikai támogatási kapacitásokkal.

Kutatásaim során ezért tartottam szükségesnek megvizsgálni a fenti területeket, hogy munkámból a katonai logisztikai rendszerrel szembeni **követelmények ezen aspektusa** se maradjon ki.

Ausztria és Magyarország dunai és szomszédos államként azonos geostratégiai térséghez tartozik. Az Osztrák Köztársaság, Magyarország, a Cseh Köztársaság és Szlovákia NATO-csatlakozásáig elválasztotta egymástól a Szövetség északi és déli szárnyát. A fejlett észak-európai és dél-európai országokat összekötő alpesi közlekedési irányok stratégiai jelentőségűek. Ugyancsak meghatározóak a kelet-nyugati, valamint a kelet-délnyugati közlekedési folyosók. Ausztria szomszédos államai valamennyien szilárd demokráciák, amelyek **semlegességükből, vagy NATO- és EU-tagságukból következően nyugati szomszédjainkra semmiféle veszélyt nem jelentenek**. Az Osztrák Köztársaság a korábbi geopolitikai **peremhelyzetéhez képest mára biztonsági helyzetét tekintve az európai központi térséghez tartozik**. A legközelebbi válságövezettől, a Balkántól Ausztriát ma már több országhatár választja el.

A Magyar Köztársaság közvetlen határ menti térsége ma **már stabilnak mondható**. A szomszédos országok közül a nem NATO- vagy EU-tagok egy része csatlakozás előtt áll (Horvátország), más része a NATO Partnerség a Békéért Programjának részvevője (Ukrajna, Szerbia). A határhoz viszonylag közel, egyre kevésbé instabil régiónak számít Bosznia és

Hercegovina. Közelsége miatt ugyancsak figyelmet érdemel Koszovó, ahol még egyáltalán nem biztos, hogy a nemzetközi erőknek sikerül végleg stabilizálni a térséget. Magyarország helyzete Ausztriához képest a szomszédos államokban élő jelentős számú magyar kisebbség miatt sokkal bonyolultabb. Mindkét állam úgy tekint a távolabbi válságokra, hogy azokat **helyben kell megoldani** és ebben hajlandóak tevékenyen részt is venni.

A két állam biztonságpolitikájának alakulásában alapvető eltérések figyelhetők meg. Az 1980-as évek végéig a két ország közötti jó politikai kapcsolatok ellenére a katonai szembenállás rányomta bélyegét az együttműködésre. A Bundesheer és a Magyar NépHaderő az egymás elleni haditevékenységek megvívására készült fel.

Ausztria semlegessége aktív, fegyveres semlegesség. A biztonságpolitika alapját mindig ennek megőrzése jelentette. Ezzel egy időben az osztrák politikai vezetés folyamatosan hangoztatta eltökéltségét a semlegességből fakadó kötelezettségek **akár fegyveres erővel** való teljesítésére.

Magyarország vonatkozásában a rendszerváltásig nem beszélhetünk önálló biztonságpolitikáról, mivel az ország csak erősen korlátozott politikai mozgástérrel rendelkezett.

Az osztrák Második Köztársaság megalakulása után lépésről-lépésre alakultak ki azok a keretek, amelyekre az országvédelem egész rendszerét fel lehetett építeni. Az új Biztonsági és Védelmi Stratégia 2001-es elfogadásáig az Átfogó Honvédelem koncepciója címéből is következő komplex módon meghatározta a biztonsággal kapcsolatos alapvető feladatokat és rendszabályokat.

Az osztrák kormány 1975. október 28-i határozatában döntést hozott a Honvédelmi Terv kidolgozásáról. A Honvédelmi Tanács 1983. március 22-én, a kormány 1983. november 22-én jóváhagyta a végleges változatot, melynek nem titkos részét a Szövetségi Kancellári Hivatal 1983-ban könyv formájában is közzé tette.

Fred Sinowatz szövetségi kancellár a kiadvány előszavában a következőképpen foglalta össze az Átfogó Honvédelem lényegét: **"Az Átfogó Honvédelem, amely a Katonai, Tudati, Polgári és Gazdasági Honvédelemből áll, feladata ... világosan körvonalazódik: a függetlenség fenntartásán, a szövetségi területek sérthetlenségének és egységének megőrzésén, az örökös semlegesség fenntartásán és védelmén, továbbá az alkotmányos intézmények, azok működőképességének és a demokratikus szabadságunk erőszakos külső támadások elleni védelmén nyugszik."**³

³ Landesverteidigungsplan, Szövetségi Kancellári Hivatal, Bécs, 1985, 3. old.

Az Átfogó Honvédelem koncepciójának alapját a **távolságtartás** stratégiája és az **osztrák állami lét fenntartásának biztosítása** képezte. Az osztrák vezetés tisztában volt vele, hogy a két katonai szövetség összeütközése esetén az ország semlegességét csak a reális katonai erő felmutatása biztosíthatja és a védelmi rendszabályok, valamint a központi térség megtartásának szándéka demonstrálhatják az ország függetlenségének megóvására vonatkozó politikai elkötelezettséget.

1990 után a külső biztonsági környezet változásának hatására egyre erősödtek a semlegesség jövője körüli viták. Szükségessé vált az ország helyzetének ártértékelése és megindult az Európai Unióba való integrálódás.

1992. november 12-én a Nemzeti Tanács határozatot hozott, melyben megbízta a kormányt az EU-tagországok által aláírt Amszterdami Szerződésben kinyilatkoztatott **Közös Kül- és Biztonságpolitikában** való részvétel lehetőségének vizsgálatával.

Az osztrák kormányok már korábban is szívesen küldték különböző ENSZ-missziókba a katonákat. 1960 és 2001 között a különböző ENSZ-missziókban 45 175 osztrák katona vett részt.⁴ A folyamatosan külföldön szolgálatot teljesítő katonák létszáma meghaladja az 1200 főt.⁵

Ausztria 1995. január 1-től az Európai Unió tagja. Ennek két azonnali közvetlen biztonságpolitikai kihatása volt: **egyrészt vállalni kellett a felelősséget az országra eső közel 1300 km hosszú schengeni külső határ őrizetért, másrészt megfigyelői státusz a Nyugat-Európai Unióban.** Az osztrák kormány mindent elkövetett annak érdekében, hogy ne maradjon ki az egyre inkább kiteljesülő nemzetközi biztonságpolitikai és katonai együttműködésből, ezért következő lépésként még ugyanabban az évben csatlakoztak a NATO PfP programhoz.

Ausztria már jóval az EU-csatlakozás előtt arra kényszerült, hogy katonai erővel állja útját a vasfüggöny lebontása után Kelet-Európából érkező illegális migrációnak. 1990. szeptember 4-től napjainkig a Bundesheer különböző alakulatai őrzik a cseh határ 7,4 km-es, a szlovák határ 106 km-es szakaszát és a magyar határ teljes hosszát. 2006 végéig összesen **87 700 határsértőt** fogtak el, ami egyértelműen igazolja a határőrizet katonai megerősítésének szükségességét.⁶

A megváltozott biztonsági környezet és Ausztria nemzetközi szerepvállalásai halasztatlanná tették az ország biztonságpolitikájának új alapokra helyezését. A Nemzeti Tanács

⁴ Erwin A. Schmiedl: Im Dienste des Friedens, austria medien service GMBH, Graz, 2001, 9. old.

⁵ Christian Segur-Cabanac vezérőrnagy: Die österreichischen Streikräfte: Entwicklung, Aufgaben, militärische Ziele, Truppendienst, Bécs, 2007/1. szám 54. old.

⁶ Christian Segur-Cabanac vezérőrnagy: Die österreichischen Streikräfte: Entwicklung, Aufgaben, militärische Ziele, Truppendienst, Bécs, 2007/1. szám 52. old.

2001. december 12-én elfogadta az új **Biztonsági és Védelmi Stratégiát** (Sicherheits- und Verteidigungsdoktrin). A dokumentum a kormány számára a biztonságpolitika és a védelempolitika alakítását meghatározó ajánlásokat tartalmaz.

A Haderő számára számos újszerű követelmény konkrétan megfogalmazódott. Az állam létét veszélyeztető agresszió osztrák nézetek szerint az elkövetkezendő **7-10 évben nem valószínű, ugyanakkor a képesnek kell lenni az alkalmazott erőket, célokat és méreteket tekintve korlátozott támadások elhárításra.**⁷ Szükséges az alapvető katonai képességeknek a lehető legmagasabb technológiai szintre való fejlesztése.

Egyértelmű igényként megfogalmazódik a közös európai védelemben való részvételhez szükséges képességek kifejlesztése és fenntartása. Az ezzel kapcsolatos követelmény igen magas: egy **hadosztály** nagyságrendű erő alkalmazásával számoltak, ami egyelőre nehezen felmérhető igényeket támaszt a logisztikai támogatás irányában.⁸

Ugyancsak rendkívül magas követelményt jelent a békeműveletek teljes spektrumában egy **dandár erővel** való részvétel deklarálása.⁹ Egy ilyen méretű kontingens külföldi alkalmazása egyben olyan logisztikai kapacitások és eljárások kialakítását követeli, amelyek jelenleg még alig körvonalazódnak.

Ausztriában hosszú ideig vita folyt a sorozott haderő létjogosultságáról. A kérdést egy szakértői bizottság megvizsgálta és az eredmény már a védelmi politika alapelveiben is visszatükröződik. Arra a következtetésre jutottak, hogy a Haderőnek a jelenlegi körülmények között a katonai feladatok teljes körére fel kell készülnie, így **a szükséges személyi állomány csak a kötelező katonai szolgálat fenntartásával** biztosítható, ugyanakkor emelni szükséges a hivatásos és a szerződéses katonák arányát.

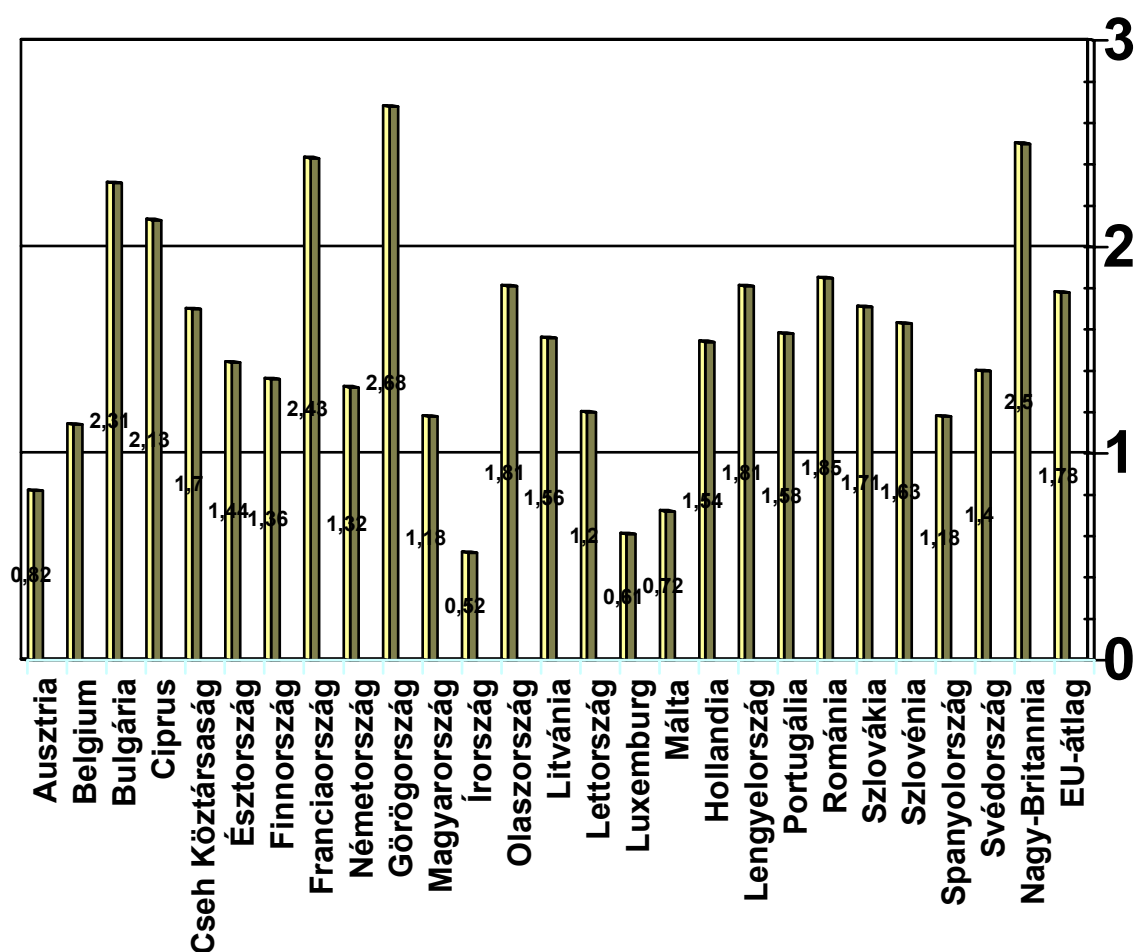
A Biztonsági és Védelmi Stratégiában kifejeződik a katonák régi igénye a politikával szemben, nevezetesen a megszabott feladatok teljesítése érdekében a szükséges költségvetési forrásoknak, a személyi és tárgyi feltételeknek a haderő számára való biztosítása.¹⁰ Ezen kitétel fontossága különösen akkor érzékelhető, ha összehasonlítjuk néhány európai ország és Ausztria katonai kiadásai GDP-hez viszonyított arányát. (1. számú ábra)

⁷ Sicherheits- und Verteidigungsdoktrin Analyse-Teil 46. old., www.bundesheer.at/cms/artikel.php?ID=1804, 2005. 12. 1.

⁸ Die neue österreichische Sicherheits- und Verteidigungsdoktrin, Truppendienst, Bécs, 2002/1. szám, melléklet 3. old.

⁹ Die neue österreichische Sicherheits- und Verteidigungsdoktrin, Truppendienst, Bécs, 2002/1. szám, melléklet 3. old.

¹⁰ Die neue österreichische Sicherheits- und Verteidigungsdoktrin, Truppendienst, Bécs, 2002/1. szám, melléklet 3. old.

1. számú ábra: Az EU-tagállamok védelmi kiadásai a GDP arányában 2006-ban (%)¹¹

A grafikon jól szemlélteti, hogy Ausztriában az ábrázolt államokhoz képest sokkal kevesebbet költenek a védelem céljára, ami miatt a katonai közvélemény folyamatosan kritizálja a mindenkori politikai vezetést.

A megváltozott biztonsági környezetben jelentős mértékben csökkentek a határ menti bizonytalansági tényezők, ugyanakkor **soha nem látott mértékben növekedtek az ország nemzetközi kötelezettségei.**

A Biztonsági és Védelmi Stratégia helyzetelemzéssel foglalkozó része egyértelműen megfogalmazza Ausztria alapvető biztonsági érdekeit:

- a **területi integritás** biztosítása;
- a jogállamiságon nyugvó demokratikus alkotmányos rend és a **belső biztonság** szavatolása;
- a gazdasági érdekek képviselete;
- Ausztria érdekeinek az EU-ban és az EU érdekeinek globális keretek közötti érvényesítése;

¹¹ www.eda.europa.eu/image.aspx?id=121, 2006. 11. 10.

az alapértékek támogatása és védelme.

Alapvető biztonságpolitikai célként jelenik meg a nemzetközi jog és az emberi jogok érvényesülése, valamint a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozása érdekében való fellépés. Az EU Közös Kül-és Biztonságpolitikájának továbbfejlesztése szintén stratégiai célként szerepel. Ausztria az EU-n belüli együttműködésen túl a regionális kapcsolatok fejlesztésében is érdekelt. Az ország kifejezi készségét az Európai Biztonság- és Védelempolitika megvalósításához szükséges katonai képességek kialakításában való részvételre. **Prioritásként fogalmazódott meg a közös védelem lehetőségének kialakításában való részvétel.**

Az Osztrák Köztársaság már évtizedek óta aktívan részt vesz a különböző nemzetközi katonai missziókban. A dokumentum mind az országvédelem, mind a nemzetközi feladatokból adódóan követelményként rögzíti az interoperabilitás elérését. A védelempolitika a Haderő számára előírja a **katasztrófa-elhárításhoz, a terrorizmus elleni harchoz, az objektumvédelemhez és a határbiztosításhoz szükséges képességek biztosítását**. A költségek csökkentésére a beszerzések nemzetközi kooperációban való végrehajtását írja elő.

Az Osztrák Köztársaság Biztonsági és Védelmi Stratégiája összefoglalja az államnak a biztonsági kihívásokra adható válaszait és egyértelmű követelményeket támaszt a haderő felé. A megváltozott helyzetben a **hangsúly az országvédelemről áttevődött a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához való hozzájárulásra.**

Az osztrák politikai vezetés az ezredfordulót követően, a Biztonsági és Védelmi Stratégia kidolgozása után, az új kihívásoknak lehető legjobban megfelelő feladatrendszer és haderő kialakítása érdekében, megkezdte a mindezen körülményeknek megfelelő reformelképzelés kidolgozását. Ausztriában a mindenkorai kormányok honvédelmi kérdésekben mindig a lehető legszélesebb **konszenzusra** törekedtek, ami a Harmadik Köztársaság történetében minden parlamenti párt bevonásával most először járt sikerrel. A korábbi reformok során is mindig megfigyelhető volt a megváltozott keretfeltételekhez való gyors alkalmazkodás igénye. A koncepciók kialakítását a következetesség és a folyamatosság jellemezte. Ha talán a két leglényegesebb koncepcionális, alaprendeltetést befolyásoló változást – az 1978-as területvédelmi koncepciót és a szomszédos szocialista országokban 1989-ben bekövetkező rendszerváltás következményire való reagálásként, a határ menti védelemre történő áttérést – veszem alapul megállapítható egyfajta kontinuitás és következetesség.

A honvédelem össztársadalmi ügyként való kezelése abban is megnyilvánul, hogy a XXI. század osztrák haderejének elgondolását egy **társadalmi reformbizottsággal** dolgoztatták ki. A **Bundesheer Reformbizottság** (Bundesheerreformkommission) megalakításáról 2003. szeptember 16-án döntött a kormány. A munkát a köztisztletben álló veterán politikus,

Helmut Zilk vezette. A testületbe a politikai és társadalmi élet minden területéről delegáltak tagokat, ami eleve biztosította a legszélesebb konszenzust.

A kidolgozás kereteit és követelményeit a 2001-ben elfogadott Biztonsági és Védelmi Stratégia képezte. A reformbizottság a következő feladatokat kapta:

- a Biztonsági és Védelmi Stratégia ajánlásai alapján **javaslatok** megfogalmazása az Alkotmány Előkészítő Bizottság részére;
- a nemzetközi válságkezeléshez való osztrák katonai hozzájárulás **mértékének** meghatározása;
- a Reorganisation 2002 szervezeti változások eredményei alapján javaslatok megfogalmazása a Szövetségi Honvédelmi Minisztérium vezetési és igazgatási szervezetének **csökkentésére**;
- a szükséges feltételek megteremtésével a szükséges **humán erőforrások** biztosítása;
- az állami **CIMIC¹² - Koncepció** alapjainak kialakítása.¹³

A Bundesheer Reformbizottság a jelentését 2004. június 14-én adta át a szövetségi honvédelmi miniszternek. A dokumentumban öt részterület vizsgálati eredményeit foglalták össze:

1. Veszélyek és fenyegetések, védelempolitika, valamint a Bundesheer feladatai;
2. Haderőfejlesztés;
3. Társadalom;
4. Gazdaság és CIMIC
5. Napi élet a Bundesheerben.

A jelentést a Nemzetbiztonsági Tanács 2004. június 24-én fogadta el. A reformbizottság ajánlásai végrehajtásának megtervezését a szövetségi honvédelmi miniszter által megalkotott **Projektmanagement ÖBH¹⁴ 2010** nevű munkacsoport hajtotta végre. A bizottság egy év alatt megtervezte a reform végrehajtását. Az Osztrák Szövetségi Haderő új szervezetét a kormány 2005. május 24-én jóváhagyta.

A munkacsoport a reformbizottság által elfogadott feladatrendszer tekintette kiindulási alpnak. Ennek megfelelően olyan képességek kialakítását fogalmazta meg, amelyek megfelelnek a **Petersbergi Feladatoknak**.¹⁵

¹² Civil-Military Cooperation=civil-katonai együttműködés

¹³ Bericht der Bundesheerreformkommission,, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium kiadványa, Bécs, 2004, 11. old.

¹⁴ ÖBH=Österreichische Bundesheer

¹⁵ A kibővített Petersbergi Feladatok magukban foglalják az eddigi katonai feladatokon – humanitárius segítségnyújtás, mentés, békefenntartó feladatok, harci alkalmazás válságkezelés során beleértve a békekikényszerítést is – túl, a leszerelést, a konfliktus megelőzést és a stabilizációs műveleteket.

Az osztrák biztonság-és védelempolitikában alapvető **súlyponteltolódás** következett be. A hidegháború idején a nemzetközi katonai szerepvállalás a klasszikus honvédelmi feladatok abszolút elsőbbsége mellett csupán mellékes, kiegészítő feladat volt. A megváltozott biztonsági környezetben az Európai Unió és az osztrák érdekek érvényesítése céljából végrehajtott külföldi katonai műveletek a korábbiakhoz képest nagyobb jelentőségre tettek szert és fontosságukat tekintve a hazai feladatokkal **azonos szintre** emelkedtek. A korábban ENSZ mandátum alapján végrehajtott missziók megfigyelő és békefenntartó jellegűek voltak. Az EU vagy a NATO által vezetett béketámogató és válságreakáló műveletek már egy jóval erőteljesebb – ha békekikényszerítésről van szó – akár **nehézfegyverzettel együtt is telepíthető** kötelek alkalmazását igényelhetik. Ez maga után vonja az erők nagy távolságra telepíthetőségének, a misszió logisztikai szempontból való fenntarthatóságának és a kontingensek kivonásának a képességét. Az osztrák ambíciók alapján megállapítható és az afganisztáni küldetés alapján igazoltnak tekinthető, hogy a politikai és a katonai vezetés nem csak elvi szinten gondolja a nemzetközi szerepvállalást. Az osztrák Biztonsági és Védelmi Stratégia, valamint a Bundesheer Reformbizottság ajánlásai alapján megállapítható, hogy Ausztria ki fogja venni részét az EU esetleges **afrikai misszióiból**. A Bundesheer már 1960 és 1963 között egy tábori kórház Kongóban való működtetésével igazolta, hogy képes egy ilyen műveletet végrehajtani.¹⁶ Erre a jelenlegi információk alapján leginkább Csádban kerülhet sor. Egy esetleg századerejű kontingens kitelepítését és a misszió fenntartását az osztrák haderő biztosan meg tudja oldani.

A reformbizottság ajánlásai alapján Ausztriában is felülvizsgálták, hogy reformokkal lehet-e kezelni azokat a dinamikus változásokat, amelyekkel ma a hadügynek szembe kell néznie. A korábbi osztrák reformokat szabálytalan időközökben és mindig valamilyen változásra történő reagálásként hajtották végre. A reformok célja mindig egy adott állapot elérése. Amikor ez megvalósul, akkor elvileg megoldódott a átalakításokat indukáló cél elérése. **Ma ez már nem elegendő, mert az új kihívások megjelenése olyan gyors, hogy a reform lezárásakor már új körülményekkel kell számolni és ismét elkezdődhet a következő átalakítás. Ezt felismerve a Projektmanagement ÖBH 2010 már nem reformokban gondolkodik, hanem a haderő-átalakítást már egy transzformációs folyamatként képzei el.**

Az előzőekben megkíséreltem érzékeltetni azokat a kihívásokat, amelyekkel ma egy európai semleges államnak szembe kell néznie. A reagálás azért is érdekes, mert egy olyan országról van szó, amely jogilag ugyan továbbra is semleges és kívül áll minden konfliktuson,

¹⁶ Schmidl, A. Erwin: Going International, Vehling Verlag GmbH, Bécs, 2005, 194. old.

azonban az EU közös védelemre való készségével azonosul. Az osztrák politikai közéletben a NATO-csatlakozás megítélésében megfigyelhető különbség ellenére **egyetértés van az Európai Unió tagságából és a Közös Kül-és Biztonságpolitikából eredő felelősség vállalása terén.**

A Magyar Köztársaság a rendszerváltást követően biztonságpolitikai szempontból is egy merőben más helyzetben találta magát. Az országban már lezajlottak a szabad választások, megalakult a demokratikusan választott kormány és Országgyűlés, azonban mindez úgy történt, hogy a még működött a Varsói Szerződés és itt állomásozott a Déli Haderőcsoport. Az új politikai vezetés első számú stratégiai célja a **VSZ felszámolása, a szovjet csapatok kivonása és az ország euro-atlanti integrációjának előkészítése volt.**

Ausztriához hasonlóan Magyarországot is meglepte a délszláv válság heves lefolyása és embertelen brutalitása. Ebben az időszakban alapvető biztonságpolitikai érdekként jelentkezett annak megakadályozása, hogy a konfliktusban érintett felek közül bármelyik bevonja hazánkat a válságba. A politikai erőfeszítések és a katonai rendszabályok mind arra irányultak, hogy biztosított legyen a határok sérthetetlensége és az érintett körzetek lakosságának biztonsága.

Magyarország a '90-es évek elején még nem rendelkezett biztonságpolitikai alapelvekkel. Politikai és szakértői szinten egyaránt vita folyt arról, hogy nem lenne-e helyesebb a semlegességet választani, aminek következtében Európa közepén egy semleges korridor (Svájc, Ausztria és Magyarország) jött volna létre.

Az Országgyűlés 1993-ban elfogadta a **Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának és honvédelmének alapelveit.** Alapvető biztonságpolitikai célként fogalmazódott meg az **ország területi épségének védelme, a belső stabilitás fenntartása és az európai stabilitás erősítése.** A dokumentum kimondta, hogy a Magyar Köztársaságnak nincs kialakult ellenségképe és a biztonság oszthatatlan voltából indul ki. Első számú veszélyforrásként a szomszédos országokban végbemenő változások folyamán esetleg kialakuló destabilizálódás jelenik meg. Az idősakra jellemző felfogásnak megfelelően a biztonság katonai tényezőivel szemben annak **komplex jellege** fogalmazódott meg.

Az osztrák biztonságpolitika ebben az időszakban szintén abból indult ki, hogy a korábbi jól behatárolt, előre felismerhető és az állam létét veszélyeztető fenyegetést számos olyan tényező váltotta fel, ami **előre nehezen prognosztizálható, alacsonyabb intenzitású,** azonban így is konkrétan körülírható veszélyeztetettséget testesít meg.

A magyar alapelvekben egyértelműen szerepelt az euro-atlanti integráció, mint stratégiai cél.

Csak hazánkra jellemző sajátosság, hogy a környező országokban jelentős számú magyar kisebbség él. A dokumentum egyértelműen destabilizáló tényezőként említi a néhány országban uralkodó intoleráns nacionalizmust. Magyarország az EBEÉ-hez¹⁷ hasonlóan deklarálta, hogy a **kisebbségek helyzete nem tekinthető csupán az adott ország belügyének**. Az akkori helyzetben különösen fontos volt kinyilvánítani, hogy elutasítjuk a határok erőszakos megváltoztatását.

A helyzet józan mérlegelésére vall, hogy az 1993-ban parlamenti képvisellel rendelkező pártok kimondták, hogy végső eszközként nem lehet lemondani a fegyveres erők alkalmazásáról. A katonai potenciál nagyságának meghatározásánál a dokumentum úgy fogalmaz, hogy a **fegyveres erőknek egy támadó agresszorral szemben reális visszatartó erőt kell képezniük**.

A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelvei abból indultak ki, hogy még sokáig fog tartani, amíg egy állam lemondhat fegyveres erőiről. Emellett fontos kitétel, hogy a magyar honvédelmi politika a „fegyveres erőket az országvédelem legvégső eszközeként tekinti.”¹⁸ A honvédelmi politika alapvető elvei közé tartozik, hogy Magyarország területéről senki ellen nem indulhat agresszió, vagy valamilyen katonai nyomásgyakorlás. A fiatal demokrácia csak rövid ideje szabadult meg az itt állomásoztatott idegen nukleáris fegyverektől, ezért teljesen logikus volt, hogy ezek telepítésnek teljes tilalma megjelent a dokumentumban.

A magyar védelmi alapelvek az osztrák, és a térségben akkoriban általánosan elterjedt nézeteknek megfelelően alacsony valószínűségűnek ítélték meg egy totális háború lehetőségét, azonban annak bekövetkezése még nem volt egyértelműen kizárható.

A katonai eszközökkel kezelendők közé sorolták be a környezetünkben kirobbanó belső konfliktusokat, amelyek áttevődhetnek Magyarországra. Az 1993-ban megjelent dokumentum már számol a **terrorizmus** veszélyével. A '90-es évek elején még nem lehetett kizárni, hogy a közvetlen környezetünkben nem kerülnek hatalomra olyan politikai erők, amelyek az érdekérvényesítés eszközeként tekintik a katonai nyomásgyakorlást.

A védelmi potenciál nagyságát a hasonló erőforrásokkal rendelkező országok kapacitásaihoz arányosan határozták meg. Talán mai szemmel és az azóta eltelt időszak ismeretében furcsának tűnik, hogy már akkoriban megfogalmazódott a NATO-csatlakozás követelményrendszere és annak igénye, hogy a magyar haderő vegyen részt a különböző békemissziókban. A kinyilatkoztatott elvek – **együttműködés, visszatartás és védelem** – már azt mutatják,

¹⁷ EBEÉ=Európai Együttműködési és Biztonsági Értekezlet 1975-től 1994-ig, majd EBESZ= Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

¹⁸ A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelvei, Hadtudomány 1993/2. szám, 7. old.

hogy a védelmi képességeknek egy agresszió önálló elhárítására kell elegendőnek lenniük. Ez azt jelenti, hogy a haderőnek képesnek kellett lennie a válság eszkalálódása folyamán az arányos reagálásra, ami magában foglalhatja **egy védelmi hadművelet önálló megvívását is.**

A honvédséggel szemben a hiteles visszatartó erő követelménye jelentette a kiindulási alapot. A haderőnek feladatai megszabásán túlmenően a hadműveleti képességek meghatározásánál „a korszerű védelmi hadviselés”, „az ellencsapás mérés” és „a tömegpusztító fegyverek elleni védelem”¹⁹ kifejezések azt mutatják, hogy a politika igen nagy elvárásokkal tekintett a haderőre, amely ekkor már a folyamatos átszervezések, a létszámcsoökkentések és az állandósult alulfinanszírozottság béklyójában vergődött.

A dokumentum kinyilvánította az általános hadkötelezettség fenntartását.

Megállapítható, hogy az alapelvek megfeleltek a kor kihívásainak, de nem vették kellően figyelembe az EBESZ²⁰-folyamat következtében a térség államaiban kialakult strukturális támadóképtelenséget. Egyértelműen megfogalmazták a politikai pártok szándékait. Ugyanakkor ki kell mondani, **hogy a feladatok és a költségvetési támogatások összhangja szintén a kívánságok listáján maradt.** A jó elméleti megalapozottság ellenére alapvetően ezért nem sikerült megállítani a hadrafoghatóság csökkenését, a haditechnikai eszközök állapot romlását és továbbra is fennmaradt egy rendkívül elavult, nehézkes, az egyéni kezdeményezőkézséget teljesen háttérbe szorító vezetési rendszer.

Az euro-atlanti integráció előrehaladtával még a lehetséges fenyegetések megítélésében is alapvető nézetkülönbségek voltak. Az egyik uralkodó szemlélet képviselői úgy ítélték meg a helyzetet, hogy a közeli jövőben országok teljes hadipotenciálját igénybe vevő államok közötti háborúval nem kell számolni. A másik szemlélet szerint éppen a hidegháború végével, a korábbi kiszámítható katonai konfliktus helyébe léptek azok a helyi konfliktusok, amelyek akár helyi háborúvá is eszkalálódhatnak.²¹

A magyar biztonságpolitikai helyzetértékelések között az a nézet erősödött meg, amely szerint **az ország ellen irányuló agresszió kizárható,** azonban szükség van a **válságkezelő** mechanizmusok továbbfejlesztésére.

A magyar hadügy sajátossága, hogy a haderőreformok úgy mentek/mennek végbe, hogy az országnak nincs elfogadott nemzeti katonai stratégiája. A megváltozott világhelyzet a biztonságpolitikai szakértők jelentős részét is olyan irányba térítette el, amely teljesen átértékelte a kihívásokat és a fegyveres erők jövőbeni feladatait. A béketámogató műveletek fon-

¹⁹A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelvei, Hadtudomány 1993/2. szám, 11. old.

²⁰ EBESZ = Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

²¹ Háber Péter: Tudományos konferencia a nemzeti katonai stratégiáról és integrációról, Hadtudomány, 1997/4. szám, 7. old.

tosságának elismerése mellett mértékadó véleményként fogalmazódott meg, hogy „a védelemhez szükséges képességek fenntartása az ország és a NATO legfontosabb feladata marad.”²²

Az előzőekben bemutatott vélemények is mutatják, hogy a szakértők között közel sem volt meg a konszenzus és akkor hol voltak ettől még a parlamenti pártok? A Magyar Honvédség részére az egyértelmű, a katonai vezetők által is értelmezhető, **konkrét feladatrendszer továbbra is hiányzott**. Ennek megfelelően igen nehéz feladata volt a képességeket tervező hadműveleti szakembereknek és a logisztikai vezető szervezeteknek.

Végh Ferenc vezérezredes, a Magyar Honvédség akkori parancsnoka 1997-ben a haderőreformról még így vélekedik: „Célunk olyan szervezetű és jellegű katonai erő létrehozása, amely térségünkben **hiteles elrettentő erőt** képvisel.”²³ A korabeli osztrák biztonságpolitika ehhez hasonlóan olyan katonai potenciál fenntartását tűzte ki célul, amely a közvetlen szomszédságban esetlegesen bekövetkező negatív változások kezelésére – határ menti védelmi hadművelet megvívását is beleértve – reális képességekkel rendelkezik.

Magyarországon a '90-es évek második felében meghatározták a technikai fejlesztés prioritásait. Logisztikai szempontból még bonyolultabbá vált a helyzet, mivel a régi magas technikai kiszolgálás igényű, valamint rendkívül drágán üzemeltethető és üzemben tartható technikai eszközök rendszerben tartása mellett a legkorszerűbb fegyverrendszerek megjelenésére is fel kellett készülni. Már ekkor körvonalazódtak a logisztikai támogatás korlátai, nevezetesen az elégtelen légi szállító kapacitás és a gépjárműpark rohamos előregedése.

A magyar Országgyűlés 1998. december 28-i ülésnapján a 94/1998. (XII. 29.) OGY határozatával meghatározta a **Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveit**. A dokumentum a veszélyek megítélése során megállapítja, hogy a világméretű fegyveres konfliktus csaknem zéró valószínűségével szemben számos más biztonsági veszélyforrás jelent meg. Ezek közül a leglényegesebbek közé sorolja az **etnikai, vallási feszültségeket, az illegális migrációt, a terrorizmust és a tömegpusztító fegyverek, illetve hordozóeszközeik elterjedését**.

A határozat kimondja, hogy az ország biztonsága két pilléren nyugszik: **saját nemzeti erőforrásain és az euro-atlanti integráción**.

²²Gyarmati István: A haderőreform jövője, a honvédség közép- és hosszú távú perspektívái, Hadtudomány 1998/4. szám, 8. old.

²³Végh Ferenc: A Magyar Honvédség reformja, Hadtudomány, 1997/2. szám, 23. old.

Egy ország biztonságpolitikájának legfontosabb kiindulópontja a **stratégiai célok** egyértelmű meghatározása. A magyar biztonság- és a védelempolitika alapelvei ezeket az alábbiak szerint tartalmazzák:

- a függetlenség, a szuverenitás és a területi integritás szavatolása;
- az Alkotmányos rend, a jogállamiság, a piacgazdaság és a belső stabilitás fenntartása;
- az emberi és a kisebbségi jogok érvényesítése;
- a lakosság élet-, vagyon és szociális biztonságának érvényesítése;
- az euro-atlanti térség, Európa és a szűkebb régió biztonságának erősítése;
- hozzájárulás az ország nemzetközi együttműködése feltételeinek biztosításához.

Az osztrák és a magyar biztonságpolitikai célok között számos hasonlóság mutatható ki, ami azt igazolja, hogy a két állam azonos értékrend alapján, biztonságát tágabb értelemben értelmezve, azt a földrész biztonságától elválaszthatatlanul fogja fel.

A célok meghatározásán túlmenően rendkívüli fontosságú az a kitétel, mely szerint a Magyar Köztársaság **egyetlen államot sem tekint ellenségnek**.

Az alapelvekben megfogalmazódik, hogy Magyarország biztonsága leghatékonyabb **garanciájának a NATO-tagságot tekinti**. A Szövetség tevékenységében való aktív részvétel lehetővé teszi, hogy hozzájáruljunk a térség biztonságához és stabilitásához, ugyanakkor lehetőség van a magyar nemzeti érdekek hatékony érvényesítésére.

A biztonságpolitikai célok elérésének eszközrendszerét főként a külpolitika, a gazdaságpolitika és a védelempolitika foglalja magában.

Az ország helyzetéből adódóan az alapvető külpolitikai célok is eltértek az osztrák célrendszerétől. Magyarország még nem volt tagja az EU-nak, ezért kiemelt célkitűzésként fogalmazódott meg, hogy a csatlakozás prioritást élvez. A jószomszédi viszonyok kialakítása és fenntartása ugyan nem magyar specifikum, azonban a **határon túli magyarság** ennek mégis sajátos tartalmat adott.

A gazdaságpolitika feladata a nemzetgazdaság olyan állapotban tartása, ami biztosítja a biztonság- és védelempolitikai célok elérését.

A dokumentum kimondja, hogy a Magyar Köztársaságnak a biztonságpolitikai célok elérése érdekében továbbra is szüksége van fegyveres erőre és annak alkalmazását meghatározó honvédelmi koncepcióra. A honvédség feladata az ország védelmén túl kibővül a kollektív védelemből adódó feladatokkal.

A NATO-tagságot követően a 2144/2002 (V. 6.) sz. Kormányhatározatban jelent meg a 2002. május 6-án elfogadott **nemzeti biztonsági stratégia**, amely meghatározó fontosságú biztonságpolitikai dokumentumként foglalta össze mindazokat az új típusú veszélyforrásokat,

amelyek meghatározzák a jövő haderejének feladatrendszerét és struktúráját. Ebben az időszakban Magyarország még csupán EU-tagjelölt volt, ezért a csatlakozás után újra meg kellett fogalmazni a magyar biztonságpolitika alapelveit.

A 2073/2004. (III. 31.) Kormányhatározat **a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról hatálytalanította a 2002-es koncepciót**. Az új stratégia kiindulási alapját képezik a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikai alapelvei, a NATO 1999. évi Stratégiai Koncepciója és az EU 2003-ban elfogadott Európai Biztonsági Stratégiája.

A dokumentum az euro-atlanti integráció elérése következményeként megállapítja, hogy **a nemzeti érdekek nagy része a közös érdekként jelenik meg**. A megfogalmazott biztonsági érdekek között szerepel a szuverenitás, a gazdasági stabilitás, a nemzetközi béke és biztonság fenntartása, az EU-integráció bővítése, a demokratikus értékek euro-atlanti térségen kívüli kiterjesztése, Ukrajna és Oroszország stabilitása, a terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek visszaszorítása és a nemzetközi együttműködés fejlesztése.

A nemzeti biztonsági stratégia kimondja, hogy a globalizálódott **terrorizmus** az egész euro-atlanti térség számára **stratégiai fenyegetést** jelent. Ugyancsak alapvető fenyegetést jelentenek a különböző válságövezetek és a működésképtelen államok, amelyek képtelenek a kialakult instabil helyzetet kezelni.

A dokumentumban az a szándék is megfogalmazódik, mely szerint Magyarország a NATO-val és az EU-val közösen kívánja biztonságát szavatolni. Hazánk a terrorizmus elleni harcból diplomáciai, nemzetbiztonsági, rendvédelmi és katonai erőkkel és eszközökkel veszi ki részét, ezért megfogalmazódott mindezen szervezetek felkészítésének és felszerelésének követelménye.

Megállapítható, hogy a Magyar Köztársaság rendelkezik olyan stratégiai elképzelésekkel, amelyekből levezethető a tágan értelmezett biztonság szükségleteit kielégítő szervezeti alrendszerek fejlesztésének iránya.

Az osztrák biztonsági és védelmi stratégiához hasonlóan a magyar biztonságpolitikai és védelempolitikai alapelvek is kimondják, hogy **a működéshez és a fejlesztéshez szükséges erőforrások biztosítása alapvető feladat**.

1. 2. Az osztrák és a magyar haderő alkalmazási elveinek változása és reagálása a biztonsági környezet alakulására

A logisztikai támogatás feladatrendszerét alapvetően meghatározzák a biztonságpolitikai célok által determinált alkalmazási elvek.

Az osztrák és a magyar haderő a két világrendszer szembenállása idején az egymás ellen megvívandó háborúra készült fel. Alapvető különbségként jelentkezett, hogy amíg a Magyar NépHaderő alapvető feladata egy **koalíciós támadó hadművelet** megvívásában való részvétel volt, addig a Bundesheer a **területvédelmi koncepciónak megfelelő védelmi hadművelet végrehajtását tervezte.**

Az 1978-as haderőreform során bevezetett osztrák területvédelemnek az volt a célja, hogy megfelelő eszközök hiánya ellenére, egy **reális elrettentő erőt** jelentő védelmi rendszert alakítson ki. Az „ezer tűszúrás” elve azon alapult, hogy az államterület egészét védelemre rendezik be, és olyan veszteséget okoznak az agresszornak, ami miatt akár eleve le is mond támadó szándékáról.

A jól védhető, az ország területére lépő idegen erők számára katonai szempontból érdektelen központi térség minden áron való megtartásával biztosítani akarták **az állami lét fenntartását és jogfolytonosságát.** A járható irányok Ausztria katonaföldrajzi jellemzői miatt eleve adottak voltak, így az erőket a lehetséges harcászati irányokban összpontosították. Az ország területét területbiztosítási övezetekre, kulcsfontosságú övezetekre és döntő fontosságú körletekre osztották fel. Az áldozatok és veszteségek minimális szinten tartása érdekében a **hadműveleti mozgékonyaságról** eleve lemondtak és csak harcászati szintű manőverekkel számoltak. A kiépített erőrendszerek alkották a védelem gerincét, amit záró- és vadászcsapatokkal biztosítottak.

A területvédelmi koncepció az alábbi harcelfjárásokkal számolt:

- a, területbiztosítás;
- b, térben és időben korlátozott védelmi harc;
- c, harc a kulcsfontosságú övezetekben:
 - döntő fontosságú körletek védelme;
 - korlátozott célú ellenlökések;
 - vadászharc;
- d, harc a területbiztosítási övezetben;
 - támpontok időben korlátozott védelme;

- az ellenség által meg nem szállt területek biztosítása;
- vadászharc.

A biztonsági környezetben az 1989-et követő változásokat követően a Bundesheer alkalmazási elvei kialakításánál és a szervezeti struktúra létrehozásánál az alábbi tényezőket vették figyelembe:

- megszűnt az ország biztonságát fenyegető **koalíciós háború** veszélye;
- az ország szomszédjaival kialakuló fegyveres konfliktus valószínűsége alacsony;
- a katonai konfliktusok előrejelzési ideje megnőtt;
- az Ausztria biztonsága szempontjából jelentős országok **védelmi doktrínákkal** rendelkeznek;
- valamennyi szomszédos államban **csökkentek a katonai potenciálok**, azonban egy korlátozott célú támadó hadműveletre elégséges képességek még megmaradtak;
- a válságövezetekhez való közelség;
- a háborús küszöb alatti fenyegetések valószínűsége;
- előtérbe kerülnek az olyan fenyegetések, mint a természeti katasztrófák, terrorizmus, szervezett bűnözés, túlnépesedés és elszegényedés Európa peremén;
- a lakosság honvédelemhez való megváltozott hozzáállása.²⁴

Az alapvető biztonságpolitikai változásokra Ausztria a korábbi **területvédelem végértényes** feladásával reagált.

Az alkalmazási elveket a korábbihoz hasonlóan a visszatartás stratégiája határozta meg. Ennek megfelelően a Bundesheer csapatainak békében előzetes visszatartó, válság esetén az erők alkalmazásával megelőző, határ közeli konfliktus vagy agresszió esetén közvetlen hatást kell elérni.

A logisztikai támogatással szembeni követelményeket alapvetően a hadműveleti eljárások határozzák meg, ezért ezek részletesebb vizsgálatát tartom célszerűnek. (1. számú táblázat)

A határbiztosításra akkor kerül sor, ha a közvetlen **szomszédságban destabilizálódik a helyzet** és nem zárható ki, hogy a katonai, félkatonai erők vagy polgári szervezetek megsértsék Ausztria területi integritását.

Az Alkalmazási koncepció (Einsatzkonzept) szerint a jövőben a határbiztosítás lesz a leggyakrabban alkalmazott művelet. Ennek keretében a határátkelőhelyek védelmével, a közbeeső határszakaszok katonai ellenőrzésével és a határközeli objektumok őrzésével számol-

²⁴Konzept für den Einsatz des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 1993, 5-7. old.

nak. Az állandó készenlétű csapatok (10 000 + 5000 fő) mintegy 150 km hosszú határszakasz és 8-12 határátkelőhely őrzését képesek biztosítani. A mozgósítás után dandáronként az államhatár 40-50 km-es sávját ellenőrizhetik.

1. számú táblázat: Az Osztrák Szövetségi Haderő lehetséges műveletei²⁵

HADÁSZATI ELJÁRÁSOK	
Határbiztosítás	Védelem

HADMŰVELETI ELJÁRÁSOK	
Határbiztosítás	Védelem
	Ellentámadás
	Halogatás
	Területbiztosítás
Légvédelmi művelet	

HARCELJÁRÁSOK			
Védelem: - álló; - mozgékony	Támadás: - előkészítés után; - menetből	Halogatóharc	Vadászharc
A szárazföldi és a repülőcsapatok egyéb tevékenységi formái			

A hadászati védelemre akkor kerülhet sor, ha az ország szomszédságában zajló konfliktus **átterjedésének**, vagy egy Ausztria elleni **támadás veszélye áll fenn**. A védelmi hadművelet a Bundesheer meghatározó művelete. Az osztrák Haderő az 1993-as koncepció idején alapvetően gyalogsági csapatokból állt, ezért leginkább állóvédelemmel számoltak. Az ellenség erejétől és a terepadta adottságoktól függően vagy közvetlen határ menti védelemre készültek, vagy minimális területvesztéssel az arra alkalmas terepszakaszokon tervezték állásaikat kialakítani.

²⁵ 1993-as helyzet

Az **ellentámadás** végrehajtásának célja a betört és megállított ellenség megsemmisítése, és az eredeti helyzet országhatár mentén való visszaállítása. Tekintettel arra, hogy a Bundesheer kevés gépesített erővel rendelkezik, képességei csupán kedvező erőviszonyok esetén tesznek lehetővé egy ilyen műveletet.

A **halogatással**, mint hadműveleti eljárással abban az esetben számoltak, amikor az erőfölényben lévő ellenség átvonulását kell megakadályozni. A halogató művelet keretében védelmi harcok és halogatóharcok sorozatára kerülhet sor.

A **területbiztosítás**, mint eljárás olyan nagy kiterjedésű **terrorakciók és szabotázs-cselekmények** esetén kerül alkalmazásra, amikor az ellenséges tevékenység már az alkotmányos intézmények működését akadályozza.

A **légvédelmi művelet** önálló hadműveleti eljárás, melynek célja az ellenség légi főlényének megakadályozása és a saját csapatok oltalmazása.

Az Osztrák Szövetségi Haderő csapatainak külföldi alkalmazása során békefenntartó műveletekben vehet részt, logisztikai támogatást nyújthat más békeerőknek és humanitárius segítséget nyújthat.

A '90-es évek elejétől egyre erősödött a semlegesség körüli vita. Jelentős politikai erők vetették fel, hogy az EU-tag Ausztria esetében van-e még jelentősége a semlegességnek, ugyanakkor aktív vita indult az esetleges NATO-tagságról. A katonai vezetés ebből azt a következtetést vonta le, hogy még az eddigieknél is jobban fel kell készülni a nemzetközi missziókban való részvételre.

A Magyar Honvédség alkalmazási elveiben az alapvető változást az jelentette, hogy a rendszerváltás utáni politikai elit egyértelműen védelmi koncepcióban gondolkodott és **fel sem merült a Haderő határon túli alkalmazása**. Az új feladatrendszer, a sorozatos átdiszlokálások és a folyamatos létbizonytalanság teljesen lekötötte a hivatásos állományt. A Magyar Honvédség alkalmazásának alapelvei publikus formában nem jelentek meg sehol. Az egyetlen kapaszkodó a **szigorúan titkos minősítésű Hadműveleti Utasítás** volt. A végrehajtott gyakorlatok és hadijátékok alapján azonban egyértelművé vált, hogy egy bármely irányból jelentkező fenyegetés elhárítására kellett felkészülni.

A délszláv válság több mozzanata **közvetlen fenyegetést** jelentett Magyarországra. Az új típusú, határ közeli konfliktusokra a honvédség új **készenléti és készségi szolgálatok** felállításával válaszolt, valamint megjelent a csapatok alkalmazásának korábban ismeretlen módja, a **válságkezelés**. Annak ellenére, hogy a feltételrendszer gyakran a legelemibb igényeket sem elégítette ki – erre az időszakra tehető a Haderő utolsó tartalékainak a felélése – a csapatok az elrendelt feladatokat magas színvonalon és a polgári lakosságot is megnyugtató

módon hajtották végre. Az összegyűjtött tapasztalatok elemzése során kiderült, hogy az egyes alakulatok számára szinte megoldhatatlan feladat a készenléti alegységek kirendelésének logisztikai támogatása. A hármas követelmény – az elrendelt feladatot végrehajtó alegységek logisztikai támogatása, a napi élet fenntartása a nem elvonuló állomány részére a laktanyában és a készenlét fokozásával kapcsolatos feladatok biztosítása – teljesítése csak a csapatok közötti erőforrások átszervezésével volt teljesíthető.

Ausztriát a szlovéniai válság után már nem érintette közvetlenül a délszláv konfliktus, azonban a Magyar Köztársaságnak egy új helyzettel kellett szembenéznie. Egyértelművé vált, hogy a déli határok menti konfliktusokkal kapcsolatos válságkezelésre fel kell készülni. Ennek minden területét kimunkálták és részben publikálták, azonban az egész haderő alkalmazásának elveit nem hozták nyilvánosságra.

A helyzetet tovább bonyolította, hogy a korábbi, **szovjet alkalmazási elveket** tartalmazó harcszabályzatok is érvényben maradtak, holott már megkezdődött a **NATO-tagságra** való felkészülés. A kutató számára tehát az a helyzet állt elő, hogy egy külföldi Haderő hadászati, hadműveleti és harcászati eljárásai egyértelműek, azonban a magyar Haderőről ilyen hozzáférhető információk nem állnak rendelkezésre.²⁶

Az osztrák haderő különböző alkalmazási módjaira részletesen kidolgozott szabályok vonatkoznak. A logisztikai tervezés területén követelményként fogalmazódott meg a szükségletorientált támogatási rendszer kialakítása. A polgári szervektől a **központi logisztika** venné át az anyagokat és a **csatlakozó ellátást** már a hadtesteknek kellett biztosítaniuk.

A harcászati magasabbegységek alkalmazási elveivel összhangban a logisztikai támogatásnak a következő elveknek szerint működött:

- sokoldalú harcászati alkalmazhatóság;
- magas fokú rugalmasság;
- tartós alkalmazás vagy túlélőképesség.

Az ezredfordulóhoz közeledve Ausztria geostratégiai helyzetében ismét jelentős változások történtek. Két szomszédos ország, Magyarország és a Cseh Köztársaság a NATO tagjává vált, ugyanakkor Szlovénia és Szlovákia tagjelölt volt. A megváltozott helyzethez Ausztria az új **Biztonsági és Védelmi Stratégia** kidolgozásával reagált. Ennek kimunkálásával párhuzamosan folyt az alkalmazási elvek átdolgozása, így egy évvel az új doktrína érvénybe lépése után már megjelentek az új alkalmazási elvek is.

²⁶ Kutatásaim során interjút készítettem dr. Deák János ny. vezérezredes úrral, a Honvéd Vezérkar korábbi főnökével, aki megerősítette, hogy az MH alkalmazásával kapcsolatban a Bundesheerhez hasonló egyértelmű alkalmazási elveket nyílt formában nem rögzítették.

Az új követelmények szerint a Bundesheernek a katonai honvédelmen belül **egyformán fontos feladata** egy területileg korlátozott védelmi hadművelet megvívása és a béketámogató műveletekben való részvétel.²⁷ Ahhoz, hogy megvizsgáljuk a Haderők alkalmazási elveit először annak tisztázása szükséges, mi a rendeltetése az adott fegyveres erőnek.

Az Osztrák Szövetségi Haderő alapfeladata a következőképpen fogalmazódik meg: **„Az országvédelemre való képesség egy területileg korlátozott védelmi harc megvívásával és a külföldi béketámogató műveletekben való részvétellel már ma is és a jövőben is a Bundesheernek a katonai honvédelem keretében végrehajtandó azonos fontosságú alapfeladata.”**²⁸

Ugyanebben az időszakban a Magyar Honvédség feladatrendszerét a következőképpen definiálták:

„a, Magyarország területének, függetlenségének, lakosságának és anyagi javainak fegyveres védelme külső támadással szemben **önállóan, vagy Szövetségi** kötelékben, valamint közreműködés a fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett erőszakos cselekmények elhárításában;

b, a NATO-tagországok **kollektív védelmében** vállalt katonai kötelezettségek teljesítése a Washingtoni szerződés 5. cikkelyének megfelelően;

c, a nemzetközi szerződésekből, különösen az Észak-Atlanti Szerződésből eredő, valamint az ENSZ, az EBESZ és az EU mandátumával és politikai irányításával megvalósuló **béketámogató, válságreakáló és humanitárius (had)műveletekben** való részvétel.”²⁹

Ez a feladatrendszer a logisztika számára is új kihívást jelent. Egyrészt fel kell készülni az ország katonai honvédelmi feladatai támogatására, másrészt új és rendkívül intenzív követelményként a külföldi missziók biztosítására. A másodikként említett alapfeladat rendkívül intenzív és precíz támogatási tevékenységet igényel. Természetesen a haderők tervezésével foglalkozók pontosan tudják, hogy az erő kifejtést a bekövetkező legrosszabb opció, tehát a védelmi hadműveletre kell összpontosítani. Ez már önmagában is jelentős erőfeszítéseket igénylő feladat, de ezzel párhuzamosan kell fejleszteni azokat a logisztikai képességeket, amelyek már lehetővé teszik, hogy a kívánt önállósággal vehessünk részt az egyes többnemzeti műveletekben (pl. légiszállító képességek, az alegységek telepíthetősége).

Ausztriában a korábbi elvekhez képest nem történt változás abban, hogy elsőrendű hadászati cél a **viSSzatartás**.

²⁷ Bundesministerium für Landesverteidigung: Einsatzkonzept, Bécs, 2002. 06. 03., 23. old.

²⁸ Bundesministerium für Landesverteidigung: Einsatzkonzept, Bécs, 2002. 06. 03., 23. old.

²⁹ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína, HVK HCSF-ség kiadványa, Budapest, 2002, 12. old.

A szomszédos országokban kialakult fegyveres konfliktus vagy háború és annak áttérjedésének veszélye esetén a csapatok felvonultatásával és **ellenkoncentrációjával** szándékoznak a visszatartást elérni.

A határbiztosítás, mint hadászati eljárás tartalma nem változott. Továbbra is alapvető célként szerepelt annak biztosítása, hogy a szomszédságban zajló konfliktus következtében ne legyen lehetőség Ausztria szuverenitásának és határainak megsértésére.

Tekintettel arra, hogy az ország elleni esetleges támadó hadművelet már nem az elsőrendű kihívások között szerepel, a védelemre való felkészülés során egy **korlátozott célú támadó hadművelet** elhárítását vették alapul. A **hadászati védelmi hadműveletet** kétféleképpen tervezték végrehajtani:

- defenzív;
- offenzív módon.

A hadászati védelmi hadművelettel abban az esetben is számoltak, ha Ausztria esetleg valamilyen szövetség tagjává válik.

A koncepció szerint a hadászati eljárások (határbiztosítás és védelem) a hadműveleti eljárásokon keresztül valósulnak meg:

A, **határbiztosítás;**

B, **légtérbiztosítás;**

C, **védelmi hadművelet**, ezen belül

- offenzív védelmi hadművelet (korábban ellentámadó hadművelet);
- defenzív védelmi hadművelet (korábban védelmi hadművelet és halogató hadművelet);
- területbiztosító hadművelet (korábban területbiztosítás)

D, **légvédelmi hadművelet** (korábban légvédelem):

- offenzív légvédelmi hadművelet;
- defenzív légvédelmi hadművelet.

Az új alkalmazási elvek szerint egy hagyományos agresszió elhárítása esetén szükségessé válik az erők koncentrált felhasználása, ami viszont azt jelenti, hogy a korábbi területvédelmi koncepcióval ellentétben a csapatok nem az egész ország területén egyenletesen elosztva vívják meg harcukat. A határbiztosítás eredménytelensége esetén a hadászati védelmi hadművelet megvívására külön erők felvonultatásával számoltak. Egyértelműen elvetették **ugyanazon erők határbiztosítás utáni hadászati védelmi hadműveletre** történő alkalmazását. Ez azt jelenti, hogy már a válságkezelés időszakában jelentős mennyiségű csapatot vontak volna be a végrehajtásba, ami magával hozza a logisztikai támogatás iránti igények ugrásszerű növekedését.

A hadászati védelmi hadművelet megvívása során a hadműveleti fő erő kifejtésén kívül eső terepszakaszok védelmét nem tervezték, azonban minimális erők alkalmazásával ezeket a közbeeső terepszakaszokat biztosításával és ellenőrzésével számoltak.

A határbiztosítást **határbiztosító művelettel** tervezték végrehajtani. Ennek során főként a határátkelőhelyek védelmével és a közbülső terepszakaszok biztosításával, ellenőrzésével kapcsolatos tevékenységeket gyakoroltak.

A határbiztosításra alkalmazott erők alapvető feladata a **határsértések** megakadályozása és megszüntetése. A határ menti konfliktus következtében bekövetkező tömeges határsértések elhárítására a csapatok **határőrizetre** is alkalmazhatók. Alacsony intenzitású veszélyeztetésnél az állandó készenlétű csapatok hajtják végre a határbiztosítást, míg magas intenzitású fenyegetések esetén már a mozgósított kötelékek alkalmazásával számoltak. Ebből következik, hogy a csapatok készenlétének fokozásával párhuzamosan elengedhetetlen lett volna a logisztika támogatás kapacitásainak növelése.

A határbiztosítási művelet hadműveleti értelemben nem alkalmazható abban az esetben, ha egy hadműveleti célok elérését kitűző **agresszió várható**. Ebben az esetben már egyértelműen a védelmi hadművelet megvívását tervezték és a határbiztosítás már nem a művelet alapfunkciója, hanem csupán a tevékenység eredményes végrehajtásához szükséges **előfeltételek** egy részét képezte.

A légierő által végrehajtott légtérbiztosító hadműveletet a **határbiztosítás**, mint hadászati művelet **részének tekintették**.

Az ellentámadó védelmi hadművelet ugyan szerepel az eljárások között, azonban az osztrák Haderő ennek megvívásához szükséges feltételekkel nem rendelkezett. Az alkalmazási elvek között a többi eljárással hasonló súllyal szerepelt, mivel nem zárták ki, hogy osztrák csapatok esetleg **nemzetközi kötelékben** egy ilyen tevékenységben részt vehetnek, tehát az ez irányú kiképzettség elengedhetetlen.

Az **ellentámadó védelmi hadművelet** célja a szövetségi államterület lehető legkisebb részének feladásával a betört ellenség **megállítása**, akár saját területén is folytatott támadóharcokkal való **szétverése** és **megsemmisítése**, valamint az államhatárról való **visszaverése**. A logisztikai képességekkel szemben ez a hadműveleti forma támasztotta a legmagasabb követelményeket, mivel a helyzet dinamikus változásai miatt a logisztikai támogatás súlypontja áthelyeződik a stacionér elemekről a mozgékony – követő – támogatásra.

A **védelmi hadművelet** célja az ellenség **erőfölényének kiegyenlítése és kedvező feltételek teremtése** a további tevékenységekre való áttérésre. Ennél a tevékenységnél ismét jelentkezik a korábbi cél, mely szerint magas veszteségokozással az ellenség támadó szándé-

káról való lemondásának elérése. Számoltak területek ideiglenes átengedésével, azonban a legfontosabb feladat továbbra is a megszállt területek visszaszerzése maradt. Az alkalmazási elvekben egyértelműen meghatározottak azok a képességek, amelyeket a csapatok ezen tevékenységi formája igényel: „az ellenség hadműveleti céljai elérésének megakadályozása és a támadó semlegesítése.”³⁰

Az osztrák elvek szerint a nyitott terepen vívott eredményes mozgékony védelmi hadművelet csak akkor lehet sikeres, ha az ellenséggel kiegyenlítették az erőviszonyok, vagy ha az a védő számára kedvező. A védelmi hadművelet végrehajtásakor a halogató tevékenységgel és a tervszerű visszavonulással is számoltak.

Alapelvként kezelték, hogy kedvezőtlen helyzetben a csapatokat tervszerűen ki kell vonni az ellenség csapásai alól annak érdekében, hogy az ellenség átvonulása után a megszállt területek visszafoglalására még alkalmazható hadműveleti kapacitásokkal rendelkezzenek.

A **területbiztosítást** nem tekintették a védelmi hadművelet részének, hanem **önálló hadműveleti** tevékenységként szerepelt a szakirodalomban. A területbiztosítás célja diverziós és felforgató tevékenység veszélye esetén az ország területe egy részének vagy teljes egészének **ellenőrzése**, a fontosabb objektumok **őrzése** és olyan **tartalékok képzése**, amelyek a helyzet eszkalálódása esetén gyorsan bevetethetők.

A légierő hadműveleti eljárása a **légvédelmi hadművelet**, melynek célja a saját szárazföldi csapatok, a katonai és a polgári infrastruktúra **oltalmazása**, valamint a **légi főlény** biztosítása. Követelményként megfogalmazódott meg a ballisztikus rakéták, a robotrepülőgépek és a pilóta nélküli felderítőgépek elleni védelem, azonban erre a csak nemzetközi együttműködés keretében látnak lehetőséget. Az osztrák koncepció szerint a légvédelmi hadművelet a jövőben multinacionális keretekben fog lezajlani, ezért alapvető követelmény az interoperabilitás elérése.

A Magyar Honvédség által végrehajtható katonai műveleteket az **Összhaderőnemi Doktrína** két nagy csoportra osztja:

- **háborús katonai műveletek** (hadműveletek);
- **válságreakgáló műveletek**.

Amikor az osztrák és a magyar forrásokat tanulmányoztam megállapítottam, hogy a magyar elvek szerinti háborús műveletek, a támadás, a védelem és a késleltetés megegyeznek az osztrák harcászati eljárásokkal (támadás, védelem és halogatóharc). Szembetűnő különbség van viszont a műveletek osztályozási szempontjainál. A nálunk elfogadott elvek szerint a

³⁰ Bundesministerium für Landesverteidigung: Einsatzkonzept, Bécs, 2002. 06. 03. 84. old.

művelet célja a meghatározó és a művelet szintje szerint –hadászati, hadműveleti és harcászati – nem teszünk különbséget. A három alapvető eljárás valamennyi szinten működhet, de természetesen a hadászati tevékenységen belül különböző hadműveleti és harcászati eljárások egyidejűleg is folyhatnak.

A Bundesheer alkalmazási elveiben a magyar Összhaderőnemi Doktrínához hasonlóan kiemelten szerepelnek a **válságreakáló és a béketámogató** műveletek. A terminológiában és a műveletek osztályozásában itt már lényeges különbségek fedezhetők fel. A magyar elvek szerint a válságreakáló műveletek közé tartozik:

- a háborús küszöb alatti konfliktusok fegyveres erővel való kezelése;
- katasztrófák elhárításában való részvétel és humanitárius segítségnyújtás;
- a külföldi béketámogató vagy válságreakáló művelet.

A korábbi osztrák koncepció szerint a válságreakáló műveletek jelentős része önálló eljárásként szerepel. Ilyen például a határbiztosítás és a területbiztosítás.

Ausztria az EU, az ENSZ, az EBESZ és a NATO keretében végrehajtott béketámogató műveletekben való részvétellel kíván hozzájárulni a nemzetközi stabilitáshoz és a válságok kezeléséhez.

A Bundesheer számára a többnemzeti műveletekben való részvétel azt jelenti, hogy:

- közelítsék az alkalmazási elveket és eljárásokat;
- a nyelvismeret és a vezetési eljárások alapján legyenek képesek együttműködni;
- legyenek képesek a harc- és a harckiszolgálói támogatás keretében támogatások nyújtására és fogadására;
- vegyenek részt a közös felkészítésekben.

A **humanitárius segítségnyújtás és a nemzetközi katasztrófa-elhárításban** való részvétel az osztrák haderő alapvető feladatai közé tartozik. Zászlóalj köteléktől kezdve a béketámogató műveletek során alapvető követelményként fogalmazódik meg az összefegyvernemi harcra való képesség.

A Bundesheer Reformbizottság ajánlásai figyelembe vételével 2006. április 10-én kiadták az Osztrák Szövetségi Haderő új Összhaderőnemi Doktrínáját.³¹

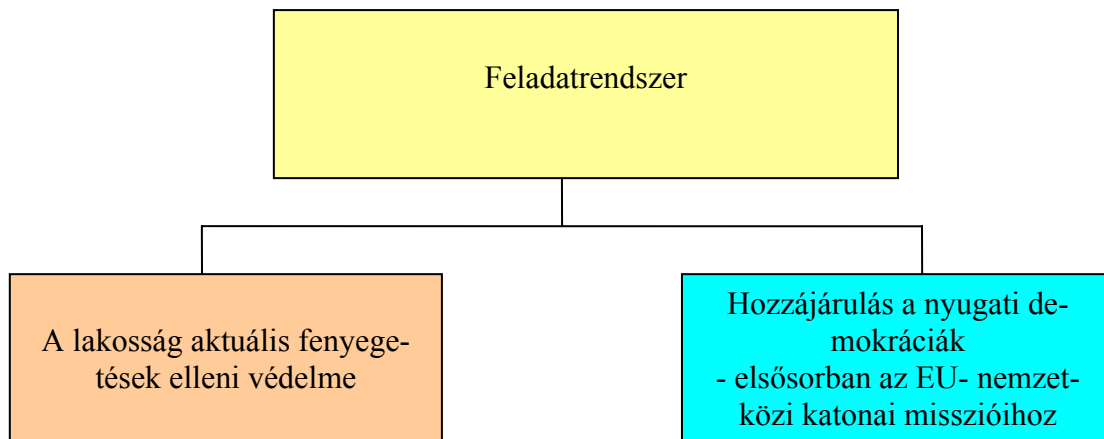
A dokumentum a globális biztonságpolitikai helyzet elemzése keretében meghatározza azokat a tendenciákat, amelyek a biztonságra kihatnak: **gyenge, vagy kudarcot vallott államok, a regionális konfliktusok, demográfiai helyzet, természeti erőforrások elosztása, világgazdaság és az információ, mint stratégiai erőforrás.** A globális és transzregionális

³¹ Militärstrategisches Konzept des Österreichischen Bundesheeres

fenyegetések közé tartozónak tekintik mindenekelőtt a **terrorizmust**, az illegális migrációt, a tömegpusztító fegyverek elterjedését, a szervezett bűnözést, az információs hadviselést és a civilizációs kockázatokat.

A doktrína a Biztonsági és Védelmi Stratégia megállapításait megerősítve megállapítja, hogy az Ausztria ellen a belátható jövőben –10 év – **hagyományos katonai támadás nem prognosztizálható**. A kialakítandó katonai potenciálnak az alábbi két nagy feladatrendszernek kell megfelelnie (2. számú ábra).

Az ábrából is látható, hogy a Bundesheernek egy hagyományos agresszió elhárítására való képességének továbbfejlesztését már nem tervezik.

2. számú ábra: Az Osztrák Szövetségi Haderő jövőbeni feladatrendszerei³²

Az ország fegyveres védelme érdekében kialakított erőket a jövőben alkalmassá teszik a nemzetközi feladatok maradéktalan ellátására. Látszólagos ellentmondás a katonai potenciál kialakításánál, hogy a biztosítás és védelem, mint hadászati művelet továbbra is fennmarad, azonban ezen opciók a hivatalos osztrák megítélés szerint csak európai összefüggésben alakulhatnak ki, így azok az osztrák haderő összetételére **nem meghatározóak**.

A doktrína meghatározza az Osztrák Köztársaság katonai stratégiai céljait is:

- aktív katonai hozzájárulás a nemzetközi **konfliktus megelőzéshez és válságkezeléshez**;
- aktív katonai részvétel az Európai Biztonsági Stratégiának megfelelő **európai érdekek érvényesítéséhez**;
- a **nemzeti szuverenitás és a lakosság** katonai védelme;

³² saját szerkesztés

- a katonai alapképességekre vonatkozó a harcászati és hadműveleti ismeretek fenntartása.³³

A korábbi doktrinális alapelvekhez képest alapvető változás, hogy a visszatartás helyébe a megelőzés és a biztonsági környezet aktív alakítása lépett. Konkrétan megfogalmazódtak az ambíciószintek is:

- a hazai döntéshozók és a külföldön alkalmazott osztrák kontingensek **stratégiai helyzetelemzéssel** történő támogatása;

- a haderő szövetséges erőkkel való együttes alkalmazására való képességeinek továbbfejlesztése és olyan **dandárok** létrehozása, amelyek a szárazföldi haderőnem központi végrehajtó erőit képezik;

- a külföldi missziókkal párhuzamosan a **légtérellenőrzés** és a **hazai feladatok** végrehajtására állandó készenlétű erők létrehozása;

- gyorsreagálású (30 nap) erők biztosítása egy **többnemzeti keretdandár** (Framework-Brigade) vezetésére egy év időtartamban;

- a többnemzeti keretdandár alternatívájaként **két zászlóalj különböző műveleti területen** történő időben korlátlan alkalmazása, vagy **egy zászlóaljnak** a keretdandár alkalmazása mellett egy **alacsony intenzitású konfliktusban** való bevetése;

- a többnemzeti keretdandár műveleteivel párhuzamosan tartalékosok bevonásával **egy békefenntartó küldetésben egy zászlóalj alkalmazása**;

- a keretdandár alkalmazásával azonos időben gyorsreagáló és időben korlátozott (3 hónap) jelleggel **legfeljebb századerejű** speciális műveleti, vegyivédelmi, városi kutatómentő képességek kialakítása;

- a folyamatban lévő műveletek támogatására **nemzeti tartalékok** készenlétben tartása.³⁴

Az új összhaderőnemi doktrína alapvetően átalakította a korábbi eljárásokat (2. számú táblázat). Legszembetűnőbb, hogy a magas intenzitású műveleteket, mint a hadászati védelmet, a védelmi hadműveletet és a légvédelmi hadműveletet már egyértelműen csak **többnemzeti keretek** között képzelik el. Ebből az következik, hogy az osztrák haderő a jövőben az eddigieknél is jobban fog integrálódni a multinacionális katonai feladatok végrehajtásába.

³³ Bundesministerium für Landesverteidigung: Militärstrategisches Konzept des Österreichischen Bundesheeres, Bécs, 2006, 30. old.

³⁴ Bundesministerium für Landesverteidigung: Militärstrategisches Konzept des Österreichischen Bundesheeres, Bécs, 2006, 33. old.

A biztonság- és védelempolitikai alapelvek alapján a lehetséges külső fenyegetések

2. számú táblázat: Az Osztrák Szövetségi Haderő lehetséges műveleti típusai

a 2006-os Összhaderőnemi Doktrína szerint³⁵

HADÁSZATI CÉLOK		
Visszatartás	Szuverenitás védelme	Stabilizáció
Biztosítás és védelem (csak többnemzeti kötelékben)		

HADMŰVELETI ELJÁRÁSOK		
Segítségnyújtási művelet	Védelemi hadművelet	Légtérbiztosító hadművelet
Humanitárius művelet	Béketámogató művelet (többnemzeti)	Evakuációs művelet (többnemzeti)
Területbiztosítási művelet	Offenzív/defenzív védelmi hadművelet	Offenzív/defenzív légvédelmi hadművelet (csak többnemzeti kötelékben)

HARCÁSZATI MŰVELETEK				
Támadás	Védelem	Halogatóharc	Őrzés, biztosítás	Vadászharc
Szembenálló felek szétválasztása	Körzetek és vonalak biztosítása	Oltalmazás repülőeszközök alkalmazásával	Oltalmazás légvédelmi eszközökkel	Légítámogatás
Speciális felderítés		Speciális műveletek	Személyek biztosítása	

MŰVELETEKKEL KAPCSOLATOS ELJÁRÁSOK			
Felderítés	Elektronikus hadviselés	Pszichológiai műveletek	Szemrevételezés
Biztosítás	Menet	Őrzés	Területbiztosítás

³⁵ Bundesministerium für Landesverteidigung: Militärstrategisches Konzept des Österreichischen Bundesheeres, Bécs, 2006, 101. old., saját szerkesztés

közül nincs olyan, amely csak egy országot érint és amelyet egy ország önállóan képes kezelni. A megváltozott biztonsági környezetből adódó lehetséges opciók kezelésére reális az osztrák eljárások csoportosítása. A doktrína lapján megállapítható, hogy a Bundesheer vezetése ismét **gyorsan és rugalmasan** reagált a megváltozott körülményekre. A Biztonsági és Védelmi Stratégiától kiindulva és annak megfelelően 2001 óta már a **második összhaderőnemi doktrínát** adták ki. A 2002-ben megjelent dokumentumot nem egészen négy év múltán követte a következő, amely már maximálisan támaszkodott a **Bundesheer Reformbizottság** ajánlásaira. A folyamatban megfigyelhetőek egy reform **konzekvens** végrehajtásának ismérvei.

1. 3. A logisztikai támogatás objektumát képező haderők szervezeti felépítése

A logisztikai támogatás különböző rendszereinek elemzéséhez elengedhetetlen a támogatás objektumát képező haderő nagyságának és szervezeti felépítésének összevetése. A Haderő szervezete, fegyverzete a feladatrendszer mellett alapvetően határozza meg azokat az igényeket, amelyeket a katonai logisztika alrendszereinek ki kell elégíteniük.

A Bundesheer szervezetének, képességeinek változása néhány tekintetben hasonló ahhoz, ami a Magyar Honvédségnél megfigyelhető, azonban a változások indukálója általában nem olyan mértékben a **folyamatos alulfinanszírozottság**, mint az nálunk megfigyelhető. Alapvető különbségnek kell még tekinteni, hogy Magyarországon a rendszerváltás következtében az egész társadalom átalakult és a haderőreformok tulajdonképpen ezzel a gyökeres változással párhuzamosan haladtak. Ausztriában nem kellett alapjaiban megváltoztatni a katonai vezetők gondolkodásmódját, hanem a megszokott és jól bevált értékrendnek megfelelően „csupán” az alkalmazkodás kényszere motiválta az újabb és újabb fejlesztési koncepciók kidolgozóját.

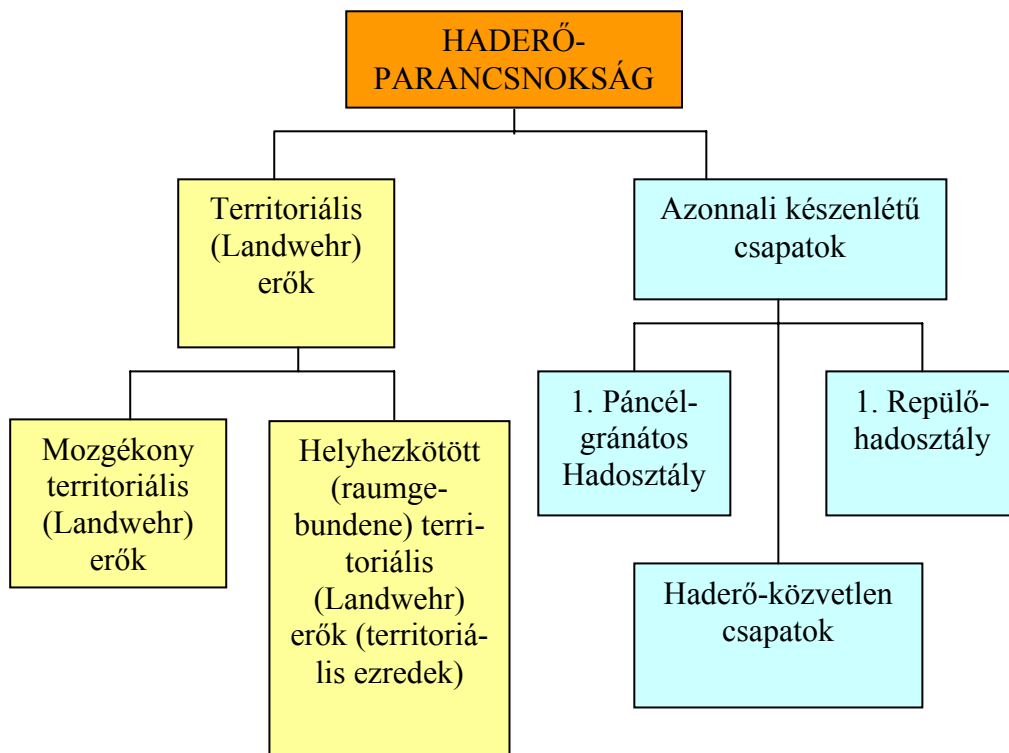
Az osztrák katonai szakértők véleménye szerint a Bundesheer története tulajdonképpen haderőreformok története, mivel 1955-ös megalakítása óta - néhány rövidebb időszakról eltekintve - a **permanens reform** állapotában van. 1990-ig a struktúra és a diszlokáció kialakulására a két világrendszer szembenállása nyomta rá bélyegét. A haderő szervezetét, területi elhelyezkedését úgy kellett megtervezni, hogy a két katonai szövetség összeütközése esetén megfeleljen az országvédelem rendszerében reá eső követelményeknek. A Bundesheer által

végrehajtott szervezeti változások jobb megértése érdekében kiindulási alapnak, a '90-es évek előtt évtizedekig érvényes területvédelmet tekintem.

Az Emil Spannocchi tábornok által fémjelzett újszerű gondolkodás vezetett oda, hogy a „**Haderőreform 1978**” során kialakították a védő számára rendkívül kedvező domborzati viszonyokat maximálisan kihasználó, az erőknek a várható agresszorral szembeni optimális alkalmazását biztosító **területvédelmi koncepciót**, amely a magyar hivatásos katonák idősebb generációja előtt is jól ismert.

Az osztrák katonai vezetés a haderő struktúrájának és alkalmazási elveinek kialakítása során, az objektív körülményeket számba véve, kiemelt fontossággal kezelte a domborzati viszonyok hatását a hadműveletekre és harcokra.

A „Haderőreform 1978” elnevezésű fejlesztési időszak harcászati-hadműveleti koncepciója a területvédelem volt, aminek megfelelően alakították ki a Bundesheer különböző rendeltetésű csapatainak összetételét. Az elgondolással összhangban a hadműveleti vezetést végrehajtó Haderő-parancsnokság **territoriális** (Landwehr) és **azonnali készenlétű** csapatokkal rendelkezett (3. számú ábra).

3. számú ábra: A Bundesheer felépítése a területvédelmi koncepció idején³⁶

³⁶ saját szerkesztés

A területvédelmi elveknek megfelelően az ország területét már békében előkészített, műszaki záarakkal, tűzérési tűzzel, híradó összeköttetéssel logisztikai támogató létesítményekkel ellátott **területbiztosítási és kulcsfontosságú övezetekre** osztották fel. A több zónát magában foglaló hadműveleti területen a hadműveleti fő erő kifejtését a mozgékony erők biztosították.

A Honvédelmi terv az ország területének védelmét előíró „Spannocchi doktrínaként” emlegetett hadműveleti koncepcióhoz szükséges mozgósítás utáni létszám elérését 1994-ig lépcsőzetesen határozta meg:

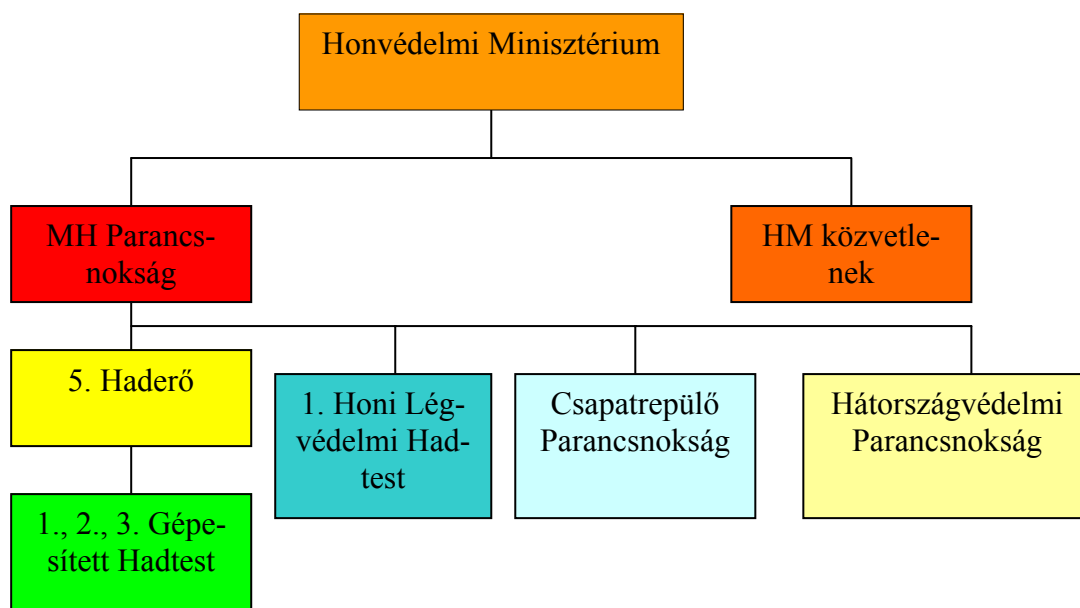
- az első, vagy közbeeső ütem (Zwischenstufe) 1986-ig tartott, és mozgósítás után 186 000 fős haderő létrehozását tűzte ki célul,
- a második ütem (Ausbaustufe) keretében 1994-ig kellett volna elérni a teljes 300 000 fős hadilétszámot.

A Magyar Honvédség szervezete a '80-es évek utolsó harmadáig egy **koalíciós** keretben megvívandó támadó, majd a VSZ berlini csúcstalálkozója után, a támadó kapacitásokat biztosító logisztikai képességek (pl. Tábori Hadtáp) felszámolása után védelmi hadművelet megvívására készült fel. 1987. március 1-én a „RUBIN” feladattal indult az azóta is tartó folyamatos átszervezések sorozata. Az ezred-hadosztály szervezetről a dandár-hadtest szervezetre való áttérés ugyan alapvetően eltért a Varsói Szerződésben elfogadottól, de a szovjet katonai vezetés nem emelt kifogásokat.³⁷

Az igazi haderőcsökkentés azonban a rendszerváltás folyamatában, 1989-ben kezdődött, amikor első lépésként egy 9000 fős leépítésről döntöttek. A politikai változásokban érdekelt valamennyi fél egyetértett abban, hogy a haderő nem kerülhet többé egyetlen politikai erő kizárólagos befolyása alá, ezért különválasztották a honvédelemmel kapcsolatos kormányzati és államigazgatási funkciókat, valamint a csapatok közvetlen vezetéséhez tartozó feladatrendszert. Az előbbi irányítási jogkörrel a Honvédelmi Minisztériumhoz, az utóbbi a nem a HM szervezetébe tartozó, önálló **Magyar Honvédség Parancsnokságához** került. Utólag egyértelműen megállapítható, hogy ennek a döntésnek köszönhetően a politikai változások folyamatában a honvédség a pártpolitikai érdekeken felül álló, szilárd stabilizáló szerepet játszott.

A haderő szervezete a megkezdett átalakítás ellenére ekkor még alapvetően nem tért el a korábbi felépítéstől. (4. számú ábra)

³⁷ Szergej Szokolov a Szovjetunió marsallja, honvédelmi miniszter levele Oláh István vezérezredes, honvédelmi miniszternek, dr. Szántó Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól a NATO-tagságig, ZMNE jegyzet, Budapest, 2002, 7. old.

4. számú ábra: A Magyar Honvédség nagybani felépítése 1990-ben³⁸

A magyar szervezeti változásoknak ekkor még olyan célkitűzései voltak, amelyek a mai olvasó számára már-már utópisztikusnak tűnnek. Ezek közé sorolható az a követelmény, amely szerint **a hadműveleti tervekben ne történjék változtatás, ne csökkenjen a harckészültség, ugyanakkor csökkenjenek a fenntartási és fejlesztési költségek.**³⁹

A Magyar Köztársaság Kormánya már a védelmi doktrína megvalósításával kapcsolatos feladatokról tárgyalt. Ennek következtében elhatározta a még meglévő támadó potenciálok megszüntetését, és az újabb 20-25 %-os létszámcsoökkentést.

A Magyarország geostratégiai helyzete 1991-ben gyökeresen megváltozott. A szovjet csapatok kivonulása és a Varsói Szerződés megszűnése után a biztonságpolitikai szakértők egy olyan biztonsági vákuumról kezdtek beszélni, amelyet számos új, kiszámíthatatlan és gyorsan bekövetkező válsághelyzet, valamint a konfliktusok eddig a térségben ismeretlen típusai fognak jellemezni.

Az új kihívások a korábbiak megszűnésével szinte egy időben jelentkeztek. Már 1991 nyarán, a szlovéniai válság katonai ellenrendszabályok fogantatását tette szükségessé. Ausztriában ez egyszerűbb eset volt, mivel a semleges ország a kötelezettségeinél fogva eleve számolt a szomszédos országokban kialakuló válsághelyzetek katonai kezelésével. A magyar

³⁸ Dr. Szántó Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól a NATO-tagságig, ZMNE jegyzet, Budapest, 2002, 9. old.

³⁹ Dr. Szántó Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól a NATO-tagságig, ZMNE jegyzet, Budapest, 2002, 14. old.

vezetésnek ezzel szemben egy eddig, a hadtudományi gondolkodásmódból **teljesen hiányzó** tevékenységet kellett a honvédséggel és főként a határőrséggel végrehajtania. A feladat különösen bonyolult volt, mivel emellett, hogy szavatolni kellett a határok sérthetetlenségét és a lakosság biztonságát, úgy kellett tevékenykedni, hogy az ne vezessen további eszkalációhoz.

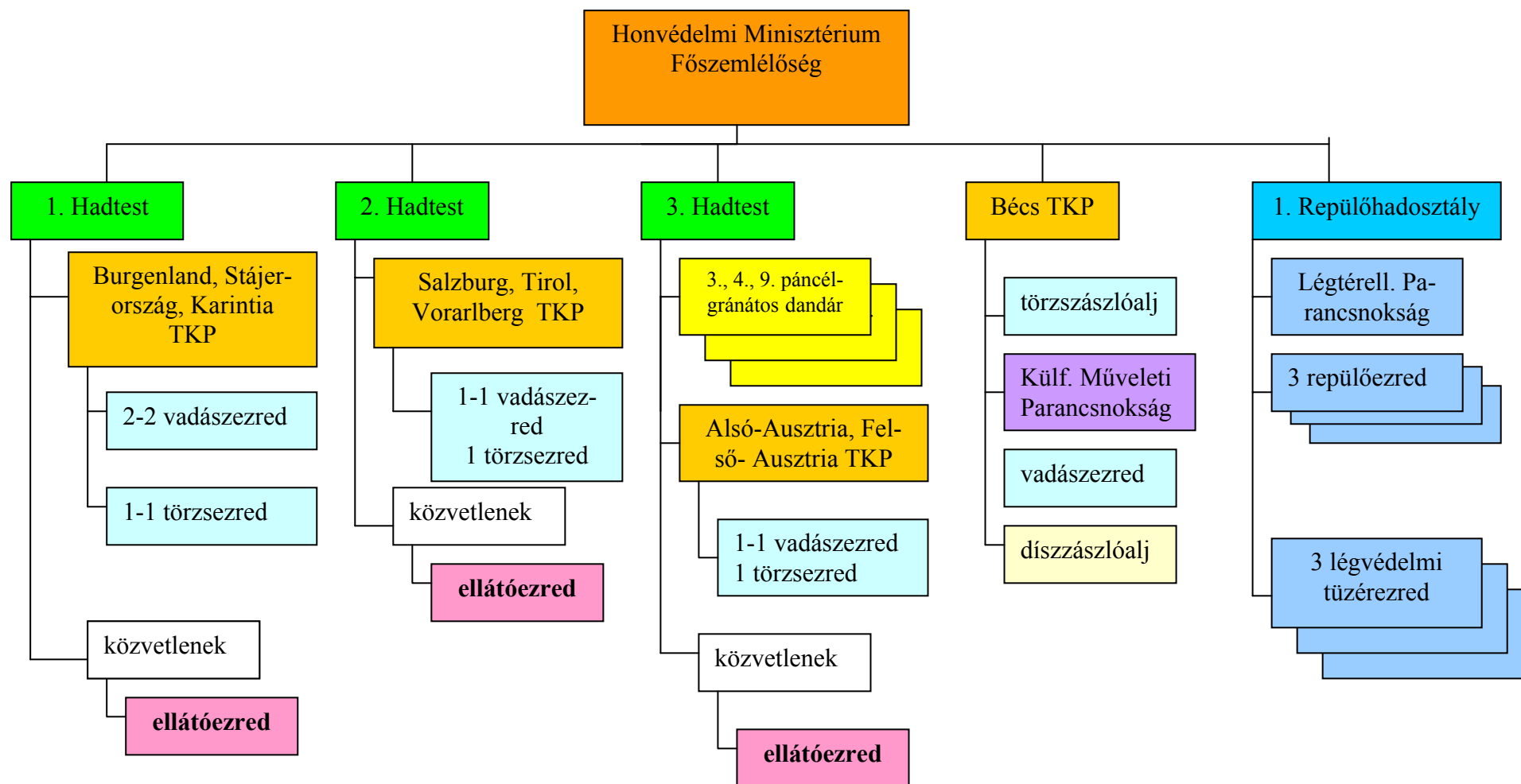
Az 1990-es évek kezdetére az osztrák politikai és katonai vezető körökben megerősödött az a nézet, mely szerint többé már **nincs szükség** az ország egész területét átfogó, az erők egyenletes elosztását megkövetelő **területvédelemre**, azonban a megváltozott biztonságpolitikai környezet ellenére a Bundesheer alapvető feladata továbbra is a **visszatartás és a védelem** marad. Követelményként fogalmazódott meg a haderő csökkentett, mozgósítás nélküli reagálóképességének szükségessége.

Az új követelményeknek a területvédelemre felkészített Bundesheer semmilyen tekintetben nem felelt meg, ezért a korábbi reform befejezetlensége ellenére 1991-ben új fejlesztési időszak kezdődött, amely magában foglalta a szervezet, a kiképzési rendszer és az alkalmazási elvek reformját.

Az új struktúrában a területvédelmi erők csaknem teljesen eltűntek. A szervezeti változás érzékelteti az osztrák reagálást a térségben bekövetkezett átalakulásra. Már nincs szó az állam létét fenyegető, nyomasztó túlerőben lévő ellenség **agressziójának elhárításáról**. A térségben akkoriban meglévő potenciálok lehetővé tették, hogy a megnövelt létszámú vadászandárokat már a **határ menti védelmi hadművelet** keretében, a fenyegetett irányban összpontosítva alkalmazzák.

A „Heeresgliederung 1992”⁴⁰ koncepció az előző reformelképzelés 1994-re tervezett befejezésére előirányzott létszámtól nagyságrendekkel eltér. Az eredeti terv szerint a területvédelmi feladatok teljes körű végrehajtásának létszámszükséglete 300 000 fő lett volna, amiből 240 000 fő állt rendelkezésre. Az új elveknek megfelelően a határbiztosítás és a védelem megvalósítására az eredeti tervezett létszám mintegy 1/3-a, 120 000 fő elegendő, így 1995-re **a Haderő hadilétszáma 50%-kal csökkent**. A jelentős átszervezés ellenére megmaradt a kerethaderő jelleg, melynek meghatározó összetevője továbbra is a milícia (tartalékos) állomány. Az új haderőstruktúra (5. számú ábra) alapján megállapítható, hogy a korábbi territo-

⁴⁰ „Haderőszervezet 1992”

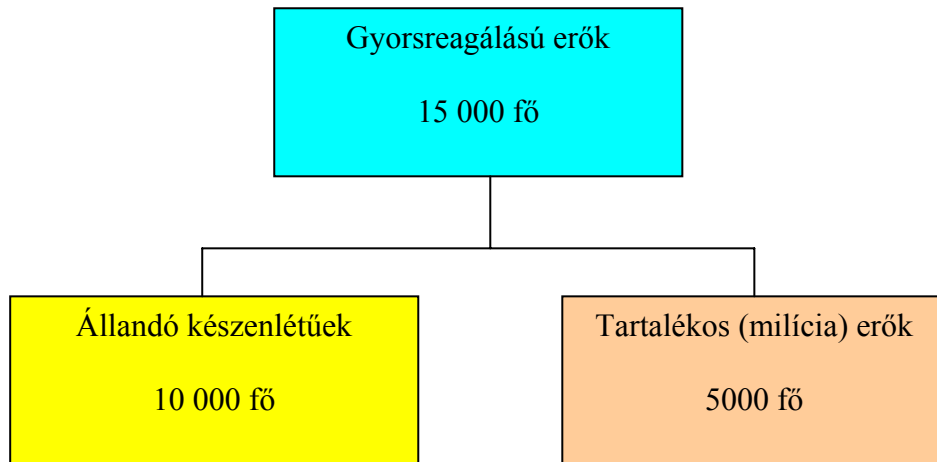

5. számú ábra: A Heeresgliederung '92 reformterv célkitűzései 1995-ig⁴¹

⁴¹ saját szerkesztés

riális összetevők a minimálisra csökkentek és csupán a Tartományi Katonai Parancsnokságok (TKP) működési feltételeit biztosítják. A változások nagyságrendjét jól érzékelteti, hogy 1995-ig 290 századot (üteget) és 70 ezred- és zászlóaljtörzset számoltak fel.

A megváltozott biztonságpolitikai és geostratégiai környezetnek megfelelően az új haderőszervezetben 15 000 fős gyorsreagálású kontingenst hoztak létre. (6. számú ábra)

6. számú ábra: A gyorsreagálású erők összetétele⁴²

Bevonható kötelékek:

- gyalogsági erők (vadászdandárok, díszzászlóalj);
- gépesített csapatok (páncélgránátos dandárok);
- felderítő csapatok;
- légvédelmi és repülőcsapatok;
- vegyivédelmi csapatok;
- híradócsapatok;
- logisztikai csapatok.

Az 5000 fős tartalékos erők a mozgósítástól független, a mindenkori fenyegetésnek megfelelő, **rugalmas reagálási** lehetőséget biztosítanak. A haderő ebben az időszakban **három hadtestből és egy repülőhadosztályból** állt. Az új haderőstruktúra kialakításánál alapvető követelményként jelentkezett a béke és a háborús szervezet közelítése. Ennek érdekében a területiális törzsezredek vadászezredeké és törzsezredeké szervezték át. Mozcósítás után a **vadászezredek egy-egy vadászdandárt** alakítottak volna meg. Gépesített ellenlökő eröként a gyorsreagálású erők részeként továbbra is a 3. hadtest alárendeltségébe tartozott a

⁴² saját szerkesztés

három páncélgránátos dandár. A mozgósítás után a vadászrezredeköl felállításra tervezett 12 vadászdandárt gyalogsági, vagy a mi fogalmaink szerint gépkocsizó lövész erőként tervezték alkalmazni. A korábbi Haderőkölzetlen csapatok hadtesteknek való alárendelése lehetővé tette a tüzér és felderítő ezredek megalakítását.

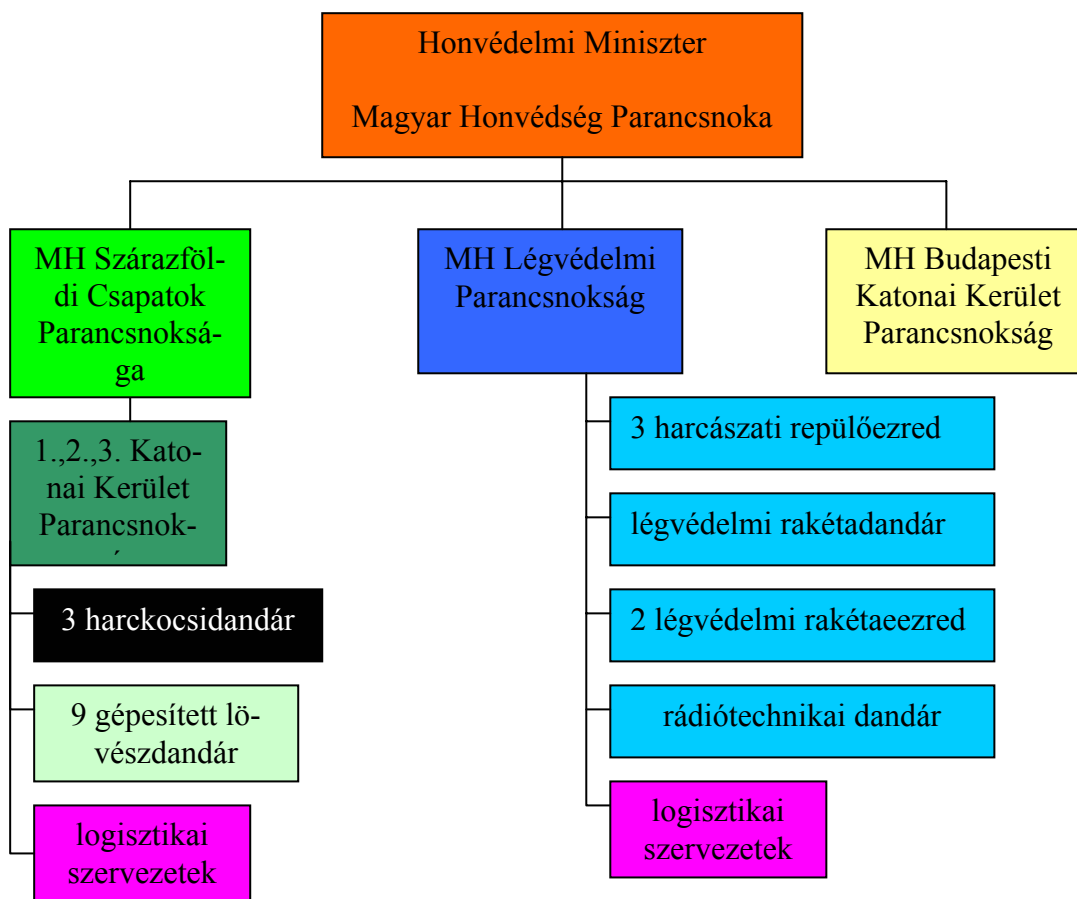
A Bundesheer légvédelmi és repölőcsapatai a repölőhadosztályhoz tartoztak. A repölőezredek szervezete ekkor nem változott. Az osztrák repölőcsapatok lehetőségei **rendkívül korlátozottak**. A 23 db SAAB 35Ö „Draken” típusú vadászrepölőgép és a 29 db SAAB-105 típusú vadászbombázó inkább légirendészeti feladatokra volt alkalmas, mint a harcoló szárazföldi csapatok, vagy a fontosabb polgári célpontok hatékony oltalmazására vagy támogatására.⁴³ A repölőhadosztály állományába ebben az időben még 57 db különböző típusú légszaváros repölőgép és 79 db olasz, francia és amerikai eredetű különböző rendeltetésű helikopter tartozott.

A magyarországi rendszerváltást követően egyértelmű politikai szándék fogalmazódott meg a túlméretezett, a korábbi VSZ igényeknek megfelelő haderő drasztikus csökkentésére. A kormányzat az ún. támadásképtelenség további kialakításával is demonstrálni szeretne volna, hogy nincsenek fegyveres erővel elérendő céljai. A költségvetési korlátok szintén a nehézfegyverzetű csapatok felszámolása irányába hatottak. A békelétszám 35%-kal, a szervezetek száma 20%-kal, a technikai eszközök mennyisége 20-40%-kal lett kevesebb. A védelmi kiadások GDP-hez viszonyítva az 1990-es 2,5%-ról 1,8%-ra, ezen belül a fejlesztési kiadások 19%-ról 7%-ra csökkentek.⁴⁴ A szomszédos országokkal ellentétben, kivonták a rendszerből a harcászati és a hadműveleti harcászati rakétákat. Összesen **felszámoltak** hét összefegyvernemi és egy tüzérdandárt.⁴⁵ A megmaradó alakulatok egy részét **átdiszlokáltatták az ország keleti részébe**, amivel az erő korábbi nyugati összpontosítását kívánták megszüntetni. A honvédséget ebben az időszakban teljes mértékben lekötötték a szervezeti változások. A kiképzés színvonala és a logisztikai támogatás kapacitásai, lehetőségei folyamatosan romlottak. 1994. 01. 20-tól a 99 248 főből álló Magyar Honvédség új szervezetre tért át. (7. sz. ábra)

⁴³ A SAAB-35Ö Draken típusú repölőgépeket 2006-ban kivonták a rendszerből. Jelenleg Svájcól bérelt F-5-ös vadászrepölőgépek biztosítják az osztrák légtérrel, amíg a folyamatban lévő beszerzés eredményeképpen nem áll szolgálatba a 18 db EUROFIGHTER, amelyek száma továbbra is politikai viták tárgyát képezi.

⁴⁴ Dr. Jánoscsák Miklós: A Magyar Honvédség 1990-2000. közötti időszakban végrehajtott átalakításainak motívációi és tanulságai, a Magyar Hadtudományi Társaság Kutatás-2000. évi pályázatán első díjat elért pályamű, 10. old.,

⁴⁵ Dr. Jánoscsák Miklós: A Magyar Honvédség 1990-2000. közötti időszakban végrehajtott átalakításainak motívációi és tanulságai, a Magyar Hadtudományi Társaság Kutatás-2000. évi pályázatán első díjat elért pályamű, 25-26. old.

7. számú ábra: A Magyar Honvédség vezetési struktúrája 1994. 01. 20-tól⁴⁶

Az új szervezetben a szárazföldi csapatoknál korábban meglévő több hadműveleti parancsnokság helyett egy haderőnemi vezető szerv jött létre. Az MH teljes szervezetében bekövetkezett változások első ízben mutattak alapvető koncepcióváltás irányába. A **két haderőnemi parancsnokság** felállítása már a nyugati fegyveres erők szervezeti felépítéséhez való közelítést mutatja. Ezt a döntést máig sok szakértő vitatja. Az egyik legfontosabb kérdés e témában, hogy a légierőbe beleértjük-e a légvédelmi csapatokat és a harcászati repülőerőkön túl a szárazföldi erőket oltalmazó csapatlégvédelmi kötelékeket és szállítórepülő, valamint a harci helikopter erőket.

A vezetési rendszer továbbgondolása következtében az Országgyűlés 88/1995. (VII.6) határozatában elfogadta a Magyar Honvédség átalakításának hosszú- és középtávú koncepció-

⁴⁶ Dr. Szántó Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól a NATO tagságig (1989-1999), ZMNE jegyzet, Budapest, 2002, 31-34. old. alapján saját szerkesztés

ját. Ennek megfelelően a haderónemi parancsnokságokból **vezérkarok**, az MH Parancsnokságából pedig **Honvéd Vezérkar** létrehozását tervezték.

A '90-es évek közepétől egyre erőteljesebben jelentkeztek hazánk növekvő nemzetközi szerepvállalásának hatásai. 1995-ben az **UNFICYP**⁴⁷ kötelékében Cipruson telepített század és az **IFOR**⁴⁸ kötelékében Horvátországban diszlokáló Magyar Műszaki Kontingens úttörő szerepet játszott a nemzetközi kötelékekben való tevékenységekre történő felkészülésben. A logisztika számára többnemzeti kötelékben tevékenykedő alegységek támogatása terén. különösen hasznos tapasztalatok gyűltek össze a külföldön.

A haderő strukturális átalakításának ellentmondásosságát jól szemlélteti a 1997-es év, amikor a haderónemi parancsnokságok helyett rövid időre létrejött a **4. Gépesített Hadtestparancsnokság** és a **2. Légvédelmi és Repülő Hadtestparancsnokság**. A katonai kerületparancsnokságok felszámolása után megalakult a 2. és a 3. Gépesített Hadosztály. Még ugyanezen év végére újabb szervezet állt fel, melynek vezető szervei és törzsei már a NATO-ban elfogadott vezetési területekből álltak. A szárazföldi csapatok ettől a pillanattól kezdve az **MH Szárazföldi Vezérkara**, a légvédelmi és repülőcsapatok az **MH Légierő Vezérkar** alárendeltségébe tartoztak. Az MH Központ Rendeltetésű Szervezetek Parancsnoksága megszűntetése után megalakult az MH Budapesti Helyőrség-parancsnokság. A központi logisztikai szervezetek – támogató dandár, ellátó központok és javító üzemek - vezetésére létrehozták az **MH Logisztikai Főigazgatóságot**. (8. számú ábra)

A változások nagyságrendjét jól érzékelteti, hogy 1997 végén az MH létszáma 60 000 fő volt.⁴⁹

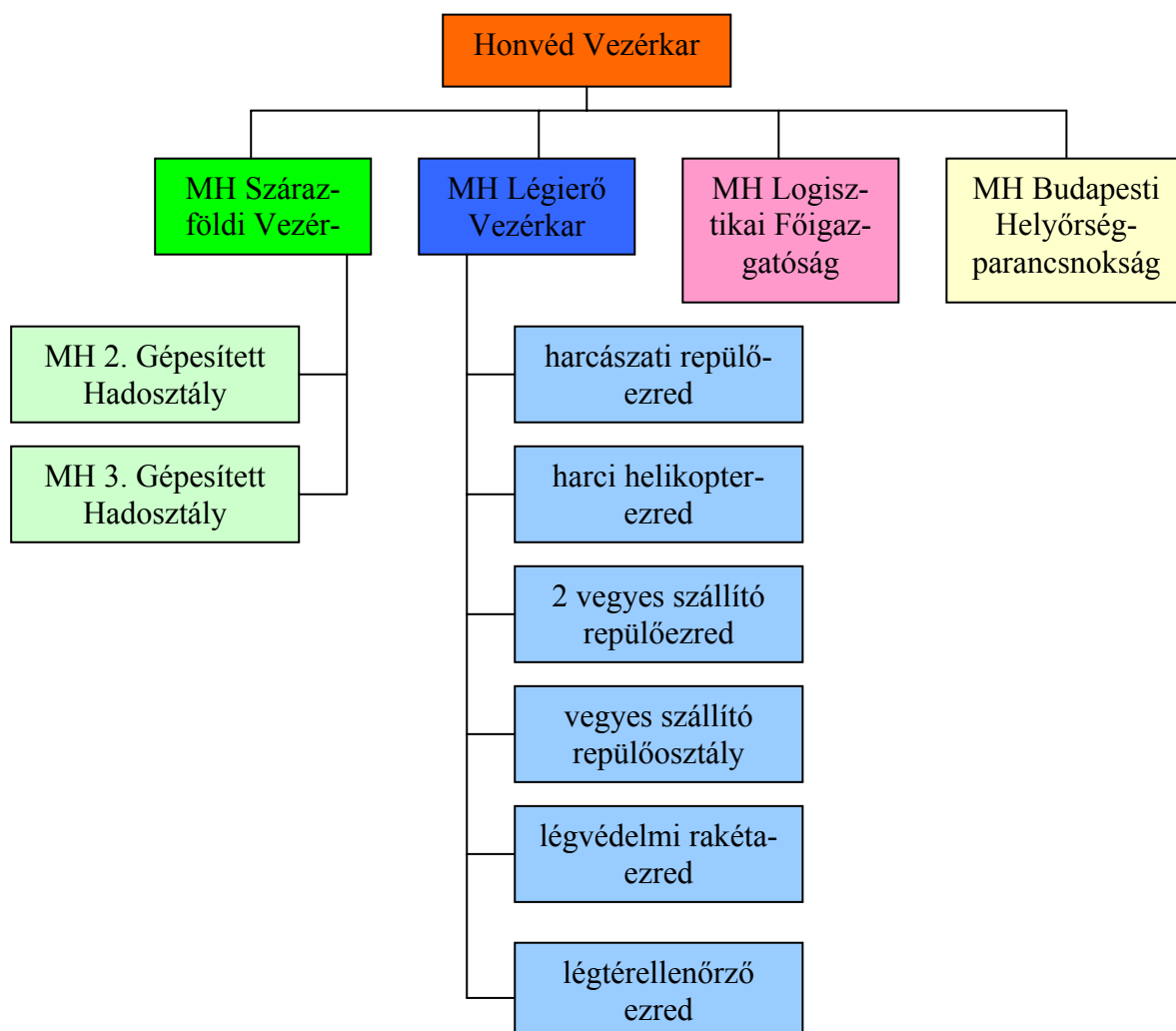
Az osztrák honvédelmi vezetés a biztonsági környezet átalakulására szintén újabb szervezeti átalakítással válaszolt. A '90-es évek második felében Ausztria belépett az Európai Unióba, mégpedig úgy, hogy semlegessége ellenére **semmilyen mentességet nem kért** a Közös Kül- és Biztonságpolitika követelményei alól. Ezzel éppen ellenkezőleg aktívan síkra szálltak a közös európai védelem kialakítása érdekében. Az Osztrák Köztársaság szomszédjai ekkor már vagy NATO- és EU-tagok, vagy tagjelöltek, valamint semlegesek. A biztonságpolitikai szakértők egyre inkább azon vitáztak, hogyan lehetne leghatékonyabban alkalmazkodni a megváltozott biztonsági környezethez. Az osztrák haderő aktívan részt vett az **IFOR** és az

⁴⁷ UNFICYP = United Nations Peacekeeping Force in Cyprus

⁴⁸ IFOR = Implementation Force

⁴⁹ Dr. Szántó Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól a NATO tagságig (1989-1999), ZMNE jegyzet, Budapest, 2002, 57. old.

SFOR⁵⁰ misszióban (484 fős logisztikai alegység).⁵¹ Ugyancsak az új helyzetre való reagálást igazolja az újabb átszervezés, melynek következtében tovább közeledett egymáshoz a

8. számú ábra: A Magyar Honvédség szervezete 1997 végén⁵²

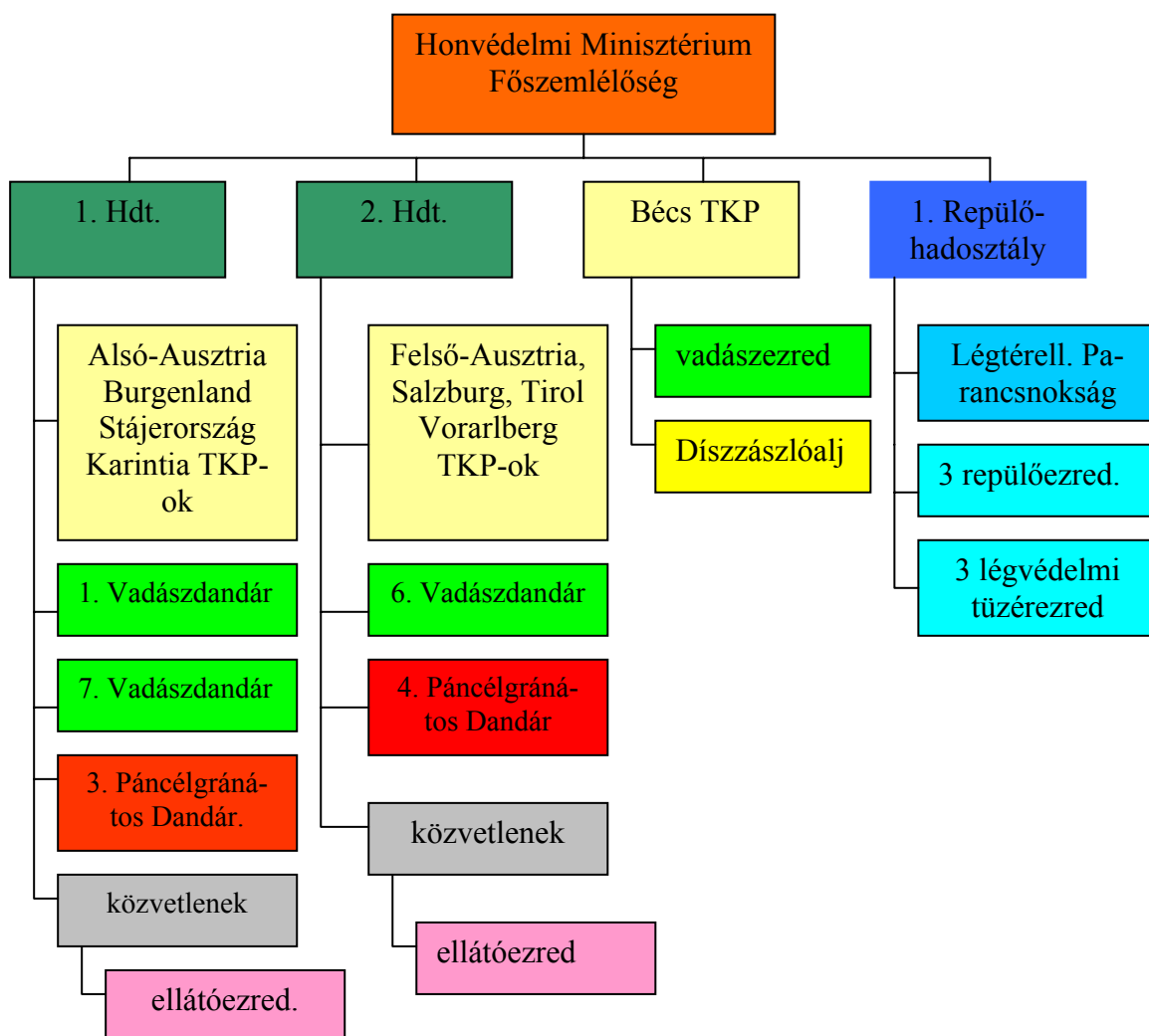
béke- és a háborús szervezet. A Minisztertanács határozatának megfelelően, 1998. április 1-én **megszüntették a 3. Hadtestparancsnokságot**, amelynek csapatait az **1. és a 2. Hadtest** kötelékébe osztották be. (9. sz. ábra) A vadászegzredeket részben felszámolták, részben létrehozták belőlük a **vadászdandárokat**. Megalakult a három vadászdandár és **megszüntették a 9. Pán-**

⁵⁰ Stabilisation Force

⁵¹ Dr. Erwin A. Schmiedl, Im Dienste des Friedens, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Hadtudományi Iroda kiadványa, Bécs, 2001, 107. old

⁵² Dr. Szántó Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól a NATO tagságig (1989-1999), ZMNE jegyzet, Budapest, 2002, 53-56. old. alapján saját szerkesztés

célgránátos Dandárt. Itt fontos megjegyezni, hogy ez utóbbi változással **nem csökkentek** a Bundesheer képességei, mivel a gépesített zászlóaljok száma nem csökkent.

9. számú ábra: A Bundesheer 1998. április 1-i kormánydöntés szerinti szervezete⁵³

Ha a '90-es években, a Bundesheerben bekövetkezett szervezeti változásokat összevetjük a Magyar Honvédség átszervezéseivel, megállapíthatjuk, hogy az osztrák katonai vezetés ekkor még nem tért át a korábbi vezetési rendszerről a haderőnemi irányításra.

A magyar haderő olyan átalakuláson ment át, ami történelmi léptékkal is példa nélküli. A rendszerváltás valamennyi vezető politikai erejének stratégiai célja volt az euro-atlanti integráció. A NATO-tagság elérése realizálódott gyorsabban és 1999. március 12-én hazánk elérte azt a politikai célt, amiért a honvédség is sokat tett. A tagsággal azonban nem járt

⁵³ Saját szerkesztés

együtt a teljes körű interoperabilitás. Valójában csak néhány területen tudtunk felzárkózni, azonban ez sem mondható el a haderő egészéről.

Annak ellenére, hogy maradéktalanul teljesítettük szövetségi kötelezettségeinket és saját erőinkkel is biztosítottuk a határaink sérthetlenségét, a politikai vezetés számára nyilvánvalóvá váltak azok a gyengeségek, amelyeket az újonnan megválasztott kormány haladéktalanul meg kívánt szüntetni. Az alkalmazás problémáin túl – a korábbi reformok ellenére – továbbra is a képességek fejlesztése helyett az **elavult, elaprózott és rendkívül költségigényes infrastruktúra** jelentette a célok elérésének fő akadályát. A Stratégiai Felülvizsgálat címen végrehajtott átvilágítás eredményeképpen egy új haderőreform körvonalazódott.

Az átalakítás céljaként ismét egy **kisebb, ütőképesebb és finanszírozhatóbb** haderő követelménye fogalmazódott meg, amely képes az ország védelmére, valamint a szövetségi kötelezettségek teljesítésére. Az elfogadott koncepciót három ütemben tervezték végrehajtani:

3. számú táblázat: Az átalakítás ütemezése⁵⁴

ÜTEM	I.	II.	III.
IDŐSZAK	2000-2003	2004-2006	2007-2010
TARTALOM	Strukturális és mennyiségi változások	A képesség alapú haderő kialakítása	Haditechnikai modernizáció

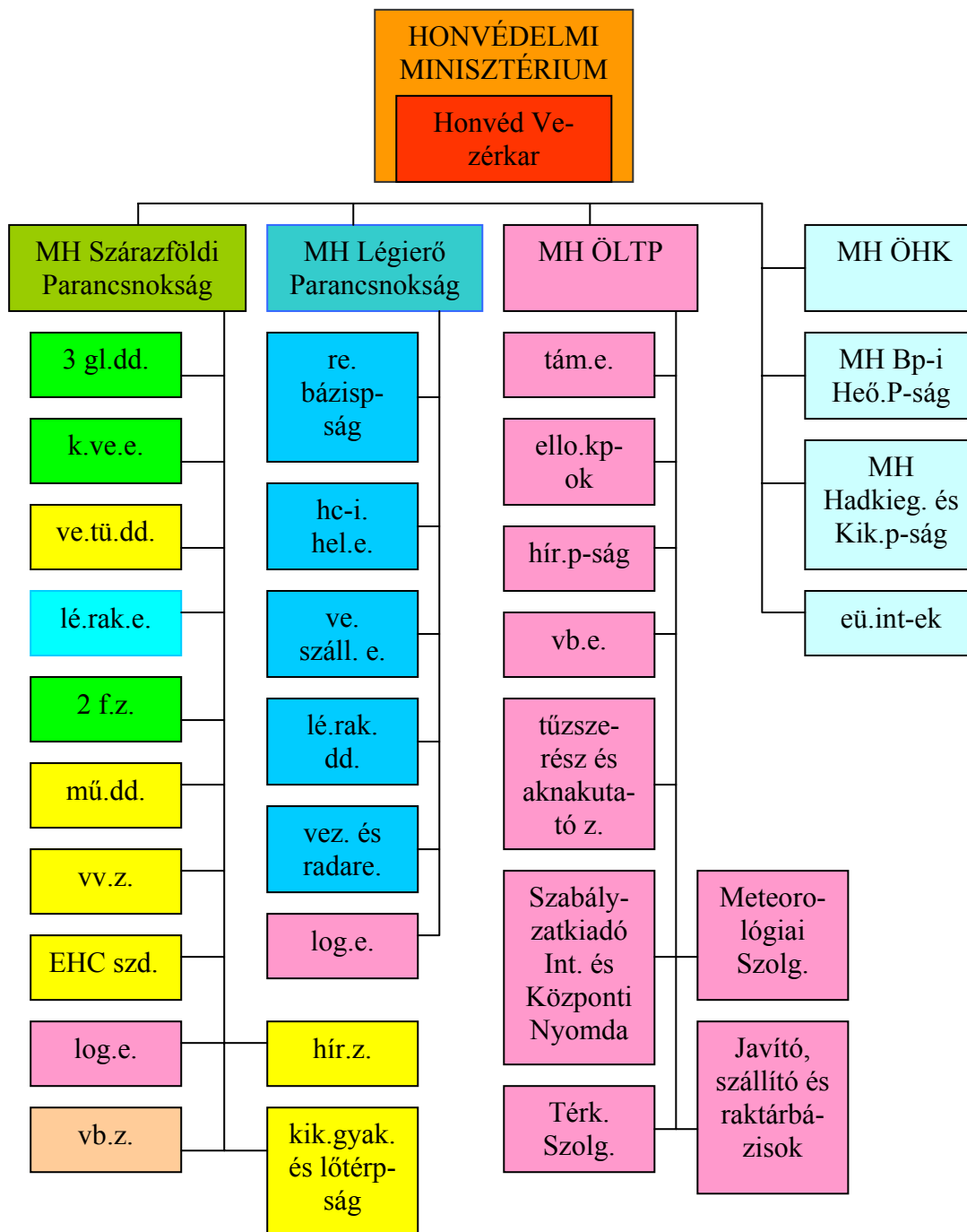
A reform az egyik legfontosabb lépéseként a Honvéd Vezérkar integrálódott a Honvédelmi Minisztérium szervezetébe. (10. sz. ábra)

A célul kitűzött képességek elérése **továbbra sem valósult meg**. Az átalakítás mértékét jól szemlélteti, hogy a Magyar Honvédség katonai szervezeteinek száma 2001. június 30-ára a **felére** csökkent.

A Bundesheer vezetői a folyamatos politikai viták ellenére már a '90-es évek közepétől kezdve megkezdték a Haderő felkészítését a nemzetközi feladatokra. Ugyan a Magyar Honvédséghez képest több évtizedes tapasztalatok adta előnyben volt az osztrák haderő, azonban a korábban végrehajtott missziókat mindig az ENSZ vezetésével hajtották végre és valamennyi feladat a **humanitárius segítségnyújtásra, a megfigyelésre és a békefenntar-**

⁵⁴ Átalakul a haderő, HVK Haderőtervezési Csoportfőnökség kiadványa, HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht, Budapest, 2000., 11. old.

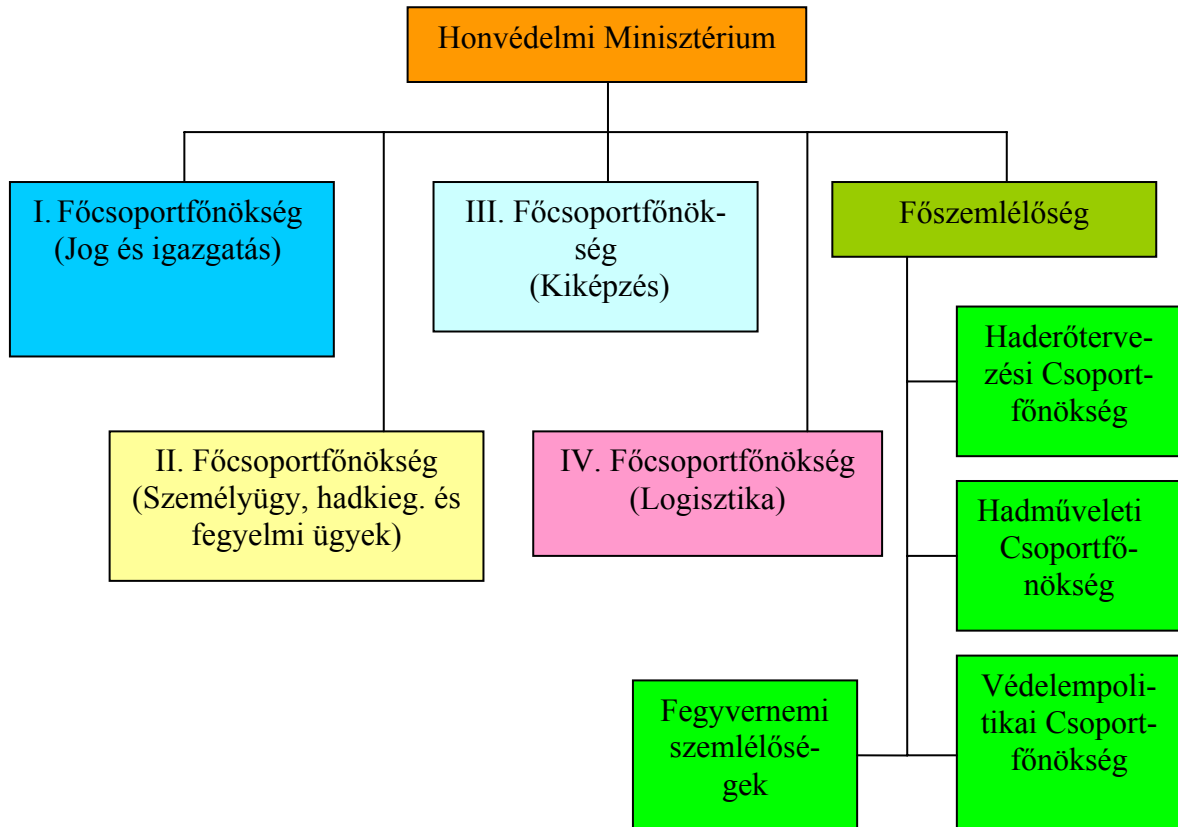
tásra korlátozódott. Hosszas előkészítés és politikai egyeztetések után 2001 januárjában az osztrák kormány jóváhagyta az új haderőszervezetet, ami alapvetően megváltoztatta a korábbi struktúrát.

10. számú ábra: A Magyar Honvédség békestruktúrája 2001. június 30-án⁵⁵

⁵⁵ Átalakul a haderő, HVK Haderőtervezési Csoportfőnökség kiadványa, HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht, Budapest, 2000.,14. old.

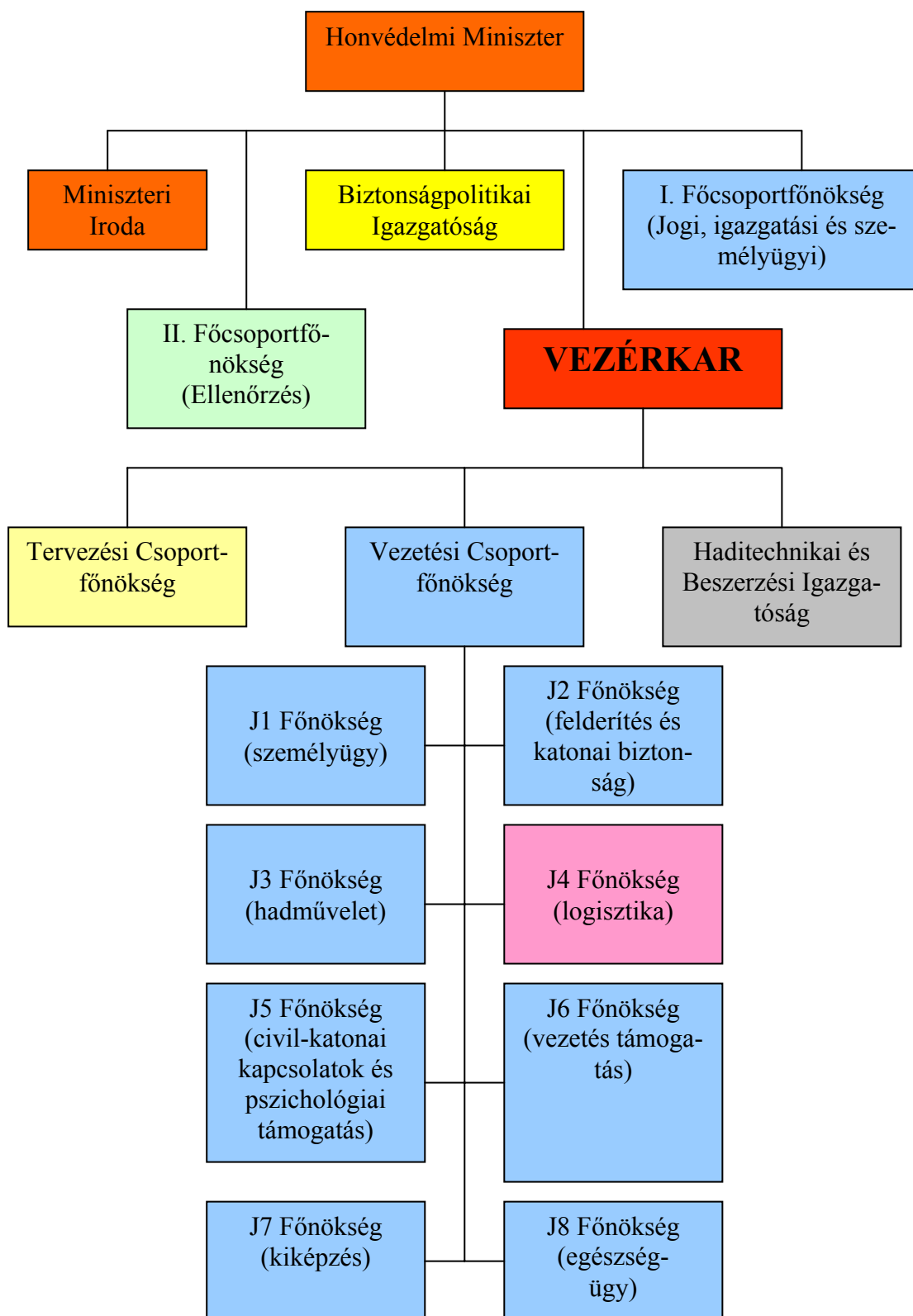
A legfontosabb változások a hadászati vezetés szintjén következtek be. Az osztrák Szövetségi Honvédelmi Minisztérium szervezetét korábban a valamennyi minisztérium struktúráját meghatározó szövetségi törvény előírásai szerint kellett kialakítani. (11. sz. ábra)

11. számú ábra: Az osztrák Szövetségi Honvédelmi Minisztérium szervezete 1998-ban⁵⁶

Ez a felépítés már **nem felelt meg** a nemzetközi együttműködés követelményeinek, mivel nehezen lehetett megtalálni az általában klasszikus törzskari felépítés szerint működő külföldi partnerek irányában illetékes együttműködőket. A korábbi, több évtizede fennálló, sajátos osztrák szervezeti felépítéstől teljesen eltérően, a Honvédelmi Minisztériumon belül, önálló, a klasszikus katonai vezetési funkciókat a legtöbb nyugati törzskari felépítésnek megfelelően magában foglaló **vezérkar** jött létre, (12. számú ábra) melynek élén immáron Ausztriában is a **vezérkari főnök** áll. Ezzel együtt a korábbi főszemléllői pozíció megszűnt.

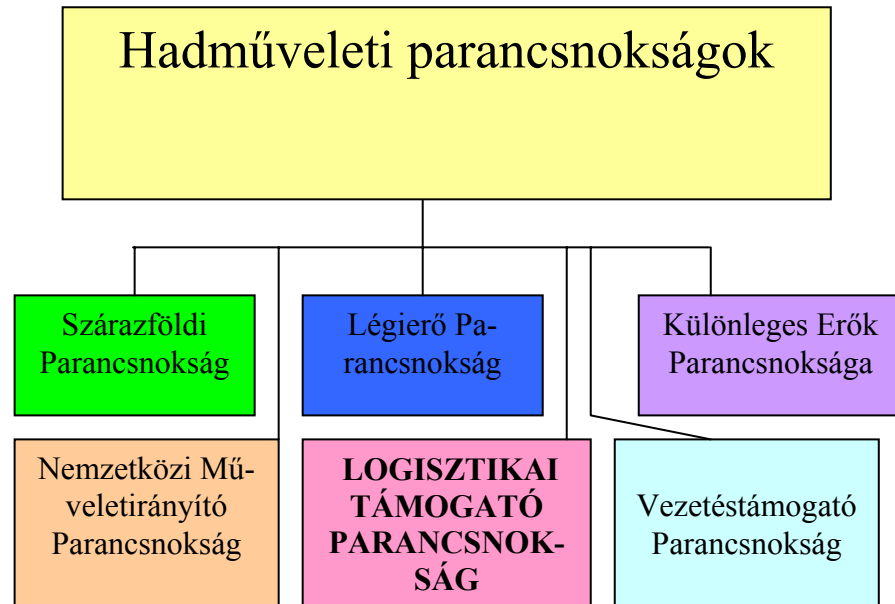
⁵⁶ Saját szerkesztés

12. számú ábra: Az osztrák Szövetségi Honvédelmi Minisztérium szervezete
2002. 01. 28-tól⁵⁷

⁵⁷ Saját szerkesztés

Amint az a szervezeti ábrából is kiderül a vezérkar már nem foglalkozik államigazgatási feladatokkal, hanem kizárólag a haderő vezetésével és alkalmazásával kapcsolatos tervező, szervező és irányító funkciókat látja el. A hadműveleti vezetés szintjén a két hadtestparancsnokság helyett új, **haderőnemi és funkcionális támogató** parancsnokságok alakultak meg. (13. számú ábra)

13. számú ábra: A Bundesheer hadműveleti szintű parancsnokságai⁵⁸

Az új struktúra lényegesen átláthatóbbá tette a vezetési rendszert és a megváltozott feladatrendszerhez igazította a vezető szerveket. A nemzetközi szerepvállalás egyértelmű erősödése és az új kihívásoknak való megfelelés politikai követelménye tette szükségessé a haderőnemi vezetés egyértelművé válását és a nemzetközi feladatokat vezető szervként a Nemzetközi Műveletirányító Parancsnokság felállítását. Az osztrák különleges erők (Jagdkommando) már számos nemzetközi misszióban bizonyították magas színvonalú felkészültségüket. Az önálló, és igen magas szintű különleges műveleteket irányító parancsnokság felállítása azt jelzi, hogy politikai döntés esetén az osztrák haderő képes részt venni a terrorizmus elleni harc különleges műveleteiben. A logisztikai támogatás vezetésére a korábbi Haderő Anyagi Hivatal (Heeresmaterialamt) helyett egy önálló összhaderőnemi logisztikai vezető szervezetet, a **Logisztikai Támogató Parancsnokságot** (Kommando Einsatzunter-

⁵⁸ Saját szerkesztés

stützung) hozták létre, melynek feladatrendszeréről a dolgozat későbbi, a logisztikai támogatás szervezeti alrendszerét elemző részénél fogok szólni.

Magyarországon a 2002-ben bekövetkezett kormányváltás után gyökeresen új irányt vett haderő átalakítása. A NATO az új, globális kihívások közül első helyen kezeli a **terrorizmus** elleni harcot. A Szövetség egyértelműen kilép a korábbi területi keretektől és vállalja a különböző béketámogató műveletek vezetését. Ezek között kell említeni a **KFOR**-t és az **ISAF**⁵⁹-et.

Az új kormányprogram a honvédség újabb átalakítását is tartalmazza. A kitűzött célok közül ki kell emelni:

- az **önkéntes haderő** létrehozásával a sorkatonai szolgálat megszüntetését 2006-ig;
- olyan képességek megteremtését, amelyek mind a nemzeti, mind szövetségi követelményeknek megfelelnek;
- a honvédség megbecsült és versenyképes munkahellyé alakítását.

A sorállomány kiváltása alapvető változásokat eredményezett a személyi állomány ellátása terén. Egyre inkább erősödött az a meggyőződés, mely szerint bizonyos ellátási ágakat **külső szolgáltatókkal** kell megoldani.

A védelmi felülvizsgálat eredményeképpen világossá vált, hogy a korábbi haderő a rendkívül elavult és költséges fegyverzetével számos olyan képességgel rendelkezik, amire a megváltozott biztonsági környezetben nincs szükség, viszont olyan alapvető kapacitások hiányoznak, amelyek nélkül elképzelhetetlen a szövetségi kötelezettségek teljesítése.

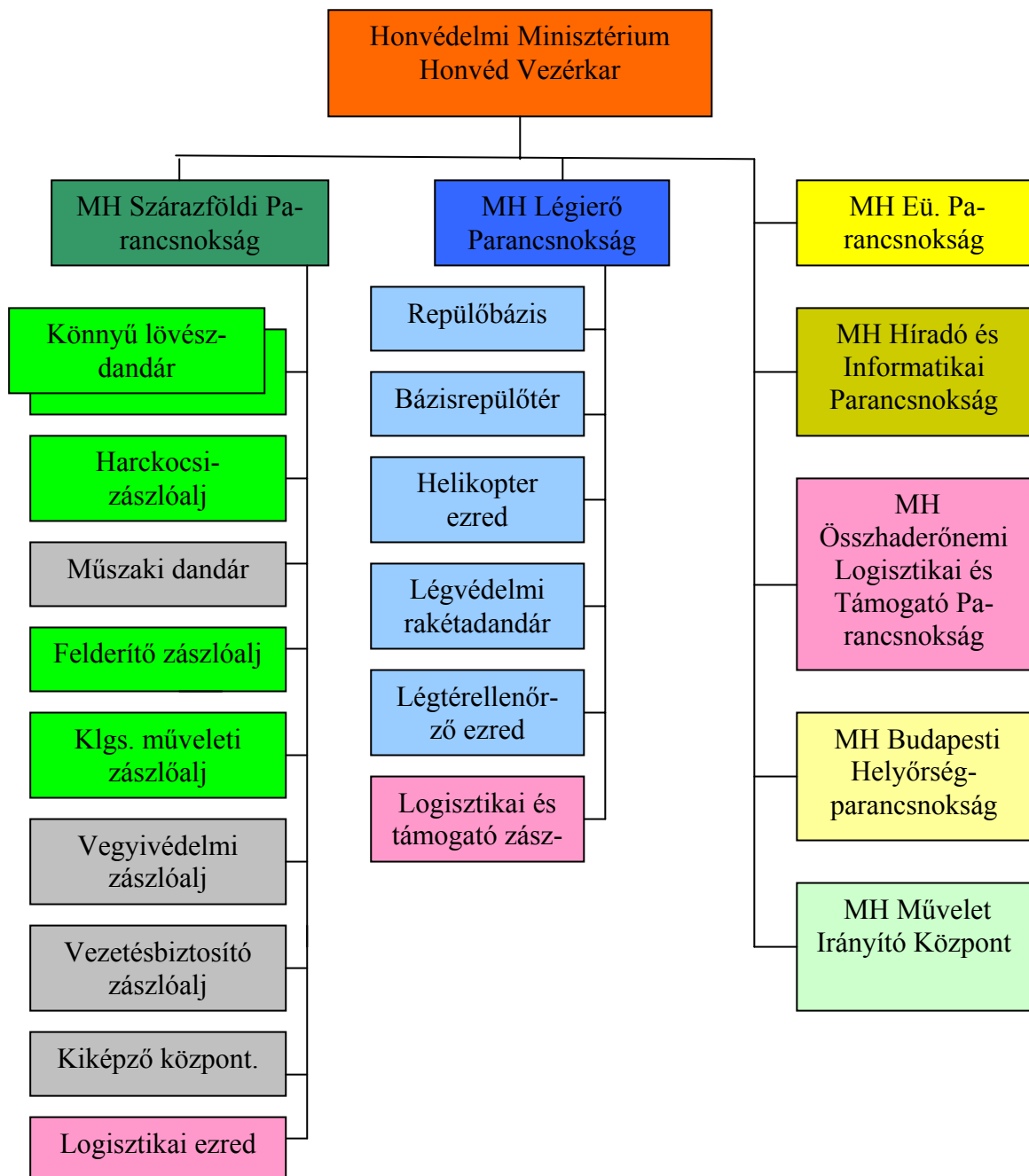
Melyek azok a speciális képességek, amelyek kialakítását a nemzetközi szerepvállalásaink szükségessé tesznek? A legfontosabbak közé tartozik a **víztiisztítás, a hídépítés, a katonai rendészeti képességek** és az NRF-be⁶⁰ felajánlott erők kialakítása és szolgálatba állítása.

Nem kevésbé fontos a haditechnikai korszerűsítés. Az új vadászrepülőgépek rendszerítése, a háromdimenziós radarok telepítése a **NATO-ban elvárt minőségi szintre** emeli légierőnket. Az előzőekben már utaltam rá, hogy a korábbi reformok folyamatosan csak a régi, elavult struktúra csökkentését célozták. A haderő átalakítás alapvetően megváltoztatta a Haderő szervezetét. Az új koncepció szerint már nincs szükség nehézfegyverzetű csapatokra. A gyalogsági harcjárművekkel felszerelt dandár megvált a nehéztechnikája egy részétől és

⁵⁹ KFOR, Kosovo Force, ISAF, International Security Assistance Force (Nemzetközi Biztonsági Segítségnyújtó Haderő)

⁶⁰ NATO Response Force (NATO Reagáló Erő)

könnyűfegyverzetű magasabbegységgé alakult. A tüzérdandár megszüntetése következtében a Magyar Honvédség tűztámogatási képességei jelentős mértékben csökkentek. A könnyű vegyes ezred és egy gépesített lövészdandár felszámolásával összesen kettő könnyű lövészdandár maradt. (14. számú ábra) A légierő területén a legjelentősebb változás a harci helikopter ezred megszűnése.

14. számú ábra: A Magyar Honvédség védelmi felülvizsgálat utáni szervezete⁶¹

⁶¹ http://www.scspp.hu/test/head/edu/c4/06_hu.ppt#1, 2006. 09. 15. alapján saját szerkesztés

Ausztriában a Bundesheer Reformbizottság jóváhagyott javaslatai alapján kidolgozott végrehajtási dokumentumnak megfelelően megkezdődött a „Bundesheer 2010” koncepció megvalósítása, melynek során a Minisztertanács 2005. május 24-én döntött az osztrák haderő új szervezetéről.

A döntésnek megfelelően a korábbi hat parancsnokságból kettő maradt. Az új **Összhaderőnemi Parancsnokság** (Steitkräfteführungskommando) 2006. szeptember 1-én alakult meg. Második hadműveleti szintű vezető szervként továbbra is fennmarad a **Logisztikai Támogató Parancsnokság** (Kommando Einsatzunterstützung). A magyar megoldáshoz képest tehát nem számolták fel a külön logisztikai parancsnokságot. Ezen szervezeti változással egyben lezárult a reformbizottság által javasolt átalakítás legfontosabb szakasza. Az Összhaderőnemi Parancsnokság alárendeltségébe került valamennyi szárazföldi (15. sz. ábra), légvédelmi és repülőerők (16. számú ábra), a különleges műveleti erők és a Tartományi Katonai Parancsnokságok. A parancsnokság közvetlenül vezet minden **honi és külföldi** katonai műveletet. A célkitűzés alapján a Bundesheer mozgósítási létszáma a jelenlegi 110 000 főről **55 000 főre** csökken. A személyi állomány összetétele is megváltozik: **10 000** fő a háttérintézmények, **21 000** fő az állandó állomány **24 000** fő a tartalékos állomány létszáma⁶².

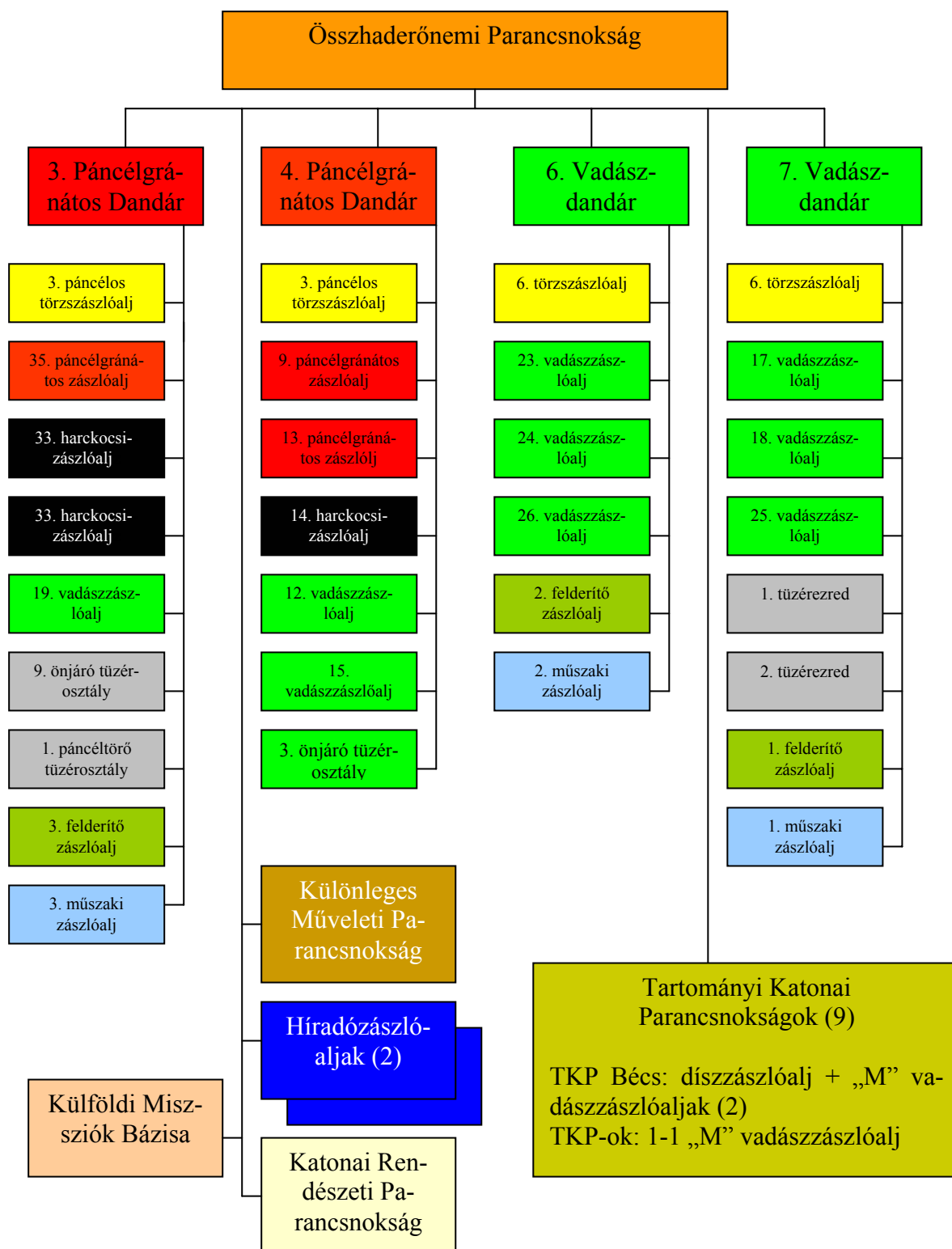
A Bundesheer szervezetében négy összefegyvernemi harcászati magasabbegység marad: két páncélgránátos dandár és két vadászdandár. A dandárok összesen 15 összefegyvernemi zászlóaljjal fognak rendelkezni. A korábbi 36 zászlóaljból 27 marad a hadrendben. Ezek közé 3 páncélgránátos, 3 harckocsi- és 9 vadászzászlóalj fog tartozni. A jövőbeli osztrák haderő-struktúra alapját az EU Vezető Nemzet Koncepciójának (Framework Nation Concept) megfelelően a dandár típusú szervezetek adják.

A békétámogató műveletek végrehajtására egy **keretdandár (Framework Brigade)**⁶³ **erőt ajánlanak fel.**

Ennek tükrében érdekes megvizsgálni, hogy a NATO-tag Magyarország milyen képességeket kíván fenntartani a nemzetközi feladatokra. Hazánk azt vállalta, hogy az 5. cikkely szerinti külföldi műveletekre egy **dandár** erőt ajánl fel. A békeműveletekre folyamatosan két

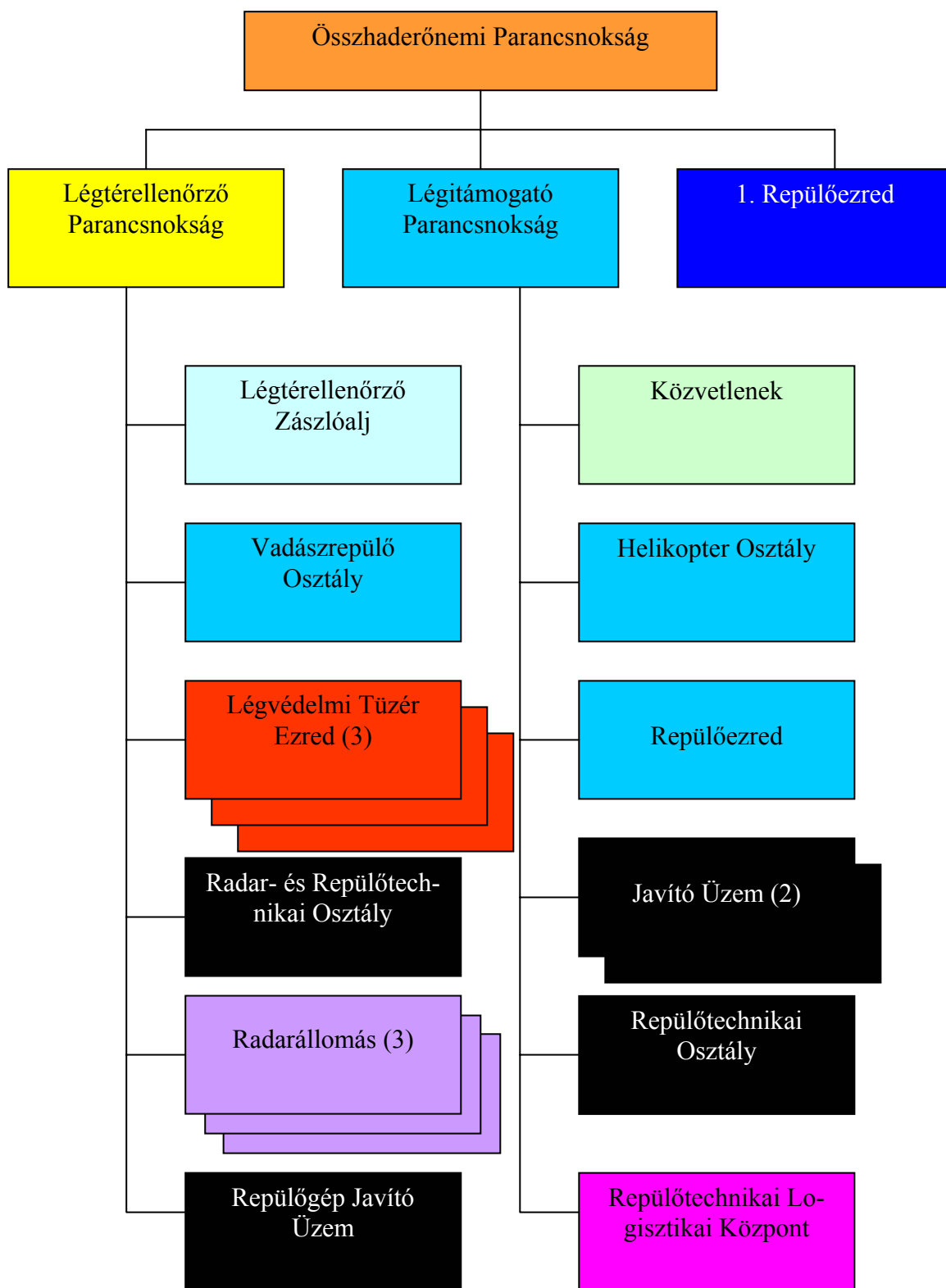
⁶² www.bundesheer.at/facts/ueberblick.shtml, 2006. 10. 30.

⁶³ Az osztrák vezetésű keretdandár osztrák részei: dandártörzs alapelemei, legalább két összefegyvernemi zászlóalj, a harctámogató alegységek nagyobb része és a saját alegységek támogatásához szükséges logisztikai erők. A dandár alkalmazásával 30 napos készenléti idővel és maximum egyéves időtartamban számolnak. Ilyen nagyságrendű kötelék négyévente hajthatna végre feladatot. (Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, ÖBH 2010 Die Realisierung, Bécs, 2005, 71. old.)

15. számú ábra: A Bundesheer Összhaderőnemi Parancsnokságának
szárazföldi csapatai⁶⁴

⁶⁴ Szerkesztőségi cikk: Neue Truppenstruktur präsentiert, Truppendienst, Bécs, 2005/6. szám, 566. old.

16. számú ábra: A Bundesheer Összhaderőnemi Parancsnokságának légvédelmi és repülőcsapatai⁶⁵

⁶⁵ Saját szerkesztés

zászlóalj külföldi tevékenységét vagyunk képesek biztosítani. A felajánlott speciális képességek közé tartozik egy hídépítő zászlóalj, egy víztisztító század, egy katonai rendész zászlóalj és a CIMIC-részleg. A Magyar Honvédség átalakítására ugyan nem alakult az osztrákhhoz hasonló széles körű, a társadalom egészét képviselő reformbizottság, de 2006-ban megkezdődött az újabb haderőreform. Az átalakítás legfontosabb célja a honvédség **expedíciós képességeinek** fejlesztése, a központi vezető szervek összevonása és a csapatok létszámának emelése volt. A 2134/2006. (VII. 27.) Kormányhatározat a Magyar Honvédség irányításának és felső szintű vezetésének rendjéről meghatározta azokat a kereteket, amelyeken belül létre kell az új vezetési struktúrát. Ennek megfelelően csak egy hadműveleti szintű parancsnokság, az **MH Összhaderőnemi Parancsnokság** került megalakításra. (17. számú ábra)

Az új hadműveleti szintű parancsnokság 2007. január 1-én jön létre az MH Szárazföldi Parancsnokság és az MH Légierő Parancsnokság jogutódjaként. Feladatokat vesz át a megszűnő MH Összhaderőnemi és Logisztikai Parancsnokságtól, az MH Híradó és Informatikai Parancsnokságtól, az MH Művelet Irányító Központtól és az MH Egészségügyi Parancsnokságától.

A Honvédelmi Minisztérium háttérintézményeinek száma 14-ről 8-ra, a Magyar Honvédség hadrendi elemeinek száma 77-ről 34-re csökkent. 2007 végére a **honvédség létszáma 24 500 fő lesz, amiből 21 700 főt tesz ki a csapatok személyi állománya.**

Döntés született a **termelői és a fogyasztói logisztikai szétválasztásáról** és az ellátó központok integrációjáról, aminek szervezeti kereteiről a második fejezetben fogok szólni.

Eldőlt az egészségügyi intézmények, szervezetek összevonása az MH Radó György Egészségügyi Központba. Célként fogalmazódott meg a műveletekre kijelölt csapatok 100%-os feltöltése.

A 19 fővárosi és megyei hadkiegészítési parancsnokságot kettő regionális parancsnokságba integrálják.

A Magyar Honvédség bekövetkező szervezeti átalakítása alapvetően hasonló okokra vezethető vissza, mint az osztrák átalakítás. A cél mindkét esetben az **ambíciószinteknek** és a **nemzetközi feladatoknak** való megfelelés. A biztonsági környezet Ausztria számára bátrabb lépéseket is megengedne, azonban továbbra is ragaszkodnak a **négy dandárból** álló haderőhöz.

A Magyar Honvédség ezzel szemben **tovább koncentrálja** képességeit. A korábbi könnyű lövészdandárok lövészdandárokká alakultak.

17. számú ábra: Az MH Összhaderőnemi Parancsnokság csapatai⁶⁶

Az összefegyvernemi harcászati magasabbegységek számbeli különbsége közel sem mutatja a képességbeli eltéréseket a két haderő között. Ez nem csak az összefegyvernemi zászlóaljak számában mutatkozik meg, hanem a főleg a **tűztámogató képességekben**. A Magyar

⁶⁶ Saját szerkesztés

Honvédség teljes tűztámogató képessége egyetlen zászlóaljban található. Szervezetileg ide tartozik valamennyi harckocsi, páncéltörő rakéta és ágyútarack. Ha ezekhez a tulajdonképpeni **század/üteg** képességekhez viszonyítjuk a 15. számú ábra szerinti osztrák szervezetet, akkor ott **tüzérosztályokat, tüzérezredek, harckocsi-zászlóaljakat és páncéltörő tüzérosztályt** láthatunk. Az osztrák vezetés nem kíván lemondania hagyományos katonai alapképességek egyikéről sem.

1.4. Következtetések

Ausztria és Magyarország geostratégiai helyzete 1990-től napjainkig alapvetően megváltozott. A rendszerváltás előtt mindkét ország a két katonai tömb konfrontációs vonalai mentén helyezkedett el. **A térségbeli volt szocialista országok euro-atlanti integrációjának megvalósulásával párhuzamosan változott Ausztria biztonsági környezete.** A kezdeti bizonytalanságok után bebizonyosodott, hogy a korábbi lehetséges konfliktusok végképp eltűntek. Ma az Osztrák Köztársaság a **biztonságos Európa mélységében** olyan országok gyűréjében helyezkedik el, amelyek a nyugati demokratikus értékrendet követik. Ez megnyilvánul ezen országok nemzetközi szerepvállalásában, NATO- és EU-tagságában vagy éppen semlegességében.

Magyarország helyzete szintén gyökeres változáson ment keresztül. A NATO és az EU peremén történő elhelyezkedése növekvő felelősséggel is jár. **A külső határok mentén azonban hagyományos katonai fenyegetésekkel nem kell számolni.** Az egyelőre NATO-n és EU-n kívüli szomszédos országok mind részt vesznek a békepartnerségi programban és célul tűzték ki az euro-atlanti integrációt. A biztonsági környezetünk **stabilizálódott** és katonai erővel megoldandó konfliktus a belátható jövőben nem prognosztizálható.

A korábbi veszélyek és bizonytalanságok megszűnése azonban mind Ausztria, mind Magyarország számára nem jelenti a katonai erő fenntartásáról való lemondást. Mindkét állam jelentős nemzetközi ambíciókkal rendelkezik. Az új kihívásokat azok a globális és regionális fenyegetések jelentik, amelyek ellen nemzetközi fellépés szükséges. A két állam teljesen eltérő kiinduló pozíciója ellenére mára ugyanoda jutott: **a konfliktusok megoldása csak nemzetközi összefogással, közös katonai erő alkalmazásával lehetséges.** A nemzeti megoldások ideje lejárt. Ma már egyetlen ország sem képes a konfliktusok egyedüli kezelésére,

így a két vizsgált állam is kizárólag nemzetközi összefogással képzei el a válságok megoldását.

Napjaink egyik legfontosabb feladata a terrorizmus elleni világméretű harc. Mindkét ország biztonsági kérdésekkel foglalkozó alapidokumentumaiban kiemelten szerepel ez a feladat. Ausztria és Magyarország afganisztáni küldetésével a gyakorlatban is bizonyította, hogy részt vállal a közös terhekből. A semlegesség következtében az osztrák vezetés a missziós részvételek esetén mindig ragaszkodik valamilyen nemzetközi jogi felhatalmazáshoz (ENSZ, EU vagy EBESZ mandátum).

A semleges Osztrák Köztársaság nemzetközi ambíciójának változását jól érzékelteti, hogy a korábban elképzelhetetlen részvétel egy **NATO-vezette** műveletben mára realitássá vált.

Az osztrák és a magyar haderő ambíciószintjei hasonlóak. Mindkét állam katonai erővel is részt kíván venni a nemzetközi béke és biztonság megteremtésében, a válságok kezelésében. **Az országvédelem klasszikus feladataival csak nemzetközi keretekben számolnak.** A haderő-fejlesztési koncepciókban előtérbe került az **expedíciós képességek** elérése. Az osztrák transzformációs folyamat kapcsán egyenesen paradigmaváltásról beszélhetünk, mivel deklaráltan a nemzetközi missziók fontossága megegyezik a honi katonai feladatokkal. Az Osztrák Szövetségi Haderő vezetésétől a szövetségi kormány azt várja el, hogy 2010-re érje el a kitűzött ambíciószinteket. A Magyar Honvédségnél az ambíciószintek elérését ennél távolabbi időpontra tervezik.

A haderők alkalmazási elvei igazodtak az új biztonság- és védelempolitikai prioritásokhoz. Talán az alkalmazási elvekben figyelhető meg leginkább az a hosszú átalakulás, ami a hidegháborús konfliktusokra felkészített magyar és osztrák haderőt elvezette a mai aktuális feladatoknak megfelelő képességek kialakításához. Ha mást nem is vizsgálunk, már ebből is belátható lenne, hogy teljesen **új katonai szakmai kultúra alakult ki.** Az osztrák koncepciók folyamatosan alkalmazkodtak a biztonsági környezet változásaihoz.

A Bundesheer alkalmazási elvei a területvédelmi koncepcióból először határmenti védelem és a határbiztosítás irányába változtak. Az ellentámadó védelmi hadművelet fogalmának megjelenése már azt jelentette, hogy nem számolnak az államterület egy részének részleges feladásával. Az új Összhaderőnemi Doktrínában foglalt alapelvek hadászati szinten még mindig a visszatartással, a szuverenitás védelmével, a stabilizációval, valamint csak többnemzeti kötelékben a biztosítással és védelemmel számolnak.

A Magyar Honvédség alkalmazási elveinek változása korántsem foglalható rendszerbe, mivel csak nagyon lassan történt meg a valós helyzetet általában késve követő módon az átdolgozás. Ennek ellenére ki kell emelni, hogy amíg az Osztrák Köztársaságot csak néhány napig érintette a szlovéniai válság, addig a Magyar Honvédség éveken keresztül folyamatosan készen állt a **válságkezelési feladatok** végrehajtására. A mindenféle elméleti alapot nélkülöző válságkezelésnek nagyon gyorsan, minden szakterületre kiterjedően kialakult a szakirodalma, ami lehetővé tette a készenléti és készségi erők felkészítését és a feladatok végrehajtását. Ilyen jellegű, több évre kiterjedő válságkezelő feladatot az Osztrák Szövetségi Haderőnek nem kellett ellátnia. Az Ausztria keleti határai mentén folytatott katonai határőrizet nem tekinthető klasszikus katonai feladatnak, csupán a polgári hatóságok részére nyújtott segítségnek.

A szervezeti változásokat indukáló haderőreformok Ausztriában mindig a kialakult helyzetre reagáltak és figyelembe vették a költségvetési lehetőségeket is. Magyarországon azonban helyenként a kutatónak olyan érzése van, mintha csak és kizárólag a pénzügyi korlátok határoznák meg a honvédelmi kérdéseket.

A haderők szervezetét tekintve eltérő felfogások figyelhetők meg. Magyarország a hidegháborús képességek leépítése során eljutott egy olyan szervezeti felépítéshez, amely **az alapvető katonai képességeket csak nyomokban tartalmazza**. A láncotlappas technikai eszközök hadrendből való kivonása és a minimális tűztámogató képesség a Magyar Honvédséget egy összefegyvernemi harcászati művelet önálló megvívására csak **korlátozottan teszi képessé**. A Bundesheer perspektivikus szervezetében továbbra is megtalálhatók és a reformbizottság ajánlásainak megfelelően **megőrzendők azok a képességek (tüzérség, harckocsizászlóaljok), amelyek megfelelő nemzeti mozgásteret biztosítanak**. Itt megfigyelhető egy alapvető felfogásbeli különbség az osztrák és a magyar elképzelések között. Ausztria a közvetlen külső fenyegetés hiánya ellenére **nem mond le egyetlen katonai alapképességről sem**, sőt azokat folyamatosan fejleszti. Erre magyarázatot adhat a katonai szövetségen kívülség, ami elvileg az önálló védelmi kapacitások fenntartását igényli. Valójában a közvetlen veszélyeztetettség hiánya mellett ennek magyarázata abban rejlik, hogy az Osztrák Köztársaság kellően igazolt módon részt kíván venni a közeli és távolabbi térségek stabilizálásában, a határoktól távol kívánja kezelni a konfliktusokat. Az EU és más nemzetközi szervezetekben való szerepvállalását adott esetben többnemzeti kötelékekben a megfelelő katonai erővel is kész demonstrálni.

II. A Magyar Honvédség és az Osztrák Szövetségi Haderő

fogyasztói logisztikai rendszere

2. 1. A logisztikai támogatás fogalma és tartalma

Az értekezés tárgya szerint feladatom két, egymástól sok tekintetben eltérő fejlődési, átalakítási folyamaton keresztül állandóan változó Haderő **logisztikai támogató rendszerének** összehasonlítása. Amikor az egyetemi doktori értekezésemet írtam, már találkoztam azzal a problémával, hogy igen nehéz a logisztikai szaknyelvben egy nyelvet beszélni. A látszólag azonos szakkifejezések is gyakran teljesen más tartalmat takarnak, ami még bonyolultabbá teszi az ez irányú kutatómunkát. Az egyes területek elemzését, értékelését még tovább nehezítette, hogy a korábbi alapelveknek a biztonságpolitikában, az alkalmazási elvekben való átértékelése alapvetően meghatározta a logisztikai támogatás területeit is.

Jelenleg az a tendencia figyelhető meg, hogy a Magyar Honvédség a NATO-tagságból eredően köteles átvenni a Szövetség elveit és fogalomrendszerét, a Bundesheer pedig a nemzetközi műveletekben való jelentős osztrák részvétel miatt **egyértelműen törekszik a nemzetközileg elfogadott támogatási elvek, kategóriák bevezetésére**. Ennek ellenére mindkét országban még számos olyan terület van, amelyek az alapvető eltérések miatt nehezen összehasonlíthatóak.

Ausztriában a Monarchia óta a náci uralom és a négyhatalmi megszállás időszakától eltekintve alapvetően **nemzeti ellátási elvek** szerint működött a támogatási rendszer. A semlegesség miatt és főleg a területvédelmi koncepció idején a különböző háborús műveletek során nem számoltak nemzetközi logisztikai együttműködéssel, ezért főként saját erőforrásaikra támaszkodtak. Természetesen számoltak a háborús készletszintek gyorsított beszerzéssel való elérésére.

A magyar fejlődés ezzel szemben a második világháború után minden nemzeti jellegét elvesztette és a Varsói Szerződés által előírt – **alapvetően szovjet** – elvek szerint működött. A rendszerváltás után a hadügyben is teljes paradigmaváltásra került sor, ami az elmélet terén sem volt egyszerű, de a szovjet haditechnika miatti ezer szállal a külföldtől való függés erőteljesen korlátozta a logisztikai manőverszabadságot. Először onnan kellett elindulni, hogy tisztázzuk, mi is a logisztika. Érdekes sajátosság, hogy amíg a nyugati Haderőekben maga a kifejezés és a logisztikai gondolkodás a haderőkben fejlődött ki és honosodott meg először, addig Magyarországon a polgári életben már régen bevezették és alkalmazták a korszerű logisztikai eljárásokat, amikor a katonai szakértők még csupán ismerkedtek vele. Ez nem azt jelenti,

hogy a honvédségben nem létezett katonai logisztika, csak korábban haditechnikai biztosításnak és hadtápbiztosításnak, majd anyagi-technikai biztosításnak nevezték. A különbség abban figyelhető meg, hogy a polgári logisztika fejlődése meghaladta a katonai anyagi-technikai és közlekedési támogatási rendszereket.

A fogalomrendszer elemzése során abból indultam ki, hogy minden Haderő tevékenységéhez jellegét tekintve **ugyanazon feltételeket kell biztosítani**. Ezek bármelyikének hiánya már a teljes katonai rendszer működését zavarja, vagy akár meg is akadályozhatja. A fegyveres erők szükségleteit ennek alapján a megfelelő mennyiségben, a megfelelő szakanyagokkal és szolgáltatásokkal, a megfelelő helyen, a megfelelő időben, a megfelelő minőségben és a megfelelő költségekkel kell kielégíteni.⁶⁷ A szükségletek kielégítése terén a hátszág fejlettsége, kapacitása függvényében lehet különbség a különböző haderők között mennyiségben és minőségben, de a legalapvetőbb eltérések a **feltételek megteremtésének módjában, a támogatási/biztosítási**⁶⁸ **folyamatok sajátos elkülönülésében és a haderő struktúrájában** tapasztalhatók. A logisztikai támogatás fogalma és felosztása a különböző Haderőekben már önmagában is jelentős eltéréseket sejtet.

A katonai logisztika, mint fogalom történeti kialakulásával és fejlődésével ebben a munkában nem kívánok foglalkozni, mivel ezzel kapcsolatban a szakirodalomban elegendő magas színvonalú publikáció jelent meg.⁶⁹

A biztonsági környezet változásából megállapítható, hogy a **globalizáció a hadügyre is kiterjed**. A biztonság már nem kezelhető egy-egy nemzet ügyének, ezért annak **oszthatatlansága** vált meghatározóvá. Ma már nehezen képzelhető el, hogy az EU-tagállamok biztonsági érdekei ne esnének egybe, vagy legalábbis ne lennének valamennyien érdekeltek az esetleges válságok kezelésében. A különböző európai fegyveres erők várható alkalmazásának alapját nem a nemzeti keretek fogják meghatározni, hanem a közös célokért, a közelebbi vagy távolabbi térség (lásd: EU-haderő tervezett 6000 km-es akciórádiusza)⁷⁰ stabilitásáért végrehajtandó multinacionális katonai műveletek.

⁶⁷ LANGFORD, John W.: Logistics, Principles and Applications, New York 1995, 43. old.

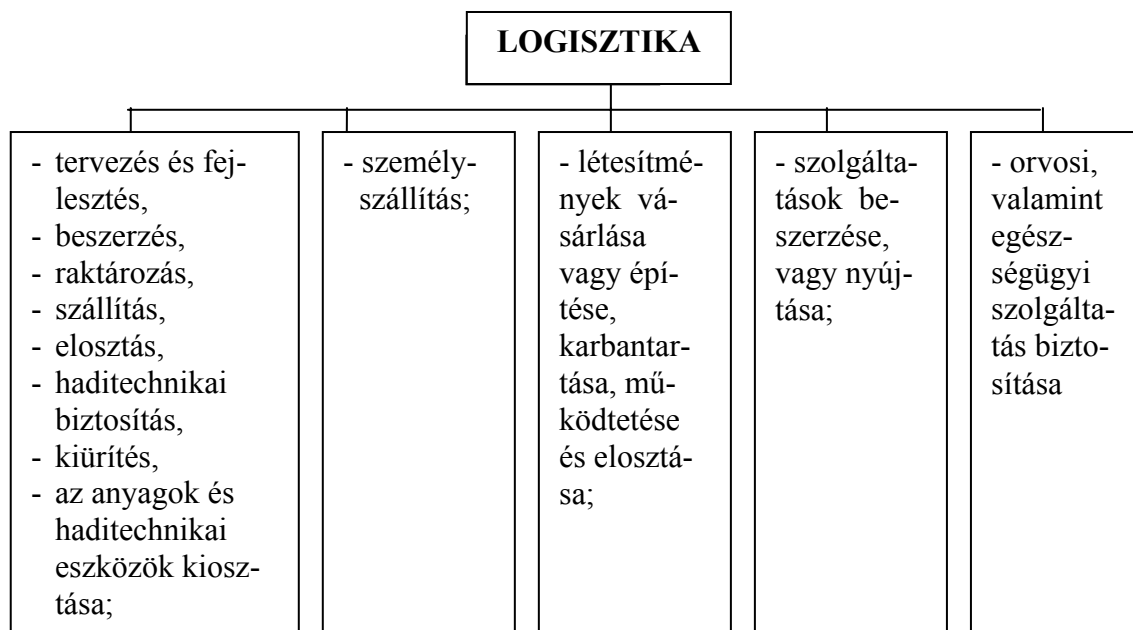
⁶⁸ Korábban egyértelműen az orosz nyelvből lefordított obeszpecsenyie/biztosítás kifejezést használtuk mindazon tevékenységekre, amelyek a fegyveres erők valamilyen szükségletét elégitették ki, vagy valamilyen működési feltételt teremtettek meg. A politikai változásoknak és igényeknek megfelelően a hadügyben is át kellett térni a nyugati – alapvetően NATO – elvek adaptálására, így került be a szaknyelvbe az angolból átvett support/támogatás elnevezés, aminek fel kellett volna váltania a korábbi kifejezést. Ez „természetesen” ismét nem sikerült egységesen minden szakterületnél. Amíg a logisztikai támogatás egyértelműen meghonosodott, addig az ugyancsak egyértelmű angol elnevezés – medical support/egészségügyi támogatás – ellenére továbbra is egészségügyi biztosításról beszél olyan alapvető szakirodalom, mint az MH Összhaderőnemi Doktrínája.

⁶⁹ Pl: Dr. habil Réger Béla: A logisztika kialakulásának története, Logisztikai Évkönyv I. évf., NAN-NAVIGÁTOR Kiadó, Budapest, 1994, 7-12. old.

⁷⁰ European Union Military Committee: EU Battlegroups Concept, Brüsszel, 2005, 7. old.

Tekintettel arra, hogy a térség legtöbb állama érdekelt a közös fellépésben és szerepet kíván vállalni az együttes felelősségben, a Haderőeket is a közös feladatokra készítik fel. Itt még az interoperabilitás elérése is jelentős nehézséget okoz, mivel számos területen eltérő, nemzeti rendszerek, eljárások működnek. A probléma azért is bonyolult, mert nincs olyan katonai szövetség, amely kötelező érvényű szabályokat írna elő akár a tagállamok, akár a partnerek számára. Valójában minden állam igyekszik valamennyire **közelíteni** azokhoz a nemzetközi elvi és gyakorlati trendekhez, amelyek lehetővé tehetik, vagy megkönnyíthetik az erők közös alkalmazását. Ez a tendencia a logisztika területén is jól megfigyelhető, ezért a nemzeti sajátosságok összehasonlítása előtt célszerűnek tartom a NATO logisztikai alapelveinek vizsgálatát. A Szövetség elvei nem a történelmileg kialakult és a gazdasági környezetnek megfelelő nemzeti támogatási rendszereket szabályozzák, hanem rögzítik azokat a követelményeket, amelyek egy többnemzeti művelet végrehajtásához szükségesek.

A NATO-ban elfogadott és egységesen értelmezett definíció szerint a logisztika „**a haderő mozgatásának és fenntartásának tervezésével és végrehajtásával foglalkozó tudomány.**”⁷¹ A logisztika területeit a 18. számú ábra szemlélteti.⁷²

18. számú ábra: A NATO-logisztika területei

⁷¹ Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína AJP-4 (A), a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság Kiadványa, Budapest, 2004, 165. old.

⁷² Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína AJP-4 (A), a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság Kiadványa, Budapest, 2004, 165. old. alapján saját szerkesztés

A fenti részterületek felosztásából megállapítható, hogy egymástól jól elkülöníthetők az erőforrásokat rendelkezésre bocsátó és az azokat felhasználó, elosztó funkciók, aminek alapján a NATO-alapelvek szerint megkülönböztetjük a **termelői logisztikát és a fogyasztói logisztikát**.(4. számú táblázat)

4. számú táblázat: A termelői és a fogyasztói logisztika feladatrendszere
NATO-elvek szerint⁷³

A katonai logisztika felosztása	
Termelői logisztika	Fogyasztói logisztika
Kutatás, fejlesztés, gyártás, anyagok és haditechnikai eszközök átvétele, elfogadása	A termékek átvétele, tárolás, szállítás, üzemeltetés és üzemben tartás, az anyagok és haditechnikai eszközök elosztása
Részfeladatok: - szabványosítás és interoperabilitás, szerződéskötések, minőségbiztosítás, tartalék alkatrészek beszerzése, megbízhatóság és hibaelemzés, biztonsági szabványok, specifikációs és gyártási folyamatok, üzemi próbák, tesztelések, kodifikáció, dokumentáció, konfiguráció ellenőrzés, és módosítások.	Részfeladatok: - készletgazdálkodás, létesítmények biztosítása, a mozgatás irányítása, a megbízhatósági és a meghibásodás-jelentési rendszer működtetése, a tárolás biztonsági szabályai, a szállítás és az anyagkezelés, valamint az ezekhez kapcsolódó kiképzés.

Az 1990 utáni osztrák haderő-fejlesztési koncepciók során fokozódó intenzitással tanulmányozták a német tapasztalatokat. A különböző békeműveletek során szorosan együttműködtek a német kontingensekkel.

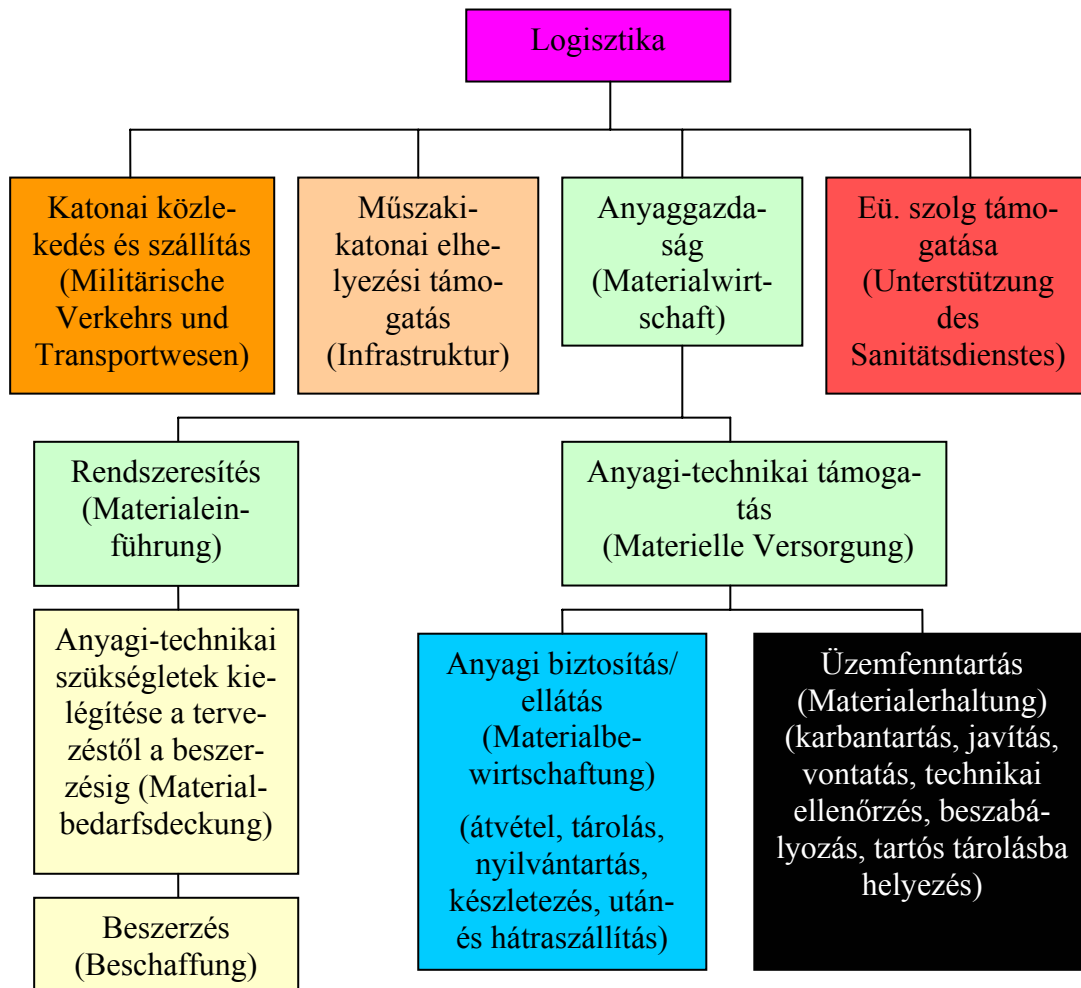
⁷³ www.nato.int/docu/logi-en/1997/lo-103.htm#103, 2006. 04. 24. alapján saját szerkesztés

A NATO Logisztikai Kézikönyv nem hivatalos dokumentum, ezért az előszóban foglaltak szerint nem lehet rá hivatkozni, azonban a termelői és a fogyasztói logisztika leírását a katonai logisztika külföldi és hazai elmélete e szerint fogadta el. Ennek alapján tartom célszerűnek az ott megfogalmazottakat az áttekintő táblázatban összefoglalni.

Az osztrák logisztikai rendszer továbbfejlesztésével kapcsolatos elméleti munkákban és a tananyagokban gyakran történik hivatkozás a német tapasztalatokra és eljárásokra, ezért célszerű megvizsgálni a Bundeswehr kategóriarendszerét is.

A katonai logisztika német definíciója először 1963-ban a 30/41. számú szabályzatban jelent meg. A ma is elfogadott meghatározás szerint „**a logisztika a fegyveres erők támogatásához szükséges katonai célokat szolgáló anyagi eszközök és szolgáltatások tervezésével, rendelkezésre bocsátásával és alkalmazásával kapcsolatos tanok összessége, valamint azok alkalmazása.**”⁷⁴

A német rendszerben jól elkülönülnek egymástól a funkcionális területek. (19. számú ábra)

19. számú ábra: Logisztika a Bundeswehrben⁷⁵

⁷⁴ Heeresdienstvorschrift 100/400, 1997, 9. melléklet, 5. old.

⁷⁵ Saját szerkesztés

Külön jelenik meg a mozgatás és szállítás, a katonai elhelyezési és infrastrukturális támogatás, az egészségügyi szolgálat támogatása, valamint a legnagyobb alrendszer, az anyaggazdaság. Az anyaggazdaság leegyszerűsítve az anyagi biztosítás és az üzemfenntartás termelői és fogyasztó logisztikai részét foglalja magában.

Az anyagi-technikai támogatáson belül elkülönül az anyagokkal és haditechnikai eszközökkel való ellátás, valamint az üzemfenntartás alrendszere. A Bundeswehrben a katonai logisztikának nem része az egészségügyi biztosítás, viszont annak logisztikai támogatása már egyértelműen egy önálló logisztikai feladatrendszert képez.

Az ábra alapján a német katonai logisztika fő területeinek tartalmából megállapítható, hogy a rendszeren belül egységes anyagi támogatási, ellátási rendszert találunk, amelynek felelősségi körébe ágazati elkülönülés nélkül valamennyi anyagi szükséglet kielégítése beletartozik. A logisztikából hiányzik a fegyveres erők **személyi szükségleteinek** biztosítása és az egészségügyi biztosítás. Mivel a háborús vezetés szempontjából ezen területeket célszerű együttesen kezelni, Németországban **harci kiszolgálói támogatásról** (Einsatzunterstützung) beszélnek, ami magában foglalja a logisztikán kívül az egészségügyi és a személyügyi szervezetek tevékenységét is. A vezetési pontokon a személyügyi főnök, G1 és a logisztikai főnök, G4 ugyanazon vezetési csoportban tevékenykedik.

Az osztrák logisztikusok a svájci rendszert ugyancsak példaértékűnek tekintik, ezért szükségesnek tartom annak rövid bemutatását is. A svájci tudományos igényű meghatározás szerint a **„katonai logisztika az alapelvek által meghatározott folyamatok és szolgáltatások rendszerének elmélete.”**⁷⁶ A svájci felfogás szerint a katonai logisztikai rendszer **a nemzeti logisztikai rendszer egyik alrendszere**. A katonai logisztikai alrendszer feladata az anyagi eszközöknek a feladat végrehajtás lehető legmagasabb szintjének elérése és annak fenntartása érdekében, az igénylő szükségleteinek megfelelő, időbeni és a megfelelő helyre való eljuttatása.⁷⁷ A logisztikai támogatás alatt az egészségügyi szolgálat, az ellátó szolgálatok, a szállító szolgálat és a területiális szolgálat rendszabályainak és eszközeinek összességét értik.

Feladatrendszerének tartalma:

- a hadászati célok és a hadműveleti, harcászati elhatározások megvalósítása anyagi támogatása;
- a sebesültek és betegek ellátása;

⁷⁶ Strässle, Paul Meinrad: Die zukünftige Entwicklung der Militärlogistik, ÖMZ, 2004/1, 32. old.

⁷⁷ Strässle, Paul Meinrad: Die zukünftige Entwicklung der Militärlogistik, ÖMZ, 2004/1, 32. old.

- a csapatok területiális támogatása;⁷⁸
- a polgári lakosság részére történő segítségnyújtás;
- a Haderő együttműködésének biztosítása az össznépi védelem más területeivel.

A svájci támogatási rendszer fogalmi alrendszere már közelít az osztrák definíciókhoz, mivel itt is a logisztikán belül megkülönböztetik az **ellátást**, mint önálló kategóriát. A svájci definíció szerint az ellátás magába foglalja mindazon tevékenységeket, amelyek biztosítják a csapat hadrafoghatóságát, azaz az utánpótlást és szállítást, a javítást és a rendszeresített állatok gondozását.

Az osztrák fogalomrendszert a '90-es évek végéig egyfajta kettősség jellemezte. A külföldi fogalmakhoz hasonlóan, de eltérő tartalommal egyaránt megjelent a **logisztika** (Logistik) és az **ellátás** (Versorgung) kifejezés. A két definíció szó szerinti fordítása félrevezető lehet, ezért arra a következtetésre jutottam, hogy az adott kategória tartalma szerinti ellátási tagozathoz való kötődés alapján lenne célszerű különbséget tenni.

Az osztrák definíció szerint „a központi logisztikai támogatás a Bundesheer személyi és anyagi ráfordításainak/szükségleteinek tervezése, rendelkezésre bocsátása és az ezekkel való gazdálkodás.”⁷⁹

A központi logisztikai támogatás három alapvető feladatának tartották a tervezést, a rendelkezésre bocsátást/biztosítást és a felhasználás irányítását. Ezek közül a tervezés a Főszemlélőség (Generaltruppeninspektorat), a rendelkezésre bocsátás a Honvédelmi Minisztérium IV. Főcsoportfőnöksége (Sektion IV. Rüstung, Beschaffung, und Versorgung) és a felhasználás irányítása, szabályozása IV. Főcsoportfőnökségnek alárendelt központi szervek, valamint a hadtestek logisztikai főnökeinek feladatkörébe tartozott.

A központi logisztikai támogatás funkcionális feladataihoz tartozik:

- a katonai elhelyezési és infrastrukturális támogatás;
- a szállítás;
- az egészségügyi biztosítás;
- a személyi és anyagi szükségletek biztosítása;
- irányelvek meghatározása a csapatlogisztika számára;
- a logisztikai híradás biztosítása és
- a fenti területekkel kapcsolatos adminisztratív tevékenységek.

⁷⁸ Territoriális támogatás: hadkiegészítés és mozgósítás, helyi polgári logisztikai támogatási szolgáltatások biztosítása a különböző katonai szervezetek részére

⁷⁹Szövetségi Honvédelmi Minisztérium: Dienstvorschrift Militärische Begriffe: 407. pont

A csapatlogisztikát (Versorgung) külön is definiálták. E szerint „**a csapatlogisztika a csapatlogisztika vezetésének és végrehajtásának a csapatok feladata teljesítését, hadrafoghatósága fenntartását és helyreállítását anyagi szempontból biztosító rendszabályai összessége**”⁸⁰, amely magában foglalja:

- a szállítást;
- az ellátást;
- a haditechnikai biztosítást és
- az egészségügyi biztosítást.

A két fenti definíció között az összefüggést az jelzi, hogy a központi logisztikai támogatás tulajdonképpen a Bundesheer ellátásához, támogatásához szükséges feltételek **tervezésével, rendelkezésre bocsátásával és felhasználásuk irányításával** kapcsolatos területeket, a csapatlogisztika pedig a **csapatok logisztikai támogatása és egészségügyi biztosítása konkrét végrehajtásának teljes feladatkomplexumát jelenti.**

A katonai logisztika definiálása terén az osztrák rendszer továbbfejlesztése keretében Ausztriában már egy megújult definíció jelent meg. E szerint „**a logisztika a fegyveres erők támogatásához szükséges szakanyagok és szolgáltatások tervezésével, rendelkezésre bocsátásával és alkalmazásával kapcsolatos tanok összessége, valamint azok alkalmazása.**”⁸¹ A rendszer logikájánál fogva megkülönböztetik a központi logisztikai tagozatot és a csapatlogisztikát. A központi tagozathoz tartozik a Honvédelmi Minisztérium, vagyis a termelői logisztika. A csapatlogisztikához (fogyasztói logisztika) az ellátó magasabbegységek, egységek és alegységek logisztikai szervezetei tartoznak. A termelői és a fogyasztói logisztika központi (hadászati) végrehajtó szerve a Logisztikai Támogató Parancsnokság.⁸²

A rendszernek ezen felépítése alapján az alábbi központi logisztikai funkciókat különböztetik meg:

- logisztikai tervezés,
- szakanyagok biztosítása,
- szolgáltatások rendelkezésre bocsátásának előkészítése,
- beszerzés,
- fejlesztés.

A csapatlogisztikához tartozik:

- az anyagi biztosítás,

⁸⁰ Szövetségi Honvédelmi Minisztérium: Dienstvorschrift Militärische Begriffe: 663. pont

⁸¹ Gorth, Johann: Die neue logistische Konzeption des Österreichischen Bundesheeres, ÖMZ 1999/3. szám, 303. old.

⁸² www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=504, 2006. 10. 15.

- után- és hátraszállítás,
- haditechnikai biztosítás,
- egészségügyi biztosítás,
- tartalékképzés,
- költséghatékonyság-számítás.

Ausztriában jelentős erőfeszítések történnek a külföldi rendszerszemléletű megközelítés meghonosítására. A 2006-ban megjelent Bundesheer Összhaderőnemi Doktrína melléklete, a Bundesheer Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínája szerint a logisztikai támogatás az alábbi funkcionális területekből áll:

- **anyagi biztosítás;**
- **egészségügyi biztosítás;**
- **közlekedés és szállítás;**
- **a területi igazgatás logisztikai feladatai.**⁸³

Az osztrák rendszerben számos más Haderőhöz hasonlóan nem különböztetik meg a hadianyagokat és a haditechnikai eszközöket. Ebből következik, hogy a funkcionális felosztás szerint az anyagi biztosításhoz tartozik a haditechnikai biztosítás is (5. számú táblázat). Ennek nem mond ellent, hogy a sajátos feladatrendszernek megfelelően a szervezeti struktúrában természetesen **elkülönülnek egymástól az anyagellátást végző szolgálatok pl. hadianyag szolgálat, gazdasági szolgálat és a haditechnikai szolgálat.**

5. számú táblázat: A harci kiszolgálói támogatás a Bundeswehrben⁸⁴

HARCI KISZOLGÁLÓI TÁMOGATÁS	
SZEMÉLYÜGYI ALRENDSZER	LOGISZTIKAI ALRENDSZER
személyügyi támogatás	anyagi biztosítás (anyaggazdálkodás/ellátás, haditechnikai biztosítás)
személyügyi vezetés	közlekedési támogatás
személyügyi igazgatás	egészségügyi biztosítás
gondoskodás	a területi katonai igazgatás logisztikai funkciói

⁸³ Logistikkonzept des Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2006, 5. old

⁸⁴ Einsatzunterstützung im Bundesheer, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 1995, 17. old.

A logisztikai támogatás magyar rendszere az elmúlt 20 évben gyökeresen megváltozott. Már a '70-es években kutatási program indult az anyagi-technikai integráció elméleti megalapozására. A szovjet típusú ágazati támogatási rendszer struktúráját azonban igazán a '80-as években kezdték feszegetni. Ekkor a páncélos- és gépjármű-technikai szolgálat, valamint a fegyverzettechnikai szolgálat **integrációjával** először a haditechnikai biztosítás területén történt lényeges előrelépés, ami a meglévő kapacitások jobb kihasználásához és a vezetés egyszerűbbé válásához vezetett. A rendszer további korszerűsítését célozta a '80-as évek végén elhatározott anyagi-technikai integráció.

1989. december 1-én kabinet döntés született az **MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökség** létrehozásáról. Az új felső szintű logisztikai vezető szerv 1990 áprilisában érte el a készenlétet, majd ugyanezen év szeptember 1-én létrejött a hadműveleti szint integrált logisztikai szervezete. A csapatok 1991. március 1-én tértek át az anyagi-technikai biztosítás új rendszerére. Valójában ez az integrált szolgálat még csupán a korábbi klasszikus hadtáp és haditechnikai szolgálatok összetolását jelentette és tovább működtek a különböző ágazati rendszerek. Előrelépést jelentett viszont, hogy a **közös területek közé került a például a vezetés, a kiképzés, a harckészültség, a tervezés, a gazdálkodás és az ellenőrzés**. Az igazi funkcionális integráció azonban a mai napig **nem jött létre**, mivel a fő támogatási ágak egységes elvek és követelmények szerinti működő támogatási ággá való összeolvadása máig sem történt meg. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínájának 2. kiadása szerint a katonai logisztikai támogatás a feladatait integrált ágazati rendszerben hajtja végre, azonban az anyagellátás még mindig számos, egymástól elkülönülten és önállóan működő szakterülethez tartozik.

A dolgozatom tárgyát természetesen nem képezheti az anyagi-technikai integráció eddigi tapasztalatainak feldolgozása, ami viszont hálás és érdekes önálló kutatási téma lehetne. A fogalomrendszer összehasonlítása során azonban feltétlenül szükségesnek tartottam utalni a magyar rendszerben az elmúlt két évtizedben bekövetkezett változásokra. Ezeket összehasonlítva az osztrák ágazatokról már előzetesen megállapítható, hogy a Bundesheerben fel sem merült a meglévő ágazati struktúra megváltoztatása, csupán annak az új körülményekhez való folyamatos belső igazítása történt meg.

A logisztikai támogatás mai magyar fogalmának megjelenése előtt sokáig anyagi-technikai biztosításról beszéltünk, melynek alábbi definícióját alkották meg a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Anyagi-Technikai Fakultásának oktatói: „**Az anyagi-technikai biztosítás a minden oldalú biztosításnak azon meghatározó fontosságú része, amely magába foglalja a Magyar Honvédség csapatai és szervei háborús tevékenysége előkészítésének, vala-**

mint a csapatok harc- és harccal kapcsolatos tevékenységei végrehajtásának anyagi, technikai, egészségügyi és közlekedési biztosítását.⁸⁵

Természetesen ahogy fejlődött az integráció folyamatosan képezte a hadtudományi kutatások tárgyát is az integrált támogatási rendszer. A Hadtudományi Lexikonból már nem maradhatott ki a katonai logisztika fogalma:

A katonai logisztika „**a logisztika mint tudomány katonai alkalmazása. Célja a katonai rendszer alaprendeltetés szerinti feladata – a fegyveres harc, ill. az erre való felkészülés – végrehajtásának támogatása. Szűkebb értelmezésben a katonai rendszer – a katonai szervezetek és az azokon belüli – termék- (anyag- és eszköz-) áramlásának (készletgazdálkodás, elosztás, szállítás, tárolás, anyagmozgatás), szélesebb értelemben a katonai rendszer erőforrásai (élőerő, eszköz, anyag, energia, létesítmények és szolgáltatások, valamint – különleges erőforrásokként a pénz, az idő és az információ) kezelésének (megszerzésének és optimális hasznosításának) tervezésére, irányítására és lebonyolítására irányuló tevékenységeket (folyamatokat), az ezeket végző szervezeteket és a tevékenységek végrehajtására vonatkozó szabályzókat integráló komplex rendszer.**”⁸⁶

A NATO-csatlakozás után még három évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy Magyarországon is immáron egy új, az alkalmazott szakkifejezésekben már a Szövetségben elfogadottakhoz közelítő definíció jelenjen meg: „**a logisztikai támogatás a katonai szervezetek mozgatásának és fenntartásának tervezésével és szervezésével foglalkozó feladatok és rendszabályok összessége, amely magában foglalja az MH alaprendeltetéséből eredő, valamint a szövetséges és nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségek teljesítéséből adódó katonai műveletek logisztikai szükségleteinek kielégítését.**”⁸⁷ A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínájának 2. kiadásában egy megújított fogalom szerepel: „**A logisztikai támogatás a katonai szervezetek ellátásának és fenntartásának tervezésével és szervezésével foglalkozó feladatok/tevékenységek**”⁸⁸ definíciók közös vonása, hogy valamennyi egyértelműen utal a haderő fenntartásának biztosítására és több meghatározás külön kiemeli a mozgatás-szállítást, mint a logisztikai támogatás különösen fontos részét. Nem célom egy új fogalom megalkotása, azonban megítélésem szerint a katonai logisztika definíciójában mindenképpen szerepelnie kell valamilyen formában a fenntartásnak vagy haderők anyagi-technikai szükségletei kielégítésé-

⁸⁵ Szerzői munkaközösség: Az anyagi-technikai biztosítás alapjai, ZMKA jegyzet 1993, 17. old.

⁸⁶ Hadtudományi Lexikon: Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, 647. old.

⁸⁷ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína, Budapest, 2002, 10. old.

⁸⁸ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína 2. kiadás, Budapest, 2006, 9. old.

nek. Tekintettel a terület minden katonai műveletet meghatározó fontosságára, a precíz meghatározásban szerepelnie kell a mozgatásnak és szállításnak is.

Az osztrák és a magyar fogalomnak a NATO logisztikai definíciójával történő összevetése alapján megállapítható, hogy felfogását, tartalmát tekintve mindkét megfogalmazás **kielégíti azokat a kereteket**, amelyek a Szövetség elméleti alapidokumentumaiban szerepelnek. Itt szeretnék visszautalni arra az állításomra, hogy a logisztikai támogatás – kisebb eltérésekkel – minden Haderőben ugyanazokat a feladatokat jelenti, nevezetesen a fegyveres erők szükségleteinek tervezését és biztosítását.

2. 2. A logisztikai támogatás rendszere

Két különböző katonai logisztikai rendszer összehasonlításának módszertana eddig nem alakult ki. A korábbi kutatások nem terjedtek túl az egyes részterületek és esetleg részletesebben a szervezeti felépítés leírásán. Különösen nehéz egy ilyen feladat elvégzése napjainkban, amikor a nemzeti fegyveres erőknek folyamatosan újabb és újabb kihívásokkal kell szembenéznük. Ma az európai országok haderői szinte kivétel nélkül többnemzeti műveletekre készülnek fel és ez fokozottabban igaz a NATO és az EU tagjaira.

A logisztikai támogatás terén ma még túlsúlyban vannak a nemzeti megoldások, ugyanakkor a NATO-ban és az EU-ban egyaránt folyamatos erőfeszítések történnek a hatékonyabb és olcsóbb többnemzeti logisztikai megoldások alkalmazására.

A katonai logisztika rendszere természetesen függ az adott haderő korábbi és jelenlegi alkalmazási elveitől, a szervezeti keretektől az alkalmazási elvektől és természetesen az adott állam történelmileg kialakult katonai kultúrájától.

A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínájának 2. kiadása a logisztikai rendszert a feladatok **vertikális struktúrája és a szervezetek hierarchiája** alapján bontja két részre: termelői logisztika és fogyasztói logisztika. Ez a felosztás doktrinális szempontból elfogadható, de ennek alapján az összehasonlítás további területeit csak önkényesen lehet kijelölni. Dolgozatomban a főként a fogyasztói logisztikával foglalkozom, ezért a rendszerek vizsgálatához további szempontokra van szükség.

Az osztrák elvek a logisztikai rendszert a 6. számú táblázat szerint írják le. A logisztikai rendszerrel kapcsolatos eltérő osztrák és magyar felfogás jól mutatja, hogy alapvető nemzetközi különbségek vannak a két haderőben. Ennek következtében inkább egy általánosabb rendszernek megfelelő vizsgálatot tartottam célszerűnek.

6. számú táblázat: A Bundesheer logisztikai rendszere⁸⁹

LOGISZTIKAI RENDSZER			
Logisztika eljárások	Logisztikai személyi állomány	Logisztikai eszköz-készletek	Logisztikai szervezetek

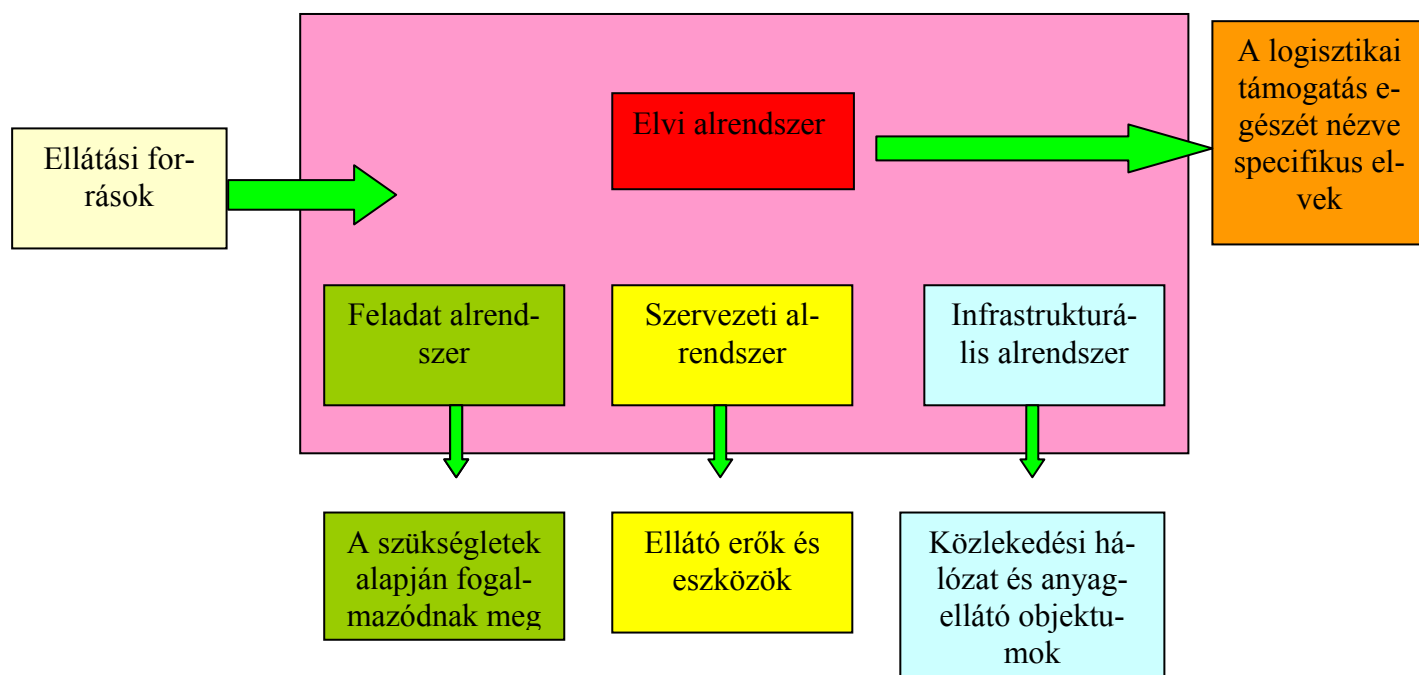
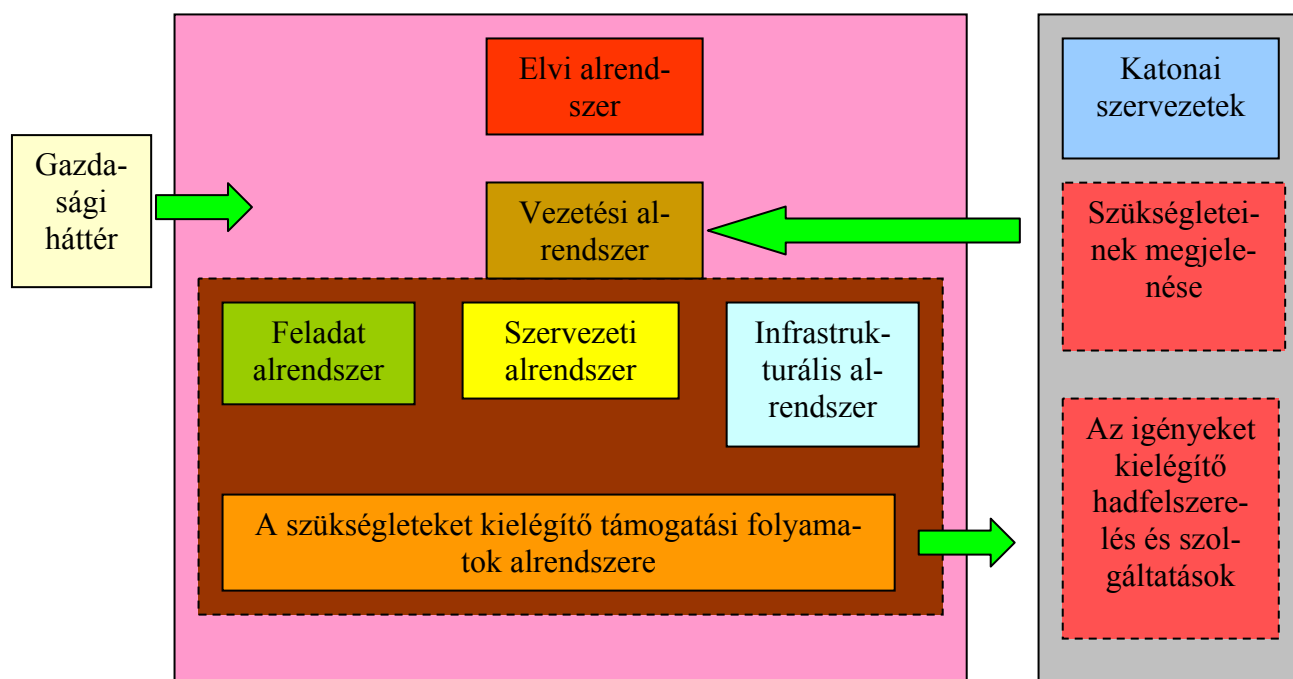
Magyarországon már korábban is elterjedt és elfogadott módszer volt magának a támogatás egészének és funkcionális területeinek rendszerszemléletű vizsgálata. Ez a megközelítési mód egyértelműen alkalmazható volt az integrált logisztikai támogatás vizsgálatánál is. Ennek alapján arra a következtetésre jutottam, hogy egy idegen Haderő logisztikai rendszerének vizsgálatát a rendszerbeni eltérések kiemelésével csak úgy lehet közérthető módon elvégezni, ha az itthoni szaknyelvet és a **hazai rendszer nálunk elfogadott felépítését veszem alapul.**

A több mint tíz esztendővel ezelőtt összefoglalt kutatásaimhoz képest a helyzet annyiban változott, hogy a haderők alkalmazása még inkább nemzetközivé vált, így a logisztikában is megjelentek olyan általános irányelvek, amelyeket a legtöbb állam elfogad. A logisztikai támogató rendszereknek a NATO-elveknek megfelelő felosztása tehát úgy alakult, hogy ma a **legtöbb Haderőben egyértelműen megkülönböztetik a termelői és a fogyasztói logisztikát.** Ezt a katonai logisztika **két területként** Ausztriában is elfogadják, de a rendszert az előzőekben bemutatott módon fogják fel.

A Magyar Honvédségben számos tudományos kutatás foglalkozott már korábban is a rendszerszemléletű megközelítéssel. Az anyagi támogatás rendszermodelljéből (21. számú ábra) kiindulva, azt továbbfejlesztve (22. számú ábra) vizsgáltam a logisztikai támogatás rendszerét.

A rendszer működése szempontjából a fenti alrendszerek lehetőségei és az általuk keletbe foglalt elmélet hatékonysága döntő fontosságú. A Bundesheer logisztikai támogatásának vizsgálata során arra a következtetésre jutottam, hogy egy hasonló elméleti rendszer szerint végrehajtható a komplex összefüggések vizsgálata.

⁸⁹ Logistikkonzept des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2006, 35. old. alapján saját szerkesztés

20. számú ábra: Az anyagi biztosítás rendszere⁹⁰21. számú ábra: A logisztikai támogatás általános elméleti rendszere⁹¹

⁹⁰ Dr. Szenes Zoltán nyá. altábornagy úr által a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián 1988-ban, a Hadtápbiztosítás alapjai című tantárgyban oktatott elvek alapján

⁹¹ Saját szerkesztés

A logisztikai támogatás elméleti rendszerét ennek megfelelően úgy építettem fel, hogy abban a működés szempontjából valamennyi funkcionális terület egymástól elkülönüljön. A fenti ábrán vázolt felfogásom szerint a feladat, a szervezeti és az infrastrukturális alrendszert a támogatási/biztosítási folyamatok integrálják, mivel a szükségletek megjelenésétől, azok ki-elégítéséig mindhárom alrendszer valamilyen formában (a támogatási ágazatoknak megfelelően) megjelenik a folyamatban. A fenti rendszermodell szerint vizsgálva a Bundesheer logisztikai támogatási rendszerét, a téma és a hazai elméleti kutatások szempontjából modellként alkalmazva az **elvi alrendszer, a szervezeti alrendszer, valamint a támogatási rendszer különböző műveletek érdekében történő felépítésének általános vizsgálatát tartom különösen fontosnak.**

Miután elvégeztem a szervezeti alrendszer és a feladatok egymáshoz rendelését egyértelműen látható, hogy a magyar haderőben, a támogatás feladatai integrált szakterületi vezetés mellett, szaktevékenységenként valósulnak meg. (7. számú táblázat) Ezeket a szaktevékenységeket vezetés szempontjából helyenként önkényesnek tűnő módon vonják össze nagyobb rendszerekbe.

Az anyagi támogatás területei közül például a szervezeten belül a hadtápszolgálat integrálja az olyan fizikai tulajdonságaikban teljesen különböző szakanyagféléseket, mint a térképészeti anyag, humánanyag, a ruházati anyag, az élelmezési anyag és az üzemanyag. Ezen szakterületek közös vezetése azonban mégsem tekinthető okafogyottnak. Az anyagellátás ugyanis tendenciáját tekintve az **egységesülés** felé halad. A Magyar Honvédségben a haderő átalakítás keretében az anyagok olyan központi ellátó bázisokon való centralizált tárolása feltételrendszerének kialakítása történt meg, amely szerint összevont központba kerültek a **veszélyes anyagok és külön az összes többi anyag.**

Az integrált ágazati ellátás rendszere azonban továbbra is fennmarad, mivel a gazdálkodás és ellátás végrehajtása, valamint annak vezetése a különböző szaktevékenységeket folytató szakállomány kezében összpontosul. 2007. január 1-től a hagyományos szaktevékenységek csupán a fogyasztói logisztikai szintjén fognak működni. A Honvédelmi Minisztérium Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség, mint a termelői logisztika felső szintű vezető szerve struktúrájában az anyagi és haditechnikai támogatási területeket, a magyar logisztikai elmélethez képest teljesen új elvek szerint tervezik integrálják.⁹²

A különböző szakanyagok eltérő fizikai jellemzői nem zárják ki azt, hogy a logisztikai támogatás rendszerében az ellátás funkciója teljes egészében egy kézbe kerüljön.

⁹² Pl. harcvezetési rendszerek, megsemmisítési rendszerek, túlélőképesség rendszerek

7. számú táblázat: A logisztikai támogatás feladatai és a végrehajtó szervek kapcsolata a Magyar Honvédségben

	LOGISZTIKAI FUNKCIÓK ÉS SZAKFELADATOK		INTEGRÁLT FELADATOK	VÉGREHAJTÓ SZAKTERÜLETEK		FELELŐS SZOLGÁLATI SZEMÉLYEK		VÉGREHAJTÓ SZERVEZETEK
A N Y A G T Á M O G A T Á S	Fegyverzettechnikai		V E Z E T É S, G A Z D Á L K O D Á S	Fegyverzettechnikai		zászlóalj logisztikai tiszt (S4), dandár logisztikai főnök (G4) haderőnemi logisztikai főnök (J4)	Zászlóalj logisztikai tiszt (S4), dd. haditechnikai részlegvezető és szak-tisztek, összhaderőnemi szinten logisztikai főnök és közlekedési szaktisztek, haditechnikai főnök, szaktisztek	Ellátó, szállító alegységek, ellátó központok, logisztikai ezred javító alegységek, helyőrség támogató alegységek
	Elektronikai anyagellátás			Elektronikai				
	Vegyívédelmi anyagellátás			Vegyívédelmi technikai				
	Kiképzési anyagellátás			Kik. techn.				
	Repülőműszaki anyagellátás			Repülőműszaki				
	Közlekedési anyagellátás			Közlekedési				
	Műszaki harcanyagellátás			Műszaki technikai				
	Pc. és Gjmű. Tech.			Pc. és Gjmű. Tech.				
	Élelmezési ellátás			H A D T Á P	Élm.		Zászlóalj logisztikai tiszt (S4), dd. hadtáp részlegvezető és szaktisztek, összhaderőnemi szinten hadtáp főnök és szaktisztek	Ellátó-szállító alegységek, helyőrség kiszolgáló alegységek, ellátó központok, logisztikai ezred helyőrség támogató alegységek
	Üzemanyag-ellátás				Üza.			
	Ruházati ellátás				Ruh.			
	Humán anyagellátás				Humán ag.			
Térképészeti anyagellátás		Térk. ag.						
Szolgáltatási funkció		Haditechnikai, hadtáp, közlekedési, elhelyezési		Heő. tám. aeg. log. ti.	Heő. tám. aeg.			
Katonai elhelyezési anyagellátás		HM Infrastrukturális Főosztály						
Üzemfenntartás			Haditechnikai szolgálat		Haditechnikai tiszt, haditechnikai részlegvezető, haditechnikai főnök		Javító alegységek	
Mozgatás-szállítás			Közlekedési szolgálat		Z-nál S4, dd. G4, haderőnem J4 főnökség közlekedési szaktisztjei		Szállító alegységek	

Szilárd meggyőződése, hogy a Magyarországon a szakmai körökben elterjedt nézetek ellenére egyáltalán nem szükséges az utánpótlási folyamatok irányítóitól azt elvárni, hogy teljes mélységben ismerjék az adott **szakanyagcsoport minden tulajdonságát** és a felhasználó szolgálati ág működési mechanizmusát. Elegendő lenne egy, az anyagáramlási-ellátási folyamatokat, az egységes nyilvántartási rendszert maradéktalanul ismerő, azt vezetni, koordinálni képes logisztikai szakállomány felkészítése és megszervezése. Ennek érvényesülése esetén alapvetően a végrehajtó tagozatra, valamint a beszerzés területére korlátozódna a szűk szakmai ágazati munka.

Az osztrák rendszernek a magyartól való legszembetűnőbb eltérése a feladatrendszer-nél figyelhető meg. (8. sz. táblázat) Az anyagi támogatás területén jól elkülöníthető a gazdasági szolgálat és a hadianyag szolgálat feladatköre. A két nagy anyagi szolgálat közötti alapvető különbséget az jelenti, hogy az egyik szolgálat a harc megvívása és a **haditechnikai eszközök alkalmazásának alapvető feltételeit**, a másik szolgálat pedig a **személyi állomány szükségletei** kielégítését biztosítja.

Az „eszköz-orientált” és az „ember-orientált” **biztosítási ágazatok** ilyen elkülönülése nem ismeretlen a hazai szakmai közvélemény előtt. Többször felmerült már a kérdés, hogy mi köze van egymáshoz az üzemanyag-ellátásnak és az élelmezési ellátásnak. Valójában nem probléma, hogy ez a két szakterület jelenleg azonos irányítás alatt, de egymástól teljesen elkülönülten végzi munkáját, azonban tovább gondolva a problémát arra a következtetésre juthatunk, hogy akkor miért ne lehetne az összes ellátási ágazatot egy közös anyagi biztosító/utánpótló szolgálatba integrálni? Ennek következtében úgy ahogyan pl. a hadtápszolgálatnál is látható nem kellene feltétlenül megszüntetni a tradicionálisan kiválóan működő szolgálati ágazatokat. A további integráció alapját azonban semmiképpen nem képezhetné az az irányelv, mely szerint a felhasználói szintű ismeretekkel rendelkező ellátó szakállományra van szükség. Az utánpótlás teljes vertikumát a megfelelő logisztikai gazdálkodási ismeretekkel rendelkező szakállomány biztosan képes lenne működtetni. (Itt nem csupán a hadtápos szaktisztokra és tiszthelyettesekre gondolok.)

Az osztrák rendszer ágazati feladatai azt mutatják, hogy az egyértelmű törekvés ellenére nem minden, a személyi állomány hadrafoghatóságát biztosító szakanyag van egy kézben. **Kivételt képez az egészségügyi anyag**, amely az egészségügyi szolgálat ellátási felelősségébe tartozik. Az egészségügyi és valamennyi szakanyag egységes ellátási rendszere kialakításának lehetőségét a német Bundeswehr ellátó szolgálata is igazolja.

8. számú táblázat: A logisztikai támogatás feladatai és a végrehajtó szervek kapcsolata BH-ben

	ÁGAZATI FELADATOK		INTEGRÁLT FELADATOK	VÉGREHAJTÓ SZOLGÁLATOK	FELELŐS SZOLGÁLATI SZEMÉLYEK		VÉGREHAJTÓ SZERVEZETEK
A N Y A G I T Á M O G A T Á S	Lőszerellátás	H a d i a g.	V E Z E T É S S Z Á L L Í T Á S	Hadianyag szolgálat, logisztikai csapatok és lo- gisztikai alegységek	zászlóalj logisztikai tiszt (S4), dandár logisztikai főnök (G4), haderőnemi logisztikai főnök (J4)	S4 és hadianyag- ellátó tiszt	Századnál ellátó raj, zászlóaljnál törzsszázad, dandárnál törzsszász- lőalj
	Üzemanyag-ellátás						
	Műszaki záró- és robba- nóanyag ellátás						
	Gyűjtőanyag ellátás						
	Lőszerellátás						
	Fenntartási anyagellátás						
	Élelmezési ellátás	G a z d. a n y a g		Gazdasági szolgálat, logisz- tikai csapatok és logisztikai alegységek		S4, gazdasági tiszt	Századnál ellátó raj, zászlóaljnál törzsszázad, dandárnál törzsszász- lőalj
	Ruházati ellátás						
	Vízellátás						
	Kat. ker. ellátás						
	Pénzügyi ellátás						
	Tábori posta						
	Egészségügyi anyagellátás			Eü. szolg., logisztikai csa- patok, logisztikai alegysé- gek		Vezetőorvos	Századnál eü. raj, zászlóaljnál eü. Szakasz, dandárnál segélyhely
Haditechnikai biztosítás		Haditechnikai szolgálat	Haditechnikai tiszt	Századnál javítóraj, zászlóaljnál törzsszázad, dandárnál törzsszász- lőalj			
Egészségügyi biztosítás		Eü. szolg.	Vezetőorvos	Századnál eü. raj, zászlóaljnál eü. szakasz, dandárnál segélyhely			

Az osztrák felosztás szerint a személyi állomány szükségleteit kielégíteni hivatott gazdasági szolgálat feladatkörében megjelenik a **tábori posta és a pénzügyi ellátás**. Ez a két ágazat a Magyar Honvédségtől eltérően az anyagi támogatás (ellátás) rendszerében, az alegységek gazdasági ellátási folyamataival párhuzamosan működik, a gazdasági ellátást szervező zászlóalj gazdasági tiszt (Wirtschaftsoffizier), vagy század gazdasági tiszthelyettes Wirtschaftsunteroffizier) irányításával.

A NATO logisztikai alapelvei szerint az egészségügyi biztosítás a logisztikai támogatás egyik részterülete.⁹³ Ez a felosztás azonban még a NATO-n belül sem minden nemzet által elfogadott.

A német harci kiszolgálói támogatás rendszerében a az egészségügyi biztosítás a katonai logisztikának nem része, hanem **egy önálló szakterületet képez**. A logisztikai támogatás – az egységes ellátási rendszernek megfelelően – végzi az egészségügyi anyagellátást.

Különösen érdekes, hogy az osztrák rendszerben az egészségügyi biztosítás egyértelműen a logisztikai támogatás része, míg a **NATO-tag Németországban és Magyarországon önálló szakterületet képez**. Az egységes harci kiszolgálói támogatási háttér követelményét a Bundeswehrben úgy elégítik ki, hogy ide sorolják a logisztikai támogatást, az egészségügyi biztosítást, a személyügyi feladatokat és a Bundeswehr ellátó szervezetének tevékenységét. A német rendszer azonban csak elviekben egységes, mivel az egyes harci kiszolgálói támogatói alrendszerek külön vezetés alatt állnak (pl. személyügy G/1, S1 logisztikai támogatás G4, S4, egészségügyi biztosítás vezető orvos stb.). Ezzel szemben az osztrák irodalomban is előfordul ugyan a harci kiszolgálói támogatás, mint rendszer, azonban ez inkább elméleti megközelítés. A magyar felfogásban az egészségügyi szakterületnek a némethez hasonló önállósága van azzal a különbséggel, hogy még a szakanyagellátás is az egészségügyi szolgálat feladata. Ha az előzőekben vázolt különbségeket összevetjük még a NATO-logisztikai alapelveiben szereplő részterületekkel, akkor az állapítható meg, hogy működését tekintve az osztrák rendszer közelebb áll a NATO-elvekhez, mint a magyar, vagy a német rendszer.

A 2.1. fejezetben már részletesen kitértem arra, hogy a NATO-elvek szerint a logisztikai támogatás két nagy területe a termelői logisztika és a fogyasztói logisztika.

A termelői logisztika feladata a fegyveres erők részére, a szükséges képességek kialakításához és fenntartásához szükséges logisztikai feltételrendszer kialakítása. A fogyasztói logisztika pedig nem más, mint a rendelkezésre bocsátott erőforrásoknak a haderőn belüli felhasználásának az irányítása.

⁹³ Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína AJP-4 (A), a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság Kiadványa, Budapest, 2004, 165. old.

A Magyar Honvédségben a logisztikai támogatás rendszere 2007. január 1-től szervezeti felépítését tekintve is teljes mértékben **meg fog felelni** a fenti NATO-ban elfogadott felosztásnak. Tekintettel arra, hogy a logisztikai szervezetek hierarchiája eleve kapcsolódik a Haderő szervezetéhez és a feladatok egymástól objektíve elválaszthatók – az erőforrások rendelkezésre bocsátása és a felhasználás szervezése – mindenképpen elkülönül egymástól a termelői logisztika és a fogyasztói logisztika feladatrendszere és ebből logikusan következően a szervezeti alrendszere is. A magyar elvek szerint „**A termelői logisztika a logisztikának azon alrendszere, amely a hadfelszerelés kutatásával, tervezésével, fejlesztésével, gyártásával és a hadfelszerelések rendszerbe állításával, a rendszerben tartás felügyeletével, illetve a rendszerből való kivonásával foglalkozik.**”⁹⁴ A fogyasztói logisztikai ezzel szemben a „**a hadfelszerelés rendszerbeállításával, rendszerbentartásával (átvételével, raktározásával, szállításával, karbantartásával, javításával) rendeltetésszerű működtetésével, valamint azok elosztásával foglalkozik.**”⁹⁵ Természetesen a fogyasztói és a termelői logisztika szétválasztása önkényes, azonban a funkciók sokrétű összekapcsolódása és egymásra épülése mellett is markánsan elkülönülnek egymástól a funkcionális feladatok és a szervezeti alrendszerek egyes elemei.

A Bundesheer 2006-ban megjelent Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínájában (Logistikkonzept) a katonai logisztika alapvető területei – anyagi biztosítás, egészségügyi biztosítás, közlekedés és szállítás, a területi katonai igazgatás logisztikai feladatai – mellett megkülönböztetnek alapvető folyamatokat, ami nem más, mint a termelői és a fogyasztó logisztika. A termelői logisztikát a következőképpen definiálják: „**A termelői logisztika a hadászati tervezés alapján a tervezéssel és minden anyagi eszköz, szolgáltatás és infrastruktúra rendelkezésre bocsátásával biztosítja az Osztrák Szövetségi Haderő feladatai teljesítését.**”⁹⁶ Az osztrák termelői logisztikai feladatai:

- alapidokumentumok és irányelvek kidolgozása;
- anyagi eszközkészletek rendelkezésre bocsátása;
- technikai feladatok;
- életciklus menedzsment.

A Bundesheer fogyasztói logisztikájának feladatait a központi logisztikai szervek, a magasabbegységek, az alegységek és korlátozott mértékben a területi katonai igazgatási szervek hajtják végre.

⁹⁴ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (2. kiadás), Budapest, 2006., 27. old.

⁹⁵ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (2. kiadás), Budapest, 2006., 27. old.

⁹⁶ Logistikkonzept des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2006, 24. old.

„A fogyasztói logisztika feladata a minden vezetési szinten a tervezés és az

- az egészségügyi, állategészségügyi biztosítás;
- az anyagok tárolásának és nyilvántartásának;
- logisztikai létesítmények biztosításának;
- a haditechnikai biztosítás;
- anyagok, eszközök alkalmazásának és selejtítésének;
- az után- és hátraszállítás;
- közlekedés- és szállításszervezés;
- a Befogadó nemzeti támogatás logisztikai feladatainak;
- a hadrafoghatóság és a meghibásodások jelentésének;
- a tárolás biztonsági szabványai kidolgozásának;
- a lőszer- és robbanóanyagok megsemmisítésének;
- és a harci kiszolgálói támogatás egyéb feladatainak végrehajtása.”⁹⁷

A termelői és a fogyasztói logisztika osztrák és magyar feladatrendszere alapján megállapítható, hogy az alapvető felfogását tekintve mindkét rendszer **megfelel a NATO alapkoncepciójának**. Különbséget jelent, hogy a Bundesheer feladatai között markánsan megjelenik a NATO- elvekben is szereplő robbanóanyag megsemmisítési funkció.

Az osztrák haderő logisztikai rendszerével szemben minden más Haderőgel megegyező módon alapvető követelmény, hogy feleljen meg a Haderő várható műveleteinek.

A Bundesheerben a logisztikai rendszer felépítése a vezetési szinteknek megfelelően a következőképpen tagolódik:

9. számú táblázat: Logisztikai tagozatok a Bundesheerben⁹⁸

Terület	Vezetési szint	Szervezetek
Központi logisztika	Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Összhaderőnemi Parancsnokság	A Szövetségi Honvédelmi Minisztérium és a vezérkar logisztikai vezető szervei, Logisztikai Támogató Parancsnokság
Csapatlogisztika	Magasabbegység	Logisztikai törzsek szakági ellátásért felelős tisztekkel
	Alegység	Logisztikai tiszt szakági ellátásért felelős szakalegység-parancsnokokkal

⁹⁷ Logistikkonzept des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2006, 32-33. old.

⁹⁸ Saját szerkesztés

A központi logisztika felelős a mindazon anyagok és szolgáltatások tervezésért, a beszerzésért és rendelkezésre bocsátásáért, amelyek a Haderő működéséhez szükségesek. Részleteiben ide tartozik:

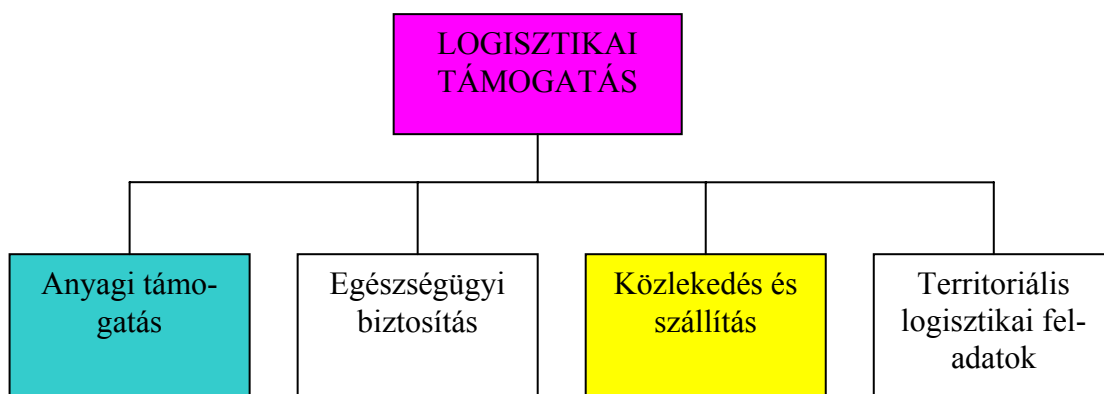
- az általános logisztikai alapelvek kidolgozása;
- a logisztikai támogatás nemzetközi követelményeknek megfelelő továbbfejlesztése;
- a logisztikai feladatoknak a gazdasági válságkezelési rendszerben való végrehajtása;
- részvétel az anyagtervezésben;
- a csapatlogisztikával szembeni követelmények meghatározása;
- az infrastruktúra tervezése és fenntartása;
- feladatszabás a központi logisztikának alárendelt katonai szervezetek számára;
- a szükséges szakanyagok és szolgáltatások beszerzése, valamint ezek nyomon követése a rendszeresítéstől a rendszerből történő kivonásig.

A **csapatlogisztika a csapatvezetés** részeként biztosítja a katonai szervezetek által igényelt és alapvetően a központi logisztika által rendelkezésre bocsátott anyagokkal és szolgáltatásokkal való ellátást, tehát tulajdonképpen a fogyasztói oldalt képviseli. Itt megfigyelhető egy másik markáns különbség az osztrák és a magyar rendszer között. A Bundesheerben már a zászlóalj tagozatban megjelennek a különböző szolgálati ágak, melyeket tiszt vezet. Például a gazdasági és a hadianyag szolgálatot tiszt vezeti, aki egyben a gazdasági szakasz és az utánpótló szakasz parancsnoka.

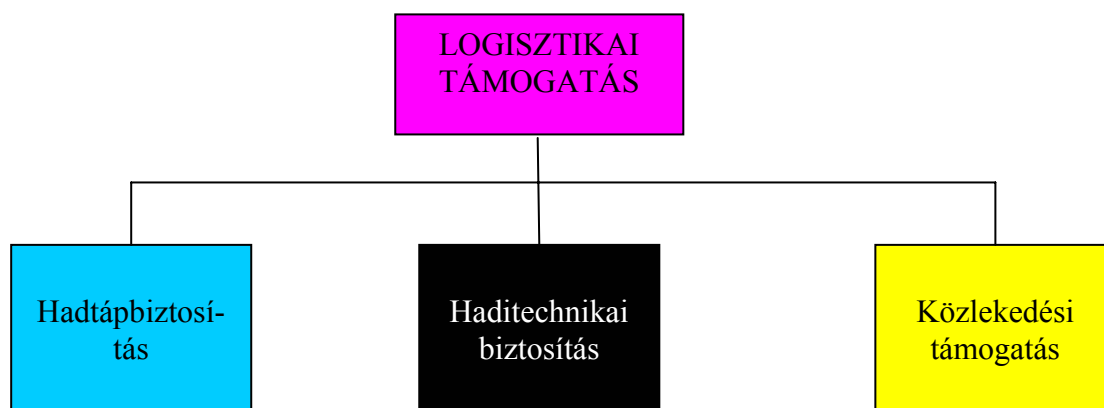
A Magyar Honvédségben szintén a vezetési szinteknek megfelelően épül fel a logisztikai támogatás. A felső, vagy hadászati szinten található a logisztikai támogatás biztosításában részt vevő HM főosztályok és hivatalok. A magyar haderőben sajátos megoldásként a vezérkarban nem található J4 csoportfőnökség, így a támogatás szervezésében a klasszikus vezérkari funkciók az MH Összhaderőnemi és Logisztikai Parancsnoksághoz kerültek. Ennek megszűnése után a feladatrendszer egy részét átveszi a **HM Fejlesztési és Logisztikai Ügy-nökség és az MH Összhaderőnemi Parancsnokság logisztikai blokkja**.

A fentiekből látható, hogy ismét egy objektív sajátosság figyelhető meg a logisztikai rendszer felépítésében, mivel az elnevezéstől függetlenül mindenképpen megjelenik az erőforrásokat biztosító és a felhasználást szabályozó rész.

A logisztikai támogatás vizsgálatánál célszerű egy általánosabb megközelítésre is kitérni, ami alapján funkcionálisan összefoglalhatók az egyes területek (22. számú. és 23. számú ábra).

22. számú ábra: A Bundesheer logisztikai támogatási rendszerének funkcionális felosztása⁹⁹

23. számú ábra: A logisztikai támogatás integrált ágazatai a Magyar Honvédségben¹⁰⁰

Ha a két logisztikai rendszer területeit összevetjük, néhány alapvető tartalmi eltérés figyelhető meg. Az osztrák felosztásból hiányzik a haditechnikai biztosítás, mint önálló funkció, mivel azt az anyagi támogatásba sorolták be. A nyugati szakirodalomban nem különböztetnek meg anyagokat és haditechnikai eszközöket, hanem a kettőt együttesen nevezik anyagnak. A haditechnikai eszközök hadrafoghatóságának biztosítása az anyagi biztosítás egyik alrendszere. A logisztikai támogatás alfája és omegája a szállítás.

Ez a funkció jelentőségének megfelelően, **önállóan megtalálható mindkét haderő támogatási rendszerében**. A fogalmi rendszer látszólagos alapvető különbsége ellenére a

⁹⁹ Saját szerkesztés

¹⁰⁰ Saját szerkesztés

territoriális logisztikai feladatok alapvetően megegyeznek a műszaki, katonai elhelyezési támogatás feladataival.

A felosztásból is jól megállapítható még egy alapvető különbség, nevezetesen az, hogy az **egészségügyi biztosítás osztrák felfogás értelmében egyértelműen a logisztika része**. Ez megfelel a NATO logisztikai felfogásának, azonban több ország ettől eltér, így például Németország is.

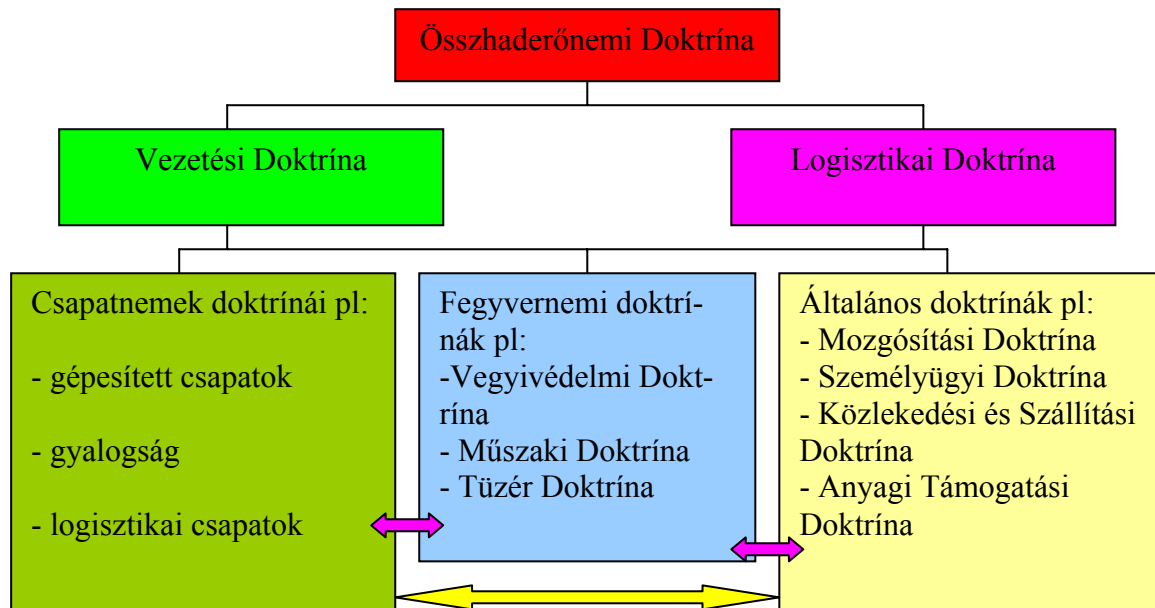
Kutatásaim során tanulmányoztam a német katonai logisztikai rendszert. Annak felépítése érdekes eltéréseket és koncepcionális hasonlóságokat mutat. A német rendszer hasonlít az osztrákhoz a tekintetben, hogy a haditechnikai biztosítási és az ellátási funkciókat egyértelműen az anyagi biztosítás rendszerébe foglalja. Markáns különbség azonban akkor derül ki, ha a szervezeti alrendszert a funkcióval együtt vizsgáljuk. Nevezetesen a Bundesheerben a Magyar Honvédséghez hasonló módon integrált ágazatokhoz tartoznak az anyagi funkciók (gazdasági szolgálat, hadianyag szolgálat, illetve hadtáp és haditechnikai szolgálatok), a Bundeswehrben viszont egyetlen kézben, az ellátó csapatoknál és szolgálatoknál¹⁰¹ összpontosul a valamennyi anyagnemmel történő ellátás. Németországban a közlekedési támogatás önálló, valamennyi területre kiterjedő feladatrendszerrel rendelkező funkcionális területként szerepel.

2. 3. A logisztikai támogatás koncepcionális, elvi alapjai

Az osztrák Haderő doktrínális feladatrendszerét korábban az Átfogó honvédelemnek a Katonai honvédelemről szóló fejezete, ma a Biztonsági és Védelmi Stratégia (Sicherheits – und Verteidigungsdoktrin), az alkalmazási elveket az Osztrák Szövetségi Haderő Összhaderőnemi Doktrínája (Einsatzkonzept) határozza meg. A doktrínák/alkalmazási elvek osztrák rendszerét a 24. számú ábra szemlélteti.

Az osztrák szaknyelvben a doktrína helyett a koncepció kifejezést alkalmazzák, azonban az egyes koncepciók valójában az **alkalmazás doktrínális szabályozását tartalmazzák**. A logisztikai támogatás a harci kiszolgálói támogatás része, amelynek még két meghatározó területe van: személyügyi támogatás és igazgatási támogatás. Egyelőre nem áll rendelkezésre a harckiszolgálói támogatás doktrínája, ezért a logisztikai doktrína, mint

¹⁰¹ A német terminológia szerint zászlóalj ellátási szakaszig ellátó szolgálatok, dandártól pedig ellátó csapatok végzik a logisztikai szakfeladatokat.

24. számú ábra: A doktrínák osztrák rendszere¹⁰²

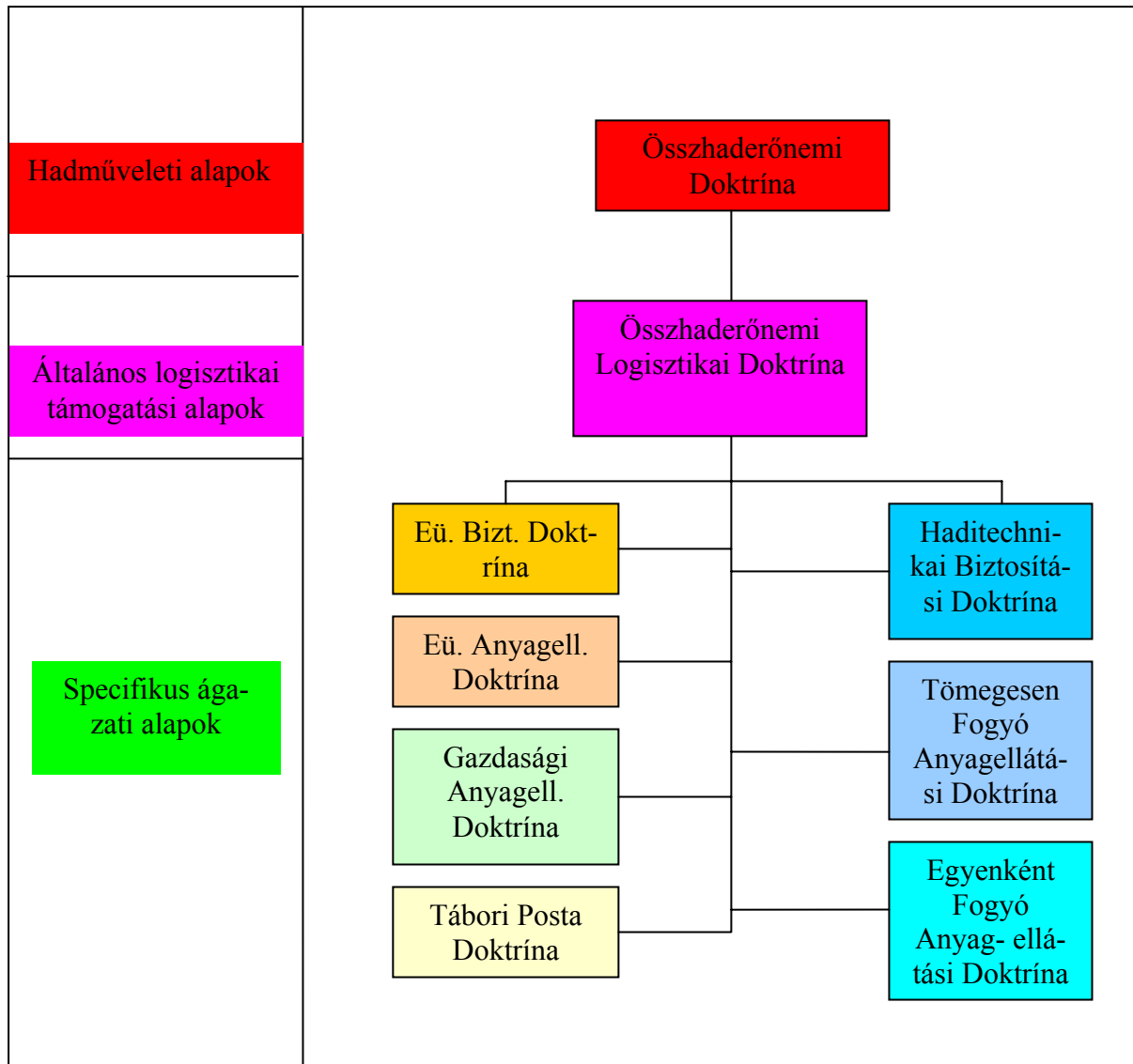
összhaderőnemi funkcionális doktrína a hierarchiában közvetlenül az összhaderőnemi doktrína alatt áll. A harckiszolgálói támogatás doktrínájának megjelenése után, a logisztikai doktrína is a hierarchiában egy szinttel lejjebb kerül.

Tekintettel arra, hogy Ausztria nem tagja a NATO-nak, a logisztikai doktrína alapküldetése között is kizárólag nemzeti dokumentumok szerepelnek. (25. sz. ábra)

A logisztikai doktrínának osztrák felfogás szerint az a célja, hogy rögzítse az Osztrák Szövetségi Haderő egyik alrendszerének, a katonai követelményeknek megfelelő, gazdasági és környezeti szempontból elviselhető olyan felépítését, amely békében és a műveletek végrehajtása során megfelel a harci kiszolgálói támogatás követelményeinek. Kiinduló alapelvként a katonai vezetés oszthatatlansága szolgál.

A Magyar Köztársaság 1999 óta a NATO tagja. Ebből az is következik, hogy a Haderő szabályozórendszere, alkalmazási és támogatási elvei kidolgozásánál - a nemzeti sajátosságok figyelembevételével – a lehető legmesszebbmenőkig alkalmazkodni kell a Szövetségben elfogadott keretfeltételekhez. Ez ugyancsak érvényes a doktrinális rendszer felépítésére. (26. számú ábra) A Magyar Honvédség doktrinarendszere valamennyi összhaderőnemi doktrínát és azok rendszerben elfoglalt helyét tartalmazza. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínája a haderő egészére érvényes funkcionális szabályozódokumentum,

¹⁰² Logistik-Konzept, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2002, 7. old.

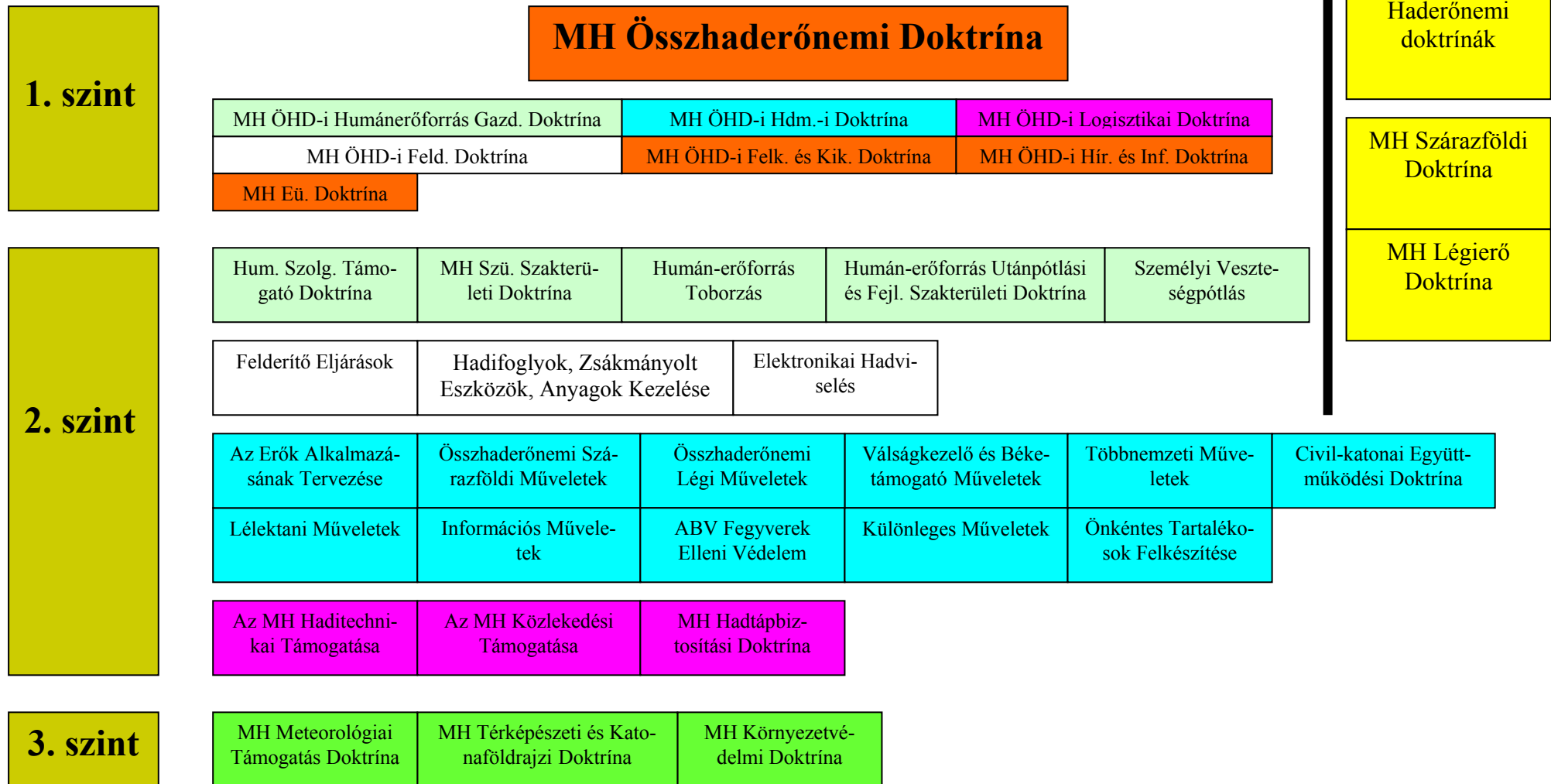

25. számú ábra: A logisztikai támogatás doktrinális rendszere a Bundesheerben¹⁰³

amely meghatározza a logisztikai rendszer működését, a haderőnemi logisztikai doktrínák, és az integrált logisztikai területek doktrínáinak és a szakágak szabályozóinak kidolgozását.

A Magyar Honvédségben ugyan szerepel a harci kiszolgálói támogatás, mint kategóriarendszer, de sem a vezetés szempontjából sem a funkcionális területei tekintetében nem kezelhető egységes rendszerként, hanem inkább bizonyos speciális támogatási területek gyűjtőfogalmaként fogható fel. A magyar logisztikai doktrína szintén a Haderő logisztikai támogatását legmagasabb szinten szabályozó alapidokumentum, azonban ennek felváltása nem várható egy átfogó harci kiszolgálói támogatási doktrínával. Egyértelmű eltérés, hogy a magyar logisztikai doktrínában határozott utalás olvasható arra, hogy a szövetséges irányítás alatt mű-

¹⁰³ Saját szerkesztés

26. számú ábra: A Magyar Honvédség összhaderőnemi doktrínarendszere¹⁰⁴¹⁰⁴ A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrínarendszere, HM HVK Hadművelési és Kiképzési Csoportfőnökség, nyt. szám: 93/3/2004 alapján saját szerkesztés

kődő katonai szervezeteknél ezen túlmenően „figyelembe kell venni a **szövetséges logisztikai** támogatás elveit, normatíváit.”¹⁰⁵

Az osztrák logisztikai doktrína kialakításánál a következő meghatározó területeket vették figyelembe:

- biztonságpolitikai;
- jogi;
- pénzügyi;
- katonai keretfeltételek.

A figyelembe vett biztonságpolitikai és katonai feltételekről az előző fejezetekben már szóltam. A jogi keretfeltételek meghatározása abból indul ki, hogy a Bundesheer az államigazgatás integráns része, ezért valamennyi erre a területre érvényes szabályozás – pl: környezetvédelem, közlekedési szabályok – egyértelműen vonatkoznak a Haderőre is. A logisztikai támogatással szembeni követelmények új dimenzióját jelenti, hogy 1999. május 1-től a Szövetségi Alkotmány 23f cikkelyében rögzítették, hogy Ausztria részt vesz az Amszterdami Szerződés 17. § (2) bekezdés szerinti műveletekben: humanitárius, mentő, békefenntartó műveletek és harci alkalmazás a válságreakáló műveletek során, ami magában foglalja a **békekényszerítést**.

Ausztriában a katonai képességek tervezésének alapját továbbra már nem kizárólag a korábbi országvédelem képezi, hanem azonos súllyal a honi és a nemzetközi feladatok.

A pénzügyi, költségvetési keretek tekintetében alapvető probléma, hogy a fenntartási kiadások függetlenek a rendelkezésre bocsátott forrásoktól. Az alulfinanszírozottság csupán a beruházási kiadásokat befolyásolja, amelyek elmaradnak a kívánatos 30%-os hányadtól.¹⁰⁶ A logisztikai támogatási képességekre meghatározó hatással van a nemzetközi összehasonlításban is alacsony védelmi költségvetés.¹⁰⁷

Az értekezés előző fejezeteiben részletesen kifejtettem a jelenleg zajló osztrák haderőreform lényegi kérdéseit. A doktrinális változásokat azok a kelet-európai átalakulások determinálták, melyek következtében a korábbi, erősen korlátozott fenyegetettség is megszűnt. A klasszikus honvédelmi feladatokat felváltotta a háborús küszöb alatti, alacsony intenzitású konfliktusok kezelése, valamint a részvétel a nemzetközi békeműveletekben és a terrorizmus elleni harcban. A „Haderőreform 1978” elgondolás szerint a Haderő zömében területhez kö-

¹⁰⁵ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (2. kiadás), Budapest, 2006, 5. old.

¹⁰⁶ Hahn, Oswald: Militärbetriebslehre, BWV Berliner Wissenschafts-Verlag, 1997, ISBN: 978-3-87061-615-1 234. old.

¹⁰⁷ Sicherheitis- und Verteidigungsdoktrin, (Kurzfassung des Analyseteils), Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, 2001, 11. old.

tött területiális erői és mozgékony vadász kötelékek egyenletesen szállták volna meg az ország területét, ami a logisztikai képességek hasonló decentralizált alkalmazását követelte meg. Az ellátási rendszer a védelmi rendszer előkészítettségének megfelelően főként **előre kiépített raktárrendszerre épült**, melyben vagy már békében megalakították a készleteket, vagy azokat a mozgósítási feladatokkal párhuzamosan széttelepítették és lépcsőzték az alegységekig.

1992-től, a **határ menti védelem** elveinek megfelelően az erőknek a veszélyeztetett irányokba történő koncentrálásával számoltak, ami a logisztikai szolgálatoktól is hasonló erőeszköz összpontosítást igényelt. Ennek megfelelően megnőtt az érintett irányokért felelős Tartományi Katonai Parancsnokságok (TKP) és a hadtestek feladata, mivel a korábban megszőkott nagyságrenden – a saját alárendeltségű csapatokon – túl esetenként lényegesen több kötelék ellátását kellett megszervezniük.

A jelenlegi, az haderőnemi parancsnokságra épülő struktúrában a TKP-ok szerepe csökken. Vezető szerephez tulajdonképpen csak **a határbiztosítás, a területi ellátó és üzemeltető szervek irányítása, a polgári hatóságoknak nyújtandó támogatások szervezése, a területbiztosítás és az objektumvédelem terén jutnak.**

A honi területen megvívandó háborús műveletek csaknem teljes egészében kizárhatók. Ennek megfelelően az ellátási rendszert immár **kizárólag gazdaságossági kritériumok** alapján lehet felépíteni. A sok alacsony kapacitású, erősen szétagoltan elhelyezett logisztikai bázis helyett **korszerű, összevont anyagraktárak és javító üzemek létrehozása mellett döntöttek.**

A mai helyzetben szinte kizárható, hogy egy szomszédos NATO-tagnál, EU-tagnál, vagy semleges államban olyan válságok alakulhatnak ki, ami Ausztriára nézve közvetlen fenyegetést jelentene. Ebből az a következtetés is levonható, hogy így egyértelműen megnő az ellátás biztonsága, ami a Gazdasági Honvédelem keretében kihat a haderő támogatási lehetőségeire is.

Ausztriában mindig is számoltak a szabotázscelemek, terrorakciók okozta lehetséges működési zavarokkal. Ezeknek az elgondolásoknak szomorú aktualitása napjaink terrorfenyegetettsége. Az előzőekben leírt, az ellátás megnövekedett biztonságára vonatkozó következtetés ennek tükrében csak korlátozottan igaz. Ha csak egy pillanatra is végiggondoljuk az osztrák gazdaság működését már egy sor olyan tényezőre bukkanhatunk, amely a **nyitott gazdaságú** és nyersanyagokban, energiahordozókban – kivéve vízenergia - szegény ország ellátását, ezen belül a Haderő működését alapvetően **korlátozhatja**. Ilyen problémák okozója lehet például a fővárosba az Alpokból vezető vízvezetékek, a schwechati kőolaj-finomító, az

alpesi közlekedési irányok völgyhídjai és alagútjai, az európai jelentőségű vasúti csomópontok pl. Villach, valamint a völgyzárógátak elleni terrortámadások.

A logisztika támogatás koncepcionális alapjait befolyásolja még, hogy az előrejelzési idő az alacsony intenzitású fenyegetések tekintetében lényegesen lerövidült.

A konfliktusok szürke zónájából felbukkanó különböző intenzitású fenyegetések a gyorsreagálású erők állandó készenlétű és mozgósítás után alkalmazható részeinek támogatása, a **logisztikai csapatok hasonló, vagy magasabb készenléti helyzetét követeli meg**, holt ezek alkalmazása során nem történik meg a háborús támogatási rendre való áttérés.

A megváltozott helyzetben a békeszervezetben meglévő logisztikai támogató szervezeteknek a háborús hadrendnek megfelelően kell felépülniük és működniük. Ez egyben azt is jelenti, hogy a jövőben **megszűnik a különbség a békében működő támogatási rend és a háborús támogatási rend között.**

Az osztrák logisztikai gondolkodásban és a koncepciók kialakításában a mai elgondolások kidolgozásáig igen nagy utat kellett megtenni.

Ettől a koncepciótól először a határ menti védelemnek megfelelő feltételek megteremtése érdekében kellett eltérni, majd az EU-tagság következtében egyre nagyobb súlyponteltolódás következett be a **nemzetközi feladatok** irányába.

Az osztrák logisztikai doktrína/koncepció a támogatással szembeni alapkövetelményként kezeli, hogy a logisztikai támogatásnak arra kell irányulnia, hogy **biztosítsa a műveleti célok elérését és megfelelően támogassa a művelet minden fázisát.** A mozgékonyiságnak és rugalmasságnak a műveleti céloknak kell megfelelnie. A moduláris felépítés biztosítja az erők optimális alkalmazását.

A Bundesheer alkalmazási lehetőségeit meghatározó módon befolyásolják a logisztikai képességek. **Osztrák nézetek szerint a logisztika kiszámítható faktora a hadászatnak, így ennek helyzetéből következtetések vonhatók le az állam nemzetközi kötelezettségvállalásainak hitelességéről.** A koncepcionális alapoknál megjelenik az a nemzetközi alapelv, mely szerint a logisztikai támogatásnak a különböző katonai műveletek követelményeihez kell alkalmazkodnia. A hadászati helyzetben bekövetkezett változások miatt a korábbi határ menti védelemre alapuló koncepció igényeitől eltérően nem terveznek újabb logisztikai bázisokat a szomszédos EU-tagállamok irányába eső határ közeli térségekbe. A gyorsreagálású erők és a nemzetközi feladatokra felkészített csapatok (vorbereitete Einheiten, VOREIN) alkalmazásának logisztikai támogatását a békében is meglévő logisztikai kapacitásokkal hajtják végre.

Az osztrák logisztikusok sincsenek könnyű helyzetben. A magyar elvek szerint is a **gyorsreagálású erők alkalmazását** úgy kellett biztosítani, hogy ezen kívül megmaradjanak azok a képességek, amelyek segítségével **biztosítható logisztikai rendszer készenlétének növelése**. Itt érdemes egy pillanatra visszagondolni a '90-es évek magyarországi válságkezelési feladataira, amikor a készenléti alegységek kirendelésekor, azok maradéktalan támogatása mellett biztosítani kellett a készenlét növelésének és a mozgósításnak a feltételeit, valamint „mellesleg” a békehelyőrségben hátramaradt főerők napi életét, a kiképzés zavartalanságát.

Az alkalmazási elvek nemzetközivé válása a logisztikai támogatás terén is maga után vonta a nemzetközi megoldások átvételét. E téren az osztrák koncepció teljes egészében megfelel a jelenlegi nemzetközi elveknek és megoldásoknak. Ennek alapján a logisztikai támogatás alapvetően nemzeti felelősség, azonban multinacionális műveletek során többnemzeti logisztikai támogatással, mint alkalmazandó eljárással is számolnak. Az osztrák logisztikai tervezők természetesen lehetséges megoldási módként figyelembe veszik a **Befogadó nemzeti támogatást, a vezető nemzeti támogatást, a szerepkörre szakosodást, a helyi szerződéskötéseket és a harmadik fél által nyújtott logisztikai szolgáltatásokat**.

A logisztikai doktrínából is kitűnik az az egyértelmű törekvés, melynek célja a személyi állomány fejlett technológiával történő kiváltása. Ennek ellentmond, hogy a folyamatos alulfinanszírozottság csak rendkívül korlátozott lehetőségeket biztosít egy ilyen irányú modernizálás részére.

Az osztrák és a magyar haderő feladatrendszere a szövetséghez tartozás különbözőségéből fakadó eltérések ellenére sok tekintetben hasonló. A két állam stratégiai céljai alig különböznek egymástól. A logisztikai támogatás magyar koncepciója – a NATO-tagságból eredően – nemzeti és szövetségi erőforrásokon alapuló támogatási rendszerből indul ki. A logisztikai támogatás alapkoncepciója szerint „**békében és háborúban egycsatornás, kéttagozatos (háromtagozatos)**”¹⁰⁸ támogató rendszer működik. Az osztrák alapkoncepció szintén **kéttagozatos** – hadászati tagozat – harcászati tagozat, zászlóalj ellátási szakasz – támogatási rendszerrel számol. Erre hazai **rövid idejű katonai segélynyújtás** vagy külföldi békefenntartó, illetve katasztrófaelhárító művelet esetén kerülne sor. Közbülső tagozatok és ellátási szakaszok – pl. dandár ellátási szakasz – működtetését a helyzettől teszik függővé. Külföldi missziók ellátása esetén mind a magyar mind az osztrák koncepcióban szerepel az ellátási források és az igénylő alakulat között létrehozandó, az ellátás-biztosítás folyamatos, célirányos végrehajtása érdekében működő nemzeti támogató elem (National Support Element, NSE),

¹⁰⁸ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (2. kiadás), Budapest, 2006, 7. old.

mely hadműveleti tagozatként a hadászati és a harcászati tagozat között a logisztika **fordítókorongjaként** működik. A szövetséges keretekben alkalmazásra kerülő csapatok logisztikai támogatása során, a nemzeti felelősség fennmaradása mellett, a honi ellátási forrásokon túlmenően számolunk a szövetséges erőforrásokkal és a műveleti területen rendelkezésre álló befogadó nemzeti támogatási képességekkel.

A szövetséges erők támogatása irányába fennálló nemzeti felelősség megnyilvánulása a nemzeti erőforrások figyelembevételével nyújtandó Befogadó nemzeti támogatás.

A szövetségi tagságból eredően nem csupán a saját fegyveres erők alkalmazásának feltételeinek biztosítása a követelmény, hanem számolni kell a beérkező megerősítő csapatok támogatásának a Befogadó nemzeti támogatás keretében való végrehajtására.

A két haderő logisztikai rendszerének összehasonlítása során az **egyik legjobban vizsgálható terület azon alapelvek összessége**, amelyek alapján a támogatási rendszer felépül és működik. A gyakorlati végrehajtás elvi alapja minden haderőben, sőt még a szövetségi alapidokumentumokban is megtalálható. Az összehasonlításnak ezen területe lényegesen állandóbb, mint pl. a logisztikai erők nagysága, szervezete és teljesítőképessége. A végrehajtás mutatói állandóan változnak, így csak időben rendkívül korlátozott érvényességű adatok alapján lehet a rendszernek ezen részét vizsgálni.

A 10. számú táblázatban a katonai logisztikai alapidokumentumok alapján összefoglaltam a NATO, a magyar és az osztrák haderő logisztikai alapelveit.

A **műveletek elsődlegessége, az elégségesség, a rugalmasság, a gazdaságosság és a felelősség** elve mindhárom rendszerben megtalálható. A műveletek elsődlegességének elve azt jelenti, hogy a logisztikai támogatást a parancsnok elhatározása sikeres végrehajtására kell összpontosítani úgy, hogy eredményes erősokszorozó tényezőként szerepeljen. Mindhárom alapelv megegyezik abban, hogy alapkövetelmény az egyértelmű szervezeti és vezetési rend, valamint a megfelelő parancsnoki jogkör.

Az **elégségesség** alapelvének tartalma alapvetően megegyezik mindhárom dokumentumban. Lényege, hogy a különböző katonai műveletek megkezdésének és végrehajtásának alapfeltétele mindazon anyagi készletek, szolgáltatások és logisztikai képességek megléte, amelyek a művelet céljának elérését biztosítják.

A **rugalmasság** elvét mind az osztrák, mind a magyar szakirodalom átvette. Ennek megfelelően érvényesítik azt a NATO-elvet, mely szerint a logisztikai támogatást úgy kell megtervezni, hogy az ne legyen merev és legyen képes gyorsan alkalmazkodni a műveleti helyzet dinamikus, tervezett és előre nem látott változásaihoz. A gyors reagálás képességének mind a szervezeti elemekben, mind a logisztikai vezető szervezetekben meg kell lennie.

10. számú táblázat: A logisztikai támogatás alapelvei¹⁰⁹

Magyar Honvédség¹¹⁰	NATO¹¹¹	Bundesheer¹¹²
Műveletek elsődlegessége	Műveleti elsőbbség	Műveletek elsődlegessége
Elégségesség	Elégségesség	Elégségesség
Rugalmasság	Rugalmasság	Rugalmasság
Gazdaságosság	Gazdaságosság	Gazdaságosság
Felelősség	Közös felelősség	Felelősség
X	Láthatóság és átláthatóság	Láthatóság és átláthatóság
X	Együttműködés	Együttműködés
X	Koordináció	Koordináció
X	Jog- és hatáskör	Jogkör
X	Szavatolt biztosítás	X
Egyszerűség	X	Egyszerűség
Fenntarthatóság	X	X
X	X	Egységesítés
X	X	Időszerűség
X	X	Szinergia
Túlélőképesség	X	X

Az erőforrások **gazdaságos** felhasználása a világ valamennyi Haderőében alapkövetelmény. Nincs olyan katonai művelet, ahol az erőforrások korlátlanul állnának rendelkezésre és a vezetőktől ne kérnék számon a hatékony, takarékos felhasználást. A műveletek végrehajtásához szükséges minimális készletszinteket folyamatosan fenn kell tartani. A gazdaságosság természetesen nem lehet gátja a feladat végrehajtásának és nem egy önmagáért való, levegő-

¹⁰⁹ Saját szerkesztés

¹¹⁰ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (2. kiadás), Budapest, 2006. 24-27.old.

¹¹¹ MC 319/2 NATO Logisztikai Alap-és Irányelvek, NATO Nemzetközi Katonai Bizottság, Brüsszel, 2004,17-25. old.

¹¹² Logistikkonzept des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2006, 17. old.

ben lógó, szépen hangzó elvárás. Az erőforrások hatékony felhasználása képesség növelő tényezőként is szerepelhet. A logisztikai támogatásban mindig a leoptimálisabb eljárások alkalmazására kell törekedni, ezért például rendkívül fontos a műveleti területeken a leghatékonyabb ellátási forma kialakítása. Az erőforrások gazdaságos felhasználása elvének érvényesülését jelzi, hogy egyre több Haderőben megszűnnek az elkülönült haderőnemi támogatási képességek és centralizált, összhaderőnemi logisztikai képességek jönnek létre.

A NATO-ban elfogadott egységes szabályozás szerint „A nemzeteknek és a NATO hatóságoknak **közös felelősséget** kell viselniük a többnemzeti NATO műveletek logisztikai támogatásáért,”¹¹³ ugyanakkor a felelősség elve szerint kizárólagos nemzeti felelősség a felajánlott erők részére a szükséges logisztikai erőforrások biztosítása. A NATO lehetővé teszi, hogy nem NATO-tagállamok csatlakozzanak a szövetséges támogató szervezetekhez, de ebben az esetben el kell fogadniuk a Szövetség ide vonatkozó alapelveit. Az osztrák és a magyar doktrínában egyaránt a parancsnok logisztikai támogatásért való oszthatatlan felelőssége fogalmazódik meg. A magyar elvek egyértelműen rögzítik még a nemzeti és a többnemzeti kötelékekben alkalmazott csapatok logisztikai támogatásának **nemzeti és szövetséges felelősségét**. Az osztrák doktrínában inkább a többnemzeti kötelékek parancsnoki hatásköre nemzetközi szerződésekben való egyértelmű rögzítésének követelménye fogalmazódik meg.

A **láthatóság és átláthatóság** elve az osztrák felsorolásban és az MC 319/2 dokumentumban is szerepel. Célja, hogy a parancsnok felelőssége tükrében rendelkezék mindazon képességekre vonatkozó információkkal, amelyek az alárendeltségébe kerülő erők alkalmazhatóságára vonatkoznak. Ebbe a körbe tartoznak a felajánlott erők logisztikai támogatását végrehajtó nemzeti logisztikai erők is. A szükséges információk birtokában a parancsnok a Nemzeti támogató elemekkel kötött megállapodások alapján manőverezhet a rendelkezésre álló készletekkel.

A **együttműködés** elve a magyar rendszerből hiányzik, viszont az osztrák doktrínában megtalálható. Különösen fontos a nemzetek és a NATO közötti, valamint a nemzetek közötti katonai és polgári együttműködés.

A **koordináció** alapelve a NATO és az osztrák elvek között szerepel. A logisztikai támogatás feladatait a nemzetek és a nemzetek, valamint a NATO között minden vezetési szinten koordinálni kell. A logisztikai feladatok összehangolásáért a NATO felel.

¹¹³ MC 319/2 NATO Logisztikai Alap-és Irányelvek, NATO Nemzetközi Katonai Bizottság, Brüsszel, 2004, 17-17. old.

Mind a Szövetség, mind a Bundesheer alapelvei felsorolásában olvasható a jogkör elve. Ennek megfelelően a parancsnoknak meg kell adni azon jogokat, amelyek alapján adott esetben rendelkezik a logisztikai erőforrások felett. Ez a NATO-tagságtól függetlenül minden, a Szövetség által vezetett műveletben résztvevő nemzet parancsnokára vonatkozik.

A **szavatolt biztosítás** elve mindkét nemzeti doktrínából hiányzik.

A két nemzeti doktrínában található **egyszerűség** elve alapján áttekinthető, a parancsnoki szándéknak leginkább megfelelő támogatási rendszert kell kialakítani. A tervek és parancsok bonyolultsága nem lehet akadálya a támogatás hatékony működésének.

A **fenntarthatóság és a túlélőképesség** elve csak a magyar doktrínában szerepel. Lényege az, hogy a logisztikai támogatás rendszerét úgy kell felépíteni, hogy az huzamosabb ideig, a művelet egész időtartamára megőrizze képességeit. Ehhez folyamatosan figyelemmel kell kísérni a készletszintek és valamennyi erőforrás csökkenését. A fenntarthatóság követelménye teljesítésének egyik alapvető feltétele az erőforrások hatékony, takarékos és gazdaságos felhasználása.

Az állandó és az ideiglenes funkcionális logisztikai támogatási elemek, objektumok alaprendeltetésnek megfelelő működésének fenntartását harci körülmények között a **túlélőképesség** elvének betartásával lehet biztosítani. Érdekes az a felfogásbeli különbség, hogy a logisztikai szervezeti elemek megőrzésével és védelmével elvi szinten, sem a NATO, sem az osztrák dokumentum nem foglalkozik. Ennek az lehet az oka, hogy a gyakorlat meghaladta az elméletet, mivel a különböző missziókban az **erők megóvása (force protection) a küldetés teljesítése mellett a legfontosabb feladattá vált.**

Az **egységesítés** elvét meglepő módon az osztrák szakirodalomban találjuk meg. E szerint a hadianyagok és haditechnikai eszközök, a szolgáltatások, valamint eljárások egységesítése jelentősen növelheti a támogatási rendszer teljesítőképességét.

A szinergia és az időszerűség elve a korábbi NATO dokumentumokkal ellentétben a NATO Logisztikai Alap- és Irányelveiben már nem szerepel, viszont a Bundesheer Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínájában találkozhatunk mindkét kifejezéssel.

A logisztikai támogatás elveinek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a **semleges Ausztria hadereje pontosabban és következetesebben alkalmazza a Szövetség logisztikai alapelveit.** Az MC 319/2 dokumentum szerint összesen 10 NATO-alapelvet vizsgáltam. Az osztrák elvekkel összesen 9 egyezik, míg a magyar doktrínából csak 5. Mindhárom dokumentum összehasonlítása alapján megállapítható, hogy a **műveletek elsődlegessége, az elégségség, a rugalmasság, a gazdaságosság és a felelősség** elve összeköti a Szövetség alapelveit az osztrák és a magyar alapelvekkel. Ha megvizsgáljuk az előző felsorolást megállapíthatjuk,

hogy azok egyáltalán nem specifikus, különleges elvek. Valójában minden Haderő logisztikai rendszerére igazak, hiszen egyetemes és általános követelményeket tartalmaznak.

A magyar rendszert jellemző elvek közül kettő olyat találunk, amelyek a másik két alapidokumentumban nem szerepelnek: a **fenntarthatóság** és a **túlélőképesség**. Megítélésem szerint ezen két követelménynek mindenképpen helye van az alapelvek között. A fenntarthatóság, mint elv azért fontos, mert egy misszió előkészítésekor minden erőfeszítés arra irányul, hogy a kontingens időben kitelepüljön. Körültekintő előkészítés nélkül nehezen képzelhető a misszió életben tartása. A nemzeti támogatás körébe tartozó feladatok folyamatos ellátása a misszió sikere szempontjából meghatározó.

A magyar elvek szerint a logisztikai szervezetek és objektumok túlélőképességét az őrzés-védelem, a széttagolt, mélyen lépcsőzött elhelyezés, az álcázás és sürgősségi vízellátó eszközök telepítése biztosítja.

2. 4. A logisztikai támogatás lehetséges feladatai és felépítése

A logisztikai támogatás elméleti rendszere alapján a szervezeti alrendszer megelőzi a feladat alrendszer, ami egyenesen következik mindazon szükségletek összességéből, amelyek a fegyveres erők hadrafoghatóságának fenntartásához, a békekiképzés végrehajtásához, a készenlét növeléséhez és a doktrínákban meghatározott különböző intenzitású katonai műveletek végrehajtásához szükségesek. A klasszikus haderőszervezési elvek szerint a várható feladatrendszernek megfelelően kell/kellene kialakítani a szervezeteket.

Az 1. 2. fejezetben már bemutattam és elemeztem az osztrák és a magyar Haderő alkalmazási elveit. Természetesen ezek a változatok a nemzeti biztonsági és védelmi stratégiák által eleve meghatározottak. A dolgozatban nem térhetek ki minden egyes lehetséges műveleti fajtára vonatkozó logisztikai eljárásra, hanem csupán **általánosan** kívánom bemutatni azokat a követelményeket, amelyek a lehetséges műveletek igényeinek megfelelő támogatási rendszer felépítését meghatározzák.

A politikai alapidokumentumok (nemzeti biztonsági stratégiák) alapján megállapítható, hogy mind Ausztria, mind Magyarország stratégiai céljai között szerepel az átfogó biztonság fenntartása és ennek érdekében részvétel a **nemzetközi katonai és humanitárius műveletekben**. Ez a szerepvállalás magyar részről a NATO-tagság miatt egyértelmű, azonban az erre vonatkozó EU-kötelezettség hiánya ellenére, az osztrák vezetés is kinyilvánította részvételi

szándékát és egyértelműen meghatározta azokat az osztrák erőket, amelyekkel adott esetben az EU közös katonai műveletei során számolni lehet.

Az európai Haderők feladatrendszere alapvetően megváltozott. A korábban elsődleges feladatként kezelt honvédelemmel azonos fontosságúvá vált a nemzetközi műveletekben való részvétel. Ez olyannyira hangsúlyossá vált, hogy a haderők felépítésénél már egyre inkább **olyan képességek kialakítása került előtérbe, amely a multinacionális keretekben végrehajtott műveletekhez szükségesek.**

Napjainkban minden ország Haderő-fejlesztési elképzeléseiben kiemelten szerepelnek olyan elvek, mint **az erők telepíthetősége, mozgékonyság, rugalmasság, reagálóképesség, interoperabilitás, rugalmas vezetési és info-kommunikációs rendszerek kialakítása, a modulrendszerű felépítés, a kialakított képességek megőrzése és újbóli alkalmazhatósága, a különböző képességekre való szakosodás, valamint a hatékony logisztikai támogatás.**

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a fenti követelményeket úgy kell teljesíteni, hogy azok ne terheljék meg túlságosan a nemzeti költségvetéseket. Az európai helyzetet nézve ma már szinte minden úgynevezett „jóléti államban” a lakosság szembesül az egyre másra bejelentett szociális reformokkal, amelyek kivétel nélkül ugyanazon üzenetet hordozzák: a gondoskodó, magas életszínvonalat szociális alapon biztosító államok kora lejárt. Ezek a problémák persze közvetlenül kihatnak a hadügyre is. Ma a fejlett nyugat-európai országokban még **a terrorveszélyre hivatkozva sem képzelhető el a védelmi kiadások növelése.**

A kormányok arra törekednek, hogy a lehető legolcsóbb államot alakítsák ki, ezért a fegyveres erőkben is rákényszerülnek a kapacitások lehető leggazdaságosabb alkalmazására. Ezt mutatja, hogy számos ország áttér az önkéntes haderőre, csökkentik a helyőrségek számát és a nehézfegyverzet arányát.

A nemzetközi műveletek már olyan súllyal jelentkeznek, hogy a **haderők mindennapi életének meghatározó fontosságú részévé váltak.**

A többnemzeti missziók magas száma és az azokban résztvevő erők nagysága jelentős logisztikai erőforrásokat köt le. Mára kiderült, hogy szétaprózott **csak haderőnemi kapacitásokkal** ezeket a műveleteket már nem lehet támogatni.

A német Bundeswehrben éppen ezért **centralizálták a támogatási képességeket**, így a logisztikai támogatást is. A központosítási törekvéseknek megfelelően a német vezetés 2000-ben döntött arról, hogy megalakítják az **Összhaderőnemi Bázist** (Streikräftebasis), amelynek a haderőnemi szemlélőkkel azonos jogállású – szemlélő – tábornok a parancsnoka. Ez a szervezet azért is érdekes, mert itt nem csupán **a logisztikai és katonai igazgatási ké-**

pességek centralizálása figyelhető meg, hanem a vezetés támogatás, a katonai rendészet, sőt a felderítés is a haderőnemektől a központi bázishoz került.

A támogatás új német rendszerében a külföldi műveletek vezetése szintén kikerült a haderőnemi parancsnokságok hatásköréből és az Összhaderőnemi Bázis szervezetébe tartozó **Műveleti Vezetési Parancsnokság** (Einsatzführungskommando) feladatává vált. Az erőforrások gazdaságos koncentrálása érdekében **Összhaderőnemi Támogató Parancsnokságot** (Streitkräfteunterstützungskommando) állítottak fel, amelynek szervezetébe tartozik az új logisztikai központ. 2004-től már ezen a vezető szerven keresztül történik az anyagellátás és a szállítás központi irányítása és végrehajtása.

Az egyes országok logisztikai képességeinek és szervezeteinek elemzése során abból célszerű kiindulni, hogy megvizsgáljuk azokat a követelményeket, amelyek kielégítése ma az erők hatékony külföldi alkalmazásához szükségesek. Az egyik ilyen kritérium a termelői logisztika szintjén jelentkezik, nevezetesen itt arról van szó, hogy **mennyire gyorsan, gazdaságosan és rugalmasan** képesek a központi logisztikai szervek a Haderő igényeit a nemzetgazdaságból kielégíteni. Felmerülhet a kérdés, hogy miért probléma ez egyáltalán, ha egyszer megvannak a különböző tervek, amelyek alapján folyik a fejlesztés, a beszerzés és az ellátás?

A dolog nem ilyen egyszerű. Ha egy új külföldi műveletre gondolunk, mindjárt megjelenik minden logisztikus rémálma: az ad hoc igények kielégítése. A logisztikai szolgálatok lehetőségeit és reagáló-képességét erőteljesen behatárolja, hogy a missziók felszerelése esetén sem mentesülnek a közbeszerzési eljárások lefolytatása alól. Dr. Fleischhacker Ferenc ezredes úr egyetemi doktori értekezésének hipotézisei között olvasható a következő megállapítás: „Két hasonló misszió elképzelhető, de azonos lehetetlen.”¹¹⁴ A magyar gyakorlat ezt a megállapítást azóta számtalan esetben igazolta. Különösen nehézségeket okoz, ha a kiküldendő al-egységtől olyan speciális képességeket várnak el, amelyek ellátásához **nem rendszeresített felszerelésre van szükség**. Ekkor a lassú engedélyeztetési és beszerzési folyamat miatt könnyen előfordulhat, hogy a speciális felszerelés hiánya következtében a misszió átmenetileg **csökkentett képességekkel** kezdi meg feladatát (pl: tömegoszlató és testvédő felszerelés hiánya).

Ez valójában természetes, hiszen előre nehezen prognosztizálhatók a nemzetközi feladatok. Ezekben az esetekben a központi tagozatban gyorsan és rugalmasan kell a Haderő ellátási rendszerébe beáramoltatni minden, a feladat végrehajtásához szükséges eszközt és anyagot.

¹¹⁴ Fleischhacker Ferenc: A béketámogató műveletekben résztvevő erők logisztikai támogatása többnemzetiségű csoportosításban, ZMNE, Budapest, 2000., 7. old.

A logisztikai támogatás a fegyveres erők hierarchikus felépítésének megfelelően tagozatokra bontható. A szervezeti felépítés minden szintjén logisztikai képességek létrehozása és fenntartása ma már indokolatlan és gazdaságtalan. A fegyveres erők békében általában **kéttagozatos** ellátási rendszert működtetnek: központ-felhasználó.¹¹⁵

Minden logisztikai támogatási rendszerben nélkülözhetetlenül megtalálható ez a két tagozat. Funkciójuknál fogva alapvető fontosságúak, mivel a támogatás két végpontját jelentik. A fogyasztói logisztika központi tagozata a termelői logisztikán keresztül kapcsolódik a gazdasághoz, biztosítja és tárolja a szükséges anyagokat. A felhasználó tagozat egyértelműen elkülöníthető és önálló logisztikai kapacitásokkal rendelkezik. A zászlóalj szint közvetlen irányításával jut el a támogatás annak objektumához: a személyi állományhoz és haditechnikai eszközökhöz.

A két tagozat alapvetően **békében esetleg alacsony intenzitású konfliktus, vagy a polgári hatóságoknak való segítségnyújtás során működik és előfeltétele a zászlóaljak önállósága, valamint gazdálkodási jogköre**. A szállító kapacitás ezen a szinten még erősen korlátozott és az ellátásra, a helyreállításra, valamint az egészségügyi biztosításra ugyancsak behatárolt lehetőségek állnak rendelkezésre.

A fenti rendszer alacsony intenzitású konfliktusok során is működtethető, azonban nyilvánvaló korlátai miatt (pl. 5 napos készlet) magasabb intenzitású konfliktusok során ez a kétlépcsős logisztikai támogatási rendszer már nem elégséges.

Korábban a német Bundeswehrben alakítottak ki egy sajátos **háromlépcsős logisztikai** rendszert. Ennek lényege az volt, hogy a zászlóalj ellátási szakasz viszonylag önálló volt, azonban a **dandár már nem rendelkezett saját logisztikai képességekkel**. A következő ellátási szakaszként már a hadosztály funkcionált, amely adott esetben a dandárok rendelkezésére bocsátotta volna, vagy a dandárok érdekében működtette logisztikai kapacitásait. Ebben az esetben a hadosztály képezte az összekötő kapcsot a hadászati tagozat és a harcászati tagozat között. A német hadtestek szintén nem rendelkeztek logisztikai képességekkel, így a következő ellátási tagozatként már a központi tagozat funkcionált, ahol a Szárazföldi Csapatok Támogató Parancsnoksága felelt a haderőnem támogatásáért. Azóta megtörtént a háromlépcsős rendszer felülvizsgálata, melynek eredményeképpen ismét győzött a logisztikai szempontból teljesen helyes, a **dandárok önállóságát** – a csapatcsoportosítás önállósága elvének érvényesítése mellett – visszaállító koncepció.

¹¹⁵ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (2. kiadás), MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság kiadványa, Budapest, 2006, 7. old.

Logistikkonzept des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2006, 18. old.

Ha tehát visszatérünk a harcászati tagozathoz azt látjuk, hogy a **magas intenzitású műveletek esetén** a megnövekedett igények kielégítése és a parancsnok megfelelő döntési szabadsága érdekében, az újabb ellátási szakasz beépülése a dandárnál célszerű.

A harcászati tagozat hadosztály, dandár és zászlóalj ellátási szakaszából áll. A különböző országokban eltérően ítélik meg azokat a képességeket, amelyek az itt jelentkező szükségleteket kielégíthetik.

A harcászati tagozat hadosztály és dandár ellátási szakaszának az alábbi feladatai lehetnek:

- az alárendelt alegységek részére az ellátási szakasz első lépcsőjében **2 napos lőszer, fenntartási anyag és hajtóanyag készletek megalakítása;**
- az anyagok közötti járművekről terepjáró gépjárművekre való átrakása és az **egységrakomány-képzés;**
- a tagozatnak megfelelő üzemfenntartási feladatok végrehajtása;
- ahol az a **logisztikai támogatás része első orvosi segély vagy szakorvosi segély nyújtása.**

A magasabbegységek logisztikai támogatási elemei települési körleteinek kiválasztásánál mindig visszatérő probléma a közelítés elvének és a védelmi követelményeknek az összehangolása. Ha alapelveként fogadjuk el, hogy a dandár logisztikai alegységeinek minimálisan a szembenálló magasabbegység tüzésége lőtávolságán kívül kell települnie, akkor ez legalább 30 km-es távolságot jelent. Ebben az esetben viszont már nem biztosítható zászlóalj közvetlen támogatása, tehát a megoldás egy kétlépcsős logisztikai felépítés lehet.

A zászlóaljjakkal szemben nemzetközi követelmény a mozgékonyosság. Ennek megfelelően irányadó mutatónak tekinthető, hogy a logisztikai alegységei pl. támadásban legalább **12 óránként kell**, hogy áttelepüljenek. A zászlóalj logisztikai támogatási rendszerét a külföldi és a hazai szakirodalom **két lépcsőben ajánlja felépíteni.** Az első lépcsőben a zászlóalj egészségügyi központ és a zászlóalj sérült technika gyűjtőhely települ. A második lépcsőben kell elhelyezni a zászlóalj többi logisztikai alegységét.

A béketámogató műveletek során – kivéve békekikényszerítés - a zászlóalj ellátási szakaszon az adott táborban alapvetően a misszió teljes időszakára települnek a funkcionális logisztikai támogató elemek. Itt gyors áttelepülésekről és a helyzet kiszámíthatatlanságáról nincs szó. A háborús műveletek intenzitásával ezek a tevékenységek nem hasonlíthatók össze. A zászlóalj ellátási szakasznál még feloldandó ellentmondás, hogy az általában előírt 5 napos készlet szállítása mennyire hozható összhangba a mozgékony, dinamikus tevékenységek követelményeivel.

A hadműveleti tagozat az erők koncentrációja következtében, sem Ausztriában, sem Magyarországon nem rendelkezik már azokkal a képességekkel, mint korábban. Logisztikai szempontból azonban itt meg kell lennie azoknak a kapacitásoknak, amelyek adott esetben a külföldi kontingensek logisztikai támogatásában részt vesznek. A honi, vagy műveleti területen telepített nemzeti támogató elem működtetése elvben a vezetésnek erre a szintjére delegált feladat.

A hadműveleti tagozat feladatai a következők lehetnek:

- vasúti szerelvények ki-és berakása;
- a készletképzési normáknak megfelelően a hadműveleti területen 23 napos készlet tárolása (ettől a béketámogató műveletek során általában eltekintenek, illetve hozzájárulnak a csökkentett nemzeti készletek megalakításához);
- technikai eszközök javítása;
- az anyagok közúti szállító járművekbe való berakása és továbbszállítása a hadosztályok és a dandárok mögöttes területeire;
- tábori és polgári kórházakban szakorvosi segély nyújtása;
- a személyi tartalékok kötelékkiképzése a tartalékképző alakulatoknál;
- a leváltott kötelékek pihentetése.

A hadműveleti tagozat helyreállítási feladatokat alapvetően csak a saját logisztikai kötelékek részére végez.

A hadászati tagozat legfontosabb feladata a fegyveres erők anyagi támogatása és a személyi állomány pótlása. Számos Haderőben a harci kiszolgálói támogatáson (Einsatzunterstützung, combat service support) belül a logisztikai támogatás mellett megjelenik a személyügy, vagyis az alapvető katonai vezetési területek közül az 1. blokk, továbbá az egészségügyi biztosítás.

A központi tagozat feladatai magukban foglalják:

- a fegyveres erők ellátásához szükséges anyagi eszközkészletek előállítását, átvételét;
- a hadászati készletek központi tárolását;
- a műveleti területre szállítandó anyagok berakását a vasúti szerelvényekbe, a hajókba és repülőgépekbe.

A hadászati tagozat ellátási és javítási központjai a műveleti területen kívül esnek. Ebben a tagozatban további érdekesség, hogy a külföldön végrehajtott műveletek során a teljes honi terület képezi a központi bázist. Ha a műveletek a hazai területen folynak, akkor a közvetlenül nem érintett területeken helyezkednek el a központi logisztikai támogatási ele-

mek. A hadászati tagozat ellátó-javító központjaiban alapvetően polgári munkaerő alkalmazásával lehet számolni, azonban itt megjelennek még azok a polgári vállalatok is, amelyek a fegyveres erők számára bizonyos szolgáltatásokat szerződések alapján nyújtanak.

A támogatás különböző tagozatai feladatrendszerének vizsgálata alapján, az egyes tagozatokhoz különböző és sajátos feladatok hozzárendelése lehetséges. A nemzetközi és a hazai szakirodalmi források alapján állítottam össze azt a feladatrendszert, amely az egyes támogatási szintekre jellemző lehet. Ezt azért is tartottam fontosnak, mert a logisztikai képességeknek optimális esetben – ha nem a folyamatos alulfinanszírozottság lenne a meghatározó – ezen követelményeknek kellene megfelelnie. Tekintettel arra, hogy mind az osztrák, mind a magyar haderő az expedíciós képességek kialakítására törekszik, célszerűnek tartottam a missziók ellátási rendszerének vizsgálatát. A béketámogató erők logisztikai támogatása rendszerén (7. sz. táblázat) belül alapvetően a nemzeti támogatási rendszerrel kívánok foglalkozni.

A TÖBBNEMZETI MŰVELETEK LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSÁNAK ERŐFORRÁSAI A MAGYAR HONVÉDSÉGBEN						
Nemzeti támogatás	Befogadó nemzeti támogatás	Szövetséges támogatás			Harmadik fél által nyújtott logisztikai támogatás	Két- és többoldalú logisztikai megállapodásokon alapuló logisztikai támogatás
		Többenemzeti integrált logisztikai szervezetek	Feladatra, szerepkörre szakosodott támogató rendszerek	Vezető nemzet logisztikai támogató tevékenysége		

11. számú táblázat: A többenemzeti műveletek logisztikai támogatásának erőforrásai¹¹⁶

A műveletekben résztvevő csapatok logisztikai támogatásához szükséges erőforrások biztosítása egyértelműen nemzeti feladat.¹¹⁷ A megoldás nem minden esetben a nemzeti támogatás, hanem az egyéb támogatási formák, rendszerek is igénybe vehetők. Nem nemzeti erőforrások igénybevétele azonban nem változtat az erőforrások biztosításáért viselt nemzeti

¹¹⁶ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína, MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság kiadványa, Budapest, 2005, 31-33. old. alapján saját szerkesztés

¹¹⁷ MC 319/2 NATO Logisztikai Alap-és Irányelvek, NATO Nemzetközi Katonai Bizottság, Brüsszel, 2004, 21. old.

felelősség tényén. A Magyar Honvédség a Szövetség által vezetett missziókban számíthat a szövetséges támogatásra. Ez ugyancsak érvényes egy EU művelet során egy nem NATO-tag ország hadereje esetében. (12. számú táblázat)

A 11-12. számú táblázat alapján megállapítható, hogy az EU a műveleteiben résztvevő országoknak hasonló támogatási formák állnak rendelkezésükre, mint egy NATO-vezette műveletben.

A LOGISZTIKAI TÁMOGATÁS ERŐFORRÁSAI AZ EU ÁLTAL VEZETETT MŰVELETEKBEN				
Nemzeti támogatás	Befogadó nemzeti támogatás	Többnemzeti támogatás	Szerződéskötés, harmadik fél által nyújtott logisztikai támogatás	BERLIN PLUSZ MEGÁLLAPODÁS ALAPJÁN NATO-ERŐFORRÁSOK

12. számú táblázat: A logisztikai támogatás erőforrásai az EU által vezetett műveletekben¹¹⁸

A NATO PfP Programnak a tagságra való felkészítésén túl az egyik legfontosabb célja a résztvevő államok Haderői közös alkalmazhatósága feltételeinek megteremtése. Az Osztrák Köztársaság kezdettől fogva nagy ambíciókkal vett részt a programban, mert ezzel a NATO-tagság nélkül is lehetőség nyílt arra, hogy intenzívebben kivegyék részüket a nemzetközi műveletekből. A logisztikai támogatás terén is számos elvi és gyakorlati szabályozást átvettek és alkalmazni kezdtek.

A támogatási rendszer felépítésének elemzése során a magyar logisztika-elméletben elfogadott definícióból indulok ki: **a logisztikai támogatás felépítése a különböző ellátó-, javító és szállítócsapatok állományából a csapatok folyamatos kiszolgálása, biztosítása érdekében létrehozott erők és eszközök közös vezetés alatti összevonása, azaz csoportosítása.** A támogatási rendszer működtetése egy sor stacionér és tábori jellegű, mobil funkcionális biztosítási elem létrehozását követeli meg. A logisztikai támogatás felépítése átfogja az összes ellátási tagozatot és egyben a feladatok végrehajtásának infrastrukturális keretét jelenti.

¹¹⁸ Logistic Support Concept for EU-led Military Crisis Management Operations, Európai Unió Katonai Bizottsága, Brüsszel, 2004, 13-14. old.alapján saját szerkesztés

Értekezésemben a két vizsgált Haderő aktuális feladatainak megfelelően elsősorban a külföldön alkalmazott csapatok logisztikai támogatási rendszerének felépítését tekintem kiinduló alapnak. Ezt főként az indokolja, hogy mindkét ország többnemzeti kötelekekben tervezi alkalmazni csapatait, akár a NATO CJTF koncepciójáról és csak Magyarország esetén az NRF-ről¹¹⁹, akár az EU kialakítandó haderejéről (Battle Group Concept) beszélünk. A logisztikai támogatás egyik alapvető feladata az anyagoknak, haditechnikai eszközöknek és szolgáltatásoknak a támogatás objektumához (ember, haditechnikai eszköz, létesítmény) történő optimális eljuttatása.

A központi (hadászati) tagozatban lévő képességeknek a többi lehetséges szolgáltatással együtt a végső alkalmazói, felhasználói szintet kell hatékonyan támogatniuk. **A békeellátás során egyértelműen hatékony a kéttagozatos ellátási rendszer alkalmazása.** A központi és a csapattagozat közé felesleges még egy ellátási tagozatot beiktatni, mivel sem a szállítási távolság sem az alkalmazott szállítási alágazat ezt nem követeli meg. Ezzel szemben a túl sok áttétel - az anyagátadás-átvétel, a nyilvántartás, a rakodás - jelentősen lassítja és bonyolulttá teszi az egész rendszert.

A többnemzeti műveleteknél a logisztikai támogatás felépítését alapvetően befolyásolják a művelet körülményei, mint:

- „ a. **a műveletek jellege, tartalma;**
- b. a művelet hadszíntéri sajátosságai;**
- c. a művelet térbeli és időbeli kiterjedése;**
- d. a műveletben résztvevő katonai szervezetek összetétele, állománya.**”¹²⁰

A fenti körülmények általános érvényű befolyásoló tényezőkként fogadhatók el, így a nemzettől és misszió típusától függetlenül minden esetben kihatással vannak a tervezésre és a végrehajtásra.

A műveletek jellege és tartalma meghatározza az alkalmazásra tervezett kontingens feladatrendszerét és összetételét. Egy humanitárius missziót végrehajtó kötelék igényei alapvetően különbözhetnek egy békefenntartó, vagy akár békekikényszerítő feladatban résztvevőtől.

A hadszíntéri sajátosságok hatása abban áll, hogy a hadműveleti területen általában a közép-európai viszonyokhoz képest fejletlenebb infrastruktúra található, ami az erők telepítésekor és a misszió alatt folyamatosan nehézségeket okoz. A világ válságövezeteinek túlnyomó

¹¹⁹ NRF = NATO Response Force (NATO Reagáló Erők)

¹²⁰ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (2. kiadás), MH ÖLTP kiadvány, Budapest, 2006., 73. old.

többsége olyan térségben található, ahol az európai ember számára **extrém időjárási körülmények** uralkodnak. Külön veszélyt jelenthetnek még az **egészségügyi kockázatok**, mint a járvány- és fertőzésveszély. A hadszíntér sajátossága lehet még az adott állam vagy államok lehetőségei az erők fogadására és ellátására. A logisztikai támogatás felépítését közvetlenül befolyásolja a befogadó nemzeti támogatással vagy helyi szerződés-kötéssel kielégíthető igények mértéke. Minden misszióban, de főleg nagy földrajzi távolság esetén a leggazdaságosabb ellátási mód a helyi ellátási források valamilyen formában történő igénybevétele. Az elmúlt évtized béketámogató műveleteinek tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy gyakran a műveleti területen helyi szolgáltatások rendkívül korlátozott mértékben állnak rendelkezésre, sőt előfordulhat, hogy a nemzetközi erőknek kell inkább részt venniük a helyi lakosság ellátásában.

A művelet térbeli és időbeli kiterjedése az erők nagyságán túl alapvetően meghatározza, hogy milyen logisztikai rendszer felépítése szükséges. A kérdés az, hogy **megoldható-e közvetlenül a honi bázisról történő ellátás**, vagy hol és milyen közbülső lépcsőket kell beiktatni. A nagyobb távolságok és kombinált szállítások esetén RSOM,¹²¹ Nemzeti támogató elem, vagy a többnemzeti logisztika eljárásai szerint MJLC,¹²² illetve NRF-nél JLSG¹²³, továbbá MILU¹²⁴ alkalmazására kerülhet sor. A legutóbbi magyar missziók során tapasztalatként merült fel, hogy a kontingenseket nem elég telepíteni, hanem hosszan elhúzódó alkalmazás esetén folyamatosan biztosítani kell a működőképességük logisztikai és egyéb feltételeit.

A műveletben résztvevő katonai szervezetek összetétele, állománya a logisztikai támogatás felépítését annyiban határozza meg, hogy egyértelműen gazdaságossági és hatékonysági megfontolások alapján el kell dönteni, hogy az adott misszió létszámához, hadfelszereléséhez, ellátási igényeihez milyen támogatást kell biztosítani. Egy kis létszámú pl. könnyűfegyverzetű őrszakasz ellátása teljesen más dimenzióban szerepel, mint például egy összefegyvernemi zászlóalj, vagy dandár.

Az előzőekben kifejtett körülmények alapján minden nemzet eldöntheti, hogy a lehetőségek közül milyen támogatási rendszert épít ki és működtet.

„... az EU vezette műveletek során ugyanazok az elvek kerülnek alkalmazásra, mint a NATO-ban, mivel az EU átveszi, átvette teljes egészében a NATO doktrínákat és

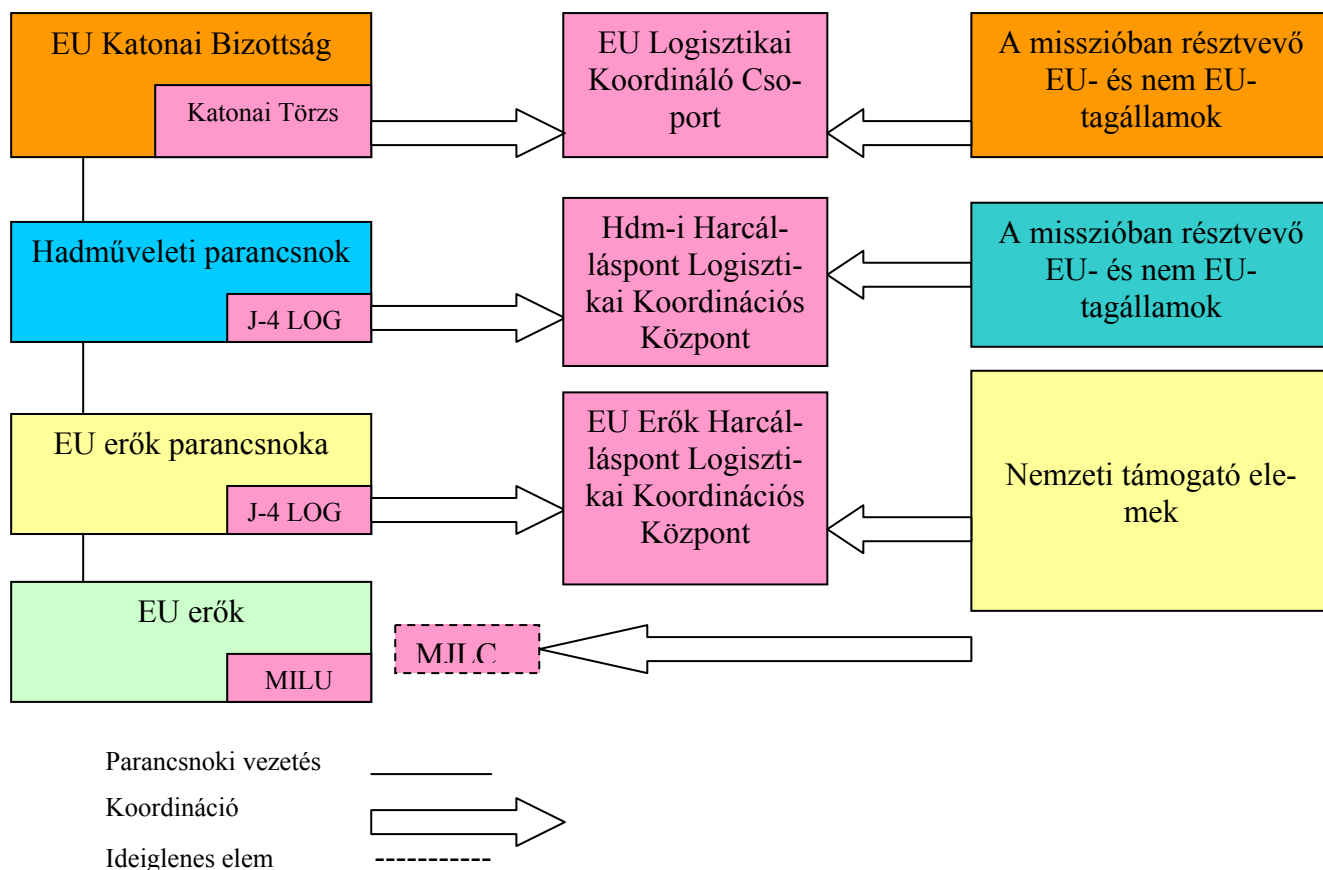
¹²¹ Reception, Staging and Onward Movement (Fogadás, Állomásoztatás, és Előrevonás)

¹²² Multinational Joint Logistic Centre, Többnemzeti Összhaderőnemi Logisztikai Központ

¹²³ Joint Logistic Support Group (Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Csoport)

¹²⁴ Multinational Integrated Logistic Support Unit, Többnemzeti Integrált Logisztikai Támogató Egység

eljárásokat.¹²⁵ Az osztrák elvekben teljes mértékben érvényesülnek a béketámogató műveletek NATO és EU elvei. (27. sz. ábra) A következő ábrán látható, hogy a Bundesheer nemzetközi missziói esetében milyen lehetséges eljárásokat alkalmazhat és hogyan építheti fel a logisztikai támogatás rendszerét.

27. számú ábra: Az EU műveletek logisztikai támogatásának struktúrája¹²⁶

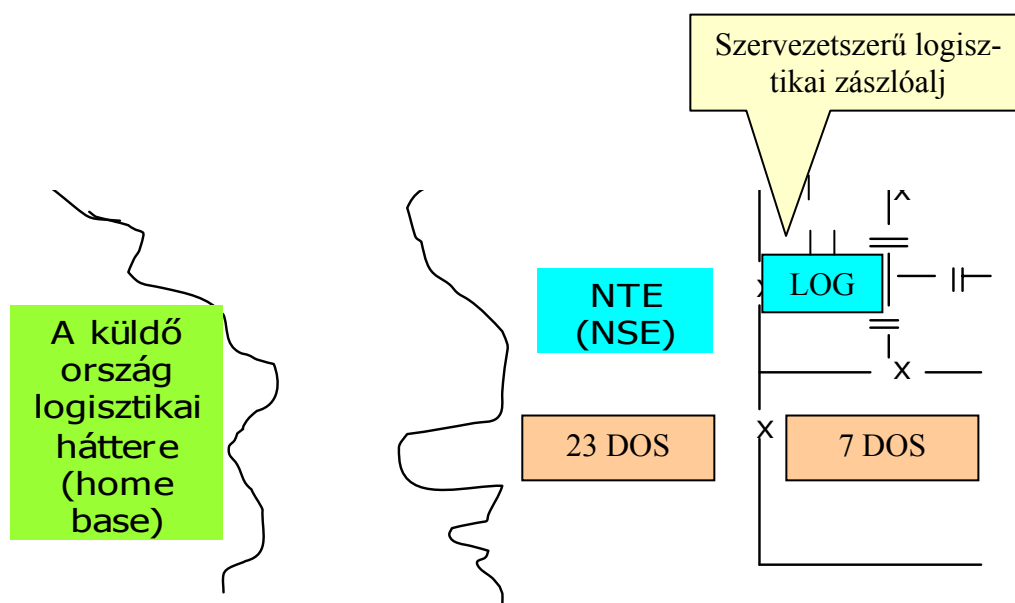
Az osztrák támogatási rendszer mindazon megoldással számol, amely egy többnemzeti művelet során alkalmazható. A missziót az Összhaderőnemi Parancsnokság vezeti. A honi bázist a termelői és a fogyasztói logisztika hadászati végrehajtó szervezete, a Logisztikai Támogató Parancsnokság és a neki alárendelt központi raktárak és logisztikai központok képezik. A kontingens ellátása a kéttagozatos felépítés esetén történhet közvetlenül a hadászati tagozattól.

¹²⁵ Németh István dandártábornok: Nemzeti hatáskörbe tartozó logisztikai biztosítás NATO tapasztalatai, előadás A nemzetközi missziók logisztikai támogatásának tapasztalatairól szóló konferencián, Budapest 2005. április 6. MH ÖLTP kiadvány, 124. old.

¹²⁶ Logistic Support Concept for EU-Led Military Crisis Management Operations, Council of the European Union, Brüsszel, 2004, 27. old.

A nemzeti támogatási rendszer működésének nagyobb távolságok esetén meghatározóan fontos elem a Nemzeti támogató elem, amely egyben a logisztika fordítókorongja is lehet. Az osztrák támogatási rendszer felépítésénél természetesen számolnak a többnemzeti logisztikai támogatás lehetőségével is. Ennek keretében részt vehetnek az MJLC és egy MILU létrehozásában. Az osztrák IFOR-SFOR-kontingens – belga, luxemburgi és görög al egységek mellett - része volt az első Többnemzeti Integrált Logisztikai Támogató Egységnek a BELUGA-nak, így elmondható, hogy az osztrák logisztikusok a többnemzeti logisztika egyik lényeges elemének első kipróbálásában és működtetésében is meghatározó szerepet játszottak.

A magyar nemzeti támogatási alrendszerrel kapcsolatos elvek a klasszikus felépítést követik, ami teljes mértékben megegyezik a nemzetközi szakirodalomban leírtakkal és természetesen ennek megfelelően épül fel kis eltéréssel az osztrák nemzeti támogatási rendszer is (29. számú ábra).

28. számú ábra: A nemzeti támogatási alrendszer elvi felépítése¹²⁷

A küldő ország hazai erőforrásai – polgári és katonai – képezik a honi bázist, amely támogatási szolgáltatásait a felmerült igényeknek megfelelően az ellátásra kijelölt katonai szervezet hangolja össze. Az igények kielégítése történhet központi készletekből, vagy nemzetgazdasági forrásokból történt beszerzés alapján.

¹²⁷ Saját szerkesztés. A STANAG 2019 4. kiadás APP-6A A földi telepítésű katonai rendszerek jelei című dokumentum nem szabályozza egyértelműen a logisztikai zászlóalj egyezményes jelét, ezért a ZMNE BJKMK Katonai Logisztikai Intézet állásfoglalása szerint alkalmaztam a fenti jelet.

Külföldi missziók esetén a szállítási távolságok, a készletképzési előírások, a kontingensek tehermentesítése és az alkalmazott nemzeti erők nagysága megkövetelheti a **Nemzeti támogató elem (NTE) telepítését**. Természetesen itt alapvető szempont a gazdaságosság. A döntés előtt körültekintő mérlegelést igényel, hogy nincs-e olyan logisztikai eljárás, amely hatékonyan kiválthatja a Nemzeti támogató elem műveleti területen történő telepítését. Előfordulhat, hogy az erők nagysága és feladata nem teszi szükségessé a NTE kitelepítését, de ebben az esetben ezen funkciókat a hadműveleti logisztika hazai szervezete tölti be (pl. a Magyar Honvédségnél az MH 64. Boconádi Szabó József Logisztikai Ezred). Ha feltételezzük, hogy egy dandár erő alkalmazására kerül sor, akkor a Nemzeti támogató elemnek, amely teljes körű logisztikai szolgáltatásokat nyújt, legalább egy logisztikai zászlóalj erőnek kell lennie. Ha csak a készletképzést vesszük figyelembe a hadműveleti területen (30 DOS), akkor látható, hogy a NTE-nél kell megalakítani a 23 napos készletet. A NTE telepítésére több lehetőség van. A helyzettől függően létrehozható közvetlenül a műveleti területen, a befogadó nemzet területén, valamint a misszió végrehajtásának körzete és a nemzeti támogató rendszer közötti közbülső területen. **A Nemzeti támogató elemek – speciális esetek kivételével - akkor is nemzeti alárendeltségben maradnak, ha a kijelölt NATO parancsnok felelősségi körzetében kerülnek alkalmazásra.**¹²⁸

A nemzeti támogatási rendszer harmadik lépése a hadműveleti területen tevékenykedő ellátandó kontingens. Általánosságban az a követelmény fogalmazható meg, hogy az adott kötelék – akár szervezetszerű, akár az adott misszióra létrehozott ideiglenes kötelék – logisztikai képességeinek biztosítaniuk kell a küldetés végrehajtásának logisztikai feltételeit. Ez magában foglalja a 7 napos készletek tárolását, a napi ellátás fenntartását, a különböző logisztikai eljárások alkalmazásával (BNT, vezető nemzet, helyi szerződéskötés, szerepkörre szakosodás stb.) érkező anyagok, szolgáltatások fogadását. Ennek érdekében a logisztikai képességeket a speciális hadszíntéri körülményeknek megfelelően meg kell erősíteni kiegészítő képességekkel.

Az elvi felépítés után célszerű megvizsgálni az osztrák nemzeti támogató alrendszer felépítését, a különböző intenzitású konfliktusok során alkalmazásra tervezett erők nagyságához képest.

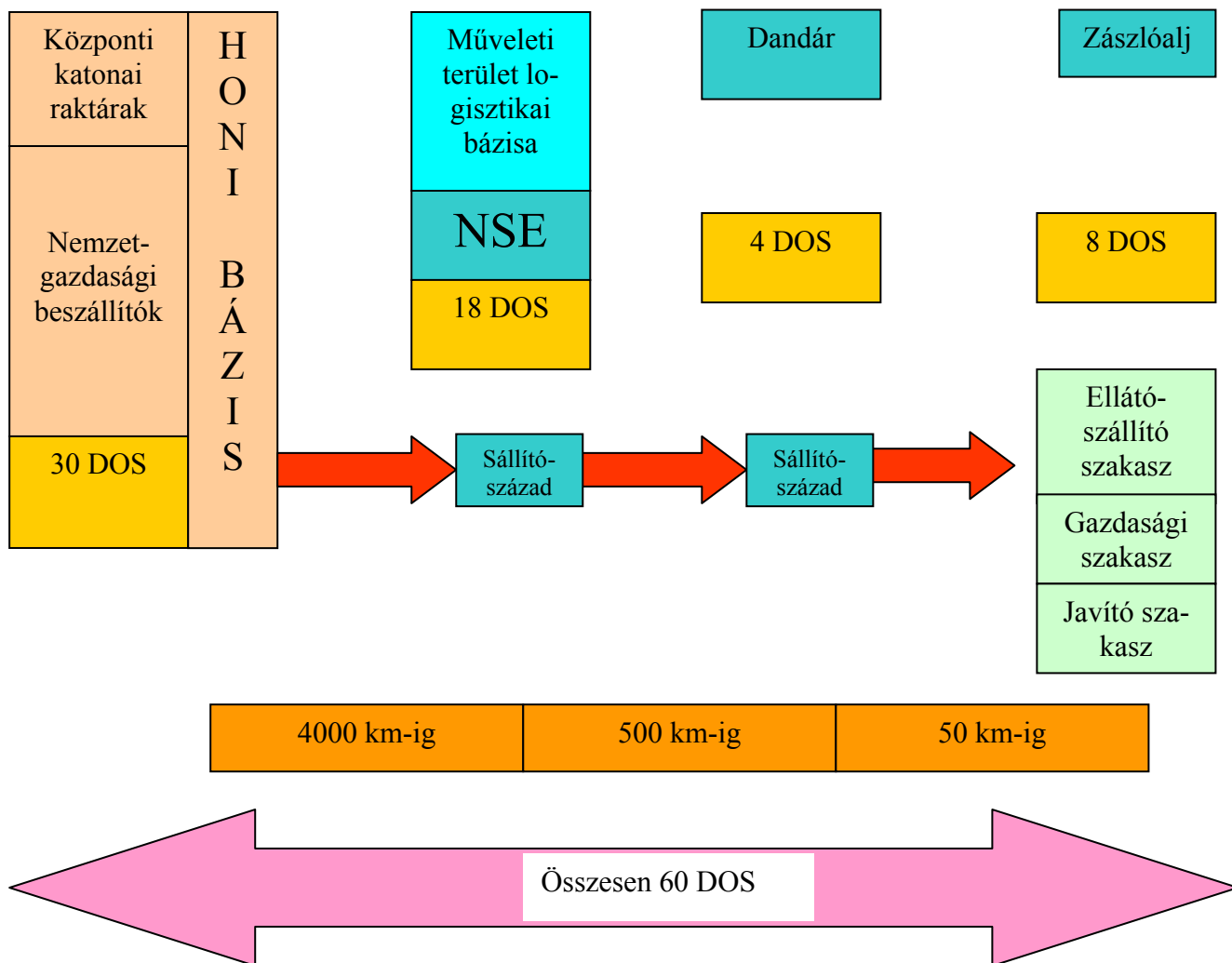
A logisztikai támogatás működtetéséért Ausztriában a Logisztikai Támogató Parancsnokság, Magyarországon a 1996. december 31-ig az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság (MH ÖLTP), majd 2007. január 1-től a termelői logisztika szintjén az

¹²⁸ ¹²⁸ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína (2. kiadás), MH ÖLTP kiadvány, Budapest, 2006., 59. old.

MH Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség (HM FLÜ) és az MH Összhaderőnemi Parancsnokság (MH ÖHP) felelős. A honi bázis meghatározó fontosságú eleme mindkét országban az adott támogató parancsnokságnak alárendelt 1-1 ellátó/logisztikai ezred és a központi raktárak, ellátó központok rendszere, melyet kiegészítenek nemzetgazdasági beszállítók vagy bértárolók.

Az osztrák hadműveleti tervezők, a különböző műveletekre vonatkozóan kidolgozták az osztrák logisztikai támogatási rendszer felépítését (30, 31, 32, 33. számú ábrák).¹²⁹

A 30. számú ábra egy klasszikus műveletet mutat, amelynek során a Biztonsági és Védelmi Stratégiának megfelelően egy összefegyvernemi dandár került alkalmazásra. A logisztikai támogatás ilyen felépítésére akkor kerül sor, ha magas intenzitású műveletről van szó pl.

30. számú ábra: A nemzeti támogatási alrendszer felépítése magas intenzitású béketámogató művelet során a Bundesheerben¹³⁰

¹²⁹ Roman Fischer dandártábornok úrral, a BH Vezérkar Logisztikai Főnökség, Szállásmesteri Osztályának vezetőjével készített interjúk alapján

békekikényszerítés, irreguláris erők elleni harc vagy a keretdandár alkalmazása). A hadszíntér és az anyaország közötti távolság több ezer km, ami egyértelműen igényli, hogy egy Nemzeti támogató elem kitelepüljön. Ennek távolsága a harcászati tagozattól osztrák felfogás szerint akkora lehet, **amin belül még lehetősége van napi 2 DOS¹³¹ anyagmennyiséget kiszállítani**. A Nemzeti támogató elemtől ebben az esetben az 1. Ellátóezred egy szállítószázada hajtáná végre a szállításokat közúton.

Természetesen a küldetést teljesítő magasabbegység – páncélgránátos dandár vagy vadász dandár ellátó-szállítószázaddal és javítószázaddal – rendelkezik a felelősségi körzetében a saját logisztikai alegységeivel, amelyek képesek a hadművelleti tagozattól érkező anyagokat átvenni.

A 30. számú ábrában külön kiemeltem a készletek lépcsőzését. A honi bázison a kontingens után megalakítják a 30 napos készletet, ami mellett még rendelkezésre áll a hadművelleti területen is a 30 napos készlet. A hadművelleti területen lévő készleteket a hadművelleti tagozat és a harcászati tagozat között 18:12 DOS arányban megosztják. A magyar elvek szerint a Nemzeti támogató elemnél **23 napi készletnek kell lennie**. Osztrák elvek szerint a harcászati tagozatban a dandár és a zászlóalj ellátási szakasz között 4:8 DOS arányban történik a készletek lépcsőzése. A dandárnál a magyar szabályozástól eltérően nem 2 DOS, hanem 4 DOS készlet van.

A zászlóaljnak **8 napi anyaggal** kell rendelkeznie, amit a dandár erőinek napi kiszállítással kell fenntartaniuk.

Az Osztrák Köztársaság Biztonsági és Védelmi Stratégiája szerint a Bundesheernek az EU területének közös védelme érdekében képesnek kell lennie egy hadosztály erőt alkalmazni. Ez az opció egy hagyományos háborúval számol, amelynek során logisztikai támogatást a 31. ábra szerinti felépítésben tervezik végrehajtani. A hadszíntér távolsága elérheti az 1500 km-t, így nincs lehetőség arra, hogy a **kéttagozatos ellátásnak megfelelően a hadászati tagozat** közvetlenül a felhasználók részére biztosítsa a logisztikai támogatást. Ebből következően indokolt a Nemzeti támogató elem kitelepítése. A magas intenzitású béketámogató művelethez viszonyítva alapvető különbség, hogy a hadművelleti terület Európában van, tehát alapvetően fejlett infrastruktúra áll rendelkezésre. Mivel EU közös védelemről van szó, egészen biztosan számítani lehet magas színvonalú **befogadó nemzeti támogatási** szolgáltatásokra.

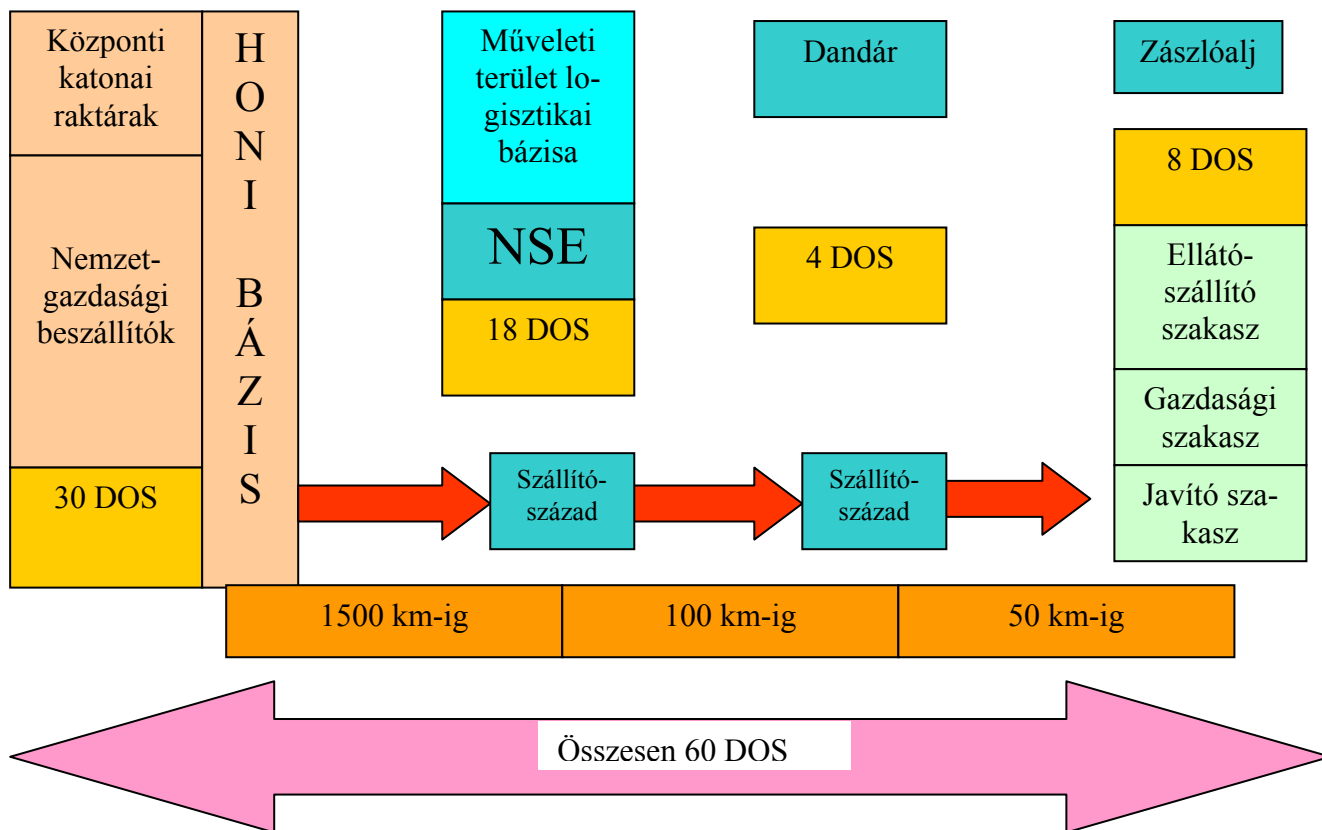
melynek érvényesülését mutatja, hogy a Nemzeti támogató elem egy békeműveletben 500 km-re, védelmi hadművelet során pedig csak 100 km-re települ a csapatoktól. Ennek ma-

¹³⁰ Roman Fischer dandártábornok úrral készített interjú alapján saját szerkesztés

¹³¹ DOS = Day of Supply (napi felhasználás)

gyarázata a két tevékenység intenzitása és ebből következően az anyagfelhasználás különbségében keresendő. A harcászati tagozatban az ellátási szakaszok közötti maximum 50 km-es

A NATO és az osztrák logisztikai elvekben ugyan nem szerepel a közelítés elve,

31. számú ábra: A nemzeti támogatási alrendszer felépítése az EU területének védelme esetén¹³²

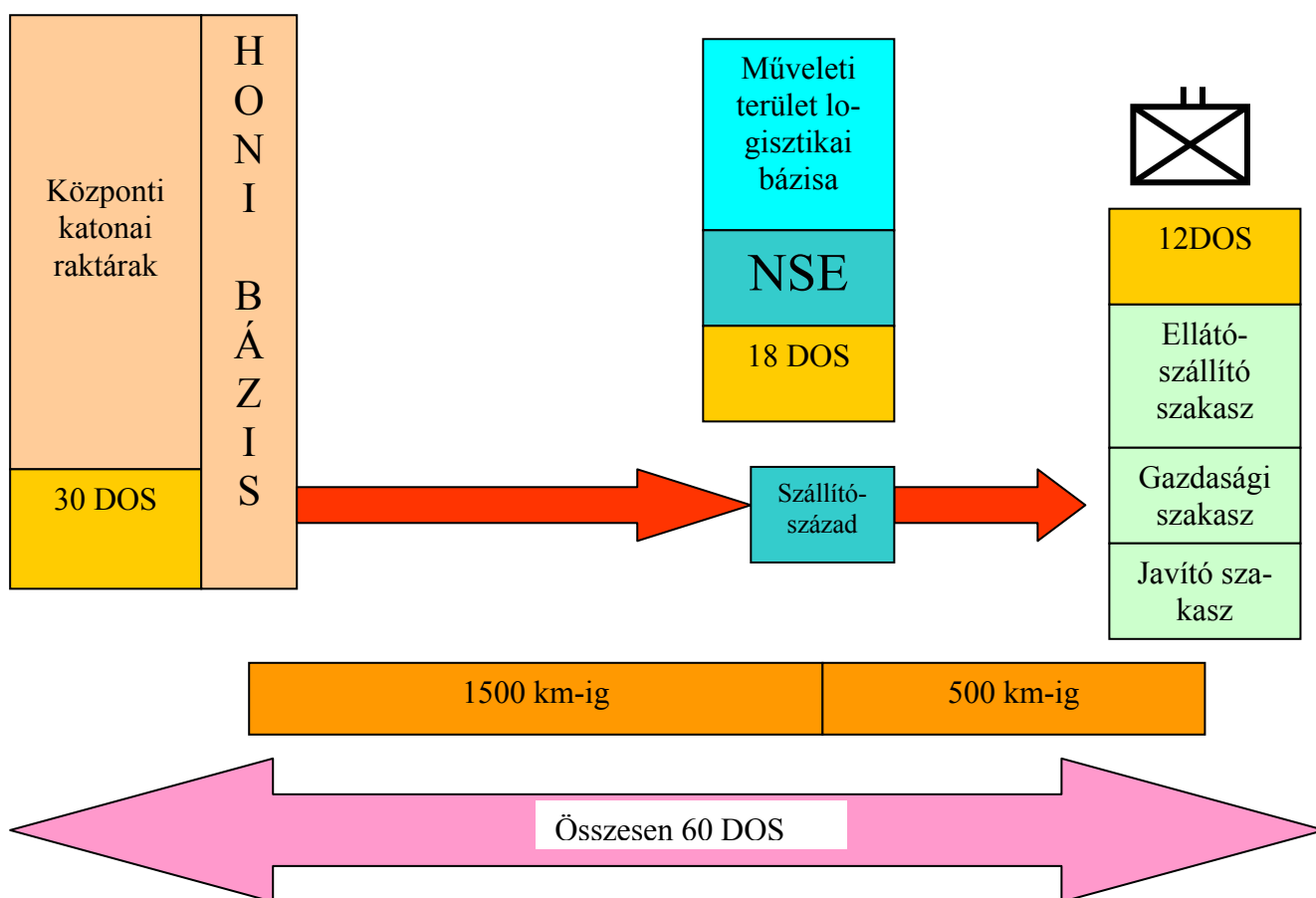
távolságról a dandár még képes kiszállítani a napi 1 DOS készletet.

Békefenntartó műveletek esetén Ausztria több váltással, huzamosabb ideig fenntartott missziókban zászlóalj erővel vesz részt. Egy alacsony intenzitású konfliktusban való részvétel esetén a felelősségi körzet maximum 2000 km-es távolságával számolnak (32. számú ábra).

Ebben az esetben a hadműveleti területen lévő logisztikai bázisként működtetik mintegy 1500 km-re a honi bázistól a Nemzeti támogató elemet. Az alkalmazott zászlóalj alapvetően a saját logisztikai alegységeire támaszkodhat, ezért különösen szembeűnő, hogy dandár ellátási szakasz nélkül is a harcászati tagozatra tervezett **12 DOS készlettel kell** rendelkeznie.

A készletek ilyen nagysága persze indokoltnak tekinthető, ha figyelembe vesszük,

¹³² Roman Fischer dandártábornok úrral készített interjú alapján saját szerkesztés

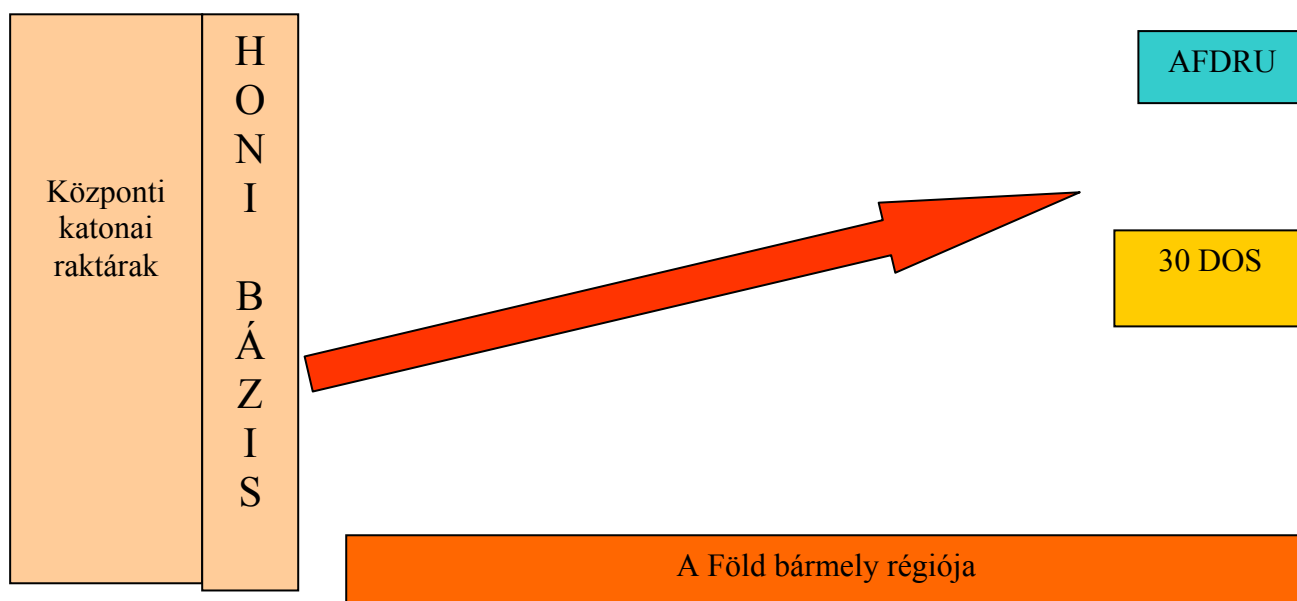
32. számú ábra: A nemzeti támogatási alrendszer alacsony intenzitású művelet esetén, zászlóalj erő alkalmazásával¹³³

hogy az utánszállítások **7 DOS/hét ütemmel történhetnek**. A logisztikai támogatásnak ez a felépítéselajdonképpen egy klasszikus három tagozatos rendszer, amelyben a harcászati tagozatban hiányzik a dandár ellátási szakasz és a hadászati, valamint a harcászati tagozat közé mintegy logisztikai fordítókorongként bekerült a hadművelet tagozat Nemzeti támogató eleme.

A Bundesheer olyan humanitárius segítségnyújtási képességekkel rendelkezik, amelyek lehetővé teszik, hogy egy katasztrófa esetén az erre felkészített alegység 12 órán belül képes elindulni a Föld bármely pontjára. Az Osztrák Szövetségi Haderő Katasztrófa-elhárító Alegységét (Austrian Force Disaster Relief Unit, AFDRU) támogató logisztikai támogatás

¹³³ Roman Fischer dandártábornok úrral készített interjú alapján saját szerkesztés

felépítése a feladatrendszerből következően csak kéttagozatos lehet (33. sz. ábra). A várható alkalmazás körzetének nagy távolsága, az alegység kis létszáma miatt egy közbülső tagozat beépítése nem lenne gazdaságos. **A gyors alkalmazhatóság ellenére fennáll a 30 napos készletnek a végrehajtó alegységnél való megalakításának kötelezettsége.** Ez különösen fontos olyan katasztrófa övezetekben, ahol még sokáig semmiféle szolgáltatás, vagy ellátási forrás nem működik. Ilyen katasztrófa-elhárítási képességekkel a Magyar Honvédség nem rendelkezik.

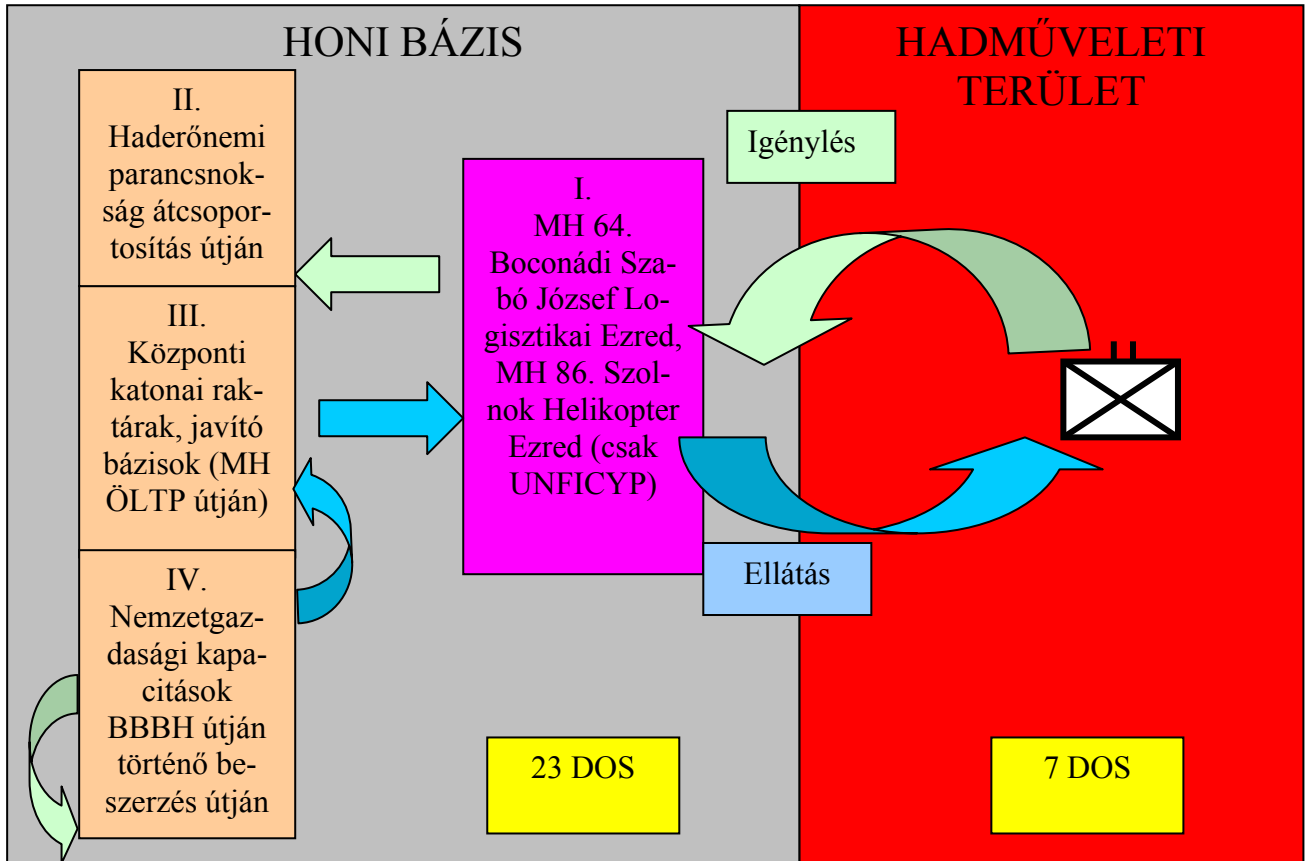

33. számú ábra: A nemzeti támogatási alrendszer rövid idejű humanitárius segítségnyújtás esetén¹³⁴

A Magyar Honvédség részére az Alkotmány az Osztrák Szövetségi Haderőhöz hasonló feladatokat ír elő azzal a különbséggel, hogy a NATO-tagságból eredően nem „csak” az ország, hanem a **Szövetség védelme is alapvető feladat**. Ezen felül még részt kell venni a különböző nemzetközi szervezetek által végrehajtott béketámogató és válságreakáló műveletekben. A NATO-tagságból egyértelműen következik, hogy a közös védelem céljára felajánlott erőket képesnek kell lenni ellátni a Szövetség területén belül bárhol. Az NRF-be váltásokkal felajánlott alegységek támogatása már bonyolultabb feladat, mivel ezen kötelezéseknek a világ bármely pontján bevetethetőknek kell lenniük.

¹³⁴ Roman Fischer dandártábornok úrral készített interjú alapján saját szerkesztés

A logisztikai támogatás magyar felépítése béketámogató műveletekben alapvetően **sajátos háromlépcsős rendszerben** valósult meg (34. számú ábra).

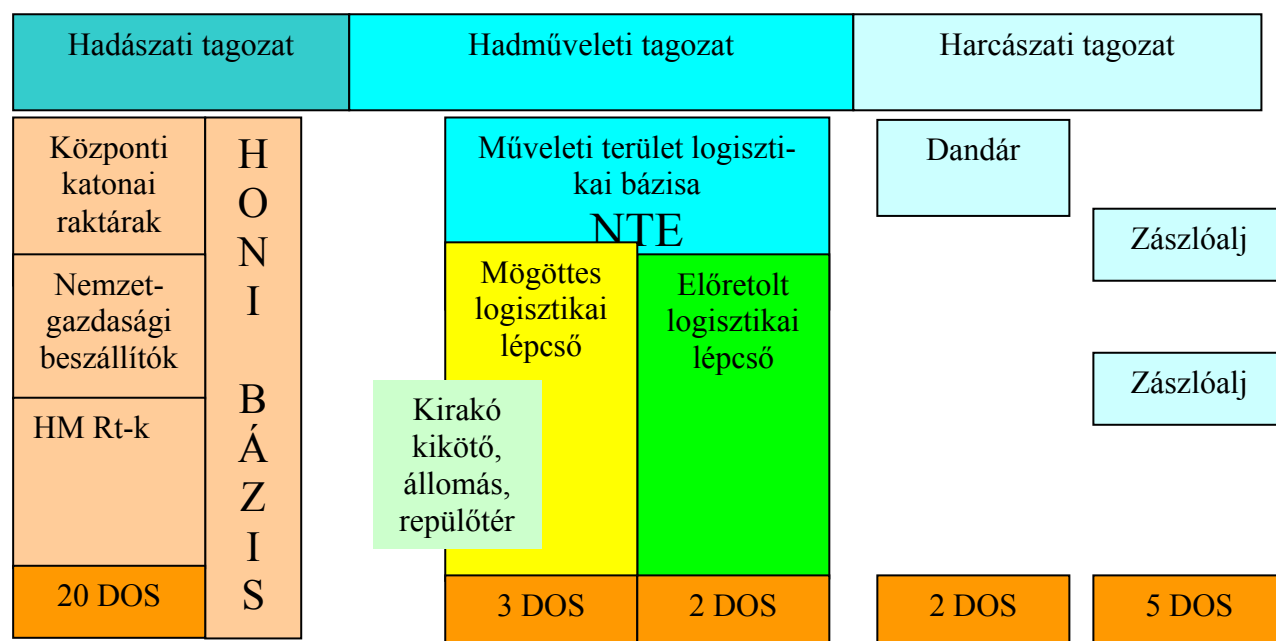
34. számú ábra: A logisztikai rendszer felépítése és a támogatás rendje a missziók ellátása során a Magyar Honvédségben 2006. december 31-ig¹³⁵

Tekintettel arra, hogy kis létszámú zászlóalj, vagy század erő került eddig telepítésre, a műveleti területen Nemzeti támogató elem nem működött. A 34. számú ábra szerinti felépítésben a hadműveleti szintű ellátást honi területről az MH 64. Nemzeti Támogató Zászlóalj, a ciprusi ENSZ-misszió esetében pedig az MH 86. Szolnok Helikopterbázis valósította meg. 2007. január 1-től valamennyi külföldi kontingens ellátásáért az MH 64. Boconádi Szabó József Logisztikai Ezred a felelős. Az MH ÖLTP és a haderőnemi parancsnokságok megszűnése után feladatrendszerüket az MH ÖHP veszi át. A HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatal tevékenységét a HM FLÜ 2007. január 1-től átvette. A nemzeti támogató, ellátásért felelős katonai szervezet összegyűjti az igényeket, továbbítja azokat és végrehajtja a szüksé-

¹³⁵ Saját szerkesztés

ges anyagok összegyűjtését, vételezését és kiszállításra való előkészítését, majd a megszervezi, vagy végrehajtja a szállítást. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínája (2. kiadás) szerint **7 napos készletet kell megalakítani a végrehajtó szervezeteknél és 23 napos készletet a Nemzeti támogató elemnél.**¹³⁶ Nyilvánvaló, hogy a 30 napos készletet a műveleti területen Nemzeti támogató elem hiányában a végrehajtóknál nem lehet létrehozni, mivel ez kezelhetetlen mennyiségű anyagot jelentene. A magyar gyakorlatban tehát a Nemzeti támogató elem szerepét a honi területen lévő hadműveleti szintű támogatási elem, a logisztikai ezred nemzeti támogató zászlóalja és – Ciprus vonatkozásában - a helikopterbázis látja el. A műveleti területen megalakítandó 30 napos készlet követelménye még abban az esetben is nehezen kezelhető és túlzónak tűnik, ha a logisztikai támogatás rendszerében Nemzeti támogató elemet alkalmazunk. (35. számú ábra)

kívánt szinten fenntartani és a meghatározott időben befejezni. Ennek értékéből nem von le semmit, hogy előre nem tervezett missziós feladattal összefüggő közbeszerzési eljárás miatt esetenként nemzeti hatáskörben végrehajtott képesség csökkentést kellett elrendelni.

35. számú ábra: A nemzeti támogatás felépítése dandár erejű kötelék alkalmazása esetén¹³⁷

¹³⁶ Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínája (2. kiadás), MH ÖLTP kiadvány, Budapest, 2006, 62. old.

¹³⁷ Adorjáni István ezredes MH SZFP-ság logisztikai főnökének Logisztikai Konferencián 2004. november 16-án tartott előadása alapján saját szerkesztés

Ha abból indulunk ki, hogy a készletlépcsőzési elvek alapján egy dandár szintű logisztikai alegységnek – az MH-ban ez logisztikai zászlóaljat jelent - 2 napos készlettel kell rendelkeznie, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy a dandár utáni 23 napos készletek kiszállítása és tárolása még stacionér megoldás esetén is **rendkívüli erőket igényelne**.

Az osztrák elgondolásokat is vizsgálva megállapítható, hogy a Bundesheerben nem csupán dandár vagy nagyobb kötelékek alkalmazása esetén, hanem béketámogató műveletben még zászlóalj szintű szervezet esetén is számolnak a Nemzeti támogató elemmel. A készletképzéssel kapcsolatos elveket következetesen alkalmazzák, ezért is szükséges 30 napos készlet biztosítása érdekében a hadművelleti tagozat művelési területen való működtetése.

Mindkét haderő nemzeti logisztikai támogatási alrendszeréből jól látható, hogy a külföldi missziók biztosítása során a honi katonai erőforrásokon túl részt vesznek a nemzetgazdaság szereplői is. A kontingensek megalakítása, felkészítése, telepítése és fenntartása során folyamatosan olyan új igények jelentkeznek, amelyek a feladat vagy a hadszíntér sajátosságai miatt előre nem voltak tervezhetőek. Az osztrák és a magyar Haderő alapvetően európai, mérsékelt égövi viszonyok közötti tevékenységre készült, aminek következtében katonai forrásokból a váratlan igények jelentős részét nem tudják kielégíteni. Ennek megfelelően a rendszer felépítése során már alapvető fontosságú azon vállalatok, szolgáltatások bevonása, amelyek gazdaságos és mindenekelőtt gyors megoldásokat képesek ajánlani a különböző problémákra. A Magyar Honvédség logisztikai rendszerének hatékony felépítését igazolja, hogy eddig minden missziót a politikai döntésnek megfelelő időpontban sikerült elkezdni, a meghatározott időre befejezni.

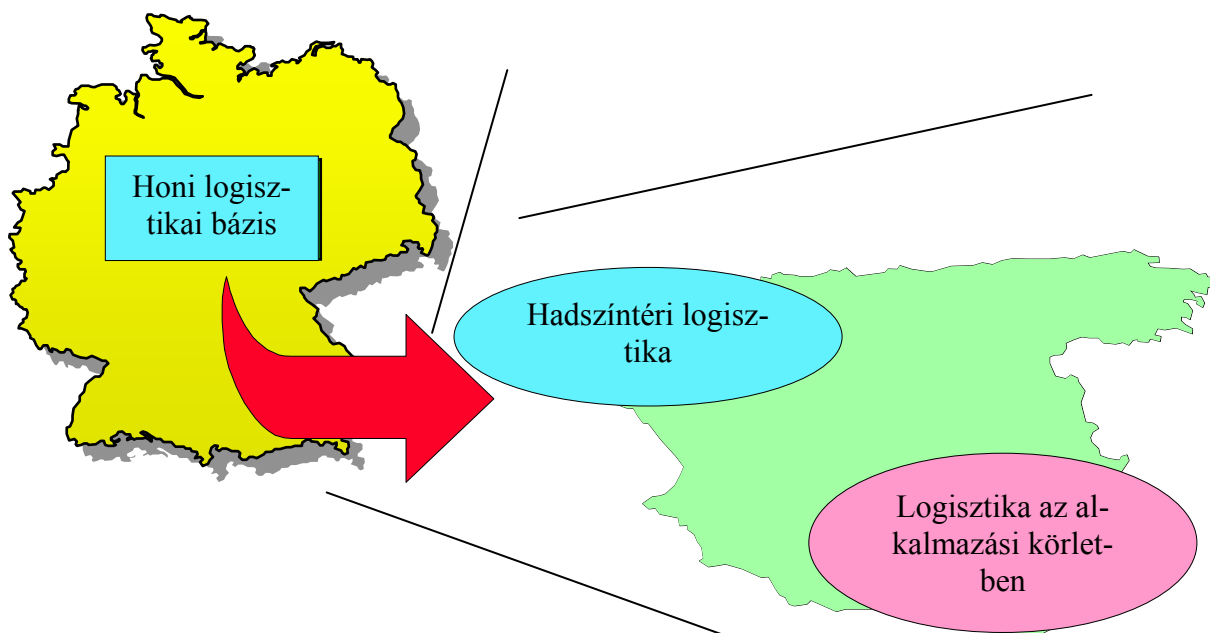
A logisztikai támogatás felépítésére a különböző államok folyamatosan új megoldásokat keresnek. Ennek oka a szervezeti változásokban, a várható többnemzeti feladatokban, az anyagi és emberi erőforrások korlátozott rendelkezésre állásában keresendő.

Munkám során a Bundeswehr Szárazföldi Ellátó Csapatok Iskolájában is folytattam kutatásokat. **A logisztikai támogatás nemzeti alrendszerét a német Haderőben is új alapokra helyezik. A jelenlegi fejlesztési időszak 2010-ig tart és célja egy kisebb létszámú, a műveletek logisztikai támogatására átalakított logisztikai szervezet kialakítása.**

A német koncepció szerint is alapvetően három részre osztják a külföldi műveletek logisztikai támogatásának rendszerét. (36. számú ábra) Az ábra szerint elkülönül egymástól a hadászati tagozat, a hadművelleti tagozat és a harcászati tagozat. A hadművelleti tagozat a klasszikus elveknek megfelelően a hadszíntéren található.

A Bundeswehrben a hadászati tagozatban létrehozott Összhaderőnemi Bázis rendelkezik valamennyi haderőnemre kiterjedően a központi logisztikai erőforrásokkal. A képességek

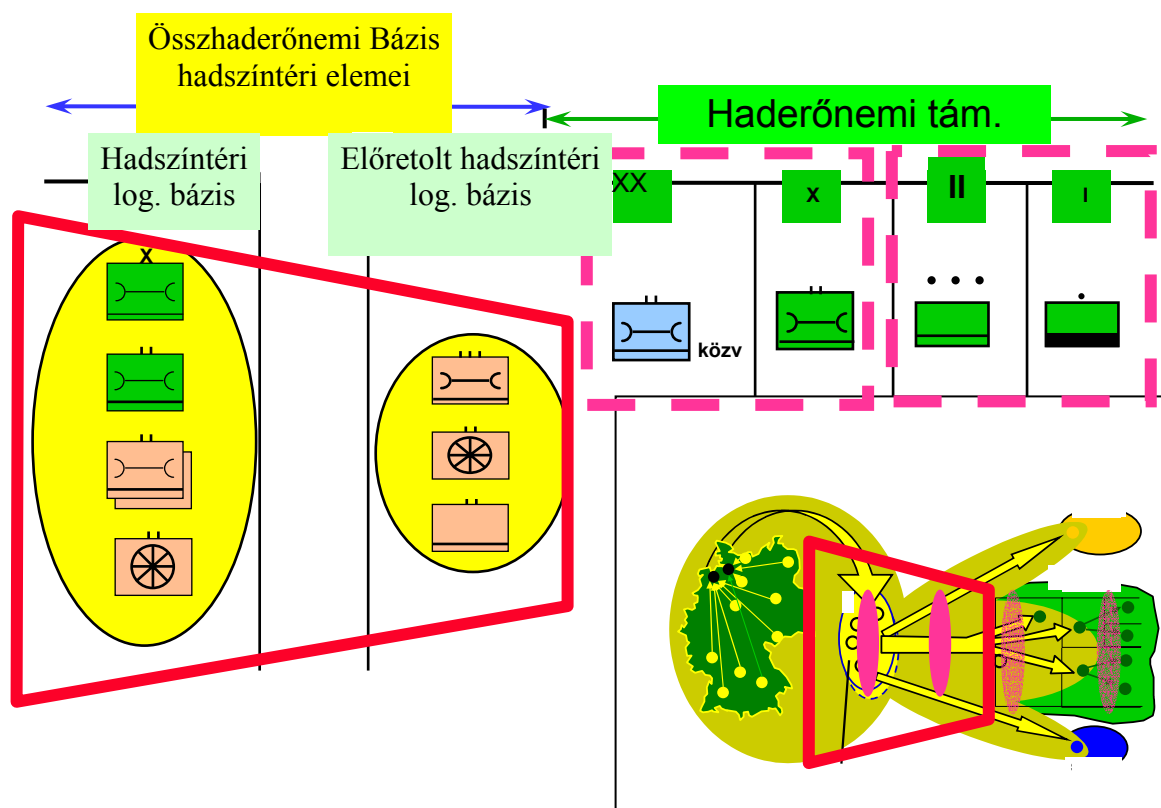
ilyen koncentrálása miatt alapvetően megváltoztak a haderőnemek képességei és több feladatot a központi tagozat vett át. Így a külföldi műveletek logisztikai támogatása során is egy új koncepciót fogadtak el. (36. számú ábra)

36. számú ábra: A logisztikai támogatás felépítésnek elvi rendszere a Bundeswehrben¹³⁸

A felépítésben természetesen szerepel **honi bázisként a hadászati, vagy központi tagozat, mivel ennek a lépcsőnek minden esetben kikerülhetetlenül működnie kell.** A változás a hadszíntéri logisztikai felépítésben következett be. A klasszikus három tagozatos felépítés –honi bázis – Nemzeti támogató elem – felhasználó – a német rendszerben alapvetően megváltozott. A hadszíntéren működő logisztikai bázis és előretolt logisztikai bázis már nem a haderőnemi felelősségi körbe tartozik, hanem a központi tagozat hozza létre és működteti. Ez máris egy markáns eltérés a magyar rendszerhez képest és hasonlít az osztrák megoldáshoz, ahol a Bundesheer Összhaderőnemi Parancsnoksága alárendeltségében nincsenek logisztikai erők, csak a Logisztikai Támogató Parancsnokság rendelkezik egy logisztikai ezreddel, amely a Nemzeti támogató elemet is működtetné a hadszíntéren. A hadszíntéri logisztikai bázis logisztikai dandár erőt képviselhet a megfelelő javító-, ellátó- és szállítózászlókkal, tehát teljes körű támogatást tud nyújtani. Az előretolt bázis logisztikai ezred erőt jelent és szintén teljes körű logisztikai szolgáltatásokra képes.

¹³⁸ A Bundeswehr Szárazföldi Ellátó Csapatok Iskoláján 2005. november 19-én elhangzott előadás alapján

37. számú ábra: A nemzeti logisztikai támogatási rendszer hadszíntéri felépítésének új koncepciója a Bundeswehrben¹³⁹

A hadszíntéri logisztikai erők tehát két lépcsőben, de azonos alárendeltséggel működnek. A haderőnemi támogató képességek a harcászati tagozatra korlátozódnak, azon belül is csupán a hadosztályközvetlen csapatok biztosítására.

A hadosztály nem rendelkezik szervezetszerű logisztikai alegységekkel, ezért a közvetlenek támogatását a haderőnemi logisztika biztosítja. A dandárok szervezetében már megfelelő képességekkel rendelkező saját logisztikai zászlóaljok találhatók, így azok képesek a szervezetszerű alegységek támogatására. A harcászati tagozaton belül önálló ellátási szakaszt képez a zászlóalj. Az ábrán a századok önállóan szerepelnek, de ezek nem tekinthetők önálló ellátási szakasznak. Az összefoglaló vázlaton jól látszik, hogy tulajdonképpen egy ötlépcsős nemzeti támogatási felépítést láthatunk, ami honi bázisból, a hadszíntéri logisztikai

¹³⁹ A Bundeswehr Szárazföldi Ellátó Csapatok Iskoláján 2005. november 19-én elhangzott előadás alapján

bázisból, az előretolt hadszíntéri logisztikai bázisból, harcászati szinten a hadosztály-dandár és a zászlóalj ellátási szakaszból áll.

Ez a struktúra természetesen egy jelentős katonai és gazdasági képességekkel rendelkező országra jellemző. Az előzőekben vázolt rendszernek olyan nagyságrendű kontingensek ellátást kell biztosítani, mint magas intenzitású konfliktus esetén 35 000 fő hat hónapon való ellátása, vagy válságreagáló és béketámogató műveletek során 70 000 fő 5 különböző régióban történő folyamatos támogatása.

A logisztikai támogatás felépítése osztrák, magyar és német rendszeréből megállapítható, hogy egységesen elfogadott elvnek tekinthető a hármas tagozódás. A hadászati és a harcászati/felhasználó tagozat jelen kell, hogy legyen minden rendszerben. A harcászati tagozat egy alegység szintű felhasználót jelent, ami általában egy zászlóalj erő. A zászlóalj rendelkezik saját logisztikai alegységekkel, így képes fogadni a magasabb tagozatoktól érkező támogatást, valamint azokat fel tudja készíteni az alárendelteknek való felhasználásra. Ha egy század kerül önállóan alkalmazásra, akkor a nemzeti támogatási rendszer biztosan kétlépcsős lesz. Ebben az esetben a magyar alegységeknél alapvető probléma, hogy nem rendelkeznek önálló logisztikai képességekkel.

A hadászati tagozat, vagy honi bázis esetében mindhárom nemzetenél azonos vonás, hogy a fogyasztói logisztika központi feladatait a haderőnemekkel azonos szintű összhaderőnemi logisztikai vezető szervezet végzi. A Magyar Honvédségnél ez szervezet 2006. december 31-én megszűnt és fogyasztói logisztikával kapcsolatos feladatait átvette az MH Összhaderőnemi Parancsnokság. Ez előzőekben említett „logisztikai parancsnokságok” fogják össze a missziók ellátásához szükséges valamennyi katonai és polgári erőforrás felhasználását.

A nemzeti támogatási rendszer felépítésében a legizgalmasabb elem a hadszíntéri támogató bázis vagy elem. A hadműveleti feladatokat végrehajtó valamilyen szervezet mindhárom Haderő elvei között szerepel. A Magyar Honvédségnél a lehetséges Nemzeti támogató elemet létrehozó kötelék, amely egyben a honi bázis ellátási feladatait is koordinálja haderőnemi alárendeltségben volt, majd átvette az MH Összhaderőnemi Parancsnoksága míg az osztrák ellátóezred a Logisztikai Támogató Parancsnoksághoz tartozik. Természetesen a Bundeswehr Összhaderőnemi Bázisa szintén saját logisztikai végrehajtó szervezetekkel rendelkezik.

A hadszíntéren mind a magyar, mind az osztrák haderő számol Nemzeti támogató elem működtetésével, azonban ezek szerepe és a náluk létrehozott készletek nagysága eltérő. Alapvetően érvényesülnek a NATO normák, de attól a nemzetek eltérnek. A hadszíntéri 30

napos készlet megoszlása is különbözik az osztrák és magyar elgondolásban. Az elvi elfogadás mellett megállapítható, hogy a magyar koncepció szerint kevesebb – esetleg összesen 10 napos készlet – hadszíntéri megalakításával számolnak. Ezt a problémát azonban egy elméleti munkában nehéz megoldani, mivel minden misszió más és más. Itt is érvényesülnie kell annak az általános elvnek, hogy a logisztikai támogatás rendszerének olyan rugalmasnak kell lennie, hogy minden várt, illetve nem tervezett feladat esetén képes legyen hatékonyan működni.

A hadszíntéri logisztikai bázist, vagy támogató elemet az osztrák és német rendszerben a hadászati tagozat hozza létre és működteti.

2. 5. A logisztikai támogatás szervezeti alrendszere

A logisztikai támogatás szervezeti alrendszere egyrészt a központi, termelői logisztikai vezető és végrehajtó szervezeteket, másrészt a fogyasztói logisztikának a feladatok legalsó szintig történő megvalósítását irányító szolgálatokat, a végrehajtó logisztikai csapatokat, al egységeket és tárintézeteket foglalja magába. **Az osztrák rendszerben a logisztikai szolgálatok valamennyi ellátási tagozatnál megtalálhatók** és az általuk végrehajtott feladatokat már a 8. számú táblázatban összefoglaltam. A vezető szervek és a végrehajtó csapatok, szolgálatok szervezete szintenként eltérő. (13. számú táblázat)

A táblázatban felvázolt rendszer szerint a központi tagozat, a hadműveleti tagozat és a harcászati tagozat egyaránt rendelkezik a valószínűsíthető szükségleteknek megfelelő nagyságú és kapacitású logisztikai támogató szervezetekkel. A felvázolt rendszerek között számos különbség figyelhető meg. A legszembeütőbb, hogy a fogyasztói logisztika hadászati szintjén a Magyar Honvédségben nem tükröződik a hagyományos J-struktúra, mivel a logisztikai támogatás összhaderőnemi vezetése egyben a központi logisztikai támogatás feladatrendszerét is átfogja. Magyar sajátosság, hogy a fogyasztói logisztika tervezését és a szakmai irányítását az MH ÖLTP megszűnése után az MH ÖHP vette át.

A két állam Haderőének ezen rendkívül fontos területén pontosan ellentétes irányú fejlődés következett be.

Ausztriában a minisztériumok szervezetét egységesen állapították meg, ezért a vezérkar 2001-ig nem működhetett. A különböző J-funkciókat egy-egy osztály, vagy csoportfőnökség látta el. A katonai logisztika legfelső szintű vezető szerve a IV. Főcsoportfőnökség (38. számú ábra) volt, melynek alárendeltségébe tartozott a Haderő Anyagi Hivatal (Heeresmaterialamt),

a Haditechnikai Hivatal (Amt für Wehrtechnik), a Katonai Építési és Mérésügyi Hivatal (Heeres Bau- und Vermessungsamt) és a Katonai Pénzügyi Hivatal (Heeres-Gebührenamt).

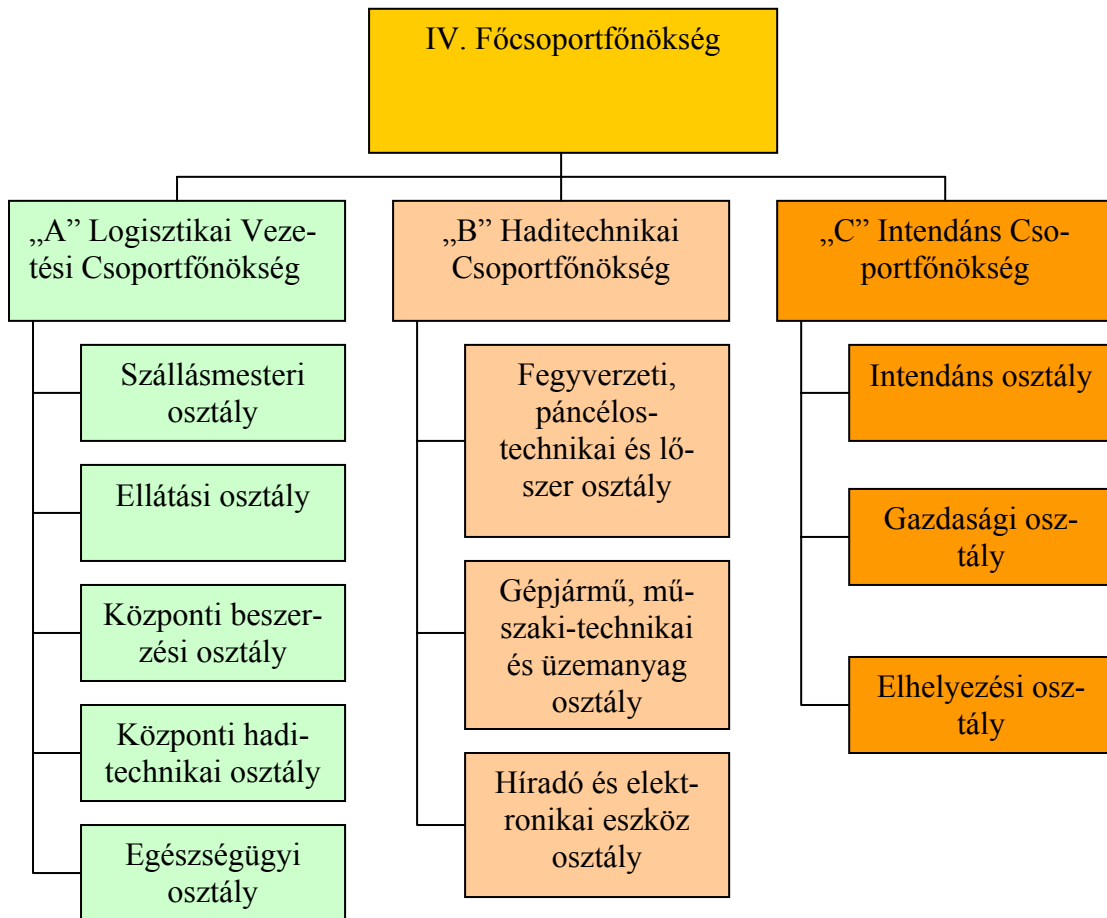
13. számú táblázat: A fogyasztói logisztikai szervezetek tagozatonkénti

megoszlása 2007. január 1-től¹⁴⁰

Bundesheer			Magyar Honvédség		
Vezető szerv	Vezetési szint	Végrehajtó	Vezető szerv	Vezetési szint	Végrehajtó
Vezérkar J4	Hadászati (központ)	Logisztikai Támogató Parancsnokság (központi raktárak, javítóműhelyek, katonai kórházak, ellátóezred)	Honvéd Vezérkar Főnök	központ	MH ÖLTP (ellátó központok, támogató ezred, MH katonai Közlekedési Központ)
Összhaderőnemi parancsnokság (G4)	Hadműveleti	Az Összhaderőnemi Parancsnokság nem rendelkezik szárazföldi logisztikai támogatási képességekkel. A légierőnél törzstámogató zászlóalj, repülő műszaki anyagellátó központ, repülő műszaki logisztikai központ, javítóműhelyek találhatók.	Haderőnemi parancsnokságok G4/A4 MH ÖHP J4	Hadműveleti	Szárazföldi haderőnemnél logisztikai ezred, légierőnél logisztikai zászlóalj MH ÖHP (ellátó központok, MH Katonai Közlekedési Központ, logisztikai ezred)
TKP S4	Tartományi Katonai Parancsnokság	A helyőrségek ellátó szervezetei, területi elhelyezési szervek, törzsszárad, ellátószállító század, egészségügyi anyagraktár	A Magyar Honvédségben területi elv alapján működő hadkiegészítő parancsnokságoknak nincs logisztikai feladatuk		
2GO (2. Generalstabsoffizier) /S4	szf-i dandár/légierő ezred	törzsszászlóalj, légierőnél törzstámogató század, rep. műszaki század	Logisztikai főnök (G4/S4)	dandár/repülőegység	logisztikai zászlóalj, egészségügyi központ/légierőnél + rep. mű. zászlóalj
S4	zászlóalj	törzsszárad	Logisztikai tiszt (S4)	zászlóalj	törzsszárad
Ellátó tts.	század	ellátó raj, helikopter alegységnél rep. műszaki szakasz	Szolgálatvezető	század	

¹⁴⁰ Saját szerkesztés

különbség figyelhető meg. A legszembeesőbb, hogy a fogyasztói logisztika hadászati szint
Megjegyzés: a pirossal jelölt helyzet 2006. december 31-ig volt érvényes

38. számú ábra: A Szövetségi Honvédelmi Minisztérium
IV. Főcsoportfőnökség szervezete¹⁴¹

Ez a szervezet jól beválhatott a hidegháború időszakában, azonban a '90-es évektől egyre erőteljesebbé váló nemzetközi osztrák katonai szerepvállalás és együttműködés – például részvétel a PfP-Programban – már feszegette a korábbi struktúrát. A kooperáció különböző szintjein bonyolult volt megtalálni a külföldi partnereket. Az osztrák logisztikai rendszerben a '60-as évek óta nem történt mélyreható strukturális változás.

Alapvető célkitűzés volt áttérni a korábbi **eltérő béke és háborús vezetési struktúrákról** az egységes, **bevetés-orientált** felépítésre. Ezt az ellentmondást oldotta fel az az átszervezés, melynek következtében a főszemléletet felváltotta a vezérkar mindazon funkcionális területekkel, amelyeket a modern katonai vezetés magában foglal. Ennek megfelelően

¹⁴¹ Saját szerkesztés

megalakult a **J4 csoportfőnökség**, mint a logisztikai támogatás legfelső vezető szerve. Az osztrák rendszerben a Logisztikai Támogató Parancsnokság a termelői és a fogyasztói logisztika hadászati szintű támogatási feladatait látja el. **A tervezés és vezetés a J4 csoportfőnökség kezében van.**

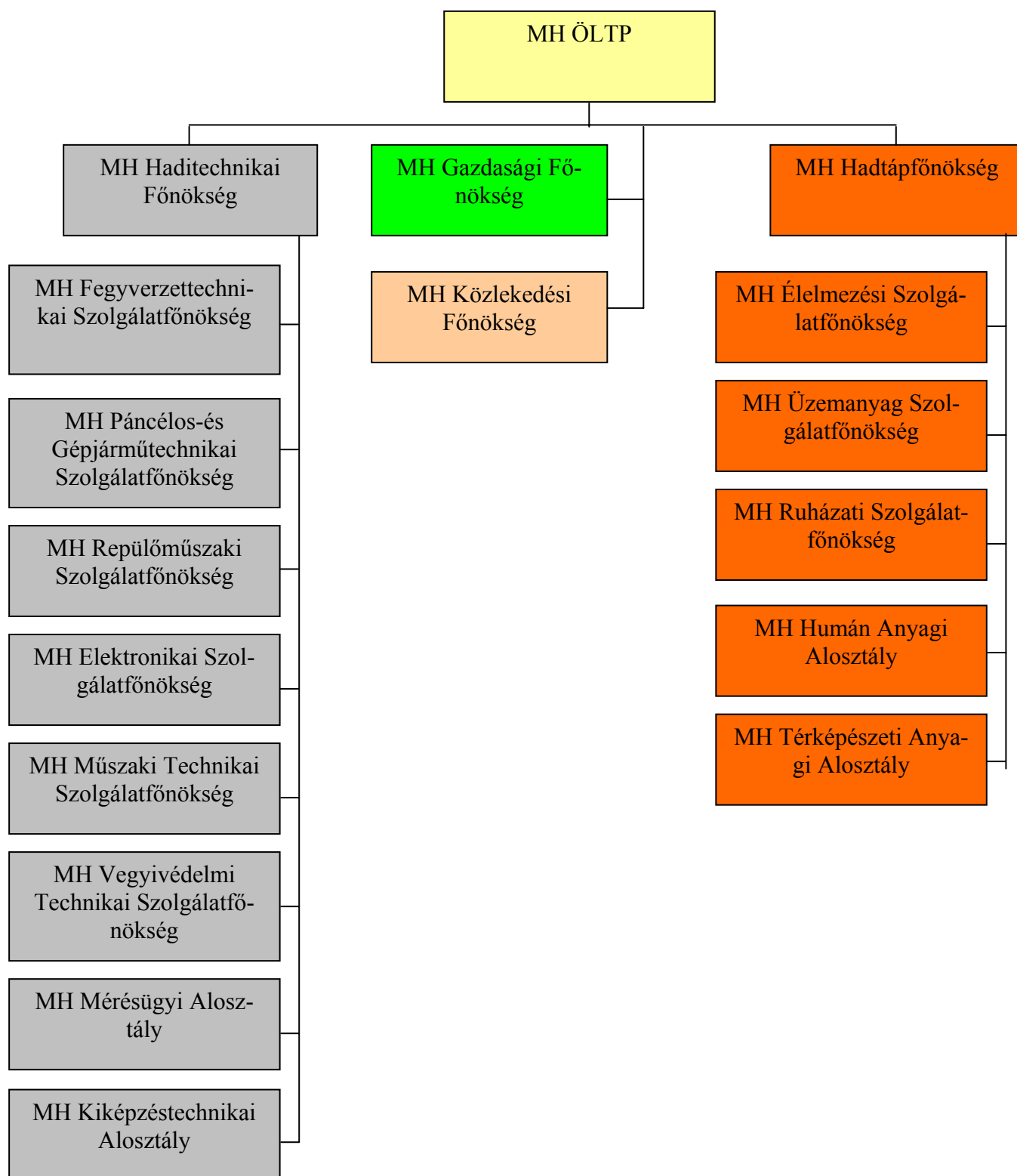
A magyar haderőben ezzel szemben megszűnt a Honvéd Vezérkar Logisztikai Csoportfőnöksége. A vezérkari szintű funkciókat átvette az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság (39. számú ábra), melynek ezen kívül végeznie kellett a saját napi ellátási feladatait is.

Alapvető feladatai a következők voltak:

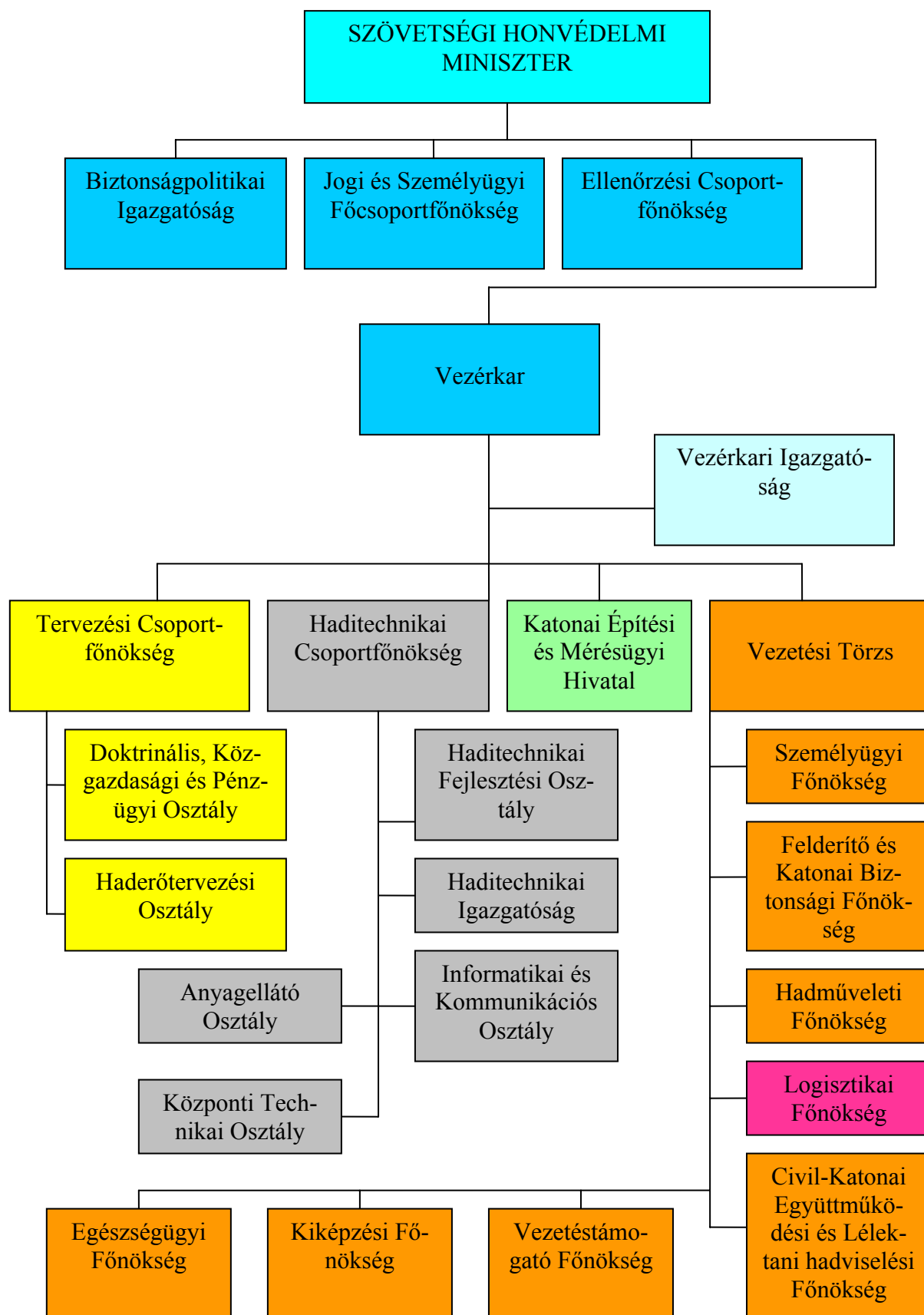
- a katonai szervezetek részére a fogyasztói logisztika körébe tartozó támogatási feladatok tervezése, szervezése és a végrehajtás irányítása, továbbá háborús időszakban az egészségügyi biztosítás vezetése;
- az alárendelt katonai szervezetek vezetése;
- az alárendelt szervezetek és a meghatározott HM, MH háttérintézmények és közvetlen költségvetési, gazdálkodási irányítása.

Az osztrák IV. Logisztikai Főcsoportfőnökség és az MH ÖLTP szolgálati ágankénti felépítésének összevetése azt mutatja, hogy az alapvető funkcionális logisztikai támogatási területek mindkét vezető szervnél ágazati tagozódásban találhatók meg. Az osztrák rendszerben a magyarhoz képest érdekes sajátosság, hogy az üzemanyag-ellátás a központi tagozatban a haditechnikai szolgálatoknál jelenik meg és a katonai logisztika része az egészségügyi biztosítás. Az osztrák logisztikai támogatás rendszeréről szóló fejezetben bemutattam, hogy működik egy gazdasági szolgálat, amely alapvetően a személyi állomány ellátásával kapcsolatos területeket foglalja magába. Ez a szolgálat a központi tagozatban már az intendáns (hadbiztosí) szolgálatához tartozik. **Az intendáns szolgálat feladatrendszere kiterjed a katonai gazdálkodás szabályozására, a ruházati ellátásra, a katonai kereskedelmi ellátásra, a tiszti kaszinók, a tiszthelyettesi és legénységi kantinok működtetésére, a pénzügyi ellátásra, a tábori posta üzemeltetésére, az ételmezési ellátásra és a műszaki-katonai elhelyezési támogatásra.**

A haditechnikai biztosítás annak sajátossága miatt mindkét nemzeti támogatási rendszerben önálló biztosítási ág, amely a feladatrendszer bonyolultsága miatt méltán érdemli meg, hogy valamennyi haditechnikai területet magában foglaló integrált szervezetben működjék. A 2002. december 1-től érvényes új osztrák haderőszervezés szerint megalakult a Szövetségi Honvédelmi Minisztérium kötelékében a Vezérkar. (40. számú ábra)

39. számú ábra: Az MH ÖLTP szervezetébe tartozó logisztikai támogató szolgálatok

40. számú ábra: A Szövetségi Honvédelmi Minisztérium szervezete¹⁴²

¹⁴² Saját szerkesztés

A Vezérkar szervezetében már megtalálhatók a klasszikus J-funkciók, így a logisztika is. A Logisztikai Főnökség két funkcionális területre tagozódik: logisztikai vezetés és logisztikai támogatás. (41. számú ábra)

A Szállásmesteri Osztály alapvető feladatai a következők:

- a logisztikai támogatás hadászati tervezése és vezetése;
- logisztikai doktrínák és eljárások kidolgozása;
- logisztikai eljárások meghatározása;
- a logisztikai erőforrások elosztása;
- a Befogadó nemzeti támogatás logisztikai feladatainak tervezése, szervezése és vezetése;
- a szállítások szervezése és koordinálása.

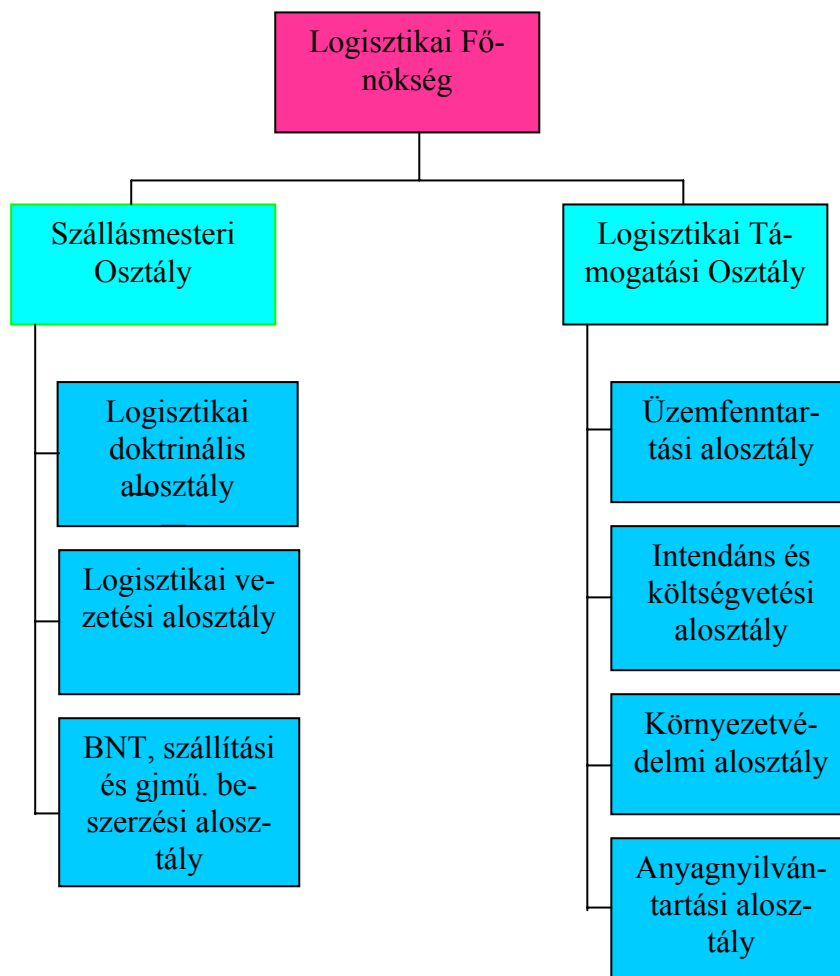
A Logisztikai Támogatási Osztály feladatai:

- a Bundesheer anyagi erőforrásainak tervezése;
- a fogyasztói logisztika működéséhez szükséges anyagi eszközkészletek tervezése és elosztása;
- az anyagnyilvántartás szabályozása;
- az üzemeltetés tervezése, szervezése, vezetése és a rendszer korszerűsítése;
- intendáns¹⁴³ ügyek kezelése;
- környezetvédelem.

Az osztrák szervezetekben a magyartól alapvetően eltérő sajátosság, hogy a központi tagozatban egyértelműen megkülönböztethetők a hadászati tervező, vezető szervek és a végrehajtó Logisztikai Támogató Parancsnokság. A Logisztikai Támogató Parancsnokság a szervezeti hierarchiában az Összhaderőnemi Parancsnoksággal egy szinten van. Szervezete a központi logisztika csapatait, ellátó, kiszolgáló és egészségügyi biztosító szervezeteit foglalja magában (42. sz. ábra).

Az osztrák rendszer a haderőnemek tekintetében 2006. december 31-ig, a magyar haderőnemi parancsnokságok megszűnéséig a magyartól eltérő felfogást mutat, mivel a szárazföldi haderőnem önálló logisztikai támogatási képességekkel nem rendelkezik. A haderőnemi logisztikának, mint ellátási tagozatnak békében megfigyelhető hiánya azonban nem azt jelenti, hogy a műveletek során az összhaderőnemi vezetés nem rendelkezne kapacitásokkal, csupán ezeket a központi tagozatból bocsátának a rendelkezésére. Ebből az is következik, hogy a központi tagozatban lévő ellátóezrednek összhaderőnemi funkciói vannak.

¹⁴³ Szerződéskötések, a logisztikával kapcsolatos jogi ügyek, kártérítések, gazdasági ügyek

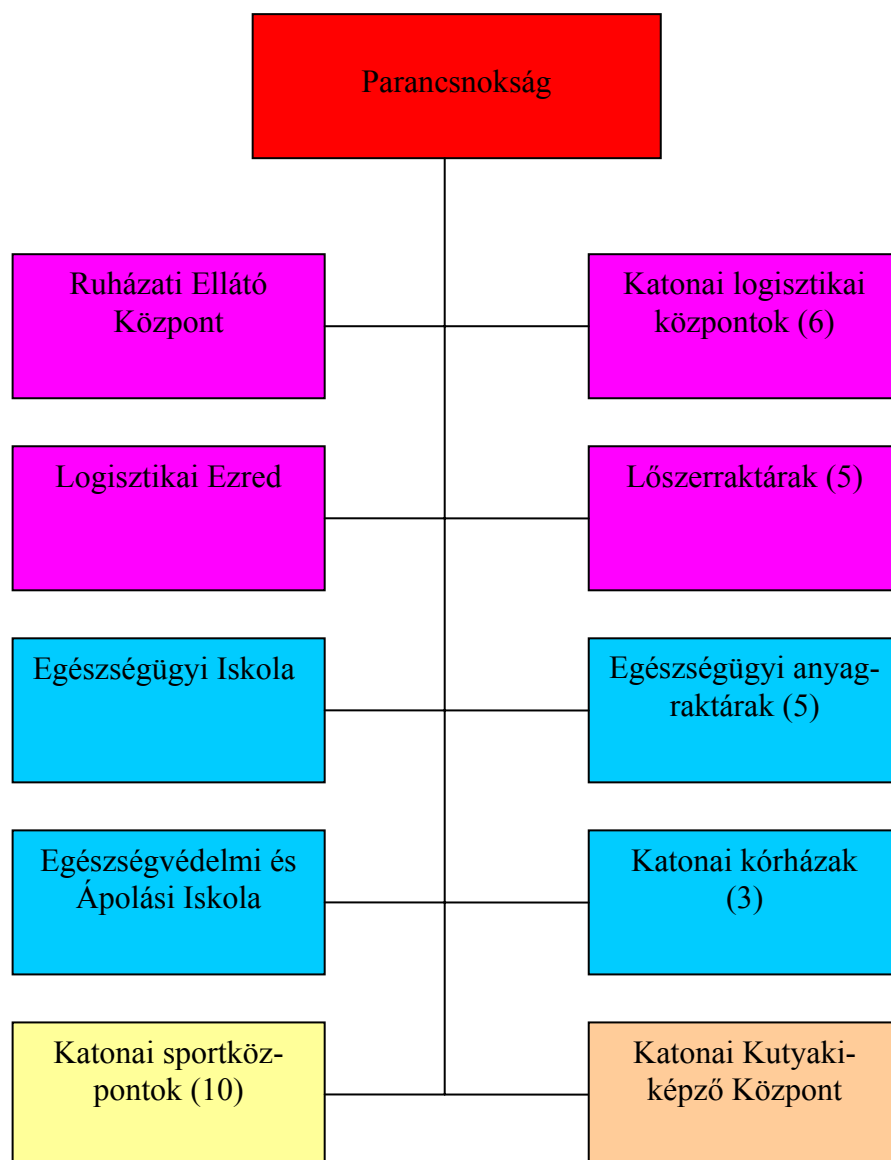

41. számú ábra: A Bundesheer Logisztikai Főnökség szervezete¹⁴⁴

A Magyar Honvédségben az MH Összhaderőnemi Parancsnokság megalakulásával a fogyasztói logisztika vezetése és valamennyi végrehajtó szervezete egységes összhaderőnemi irányítás alatt működik.

A harcászati tagozatban az osztrák és a magyar támogatási rendszer között alapvető különbség, hogy az osztrák állam szövetségi jellege miatt minden tartományban megtalálhatók a Tartományi Katonai Parancsnokságok (TKP), amelyek összekötő kapcsot képeznek a polgári és a katonai igazgatás között. A területi parancsnokságoknak a területvédelmi koncepció

¹⁴⁴ Saját szerkesztés

42. számú ábra: A Bundesheer Logisztikai Támogató Parancsnokság alárendelt szervezetei¹⁴⁵

ció idején meghatározó szerepük volt, azonban mára ez a közvetlen csapatvezetési funkció csaknem teljes egészében megszűnt. A békeellátási rendszer területi elv alapján szerveződött, aminek alapját képezik a TKP által vezetett helyőrségi ellátó és üzemeltető szervezetek (Betriebsversorgungsstelle). A Tartományi Katonai Parancsnokságoknak azonban még fontos koordináló funkciójuk van az adott régióban végrehajtandó nem háborús műveletek során.

A Magyar Honvédség mai szervezetében újra felszínre került a több helyőrségben elhelyezett katonai szervezetek és az egy laktanyában diszlokáló, de különböző alárendeltségű alakulatok logisztikai támogatásának problematikája. Valójában ezt a feladatot már évtize-

¹⁴⁵ Saját szerkesztés

dekkel ez előtt a **laktanyahadtáp bevezetésével hatékonyan sikerült megoldani**, de a mai feladatrendszer és az integrált logisztikai támogatási rendszerek ezt jelentősen bonyolultabbá tették.

A szervezeti alrendszert bemutató ábrában a TKP alárendeltségében megjelenő helyőrségi ellátó és üzemeltető szervezetek feladatrendszere a magyar szakemberek számára is érdekes sajátosságokat mutat.

A helyőrségi ellátó és üzemeltető szervezetek hadtáp és üzemeltető részlegből állnak. A hadtáp részleg az alábbi területeket foglalja magában:

- pénzügyi ellátás;
- logisztikai hitelkeretek kezelése;
- élelmezési ellátás;
- tiszti kaszinók, tiszthelyettesi és legénységi büfék üzemeltetése;
- tüzelőanyag-ellátás;
- ruházati ellátás.

Az üzemeltető részlegnek az alábbi támogatási feladatai vannak:

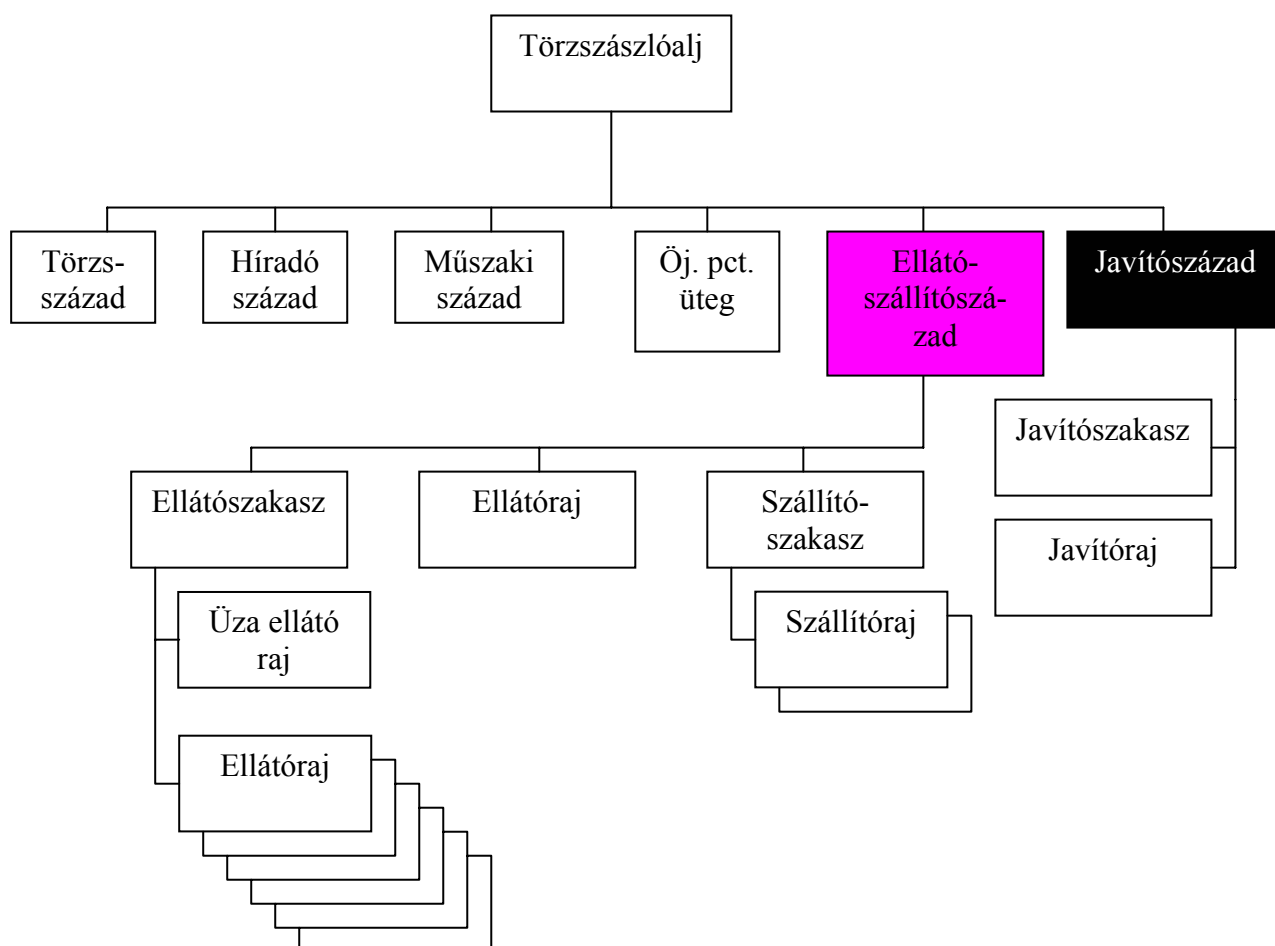
- elhelyezési támogatás;
- laktanya fenntartás;
- üzemanyag-ellátás;
- őrzés-védelem;
- egészségügyi biztosítás;
- állandó híradórendszer fenntartása;
- hulladékkezelés.

A feladatok megoszlása is eltér a magyar rendszertől, ugyanis az ellátás, az üzemfenntartás, az elhelyezés és az egészségügyi biztosítás a magyartól eltérő logika szerint csoportosul. **A két részleget az ellátási- gazdálkodási feladatok és az osztrák fogalom szerint területiális feladatok ellátására hozták létre.** Ha megvizsgáljuk a funkcionális feladatokat, akkor azt látjuk, hogy a gazdálkodási, ellátási feladatrendszer a fenntartásával azonos szervezeti értékkel bír. A magyar felfogástól eltérően az üzemanyag-ellátás a laktanya üzemeltetéséhez tartozik, így nem a hadtáp (gazdasági szolgálat) része. **Éppen ezek az eltérések teszik nehezzé az összehasonlítást, hiszen minden Haderőben nem csak a szakmai kultúra más és más, hanem a gazdálkodás szabályozó rendszere is alapvetően eltér.**

A szervezeti struktúra következő szintje a dandár. Ennél a szintnél főként a **szárazföldi összefegyvernemi dandárokkal** kívánok foglalkozni, mivel a légierő és a szárazföldi fegy-

vernemi csapatok logisztikai szervezetei oly mértékben eltérőek, hogy azok elemzése már túllépne a jelen dolgozat keretein.

Az Osztrák Szövetségi Haderő dandárszintű logisztikai alegységei a vadászdandárok-nál a törzsszászlóalj (43-44. számú ábra), a páncélgránátos dandároknál a páncélos törzsszászlóalj állományába tartoznak.

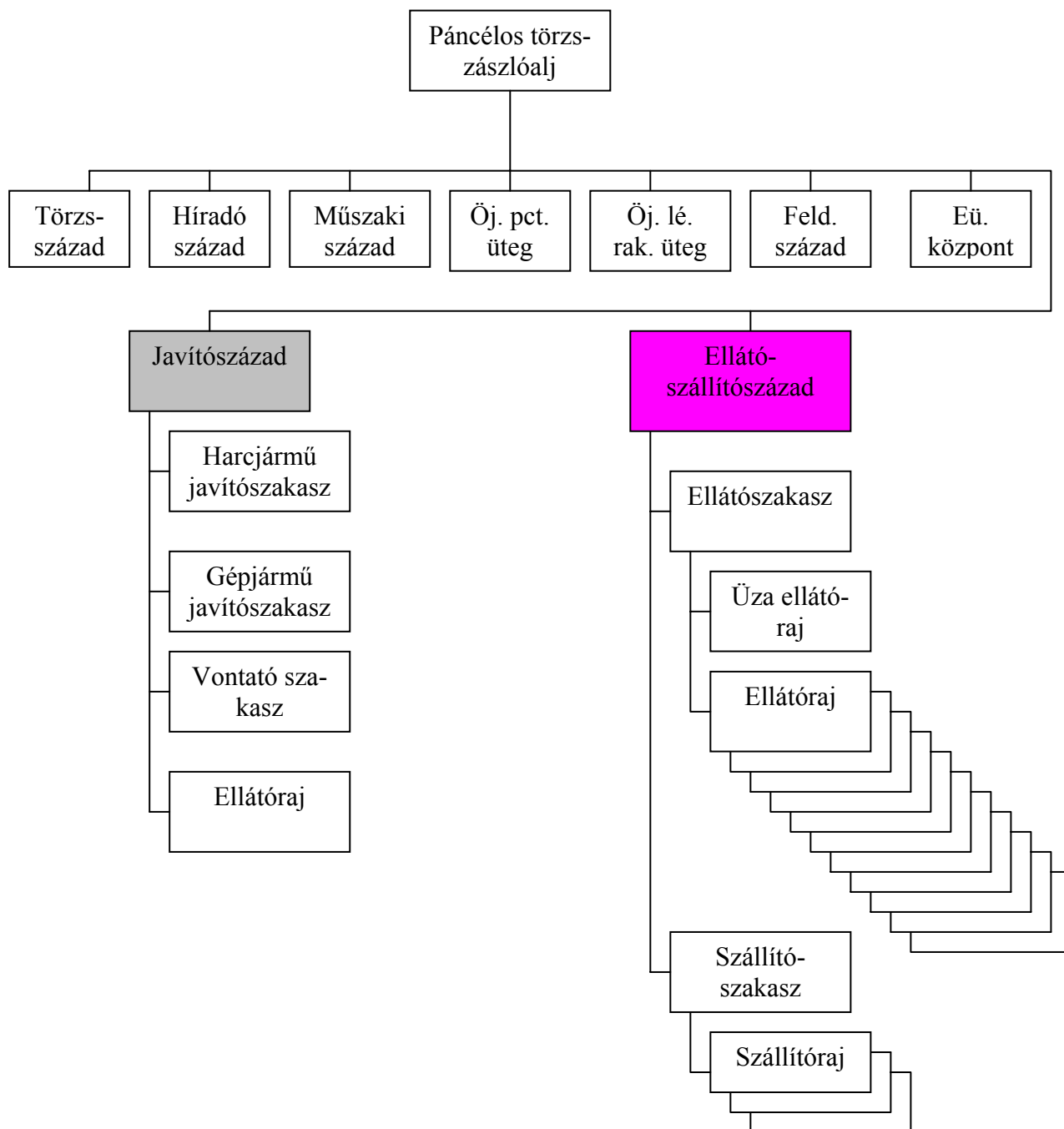

43. számú ábra: Az osztrák vadászdandár törzsszászlóaljának szervezete¹⁴⁶

Ha a szervezetüket összevetjük a magyar logisztikai zászlóalj felépítésével mindjárt látszik néhány alapvető koncepcionális eltérés. Az osztrák struktúrában a logisztikai támogatás végrehajtásának vezetése **nem kapja meg azt a „rangot”, hogy egy zászlóalj szintű parancsnokság csak ennek érdekében tevékenykedjék.** A törzsszászlóalj és a páncélos törzsszászlóalj állományában lévő vezetést támogató és harctámogató alegységek, mint a híradó

¹⁴⁶ Saját szerkesztés

század, műszaki század, önjáró páncéltörő üteg, légvédelmi rakétaüteg, felderítő század egy feladatrendszerét tekintve rendkívül bonyolult, nehezen vezethető alegységet eredményeznek.

44. számú ábra: Az osztrák páncélgránátos dandár törzsszászlóaljának szervezete¹⁴⁷

Ha csupán a logisztikai támogatást végrehajtó szervezetek felkészítését, tevékenységének összehangolását és vezetését tekintjük, már akkor is éppen elég összetett feladattal ta-

¹⁴⁷ Saját jegyzet

lálkozunk. A magyar logisztikai zászlóalj struktúrája összehasonlíthatatlanul profiltisztább, mivel csak logisztikai szakalegységeket tartalmaz. Érdekes az a felfogásbeli különbség, hogy az osztrák szervezetekben a dandárközvetlen harctámogató századok, ütegek egy zászlóaljhoz tartoznak, addig a magyar dandárok felépítésében ezek az alegységek közvetlenül dandárpáncsnok alárendeltségében vannak. Az osztrák harctámogató alegységek vezetése a műveletek során egy külön tudományos elemzés tárgyát képezhetné.

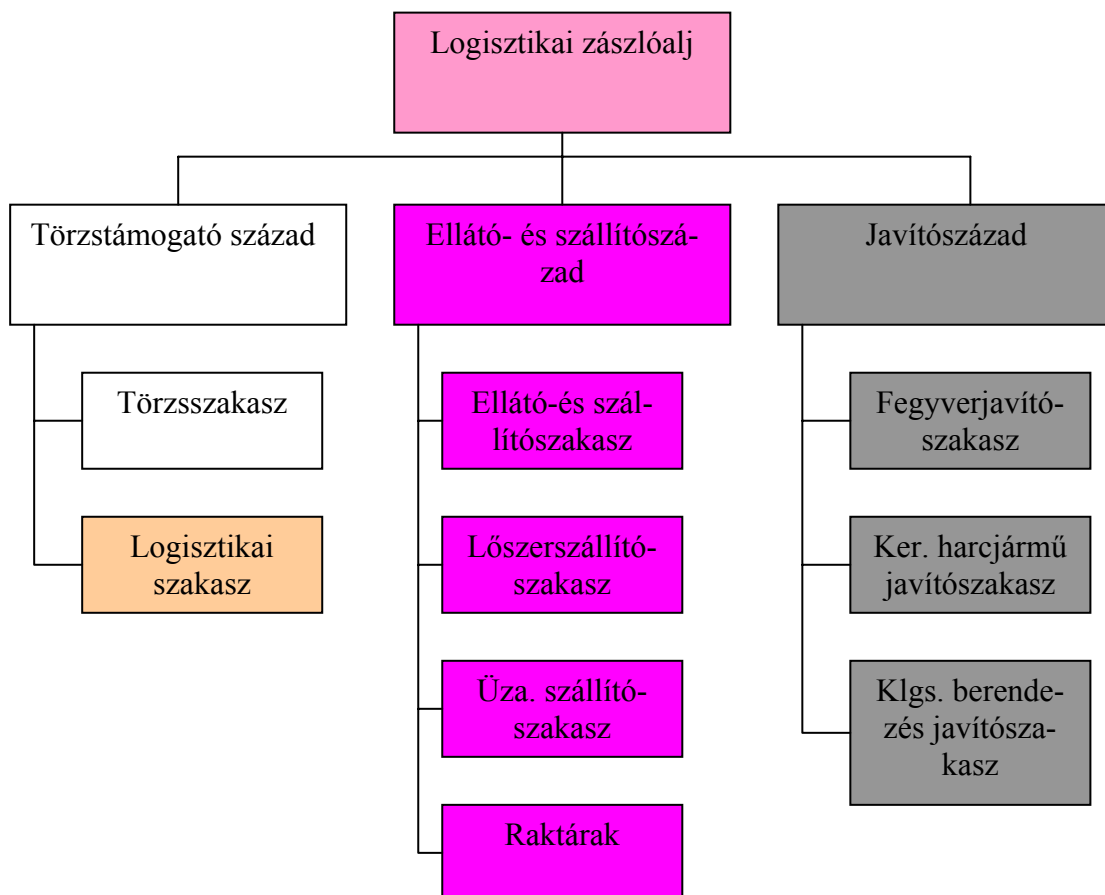
A kutatóban természetesen azonnal felmerül a kérdés, hogy melyik megoldás a hatékonyabb. Egy ilyen kérdést véleményem szerint nem lehet egyértelműen megválaszolni. A Haderőök feladatrendszere, szervezeti és vezetési rendszere folyamatosan változik. Véleményem szerint a döntő kérdés az, hogy az adott kötelék képes-e teljesíteni küldetését. Ha ennek a kritériumnak megfelel, akkor bármilyen nemzeti megoldás helyesnek tekintendő és felesleges egymással „versenyeztetni” a különböző variánsokat.

Az osztrák szervezetek (43. számú és 44. számú ábra) összehasonlítása során több eltérő sajátosság figyelhető meg. Első ránézésre szembeötlő, hogy két rendkívül „izmos” alegységről van szó. A vadászdandár ellátó, szállító és javító alegységei egy összevont század szervezethez tartoznak, tehát a logisztikai támogatás dandár érdekű ellátási, üzemfenntartási, helyreállítási és szállítási feladatai végrehajtásáért egy század felelős. A logisztikai szakalegységek ilyen összevonását a vadászdandárok gépesítettségének viszonylag alacsonyabb foka tette lehetővé. A vadászdandár alapvetően egy harcjárművek nélküli könnyűlövész magasabbegység.

A kettő osztrák vadászdandárnak speciális képességei vannak. Ezek közé tartozik a PANDUR PSZH-val való részleges ellátottság, a magashegyi hadviselésre és a légimozgékonyosságra való képesség. Ez mindjárt azt is mutatja, hogy még a vadászdandárok támogatási igényei között is alapvető eltérések lehetnek.

A páncélgránátos dandár 3000 fős és a vadászdandár közel 4000 fős létszáma a rendszeresített technikai eszközök nagy száma miatt megkívánta a nagy teljesítményre képes logisztikai támogató szervezetek létrehozását. Az alegységeket jelentős mértékben önállóan is kiszolgálni képes zászlóalj tagozatra jellemző logisztikai szervezetek teljesítményét a vadászdandárnál mintegy 200, a páncélgránátos dandárnál mintegy 470 fős dandárszintű feladatokat végrehajtó szakállomány egészíti ki. Szembeötlő eltérés van a zászlóalj és a dandár ellátási szakasz között a tekintetben is, hogy a dandár nem rendelkezik gazdasági alegységgel. A vadászdandár törzszászlóalja és a páncélgránátos zászlóalj páncélos törzszászlóalja a magyar kutató számára sajátos szervezet. A sokféle harctámogató és harci kiszolgálói támogató fel-

adat miatt az osztrák szervezetek nem tisztán logisztikai alegységek, mint a magyar logisztikai zászlóalj (45. számú ábra).

45. számú ábra: A magyar könnyű lövészdandár logisztikai zászlóaljának szervezete¹⁴⁸

Ausztriában a törzszászlóalj a különböző századokat csak békében fogja össze. Rendeltetése ezen alegységek **vezetése, támogatása és ellátása**. A műveletek során a logisztikai alegységek nem törzszászlóalj alárendeltségében, hanem az ellátási feladatokért felelős szaktiszték irányításával önállóan tevékenykednek.

Ezek után joggal merül fel a kérdés, hogy akkor mire alkalmazható a törzszászlóalj parancsnoksága és saját logisztikai alegységei a műveletek során?

Az osztrák elvek szerint ennek öt változata lehet.

1. változat:

- a, körlet elfoglalása a dandár logisztikai támogató alegységei települési körletében;
- b, harcálláspont létrehozása;

¹⁴⁸ Saját szerkesztés

c, a törzssászlóalj parancsnoka felelős a települési körlet harcászati vezetéséért, a logisztikai alegységek ellátásáért;

d, a logisztikai alegységek a törzssászlóalj körletében telepítenek dandár ellátópontot.

2. változat:

a, a törzssászlóalj saját logisztikai támogató alegységei a dandár közvetlen alárendeltségében, tartalékban maradnak és megerősítésre, valamint a logisztikai fő erő kifejtés összpontosítására alkalmazhatók;

b, a törzssászlóalj parancsnoksága vezetési elemekkel kiegészítve mögöttes harcálláspontot rendez be vagy vezetési feladatokat old meg a mélységben.

3. változat:

a, a törzssászlóalj telepíti a mögöttes harcálláspontot;

b, a saját logisztikai alegységek tartalékot képeznek.

4. változat:

a, a törzssászlóalj parancsnoksága telepíti a fő harcálláspontot és a mögöttes harcálláspontot;

b, a saját logisztikai alegységekből tartalékot képez.

5. változat:

a, a törzssászlóalj parancsnoksága a dandár logisztikai alegységeinek parancsnoksága;

b, a saját logisztikai alegységek tartalékot képeznek.

A törzssászlóalj parancsnoksága és közvetlen logisztikai alegységei előre tervezett alkalmazási lehetőségeinél olyan nálunk is általánosan elfogadott elvek ismerhetők fel, mint a tartalékképzés elve, a fő erő kifejtés összpontosításának elve és a közelítés elve.

A dandár logisztikai alegységei egy sor sajátos feladatot oldanak meg. A vadász dandár ellátó-szállító és javító századának rendeltetése:

- megfelelő ellátópontok telepítése;
- szállítások végrehajtása;
- egységrakományok összeállítása;
- kisjavítás;
- fenntartási anyagellátás.

A páncélgránátos dandár ellátó-szállító századának rendeltetése:

- a dandár lőszer- és üzemanyag-ellátó pontjának telepítése;
- szállítási feladatok végrehajtása;
- készletek átvétele, elosztása, csoportosítása;
- egységrakományok képzése.

A páncélgránátos dandár javító századának rendeltetése:

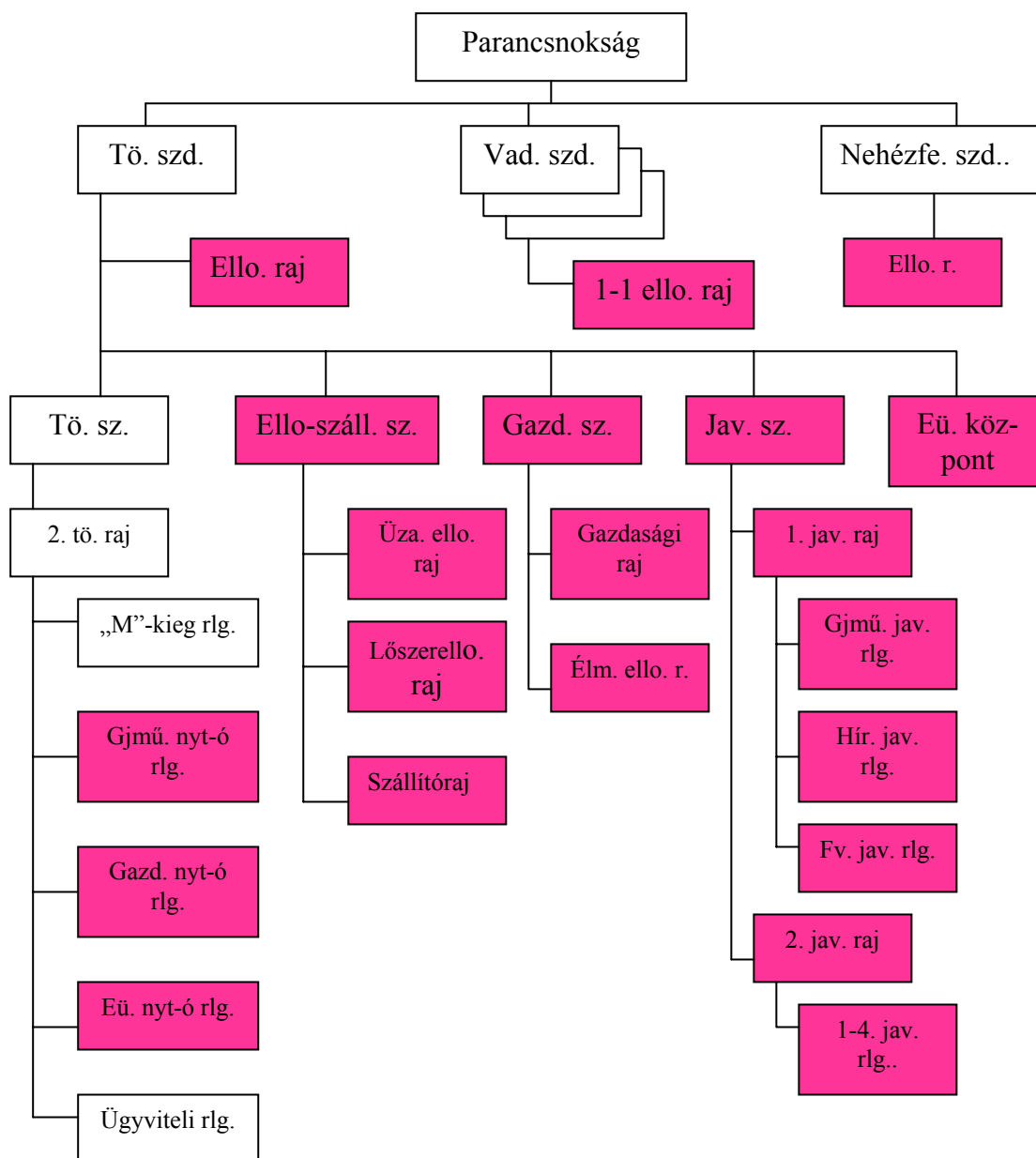
- a dandár javítóműhely telepítése;
- kisjavítás;
- a zászlóaljok támogatása;
- a harcjárművek híradóeszközeinek javítása;
- fenntartási anyagellátás.

A zászlóalj logisztikai szolgálata a logisztikai támogatás tervezésének és vezetésének legalsó szintje, ahol már a csapatok logisztikai támogatása valamennyi területének önálló szervezeti leképeződése megjelenik. A Bundesheer vonatkozásában tipikusnak vettem a vadászászlóaljat (46. számú ábra) és a Magyar Honvédség esetében a könnyű lövészászlóaljat (47. számú ábra). Az osztrák Haderőben ugyan még léteznek magasfokú gépesítettséggel rendelkező páncélgránátos és harckocsi-zászlóaljok, azonban ezek szervezete, eszközrendszere és olyan mértékben tér el, a könnyű lövészászlóaljtól, hogy a vizsgálat szempontjából nem célszerű ezeket is összehasonlítani.

A zászlóalj már törzskari szervezettel is rendelkezik, amelyben már minden esetben megjelennek a logisztikai támogatás vezető szolgálati személyei az S4 logisztikai tisztek. A tipikusnak tekintett vadászászlóaljnál és a könnyű lövészászlóaljnál egyaránt ugyanazon alegységbe szervezték a vezetésbiztosító és a logisztikai alegységeket. Ez egyben azt is jelenti, hogy az alkalmazás esetén a törzsszázadok vezetése rendkívül bonyolult, mivel az alegységek egymástól teljesen eltérő feladatrendszer érdekében tevékenykednek.

A végrehajtásnak ezen a szintjén már nehéz lenne integrált logisztikai szervezetekkel dolgozni, ezért ugyan eltérő csoportosításban, de egyértelműen megfigyelhető, hogy szakaszok még átfoghatnak több anyagosztályt, azonban a rajok már egyértelműen specializálódtak egy-egy anyagcsoportra vagy támogatási funkcióra.

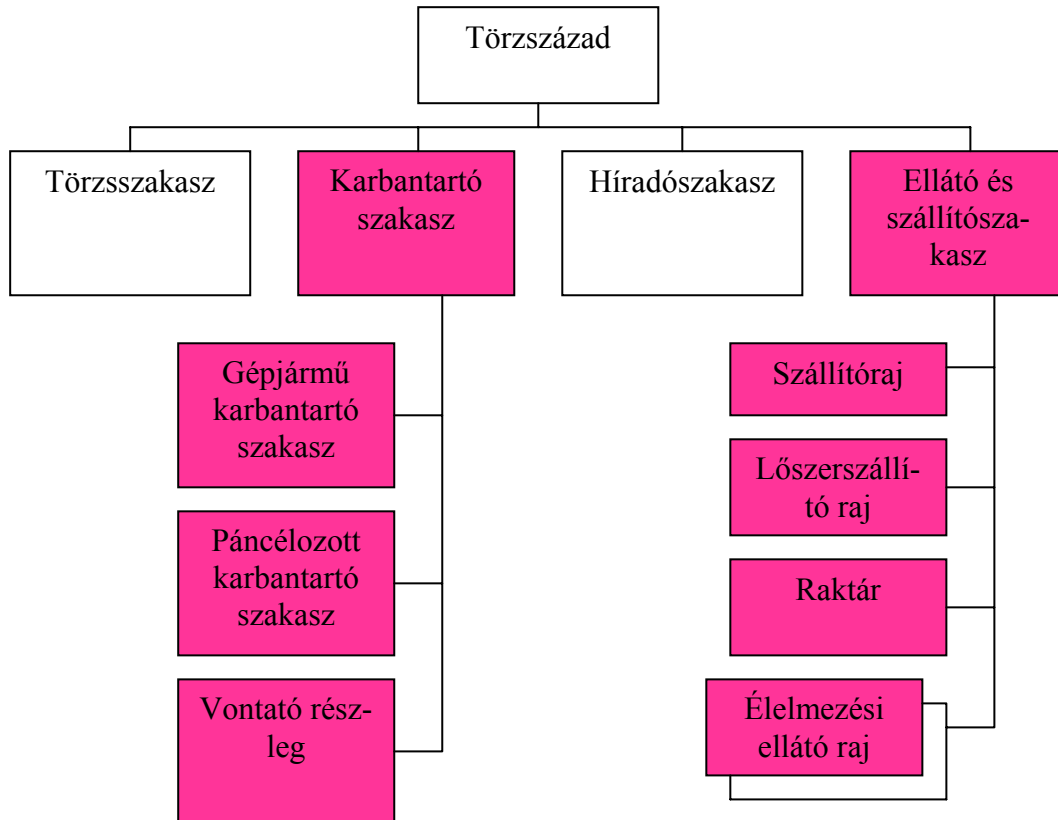
A magyar zászlóaljnál az anyagi támogatás teljes egésze – kivéve a fenntartási anyagellátást – egyetlen szervezethez, az ellátó és szállító szakaszhoz tartozik. Az ellátás és szállítás tehát integrált funkcióként, azonos szervezetben jelenik meg. Fontosságának és volumenének megfelelően külön speciális rajok felelnek az élelmezési ellátásért és a lőszerellátásért. A zászlóalj utánpótlási szállításainak egységes vezetését biztosítja az önálló szállítóraj rendszerítése. Ez az alegység hajtja végre szállító és speciális szaktechnikai eszközökkel az üzem

46. számú ábra: A vadászzászlóalj logisztikai alegységei¹⁴⁹

anyag, a romlandó, hűtést igénylő élelmiszerek, a víz, az üzemanyag, a kenyér és a lőszer, valamint a fenntartási anyag kivételével az összes anyag szállítását, továbbá szükség esetén üzemanyagtöltő pontot is telepít. A két élelmezési ellátó raj biztosítja, hogy az ellátási csoportoknak megfelelő csoportosításban legyenek az élelmezési ellátó pontok telepíthetőek. Az osztrák ellátó-szállító szakaszon belül külön ellátó rajok rendeltetése a lőszer- és az üzemanyag-ellátás, míg a gazdasági anyagellátás a gazdasági szakasz feladatköre, tehát már zászlóalj szinten is elkülönülnek a személyi állományt és a haditechnikai eszközöket ellátó szolgál-

¹⁴⁹ Saját szerkesztés

47. ábra: A könnyű lövészzászlóalj logisztikai alegységei¹⁵⁰

tok.üzemfenntartás területén markáns képességbeli különbségek figyelhetők meg. A vadász-zászlóalj minden szaktechnikai eszköz kiszolgálásához szükséges kapacitásokkal rendelkezik. A magyar karbantartó szakasszal ellentétben szinte az összes szaktechnikai eszköz kisjavítására alkalmas a javító szakasz. A műszaki mentést és a javítási alap összegyűjtését mindkét alegységben 1-1- vontató részleg biztosítja.

A magyar szervezetben az egészségügyi központ nem a törzsszárad alegysége, hanem egy önálló szervezeti elem. Ausztriában a logisztikai támogatás egyik funkcionális területe az egészségügyi biztosítás, így az egységes vezetés követelményének megfelelően az egészségügyi központ is a törzsszárad állományába tartozik.

¹⁵⁰ Saját szerkesztés

2. 6. Következtetések

Az osztrák és a magyar haderő fogyasztói logisztikai rendszerének vizsgálata során részben a **többnemzeti műveletek** logisztikai támogatásával kapcsolatos NATO-elveket tekintettem viszonyítási alpnak. A logisztikai támogatás rendszerének különböző felfogásaiból a magyar szakemberek számára ismert elvi modellt továbbfejlesztve, annak alrendszerei egy részének összehasonlításával végeztem el a szükséges vizsgálatokat.

A két logisztikai rendszer az osztrák nem NATO-tagság ellenére **ugyanazon kihívásokkal** néz szembe. Az államok nemzetközi katonai ambíciói hasonló kihívásokat jelentenek mind Ausztriában, mind Magyarországon.

A logisztika nemzeti és a NATO definíciói egyaránt megfogalmazzák a haderő fenntartásához szükséges **anyagi-technikai háttér biztosításának feladatrendszerét**.

A két ország teljesen **más elméleti alapokkal és más kiinduló helyzetből** jutott el odáig, hogy ma már azonosan érintik őket a nemzetközi kihívások. Az osztrák logisztikának évtizedeken keresztül alapvetően nemzeti szempontok határozták meg követelményeit és igényeit, majd fokozatosan alkalmazkodott a nemzetközi elvárásokhoz, a magyar logisztikai támogatást először teljes mértékben egy koalíciós követelményrendszerhez kellett igazítani, majd rövid ideig teljesen nemzeti alapon működött és végül napjainkban ismét egy katonai szövetség követelményeihez alkalmazkodunk. A tendencia tehát hasonló: cél az erők missziós alkalmazása logisztikai feltételeinek biztosítása.

A logisztikai támogatás tartalmi vonatkozásban mindkét országban lefedi az alapvető funkcionális területeket, azonban koncepcionálisan felfogásbeli különbség miatt az osztrák rendszerben **az egészségügyi biztosítás a logisztikai támogatás része**.

A nemzetközi szerepvállalásból következően a logisztikai doktrínákban kiemelt jelentőséget kapnak a külföldi missziók logisztikai támogatásával kapcsolatos elvek és koncepciók. Az Osztrák Köztársaság annak ellenére, hogy nem tagja a Szövetségnek maximálisan **alkalmazkodik a NATO-elvekhez, eljárásokhoz**. Ezt igazolja, hogy a vizsgált elvekből többet vett át a Bundesheer, mint a Magyar Honvédség. Az osztrák támogatási rendszer a területvédelmi műveletek logisztikai támogatásától mára eljutott oda, hogy a honi műveletekkel azonos fontosságúak a külföldiek, sőt a képességek fejlesztésének erre kell irányulnia.

A két állam a belátható jövőben saját területén nem számol katonai konfliktussal, így az új logisztikai bázisok kialakításánál a **gazdaságossági** követelményekhez képest háttérbe szorulnak hadműveleti megfontolások.

A magyar és az osztrák haderő logisztikai doktrínái és koncepciói teljes mértékben megfelelnek a nemzetközi elvárásoknak, így **elméleti oldalról biztosítják a nemzetközi kötelekben** való alkalmazás feltételeit. A különbség abban rejlik, hogy az osztrák szakirodalomban belpolitikai okok miatt a NATO helyett előszeretettel hivatkoznak az EU doktrínáira, holott a kettő között lényegi különbség nincs.

Munkám során vizsgáltam a logisztikai támogatási osztrák és magyar rendszerét. Megállapítottam, hogy mindkét országban egymástól jól elkülöníthető **ágazati felépítés működik**. Az ágazati rendszer annyiban eltér, hogy az osztrák rendszerben az ágazatok integrációja terén logikai összefüggés is található: történelmileg kialakult rendező elvnek megfelelően egymástól elkülönülnek a **személyi állomány szükségleteit kielégítő és haditechnikai eszközök hadrafoghatóságát biztosító támogatási ágazatok**. Integrált anyagi biztosítási rendszer egyik haderőben sem működik.

A fogyasztói logisztikai rendszerek feladatrendszerének és felépítésének vizsgálata a sokoldalú nemzetközi kihívás miatt különösen érdekes. A különböző megoldási módok vizsgálata alapján megállapítható, hogy a logisztikai támogatás felépítését alapvetően befolyásolja **a különböző ellátási tagozatok közötti távolság**. A nemzeti támogató elem alkalmazása minden esetben követelmény. A kérdés csupán az, hogy érdemes-e a hadművelleti területre kitelepíteni, vagy elegendő honi területen működtetni? A készletek nagysága és a feladatok összetettsége miatt megállapítható, hogy kitelepülés esetén növeli az ellátás biztonságát, rugalmas reagálást tesz lehetővé és tehermentesíti a harcászati tagozatot.

Az osztrák készletképzési elvek elfogadják a 30 napos készletet, mint alapkövetelményt, azonban az anyagok lépcsőzését már másképp szabályozzák. Az érvényes nemzetközi szabályzók szerint a harcászati tagozatban a zászlóaljnál 5 DOS, a dandárnál 2 DOS készletet kell megalakítani. A Bundesheerben ezzel szemben magas intenzitású konfliktus esetén 8+4 DOS anyagot lépcsőznek a harcászati tagozatba. A harcászati tagozatban alacsony intenzitású alkalmazásnál is marad a 12 DOS, de ekkor csak a zászlóalj ellátási szakasz működik.

Alapvető különbséget mutat a hadművelleti szintű logisztikai támogatást nyújtó csapatok alárendeltsége. Az osztrák és a német rendszerben ezen erők a legfelső szintű logisztikai vezető szerv alárendeltségébe tartoznak, míg a **honvédségben 2006. január 1-ig haderőnemi, majd összhaderőnemi vezetés alatt tevékenykednek**.

A két ország logisztikai szervezetei más-más elvek szerint épülnek fel. Az önálló logisztikai parancsnokság Magyarországon **megszűnik**, amiből az következik, hogy feladatrendszere **megoszlik** a HM fejlesztési és Logisztikai Ügynökség, valamint az MH Összhaderőnemi Parancsnokság között.

Az osztrák Logisztikai Támogató Parancsnokság a termelői logisztika és a fogyasztói logisztika legfelső szintű végrehajtó szerve. A két logisztikai alrendszer hazaihoz hasonló elkülönülése Ausztriában nem alakult ki.

Osztrák sajátosság, hogy honi alkalmazás esetén a TKP-oknak is vannak logisztikai feladatai.

A Bundesheerben a vezérkar szervezetében működik egy J4 blokk, ami nálunk teljesen hiányzik.

A dandárok logisztikai alegységei a honvédségben homogén logisztikai rendeltetéssel bírnak, míg a Bundesheerben az egyéb feladatokkal is rendelkező törzsszászlóaljak szervezetében találhatók. A zászlóaljak szintjén már egyik haderőben sem működik önálló logisztikai alegység, mert a különböző szakaszok és rajok a törzsszászadokba integrálódnak.

Összegzett következtetések

Doktori értekezésemben azokat a kutatásaimat foglaltam össze, amelyeket a magyar és az osztrák haderő logisztikai támogatásával kapcsolatban folytattam. A mintegy másfél évtizedes elméleti és gyakorlati munka elegendő információval és tapasztalattal látott el a feladat elvégzéséhez.

Munkámban arra törekedtem, hogy a szűken vett szakmai megközelítésen túllépve – ahogyan azt már az egyetemi doktori értekezésemben is tettem – a problémát **szélesebb összefüggések** feltárásával és azok hatásának figyelembe vételével közelítsem meg. Ennek érdekében kutattam a két logisztikai támogatási rendszerre ható – általam fontosnak tartott - tényezőket.

A két ország az **interoperabilitás mai szintjének** eléréséig hosszú utat tett meg. Ez átalakulás magával hozta a katonai kultúrák teljes megújulását és egymáshoz való közeledését. Az osztrák és a magyar alegységek többnemzeti műveletekben való részvétele alapján megállapítható, hogy ma már számos területen egy nyelvet, azonos terminológiát használunk. Természetesen emellett megmaradtak a **nemzeti sajátosságok**, ami miatt mégis szükséges a nemzeti megoldások vizsgálata és összehasonlítása.

A két ország biztonsági környezetének átalakulása megkövetelte a biztonság- és védelempolitika, az alkalmazási elvek és a szervezeti felépítés többszöri **átalakítását és megújítá-**

sát. A térség mai stabilitása fokozatosan alakult ki, ezért mindkét államban az erre való reagálás is egy hosszú folyamat keretében történt meg. Először a közeli földrajzi térségben kialakult többéves etnikai alapú háború jelentett kihívást, majd hirtelen megjelent az új fenyegetés, a terrorizmus.

Az osztrák és a magyar politikai vezetés egyaránt elkötelezte magát a nemzetközi katonai erőfeszítésekben való részvételre, ezért **megtörtént a doktrinális alapoknak az új helyzethez igazítása.**

Az alkalmazási elvek átalakulása lépésről-lépésre tükrözte a közeli és távolabbi biztonsági környezet változásait. A Bundesheer folyamatosan és konzekvensen módosította a haderő alkalmazásának doktrinális alapjait. A Magyar Honvédségben erre nem mindig volt lehetőség, mert gyakran a feladatok és az átszervezések megelőzték az elvi alapok kidolgozását. Természetesen itt ki kell térni arra az objektív tényre, hogy Ausztriában nem egy politikai rendszerváltást követő kiszámíthatatlan gazdasági környezetben kellett a teljes honvédelmi rendszert átalakítani.

Az osztrák és a magyar alkalmazási elvek ma már a nemzetközi (NATO, EU) dokumentumokból indulnak ki és igyekeznek azokat a nemzeti keretekbe átültetni. **Mára már nem csupán a legmagasabb szintű nemzeti doktrínákban köszönnek vissza az EU és NATO doktrínák, hanem a szakmai szabályzók is egyre jobban igazodnak ezekhez.**

Az elmúlt két évtized a permanens haderőreformok kora volt. A Haderőök átszervezésénél tendenciaként rögzíthető a **költségek megtakarításának és optimalizálásának politikai szándéka.** Ausztriában a korábbi statikus területvédelemnek megfelelő szervezetet kellett alkalmassá tenni a mozgékony, határ menti védelemre, majd a fokozott mértékű külföldi szerepvállalásra.

A Magyar Honvédségben a Bundesheertől eltérően egy folyamatos csökkentési folyamat is végbement. Ma magyar társadalomban kevesen beszélnek arról a hatalmas átalakulásról ami Varsói Szerződés Magyar NépHaderőjétől elvezetett a NATO-tag Magyar Köztársaság mai haderejéhez..

A szervezeti átalakulás mindkét államban a magasabb parancsnokságok számának minimalizálását hozta magával. A haderőnemi vezető szerveket mindkét országban megszüntették. Különbség abban figyelhető meg, hogy Ausztriában a Bundesheer Vezérkarában is található egy logisztikai vezető szerv. A Magyar Honvédségben már **nincs a fogyasztói logisztikát vezető parancsnokság.** Ezt a funkciót átvette az MH Összhaderőnemi Parancsnokság. A Bundesheer vezetése továbbra is megtartotta második hadműveleti szintű parancsnokságát, a Logisztikai Támogató Parancsnokságot. A különbségek ellenére azonban a szervezeti felépí-

tés és a fejlesztések mindkét államban abba az irányba hatnak, hogy erősítsék expedíciós képességeiket. Az e téren talált különbség abban rejlik, hogy az Osztrák Szövetségi Haderő továbbra is fenntartja **klasszikus összefegyvernemi képességeit**.

A fogyasztói logisztikai rendszerek változása számos tényező által determinált. A biztonsági környezet változása indukálja a haderő feladatainak átalakulását. Az új feladatrendszer megköveteli az alkalmazási elvek és a szervezetek megváltoztatását. Más logisztikai rendszerre van szüksége egy területvédelmi koncepciót megvalósító Haderőnek és más egy mozgékony országvédelmet vagy többnemzeti kötelékben válságreakáló és béketámogató műveletekre felkészülő erőnek. Ma egy többnemzeti műveletekben résztvevő államnak az interoperabilitás érdekében el kell fogadnia azokat a nemzet elveket, amelyek ezeket a missziókat szabályozzák. A válságreakáló és béketámogató műveletek esetében nincs jelentősége annak, hogy az erőket felajánló állam tagja-e a NATO-nak vagy az EU-nak. A lényeg az, hogy legyen képes az együttműködésre, ismerje azokat a logisztikai eljárásokat és lehetőségeket, amelyek segítségével a nemzeti kontingens eredményesen teljesítheti küldetését. A fogyasztó logisztika fejlesztésénél talán az egyik legfontosabb kritérium, hogy legyen képes másoknak – akár többnemzeti – szolgáltatásokat nyújtani és azokat fogadni. Ma a missziók ellátásában még túlsúlyban vannak a nemzeti megoldások, aminek következtében gyakran párhuzamos és eltúlzott kapacitások jelennek meg a műveleti területen.

Értekezésemben arra törekedtem, hogy logikus felépítésben vizsgáljam a logisztikai támogatásra ható tényezőket. Magának a logisztikai rendszernek a vizsgálata során a témában folytatott 17 éves kutatási tevékenységem arra összpontosult, hogy bizonyos - alapvetően önkényes – szempontok szerint tegyek összehasonlítást. Mivel **nem léteznek olyan egzakt módszerek**, amelyekkel ez a munka elvégezhető, arra a következtetésre jutottam, hogy a kiindulási alapot a mindenkor támogatandó erő alkalmazási körülményei, maga az adott kötelék nagysága és szervezete, valamint feladata képezheti.

A fogyasztói logisztika rendszerének összevetésénél a fentiekén túlmenően a **NATO elveket, szabályozásokat vettem alapul**. Ezzel a módszerrel hasonlítottam össze a logisztikai támogatás fogalmait és funkcionális területeit. A vizsgálat alapján megállapítottam, hogy az osztrák rendszerben markánsabban jelenik meg a harci kiszolgálói támogatás, mint gyűjtőfogalom.

Részletesen elemeztem az osztrák logisztikai támogatás alapkoncepciójának a haderő feladatrendszerével párhuzamos fejlődését. Megvizsgáltam és kimutattam a logisztikai támogatás alapelvei – NATO-Bundesheer-Magyar Honvédség – **azonos és különböző vonásait**.

Bebizonyítottam, hogy a többnemzeti kötelékekben való részvétel politikai igénye minden államtól megköveteli az alapvető nemzeti, elvi szabályozók közelítését.

A logisztikai támogatás rendszerének vizsgálatát egy **általános elméleti rendszer** alapján hajtottam végre. Ezzel bemutattam azokat az elméleti alrendszereket, melyek alapján a különböző logisztikai rendszerek összevethetők. Az elvégzett vizsgálattal bebizonyítottam, hogy az alkalmazott kutatási módszer **alkalmas bármely két vagy több haderő logisztikai rendszerének összehasonlítására.**

A két állam fogyasztói logisztikája rendszerének elvi és doktrinális alapjaiban visszatükröződnek a NATO és az EU elvei. Az összehasonlítás alapján megállapítottam, hogy az elvek terén az osztrák alapidokumentumok **következetesebben igazodnak a nemzetközileg elfogadott elmélethez.** A fogyasztói logisztika a Magyar Honvédségben integrált ágazati rendszerben működik. A Bundesheerben is megtalálhatók bizonyos integrált területek, de ezek ágazatai még a csapatok szintjén sem önállóak. Az osztrák rendszerben megtalálható az anyagi támogatás területeit felosztó elvi szabályozás. A hadianyag szolgálat technika-orientált támogatást nyújt, míg a gazdasági szolgálat mindenféle ellátást összefog, ami az emberhez kapcsolódik, kivéve az egészségügyi biztosítást. **Markáns különbség, hogy a Bundesheerben az egészségügyi biztosítás a katonai logisztika része.**

Az osztrák készletképzési elvek részben eltérnek a magyar és a nemzetközi normáktól. Alapvető eltérés, hogy a harcászati tagozatban nagyobb készleteket alakítanak meg. A 12 napos készletszint jóval meghaladja a nálunk elfogadott 7 DOS-t. Ebből az következik, hogy a zászlóalj és a dandár ezt az anyagmennyiséget képes kezelni. Dandár szintű osztrák kötelék külföldi alkalmazására még nem került sor, ezért az elv gyakorlati működése nem bizonyított.

Tudományos eredmények

Doktori értekezésem megírásával azt az alapvető célt tűztem ki magam elé, hogy elvégezzem az osztrák és a magyar fogyasztói logisztika összehasonlítását. Az összevetést azonban nem kívántam egyszerűen a statikus elméleti rendszerekre vonatkozóan végrehajtani, hanem kutatásaim során arra törekedtem, hogy feltárjam azokat a dinamikus tényezőket, amelyek közvetve vagy közvetlenül hatnak a logisztikai támogatás rendszerének kialakítására és működtetésére.

Újszerű megközelítéssel, a folyamatosan változó körülményekre való reagáláson keresztül és az aktuális feladatrendszerekből kiindulva végeztem elemző, összehasonlító munkámat.

A kitűzött kutatási célokat a végrehajtott kül- és belföldi kutatások, a források összehasonlító elemzése, a konzultációk és következtetések rendszerbe foglalt levonása alapján teljesítettnek tekintem.

Új tudományos eredmények:

1. Bebizonyítottam, hogy a biztonsági környezet átalakulásával indukált változások a védelempolitika, az alkalmazási elvek és a szervezetépítés terén, tendenciájukat tekintve a különböző nemzeteknél egymáshoz **folyamatosan közelítő megoldások irányába hatnak.**

2. Összehasonlító elemzés alapján meghatároztam azokat a tényezőket, amelyek a szövetségi rendszerhez tartozástól függetlenül a **fogyasztói logisztikai rendszerek fejlődését determinálják.**

3. Rendszerszemléletű megközelítéssel feltártam és **értékeltem** az osztrák és a magyar fogyasztói logisztika **azonos és eltérő vonásait és doktrinális rendszerét.**

4. **Kutatási módszert dolgoztam ki és alkalmaztam** a különböző nemzeti haderők fogyasztói logisztikai rendszereinek összevetéséhez és elemző értékeléséhez.

A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága

Az értekezésemben alkalmazott rendszerszemléletű megközelítéssel egységes felépítésben vizsgálhatóvá válnak a különböző nemzeti logisztikai rendszerek. Az elvégzett vizsgálatok alapján a kutatók vagy a téma iránt érdeklődők a magyar logisztika-elméletnek megfelelően, **egységes és közérthető formában tanulmányozhatják** más nemzetek katonai logisztikai rendszereit. A vizsgálat keretei kellően nyitottak ahhoz, hogy a struktúrának megfelelően, kutatási céltól függően tanulmányozható a békeműködés, a béketámogató és válságreagáló műveletek, valamint a háborús műveletek logisztikai támogatási rendszere. A dolgozat átfogó képet ad az osztrák és a magyar haderőben az elmúlt 17 évben bekövetkezett változásokról és tendenciákról, ezért a terület kutatói számára hiteles forrásanyagként használható. Az osztrák megoldások sok tekintetben különböznek a magyar haderő-átalakításnál tapasztaltaktól, ezért a magyar haderőtervezők és a logisztikai támogatás rendszerének megváltoztatását tervezők

számára háttéranyagként szolgálhat. Az értekezés felhasználható a nemzetvédelmi egyetem nappali és a levelező oktatási formáiban kötelező vagy ajánlott irodalomként.

Felhasznált irodalom

1. Ady Zoltán alezredes: Ausztria katonapolitikai helyzete és várható magatartása
Kandidátusi értekezés, ZMNE Könyvtára, nyt.sz.: 541/0138
2. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrínarendszere, HM HVK Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökség, nyt. szám: 93/3/2004
3. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokának 186/2006. (HK 10.) MH ÖLTPK intézkedése a nemzetközi szervezetek által irányított

- válságreagáló és béketámogató műveletek logisztikai támogatásával kapcsolatos feladatok végrehajtásának részletes szabályairól, HK 10., 786-836. old.
4. A Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelvei, Hadtudomány, Budapest, 1993/2. szám, 3-6. old.
 5. A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelvei, Hadtudomány, Budapest, 1993.1993/2. szám, 7-12. old.
 6. A Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikai alapelvei, Hadtudomány 1999/1. szám, 13-17. old.
 7. ATHUM/ALBA – Bilanz der größten humanitären Hilfsaktion des Bundesheeres im Ausland, Truppendienst 1999/5. szám, 416-418. old.
 8. Átalakul a haderő, HVK Haderőtervezési Csoportfőnökség kiadványa, HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht, Budapest, 2000.
 9. Bach, Albert: Die Entwicklung der österreichischen Streitkräfte der 2. Republik bis zur Heeresreform der Regierung Kreisky,
http://www.bundesheer.at/facts/geschichte/geschichte_2_0.shtml, 2006. 11. 11.
 10. Dr. Báthy Sándor - Dr. Lovász Zoltán - Dr. Réger Béla - Timkó Kálmán - Dr. Turcsányi Károly: Az anyagi-technikai biztosítás alapjai (jegyzet), ZMNE Könyvtár nyt.sz.: 734/217
 11. Dr. Báthy Sándor: A nemzetgazdaság, mint a befogadó nemzeti támogatás és a Nemzeti támogató elem bázisa, Katonai Logisztika, 1998/3. szám, 3-19. old.
 12. Dr. Báthy Sándor: Gondolatok a logisztikai reformról a haderőreformban, Katonai Logisztika, 2000. 1. szám, 20-26. old.
 13. Bericht der Bundesheerreformkommission, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2004.
 14. Dr. Corrieri, Peter: Die Rüstung des Kleinstaates Österreich heute und morgen, Truppendienst 1995/5. szám, 435-439. old.
 15. Dr. Deák János: A nemzeti katonai stratégia néhány aktuális kérdéséről, Hadtudomány, 2000/3. szám, 3-14. old.
 16. Der Einsatz des Bundesheeres an der Grenze zu Jugoslawien 27. Juni-31.Juli,1991, Truppendienst, 1991/4. szám
 17. Der Vertrag von Amsterdam, Szövetségi Kancellári Hivatal, Szövetségi Külügyminisztérium, Bécs, 1997.

18. Die neue österreichische Sicherheits- und Verteidigungsdoktrin, Truppendienst, 2002/1. szám, melléklet
19. Dobó Péter: A Magyar Honvédség logisztikai rendszere modernizációjának néhány kérdése, Katonai Logisztika, Budapest, 1999/4. szám
20. Einsatzkonzept, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2002.
21. Einsatzunterstützung im Bundesheer, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 1995.
22. European Union Military Committee: EU Battlegroups Concept, Brüsszel, 2005.
23. Fleischhacker Ferenc: A béketámogató műveletekben résztvevő erők logisztikai támogatása többnemzetiségű csoportosításban, doktori értekezés, ZMNE, Budapest, 2000.
24. Gehart, Norbert: Das Kommando Einsatzunterstützung in der Gliederung ÖBH 2010, <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=504>, 2006. 12. 1.
25. Gorth, Johann: Die neue logistische Konzeption des Österreichischen Bundesheeres, 1. rész, ÖMZ, Bécs, 1999/2. szám, 167-176. old.
26. Gorth, Johann: Die neue logistische Konzeption des Österreichischen Bundesheeres, 2. rész, ÖMZ, Bécs, 1999/3. szám, 301-310. old.
27. Gyarmati István: A haderőreform jövője, a honvédség közép- és hosszú távú perspektívái, Hadtudomány 1998/4. szám, 3-16. old.
28. Háber Péter: Tudományos konferencia a nemzeti katonai stratégiáról és integrációról, Hadtudomány, 1997/4. szám, 5-14. old.
29. Hadtudományi Lexikon, MHTT, Budapest, 1995.
30. Hahn, Oswald: Militärbetriebslehre, BWV Berliner Wissenschafts-Verlag, 1997, ISBN: 978-3-87061-615-1
31. Dr. Hautzinger Gyula – Bakó Antal: A nemzetközi („lengyel”) Közép-Dél Hadosztály logisztikai támogatása a magyar szállító zászlóalj részvételével a koalíciós erők „Iraki Szabadság” műveletében (2003. szeptember 03 – 2004. december között) Katonai Logisztika 2006/2. szám, 146-174. old.
32. Heeresdienstvorschrift, 100/400, Szövetségi Védelmi Minisztérium, Bonn, 1998.
33. HG-NEU, 2. Kurzinformation Kabinett des Bundesministers/Büro für Wehrpolitik, 1992.
34. HG-NEU, 3. Kurzinformation Kabinett des Bundesministers/Büro für Wehrpolitik, 1992.

35. Helsinki Headline Goal,
<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/Helsinki%20Headline%20Goal.pdf>, 2006. 02. 12.
36. Hochhauer, Günter dandártábornok: Heeresreform: Die Einsatzverfahren, Truppendienst, 1992/6. szám
37. Hochhauer, Günter: Sicherungseinsatz, Truppendienst, 1991/6. szám
38. Dr. Jároscsák Miklós: A fogyasztói logisztikai rendszer fejlesztésének irányai, hadtudomány, 2002/1. szám, 30-44. old.
39. Dr. Jároscsák Miklós: A Magyar Honvédség 1990-2000. közötti időszakban végrehajtott átalakításainak motivációi és tanulságai, a Magyar Hadtudományi Társaság Kutatás-2000. évi pályázatán első díjat elért pályamű
40. Dr. Jároscsák Miklós: Az elmúlt évek haderőfejlesztési kísérleteinek általános logisztikai tervezési tapasztalatai, Katonai Logisztika 2004/1. szám, 19-33. old.
41. Dr. Jároscsák Miklós: Nemzetközi feladatokban (missziókban) résztvevő magyar katonai kontingensek logisztikai támogatása, Katonai Logisztika 2006/1. szám, 92-109.old.
42. Katonai Felderítő Hivatal: Ausztria katonapolitikája, katonai doktrínája és a fegyveres erők helyzete, nyt. sz.: 16/00912/Táj.
43. Kerekes Lajos: Ausztria hatvan éve 1918-1978. Gondolat Kiadó, Budapest, 1984
44. Konzept für den Einsatz des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 1993
45. Dr. Kozma Endre: A Magyar Köztársaság katonaföldrajzi értékelése a védelmi koncepció tükrében, Védelmi Füzetek, 1992/7. szám
46. König, Ernst: Die österreichischen Streitkräfte, ÖMZ 1988/4. szám, 297-306. old.
47. König, Ernst: Österreichs Streitkräfte vor neuen Aufgaben, ÖMZ 1994/1. szám, 13-22. old.
48. Landesverteidigungsplan, Szövetségi Kancellári Hivatal, Bécs, 1985.
49. Langford, John W.: Logistics, Principles and Applications, New York 1995.
50. Dr. Lánszki János, Bognár Imre, Márhoffer István, Benke Gyula: A Magyar Köztársaság katonaföldrajzi értékelése, Hadtudományi Tájékoztató, 1994/7. szám, 90-296. old.
51. Logistic Support Concept for EU-Led Military Crisis Management Operations, Council of the European Union, Brüsszel, 2004.

52. Logistik-Konzept, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2002.
53. Logistikkonzept des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs 2006.
54. Logisztika, Brit Szárazföldi Haderőnemi Doktrínális Kiadvány, HVK Euro-Atlanti Integrációs Munkacsoport, Budapest, 1997.
55. Dr. Lovász Zoltán: A harc-hadművelet logisztikai támogatása I, egyetemi jegyzet, ZMNE, Budapest, 2004.
56. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína, Honvédelmi Minisztérium, Honvéd Vezérkar, Hadművelési Csoportfőnökség kiadványa, Budapest, 2002.
57. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína, MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság kiadványa, Budapest, 2002.
58. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína 2. kiadás, MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság kiadványa, Budapest, 2005.
59. Majcen, Karl: Fragen künftiger Sicherheitspolitik, ÖMZ, 1991/4. szám, 289-298. old.
60. Majcen, Karl: Österreichische Landesverteidigung heute-morgen?, ÖMZ, Bécs, 1995/5. szám, 485-494. old.
61. Materialerhaltung im Bundesheer, Bundesheer szabályzat, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2005.
62. Mayer, Walter: Spannocchi und die Raumverteidigung, ÖMZ 1992/6. szám
63. Mayer, Walter: Zur Steritkräfteentwicklung in Österreich Truppendienst, 1992/2. szám
64. Mayer, Walter: Zur neuen Heeresgliederung, Truppendienst, Bécs, 1992/5. szám, 443-447. old.
65. Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína, HVK HCSF-ség kiadványa, Budapest, 2002.
66. MC 477 A NATO Reagáló Erők Katonai Koncepciója, MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság, Budapest, 2005.
67. MC 0526 Az NRF Műveletek Logisztikai Támogatásának Irányelvei, MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság, Budapest, 2005.
68. MC 319/2 NATO Logisztikai Alap- és Irányelvek, NATO Nemzetközi katonai Bizottság, Brüsszel, 2004.

69. MC 133/3 NATO's Operational Planning System, NATO Nemzetközi Katonai Bizottság, Brüsszel, 2000.
70. MC 336/2 NATO Principles and Policies for Movement and Transformation, NATO Nemzetközi Katonai Bizottság, Brüsszel, 2002.
71. MC 334/2 NATO Principles and Policies for Host Nation Support, NATO Nemzetközi Katonai Bizottság, Brüsszel, 2004.
72. MH Hadtápfőnökség kollektívája: Béketámogató műveletekben, missziókban résztvevő magyar katonai erők logisztikai támogatása, Katonai Logisztika, 2004/4. szám, 17-32. old.
73. Militärstrategisches Konzept des Österreichischen Bundesheeres, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2006.
74. Modes of multinational logistic support AJP-4.9, Brüsszel, 2002.
75. Munkácsi József: A Haderő hadműveleti manővercsoport felderítő biztosításának lehetőségei a délnyugati hadszíntéren, egyetemi doktori értekezés, ZMKA Könyvtára, nyt.sz.: 541/0379
76. NATO Logistics Handbook, SNLC Secretariat Logistics Directorate, Brüsszel, 1997
<http://www.nato.int/docu/logi-en/1997/lo-103.htm#103>
77. Neue Truppenstruktur präsentiert, Truppendienst, 2005/6. szám, 565-567. old.
78. Németh István dandártábornok: Nemzeti hatáskörbe tartozó logisztikai biztosítás NATO tapasztalatai, előadás A nemzetközi missziók logisztikai támogatásának tapasztalatairól című konferencián, Budapest 2005. április 6., MH ÖLTP kiadvány, 107-129. old.
79. Nyitrai István – Nagy Mihály: Az MH Könnyű Gyalog Század (MH KGYSZD) alkalmazási területre történő kitelepülésének közlekedési támogatási feladatai, Katonai Logisztika 2004/4. szám, 47-60. old.
80. ÖBH 2010 Die Realisierung, Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2005.
81. Pleiner, Horst: Aktuelle militärstrategische Entwicklung und mögliche Auswirkungen auf das Bundesheer der neunziger Jahre, ÖMZ 1990/5. szám, 369-379. old.
82. Pleiner, Horst: Das Konzept für den Einsatz des Bundesheeres, ÖMZ 1994/2. szám, 114-125. old.
83. Pleiner, Horst: Heeresreform 1991/92, ÖMZ, 1991/3. szám, 193-200. old.

84. Pleiner, Horst: Die Reform des Bundesheeres, ÖMZ, 1992/2. szám
85. Pleiner, Horst: Die Reform des Bundesheeres, ÖMZ, 1992/3. szám, 193-193-201. old.
86. Dr. Réger Béla: A logisztika kialakulásának története, Logisztikai Évkönyv I. évf., NAN-NAVIGÁTOR Kiadó, Budapest, 1994, 7-12. old.
87. Remuß, Nina Louisa: Die Berlin-Plus-Verienbarung,
www.bmvg.de/portal/a/bmvg/kcxml/04_Sj9SPykssy0xPLMnMz0vM0Y_QjzKLt4wP_NHIHSYGYRqbm-pEwMV-P_NxU_aA0fW_9AP2C3IhyR0dFRQCKVucC/delta/base64xml/L2dJQSEvUUt3QS80SVVFLzZfOV9RMkc!?yw_contentURL=%2FC1256F1200608B1B%2FW26RSC32434INFODE%2Fcontent.jsp, 2006. 12. 11.
88. Rovó Szilveszter: Osztrák fegyveres erők, múlt, jelen, jövő, Honvédelem, 1990/4. szám, 157-162. old.
89. Rumerskirch, Udo: Beiträge zur umfassenden Landesverteidigung, ÖMZ, 1992/1. szám
90. Segur-Cabanac, Christian: Die österreichischen Streitkräfte: Entwicklung, Aufgaben, militärische Ziele, Truppendienst 2007/1. szám, 52-57. old.
91. Dr. Schmidl, Erwin A: Im Dienste des Friedens, austria medien service GmbH Military specials-Verlag und Agentur, Graz, 2001.
92. Dr. Schmiedl Erwin: Going International, Vehling Verlag GmbH, Bécs, 2005.
93. Sichehetits- und Verteidigungsdoktrin, (Kurzfassung des Analysesteils), Szövetségi Honvédelmi Minisztérium, Bécs, 2001.
94. SIPRI Yearbook 2005, Armaments, Disarmament and International Security, Oxford University Press, 2005.
95. Skrabán László alezredes: Tájékoztató az idegenHaderő hadtápjának tanulmányozásához és felhasználásához, a várható hadműveleti irányokban, a hadszíntér hadtáp lehetőségeinek további megismeréséhez, Magyar NépHaderő Hadtápfőnökség kiadványa, 1982.,nyt. sz.: 0652/36/1979
96. Spannocchi, Emil: Die Verteidigung des Kleinstaates, ÖMZ, 1970/5. szám, 349-354. old., 1970/6. szám, 431-436. old.
97. Spannocchi, Emil: Verteidigung ohne Selbstzerstörung, Carl Hanser Kiadó, Bécs, 1976.

98. Sramkó Mátyás és törzse: A Magyar Honvédség Szállítószázalójának (MHSZZ) az iraki misszióban való alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok, Katonai Logisztika 2004/4. szám, 33-46. old.
99. Strässle, Paul Meinrad: Die zukünftige Entwicklung der Militärlogistik, ÖMZ 2004/1. szám, 31-46. old.
100. Szabados József - Várdai István: A nemzetközi missziók logisztikai támogatásának tapasztalatairól szóló konferencia, MH ÖLTP kiadványa, Budapest, 2005.
101. Dr. Szántó Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól a NATO-tagságig, ZMNE jegyzet, Budapest, 2002.
102. Szerkesztőségi cikk: Neue Truppenstruktur präsentiert, Truppendienst, 2005/6. szám, 565-567. old.
103. Szerzői munkaközösség: Az anyagi-technikai biztosítás alapjai, ZMKA jegyzet 1993.
104. Dr. Szenes Zoltán: Szervezési megoldások az anyagi-technikai biztosítás felső szintű vezetésében, Akadémiai Közlemények 181. szám
105. Dr. Szenes Zoltán: Válaszúton a magyar biztonságpolitika, Új Honvédségi Szemle 2005/12. szám
106. Dr. Szenes Zoltán: Peacekeeping in the Hungarian Armed Forces, AARMS 2007/1. szám, 121-133. old.
107. Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína AJP-4 (A), az MH ÖLTP kiadványa, Budapest, 2004.
108. Dr. Szűcs László: A katonai logisztika értelmezése és feladatai, Hadtudomány, 1992/3. szám, 67-76. old.
109. Tauschitz, Othmar: Die Militärdoktrin Österreichs, ÖMZ 1990/2. szám, 89-91. old.
110. Dr. Tóth Elek, Héjja István: Hadszintér dokumentáció, ZMNE Könyvtár, Nyt. sz.: 481/079/Ea.
111. Urrisk, Rolf M: Die Einsätze des österreichischen Bundesheeres im In- und Ausland von 1955-2001, H. Weishaupt Verlag, Graz, 2001.
112. Dr. Varga Kálmán őrnagy: Az észak-olasz és a duna-völgyi hadműveleti irány osztrák területen átvezető irányszakaszainak katonaföldrajzi jellemzése és kihatásai a hadműveleti és harcászati felderítő erők és eszközök alkalmazására, kandidátusi értekezés, ZMNE Könyvtára, nyt.sz.: 541/0328

113. Végh Ferenc: A Magyar Honvédség reformja, Hadtudomány, Budapest, 1997/2. szám, 21-26. old.
114. Zentrale Dienstvorschrift 30/41: Begriffe der Logistik und Rüstung (Bundeswehr)
115. 94/1998. (XII. 29.) OGY határozat A Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről
116. Wallner, Friedrich: Die sicherheitspolitische Lage Europas aus österreichischer Sicht ASMZ, 1993/6. szám, 272-274. old.
117. <http://www.bundesheer.at/facts/ueberblick.shtml>, 2006. 08. 30.
118. http://www.scsp.hu/test/head/edu/c4/06_hu.ppt#1, 2006. 09. 15.
119. http://www.bundesheer.at/facts/geschichte/geschichte_3_0..shtml, 2002. 03. 01.
120. <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=504>, 2006. 10. 15.

Publikációk:

1. Az osztrák vadászászlóalj hadtápbiztosítása védelemben
Akadémiai Közlemények 1990/173. sz. 33-60 old.
2. Az Osztrák Szövetségi Haderő (Bundesheer) hadtápbiztosításának néhány sajátossága
Hallgatói Közlemények 1991/33. sz. 129-132. old.
3. Ausztria katonaföldrajzi jellemzése, különös tekintettel az ország hadigazdasági potenciáljára
Hallgatói Közlemények 1991/35. sz. 103-118. old.
4. Ausztriai biztonságpolitikájáról
Új Honvédségi Szemle 1992/2. sz. 8-17. old.
Társszerző: dr. Héjja István ezredes
5. Határbiztosítási feladatok az osztrák haderőben
Új Honvédségi Szemle 1992/8. sz. 116-120. old.
6. Ausztria katonaföldrajzi jellemzése
Hadtudományi tájékoztató 1994/7. sz. 301-340. old.
7. Ausztria katonaföldrajzi adottságai és katonai doktrínája közötti összhang
ZMKA jegyzet, 1994, nytsz: 841/072/ea
8. Az Osztrák Szövetségi Haderő anyagi-technikai biztosításának általános rendszere
Katonai Logisztika 1994/3. sz. 85-116. old.
9. Az osztrák haderő anyagi-technikai biztosító szervezeteinek jellemzői és funkcionális felépítése
Katonai Logisztika 1995/3. sz. 92-121. old.
10. Az anyagi biztosítás sajátosságai az Osztrák Szövetségi Haderőben
Katonai Logisztikai 1996/2. sz. 99-135. old.
11. A technikai biztosítás és az egészségügyi biztosítás sajátosságai az Osztrák Szövetségi Haderőben
Katonai Logisztika 1996/3. sz. 130-145. old.
12. A „logisztika” történelmi kialakulása és a fogalom tartalmának fejlődése
Bolyai Szemle, 1998/3. szám, 59-68. old.
13. Az új osztrák biztonsági és védelmi doktrína
Hadtudomány 2002/2. 27-35. old.
14. Az osztrák biztonságpolitika és a Haderő alkalmazási elveinek változásai a Második Köztársaság megalakulásától napjainkig

Katonai Logisztika 2002/4. 16-39. old.

15. Az Osztrák Szövetségi Haderő és a Magyar Honvédség szervezetének alakulása a '90-es évektől napjainkig

Katonai Logisztika, 2005/3. szám, 52-75. old.

16. Some Austrian and German solutions for Peace Support Operations, AARMS 2007/1. szám, 109-120. old.

Tudományos munkák:

1. Az osztrák vadászászlóalj hadtápbiztosítása védelemben
XX. OTDK-n első helyezést elért pályamunka
2. Az Osztrák Szövetségi Haderő (Bundesheer) anyagi-technikai biztosítása
Egyetemi doktori értekezés, ZMKA, 1994
3. Az ország honvédelme és a honvédség modernizációja útjainak és fejlesztési irányainak vizsgálata osztrák és magyar törekvések összevetésével
A MHTT 1997. évi szerződéses pályázatán díjazott pályamunka
Társszerző: dr. Héjja István nyá. ezredes

Nemzetközi képzési program:

1. A FOURLOG Logisztikai Képzési Program alapfeladatának, levezetési tervének, és hallgatói feladatainak kidolgozása